

Engin ERKİNER

Seçme Yazılar 4

Engin ERKİNER

Seçme Yazılar

4

İÇİNDEKİLER

Giriş	6
Aşk En Az İki Kişiliktir	7
Ateizm ve Deizm	12
Ateizmin Gelişme Yolları	17
Ateşkes Nerede Var?	20
Ateşkes ve Yeniden Tanım Gerekliği	24
Auschwitz ve Diyarbakır	26
Avrupa Birliği ve Türkiye: Aç - Kapa, Aç - Kapa!	31
Avrupa Parlamentosu Seçimi	34
Avrupa Solu Rojava'yı Yalnız mı Bıraktı?	39
Avrupa Sürgünleri... Kültürel Tarih	42
Avrupa'da Solun Krizi Yaygınlaşırken	48
Avrupa'da Türkçe Kültür Dergileri	53
Avusturya'da Cami Kapatılması	60
Ayaklanma Öncesi Esad'a Muhalefet	66
Ayasofya ve Alt Emperyalizm	70
Ayasofya ve Kemalizme Darbe	76
Ayrılmak Zor Karardı	78
Ayrıntı Yayınları'na: Biraz Ciddiyet Lütfen!	84
Aziz Nesin ve Ahu Tuğba	89
Aziz Sançar İyi ki Nobel Aldı!	92
Aziz Sançar ve Bir Garip Nobel	96
Bana 1000 Dev-Genç'li Verin, Ankara'yı Teslim Alayım!	99
Barış Bazen Tabutlarla Gelir!	103
Barış Hareketi: Karışıklık ve Çelişki	106
Barış Hareketi'nin Gelişebilmesi İçin	111

Bariş Hareketsiz Bir Ülkede Bariş Günü	118
Bariş Mücadelesinin Sorunları (1)	124
Bariş Mücadelesinin Sorunları (2)	127
Bariş Unutabilmeyi Gerektirir	130
Bariş, Savaşın Farklı Araçlarla Sürmesidir	133
Barişin Dikenli Yolu	137
Başarılıydı, Kendini Yenilemedi ve Kaybetti	142
Başarısız Teşebbüsler	146
Başka Bir 12 Eylül	150
Başka Bir Geçmişin Geleceği	153
Başka Türöl Olmazsa Coğrafi Haklılık	159
(Üniversiteye) Başladım	163
Beceriksiz Bir Yönetici Olarak Esat	167
Belma'ya Mektuplar	171
Ben Yalan Söylerim, Sen İnanma!	175
Beni Rahat Bırakmayan Kitap	179
Benim Filmlerim	183
Benim Yaşım Hiç Kemale Ermeyecek Galiba	186
Bırakın Ölüler Ölülerini Gömsünler.. ..	190
Bırakmasını Bilmek	194
Bilgide Yoğunlaşmak	198
Bilime Karşı Olmak	203
Bilinçaltı	207
Bilinçdışını Kullanmak	212
Binyıldan Yüzyıla Anadolu Türkleri	217
Bir Dilin Gücünü Ne Belirler?	227

GİRİŞ

www.engineerkiner.org da yıllardan beri yayınlanan yazılardan yaptığım seçmeler www.engineerkineryazilar.wordpress.com da yayınlandı. Son olarak yazıların sayısı 1100 kadardı. Bunları dizi kitaplar içinde toplamaya karar verdim. Bu kitap dizideki ilktir. Toplam kaç tane olur bilemiyorum ama sanırım 20 kitap kadar olacaktır. Her yazının altında yayınlandığı tarih bulunmaktadır.

Kişiler; İlker Akman, Hasan Basri Temizalp, Yüksel Eriş, Ömür Karamollaoğlu, İbrahim Yalçın ile ilgili olarak yazdığım yazılar isimlerini taşıyan bloglarda bulunuyor. Bu kitap dizisinde sadece çok sayıda konuda yazdığım yazılar yer alacaktır. Keza Yazın dergisinde yer alan yazılarıma da burada yer vermiyorum. Bu yazılar Yazın'dan Seçmeler 1-2-3-4 kitaplarında bulunmaktadır. Yakında bunlara beşincisi de eklenecektir. Bu kitapları www.tdas1.blogspot.com adresinde ya da Drive içinde TDAS Kitaplar arama başlığıyla bulabilirsiniz.

Video duyuruları da burada yer almayacaktır. Videoları youtube'da TDAS Platform diye arayarak bulabilirsiniz.

AŞK EN AZ İKİ KİŞİLİKTİR

“Aşk iki kişiliktir” sözü, yanlış hatırlamıyorsam, Turgut Uyar’a aitti. Bence eksik. İki insana karışmanın marifet sayıldığı bir ülkede yaşıyoruz ve bu nedenle de ailelerden akrabalara ve hatta arkadaşlara kadar herkes karışır. Tabii kadın ya da erkeğin ya da ikisinin birden tutumu da bu karışmayı teşvik eder. “İki kişi arasında çözilemeyen sorun başkalarının karışmasıyla çözülsün bile gidişat ne kadar sağlam olur” diye sorabilirsiniz. Cevap insanına göre değişiyor.

Aşk insanına göre değişir. Bu nedenle de aşk üzerine genel tanımlama yapmak bence mümkün değildir. Her özelin kendi aşkı, aşk anlayışı vardır. Bu nedenle de aşk hakkında somut konuşulur, soyut değil. Bu nedenle, konu hakkında yazacaklarım bana özgü anlayışı yansıtır. Başkasına uymayabilir, uymasını da beklemiyorum.

Aşk ya da kendi cinsinden hareketle söyleyeyim, bir erkeğin bir kadına duyacağı sevgi, eğer o kişinin hayatındaki amaçlarla iç içe ise, onunla bütünleşmiş ise, mükemmel ve oldukça sağlam demektir.

Aşk için birinci kural –tabii benim için- onun insanın hayatına entegre olmasıdır. Bir hayatım var ve bir de aşk var, değildir olay.

Bunun kolay olmadığını biliyorum. Bir kere, en başta sizin sürekli peşinden koştuğunuz amaçlarınızın olması gerekir. Amaç deyince yuva kurmak, çocuk büyütme falan filan anlamıyorum. Bunun ötesindeki şeylerden söz ediyorum. Kadın bu amaçların içine yerleşebiliyorsa, bu müthiş bir şeydir.

Böyle bir şey olabilir mi, diye sorarsanız, bunu birden fazla kere yaşadım, yani olabilir derim. Bu olabiliyorsa ve sürebiliyorsa, benim için hayat boyu tek kadın yeterlidir.

Sürebiliyorsa diye ekledim, çünkü bugün iyi başlamak diyelim on yıl sonra da bu iyiliğin sürdüğü anlamına gelmiyor. Kadın ve erkeğin bugün benzer noktalarda bulunması yetmez, zaman içinde az çok paralel gelişmeleri de gerekir. Aksi durumda diyelim on yıl sonra ortaya iki yabancı çıkar, birbiriyle ilgisi kalmamış iki insan çıkar.

Kadınların başlangıçtaki amaçlarından vazgeçmelerini ve başka bir hayata koşmalarını yaşadım. Kendi tercihleridir ve demek ki yollar ayrılmaktadır.

Meseleye böyle baktığınız zaman ilk günlerin heyecanının sürmesi gibi konular önemini kaybeder. Birbirinin hayatı içinde olan iki insanın birlikteliğinde güçlü bir dayanışma ve güven duygusu neredeyse kendiliğinden oluşur. Esas olan birliktelik değil, aynı olmasa bile birbirine uzak olmayan amaçlara birlikte yürüyebilmektir. Heyecan o amaçlar için gereklidir ve karşınızdaki de hayatınıza entegre olduğu için ya da siz onun hayatında aynı konumda olduğunuz için genelin heyecanı her yere yansır. Bu temeldeki bir aşk bitmez. İki taraf da amaçlarını değiştirmedeği sürece bitmez.

“Yani, sen bunu istiyorsun ve hayatında bunu birden fazla kere bulabildin, öyle mi?..” diye sorarsanız, “Evet!..” derim. Yukarıda anlatılanların doğal sonucu hayatımda asla aynı anda iki kadının bulunmamasıdır.

Okurların büyük bölümünün inanmayacağını biliyorum, ama ben de kimse inansın diye söylemiyorum zaten. Hayatımda hiç kimsenin peşinde koşmadım. Olmuyorsa olmuyordur. Kimse benden hoşlanmak zorunda değildir ve bu nedenle de hiç ısrar etmem. Bana ısrar edilince sinirlenirim ve herkesin de böyle bir hakkı bulunduğunu bilirim.

Her zaman uzun vadeli, mümkünse hiç bitmeyecek ilişkiden yana oldum. Ama bu konudaki gelişme sadece bana bağlı değildi. Yine de “uzun vadeli olma konusunda fena değilim” diyebilirim. İnsanın hayatındaki ilişki sayısına bakarak kendisine pay çıkarmasını aptalca bulurum. Diyorum ya keşke bir bilemedin en fazla iki olsaydı ve ömür boyu sürseydi.

25 yaşına kadar karşı cinsle önemli bir yakınlaşmam olmadı. Bunu garip bulabilirsiniz. Evet, 1970’li yıllar bugünkü gibi değildi, kadın-erkek ilişkisi oldukça kısıtlıydı, ama biz de –ODTÜ’lüler olarak- herkesin gözü üzerinde olan insanlardık. O yıllarda gösterilen ilgiden sıkıldığım için kalabalık toplantılardan sürekli kaçtığımı hatırlarım.

Bir kadın bu konuda doğru bir yorum yaptı: “22 yaşında ODTÜ’yü bitirmişsin, bu arada TDGF merkez yayın organı İleri’nin son sayısının yazı işleri sorumlusu olmuşsun, THKP-C’nin yayın organı sayılan Kurtuluş gazetesini iki kişiyle birlikte üç sayı çıkarmışsın, yüksek lisans yapmışsın, askere gitmişsin, üç yıl iyi paralı bir işte çalışmışsın, tanınmış bir örgütün kurucuları arasında olmuşsun, bir dönemin en iyi broşürü sayılan TDAS’ı yazmışsın, evlenmişsin ve çocuğun olmuş, ardından başka bir kadınla büyük bir sevgiyi yaşamışsın ve hapse girmişsin... Yaş kaç, daha 27 yaşındasın. Eğer erken yıllardan beri hayatında bir kadın olsaydı bu kadar iş yapamazdın!..” dedi. Doğrusu ben bunu düşünmemiştim.

Ve sormuştu:

“Birincisi TDAS’tan sonra değil mi?”

“Hemen hemen öyle! Yoksa dünyayı gözüm görmüyordum.”

Ulaşınca kadar yukarıdaki anlayışım doğrultusunda birliktelik olabileceğine inanmıyordum ve nitekim ilk denemede olmadı da...

Şimdi 62 yaşında olduğuma göre o zamandan bu yana 37 yıl geçmiş. Hesaplıyorum, yaklaşık yüzde 80'i dolu.

Bazı kadınların hayatıma büyük katkıları oldu, bazı-
larının pek olmadı. Aynı katkıyı ben de onların hayatı için
yaptım. Artık başka bir hayatı yaşasalar bile kendileri böyle
söyler.

En sevdiğim kadın Belma'dır. Karşılıklı duygusal ilişki
6 yıl sürmüştür ama bunun birlikte bulunulan zamanı sa-
dece 2,5 aydır. Yukarıda saydığım özellik, birbirinin hayatı
içinde yer almak, insanların birbirinden kopmasını hay-
li zorlaştırıyor. Taraflardan birisi başka bir hayatı tercih
edince yollar kaçınılmaz olarak ayrılıyor.

Ne mutlu bana ki, gerçekte ne mutlu ikimize ki, bu
kadına yazdığım mektupların tamamına yakını fotokopi
olarak bana geri döndü. Kadın ülke dışına kaçak çıkarken
bile kocaman bir deste kâğıdı yanında götürmüş ve yıllarca
saklamış. Bunların hepsini bilgisayara geçtim, arada okuru
ilgilendirmeyen az biraz politik tartışma bölümleri var, ki
bunlar da yüzde 5'ten azdır, bunları çıkaracağım ve bastı-
racacağım. Kocaman bir deste kâğıt derken abartmıyorum,
kitap sayfası olarak yaklaşık 400 sayfa tutuyor. Bunlar aşk
mektupları değil. Olamaz da zaten, insan 400 sayfa ne ya-
zacak ki!

Bunlar insanın amaçlarının içinde yer alan, onlar-
la bütünleşmiş bir aşkın mektuplarıdır. Burada işin rengi
değişiyor. Tahmin edebileceğiniz gibi bu ayrılık bana fena
dokundu. Ayrılığın kaçınılmazlığını gayet iyi görüyordum
ama buna rağmen kötü dokundu.

Böyle durumlarda uygulanan tipik bir yöntem vardır.
Yetenekli insanlar kendilerini çılgınca bir çalışmaya verir-
ler. 1983 sonlarında ben de öyle yapmıştım.

Bugünleri sorarsanız açıkçası kadınlardan biraz kork-
maya başladım. İnanılmaz bir saldırganlık var, geç kalmış-

lık duygusunun getirdiği bir saldırganlık.

Ülkeden diyelim ki Almanya'ya ya da başka bir Avrupa ülkesine gelmişler. Beraberlikleri bozulmuş, ayrılmışlar. Normal, aynı durumu çok insan yaşadı. Orada birlikte olduğun koşullarla buradakiler farklı ve kadınla erkek birbirinden farklı etkileniyor ve farklı geliyor. Arada uçurum oluşunca da ayrılık geliyor.

Bunun ardından gelen enteresandır. Kadında da erkekte de görülüyor. "Ben ne yaşadım ki!.." anlayışından hareket eden geç kalmışlık duygusu ve bunun getirdiği saldırganlık. Bir bölümü, kadın ya da erkek, resmen sapıtıyor, kötü ilişkilere giriyorlar ve sonuçta kendilerini mahvediyorlar.

Birgün büyük bir toplantıdayım. Bir kenarda birkaç kişiyle konuştum, bir ara yalnız kaldım. Tanımadığım bir kadın geldi:

"Siz, Engin Erkiner misiniz?"

"Evet."

"Televizyondan tanıyorum."

Sonra ekledi: "Ama ekranda bu kadar yakışıklı görünmüyorsunuz."

Hemen buradan toz olayım diye düşündüm ve öyle de yaptım.

İnsanları anlıyorum ama böyle de olmaz ki!

Burada keseyim bari. Yazdıkça yazacağım yoksa...

NOT: Aynı kadınla bir yıl kadar sonra televizyondaki bir panele katıldım, bu kez son derece normaldi.

26 Aralık 2012

ATEİZM VE DEİZM

Değişik yazılarda belirttiğim gibi sosyalist olmadan önce de ateisttim. O zamanlar liberal bir dünya görüşüne sahiptim. Ateizm değişik dünya görüşleriyle birleşebilir.

İslam dünyasında ise gericilik mutlaka dine sarılır. Bunun değişik şekilleri vardır. En başta islamda birbirine düşman mezhepler bulunur. Bu düşmanlık da islamın alt inançlarının ortaya çıktığı ve geliştiği şartlara göre değişir. Mesela İslam Devleti gibi El Kaida da selefidir ama sadece ilkinde göre Şiilerin katli vaciptir. Bunun da temelinde İslam Devleti'nin ortaya çıkmasında Irak'taki Sünni isyanının önemli rol oynaması bulunur.

İslam inancı gibi ateizmin de çeşitleri bulunur.

Deizme gelince; Tanrı ya da Allah'a inanır ama dinlerin, peygamberlerin ve kutsal kitapların insan üretimi olduğu görüşündedir. Bu durumda dinin özellikleri de ortadan kalkar. İslam, Hıristiyanlık ve Museviliğe göre değişmeyen tek Tanrı vardır; bunların peygamberleri ve kitapları yoktur. Bu durumda dini metinlerin tefsiri, peygamberlerin şu veya bu konudaki davranışlarının anlamı da ortadan kalkar. Kutsal metin ve kişiye inanmıyorsanız, bunlarla ilgili değerlendirmeler de otomatik olarak ortadan kalkacaktır.

İslam gibi ateizm ve deizmin de çeşitleri bulunur. Benzer durum Hıristiyanlıkta da vardır. Mesela Latin Amerika ülkelerinde 1960'lı yıllarda yayılan Özgürlük Teolojisi Hıristiyanlığı yoksullar yönünden yorumlardı. Papa yıllarca bu akıma karşı savaş açmıştır. Özgürlük Teolojisi'nden bazı rahipler silahlı mücadele hareketleri içinde yer alırlar, bazıları hayatlarını kaybeder.

Deizmin İslam ülkeleriyle sınırlı olmayan bir çeşidine göre, Tanrı evreni yaratmış ve gerisine de karışmamıştır. Dolayısıyla Tanrı'ya veya Allah'a hoş görünmek için sürekli olarak bazı görevleri yerine getirmek (namaz kılmak, oruç tutmak gibi) gündemden düşer. Kutsal varlık insanların hayatına karışmaz, dolayısıyla toplumsal düzene de karışmaz.

Deizmin, ateizmden daha fazla ihtiyaca cevap verdiği söylenebilir. İnsanların metafizik sorulara, cevabını bilmedikleri sorular sormaya ve kendilerince cevap üretmeye ihtiyacı vardır. Bu cevap genellikle varolanın ya da bilinenin bilinmeyene doğru genelleştirilmesiyle verilir.

İnsanlık çok eski zamanlardan beri evreni gözlemlemiş, yıllarca ancak çıplak gözle görebildiği yıldızlar ve gezegenlere anlam vermeye çalışmıştır. Bunların gerisinde, o zamanki imkanlar çerçevesinde henüz göremediği evreni kabul etmiş ve gördüklerinden hareket ederek göremediğinin de buna benzediğini varsayarak açıklama bulmuştur. Bu açıklama evreni gözleme araçları geliştikçe değişecektir.

Evrenle ilgili olarak bugün bize saçma görünen yorumlar o yıllardaki bütün dinlerde önemli yer tutar. Mesela Katolik Kilisesi'ne göre evrenin merkezi dünyadır, evren de bunun çevresinde dönmektedir. Basit teleskoplarla tersinin doğru olduğunu iddia edenler engizisyonun tehdidiyle karşılaşır. Bu konuda en bilinen isim Galile olmakla birlikte tek değildir.

Din, bilim ile giriştiği bütün savaşları kaybeder. Bir dönem evrimi kesin olarak reddederken daha sonra kendine göre yorumlayarak kabullenmek zorunda kalmıştır. Hristiyanlıkta bu kabulün örnekleri bulunur.

İnsanların ancak cevabını bulabilecekleri soruları sorduğu görüşü genel anlamda yanlıştır. İnsanlık evrenin

küçük bir bölümünü görebildiği zaman bile daha ilerilerde ne bulunduğunu sormuştur. Evrenin tamamına yakınının gözlemlenebilmesi son otuz yılda mümkün olmuştur denilebilir. Bunun için Hubble gibi güçlü teleskopların yapılması ve bunların ışığın atmosferde kırılmadan ve hava kirliliğinden etkilenmemesi için uzaya gönderilmesi gerekmiştir.

Cevabının bulunamayacağı bilinmesine rağmen soru sorulmuş ve bilinenden hareket edilerek sonraki yıllarda sürekli değişecek cevaplar üretilmiştir.

Benzer soru Tanrı ya da Allah için de geçerlidir. Varlığı konusunda öne sürülen kanıtların sürekli olarak yanlış çıkmasına, dinin sürekli gerilemesine rağmen bu konuda kesin cevap bulunamamıştır.

İnsanlığın ilk dönemlerinden beri bulunan uçma sevdasının önemli bir nedeni de gökte bir yerlerde olduğuna inanılan Tanrı'ya ulaşmaktır. Bu nedenle uzaya giden ilk insan olan Gagarin, geri döndüğünde, "Tanrı'yı göremedim" demiştir.

Gözleme aletleri geliştikçe Tanrı da sürekli olarak şimdilik yeterince bilinmeyen yerlere gitmek zorunda kalmıştır.

Cevabı bilinemeyen sorular sormak ve bilinenlerden hareketle bunlara sürekli değişecek de olsalar cevaplar üretmek insanlığın zihinsel özelliklerinden birisidir.

Bu bağlamda deizmin bu özelliğe cevap verebildiği söylenebilir. Deizmde dinler, peygamberler ve kutsal kitaplar yoktur, Tanrı insanların hayatına karışmaz. Mevcut düzene karışmayan, sömürü düzenini onaylaması söz konusu olmayan bir Tanrı inancıyla da ateistlerin sorunu olamaz. Tanrı'nın ne olup ne olmadığı kitaplara ve peygamberlere inanılmadığı için de kişinin kendisine göre değişir. İslamın beş şartı, Hıristiyanlık ve Musevili-

ğın uyulması zorunlu kuralları gibi deizmin de kuralları bulunmaz. Tanrı ya da Allah insan hayatına karışmadığı için emirlere itaat etmek, hoş görünmek konuları da kendiliğinden düşer.

Deizmde cennet-cehennem de yoktur ya da bunların hangi özelliklere sahip olduğu kişinin yorumuna göre değişir. İnsanlar kendi eylemlerinden sorumlu olduklarına göre –varsa eğer- öteki dünyada nereye gidecekleri ve orada neyle karşılaşacakları da bu eylemlerine bağlıdır.

Henüz kanıtı bulunmadığı için spekülatif özellik taşımakla birlikte fizikteki paralel evrenler teorisinden pekala öteki dünyanın ya da başka bir evrenin varlığı sonucuna varılabilir.

Bütün dini inançlarda öteki dünyanın özellikleri bu dünyaya göre ya da bilinene göre şekillendirilir. Mesela ceza olarak ateşte yakılmak söz konusudur. Bu ise, öteki dünyanın bu dünyanın uzantısı olduğu anlamına gelir; bu dünyada bilinmeyen başka bir ceza çeşidi bulunmadığı için, buradakilerden birisi öteki dünyaya transfer edilmiştir.

Sürekli olarak bilimin sınırlılığında söz eden dinin çapsizliği burada yeniden görülebilir. Varsa eğer öteki dünyayı bu dünyadaki özelliklerden hareketle tasvir edebilmektedir.

Din burada bilimkurgu yapıtlarındaki şablona uyar. Filmlerde ya da romanlarda görüldüğü gibi bilmem kaç bin yıl sonraki evrende insanlar arasındaki ilişkiler neredeyse günümüzdeki gibidir. Bilinenden hareketle zaman değiştirilerek gelecek hayali olarak kurulmaktadır ama insanlar bugüne çok benzemektedir. Zaman değişmiş, kullanılan araçlar değişmiş ama insan pek az değişmiştir.

Bilimkurguda olduğu gibi dinlerde de insanın kendi ürünlerinin insan zihin ve davranışını şekillendirmesi

yoktur.

Basit bir örnek cep telefonudur; insan hayatını ve davranışını önemli oranda değiştirmiştir. İnsanın özel dünyasının genişlemesini, bireycileşmesini ahlak sorunu olarak görmemek gerekir. İnsan kendisinin ya da ürettiklerinin eseridir; bu bağlamda evrimini de şekillendirmektedir.

Deizm böyle bir dünyaya fazlasıyla uygundur. Herkes kendi Allah'ına inansın, ona kendine göre özellikler yakıştırsın, hiç sorun değildir.

Deizm ateistler için karşıt değil önemli bir müttefik olmalıdır. Birlikte dini her alanda daha iyi geriletebiliriz.

1 Temmuz 2020

ATEİZMİN GELİŞME YOLLARI

Ne istediğinizi biliyorsanız ama ona nasıl ulaşabileceğiniz hakkında uygulanabilir bir planınız yoksa, ne istediğiniz önemli değildir. Bu plan uygulama sürecinde değişebilir, önemli olan uygulanabilir gibi görünen ve en azından başlangıçta uygulanabilen planın bulunmasıdır.

Ateizm konusunda benzer belirleme yapılabilir. Herkesin ateist olması gerekli değildir, mümkün de değildir; istenilen ateist insan sayısının artması ve ateizmin bir “inanç” olarak tanımlanmasıdır. Ateizm de bir inançtır; Tanrı ya da Allah’a inanmamak inancıdır. Bedenden ayrı bir ruhun bulunmadığı inancıdır. Gerisi otomatik olarak düşer; peygamber, öteki dünya, cennet-cehennem hakkında ayrıca görüş belirtmeniz gerekmez.

Ateizmin yaygınlaşması nasıl sağlanabilir?

Bugüne kadar bilimsel çerçevede Tanrı’nın ya da Allah’ın bulunmadığının kanıtlanmasının ilerisine geçilmedi. Bu konudaki tartışma yüz yıllardan beri mevcuttur denilebilir. Bunun ilerisine geçilmesi gerekir ve bu da öncelikle ateistlerin kendi dünya görüşlerine uygun haklarının genişletilmesiyle mümkündür.

Bunlardan bir tanesi “ölüm yardımı”dır. Buna “ötenazi desteği” de deniliyor. Ağır hasta olan insanlar doktorlardan hayatlarına son verilmesini isteyebiliyorlar. Benelüks ülkeleri bunu kabul ettiler, onları Portekiz izledi (henüz kesinleşmedi), Almanya’da da konu görüşülüyor.

Dahası, bazı insanların şimdiden notere gidip ilerisi için vasiyet verdiğini duydum.

“Hastanede birkaç gün kaldım, korktum. Bazı insanlar

acı içinde kıvranıyor, iyileşme şansları da yok. Bir gün ben de bu duruma düşersem yaşamak istemem.”

Müslüman bir ülkede bunun kabul edilmesi zordur çünkü “canı veren Allah, alan Allah” diye inanılır. Bu nedenle intihar dini olarak yasaktır. Çok sayıda faili belli ve faili meçhul cinayet vardır, canı alan Allah değildir ama orasını karıştırmayın!

Ötenazi desteğinin talep edilmesi gerekir ve bu aynı zamanda dini inanca önemli bir darbedir.

İkinci olarak, ateistlerin ölünce yakılmalarını istemeleri uygun olur. Bu biraz masraflıdır, herkes yapamaz ama istenebilir. Cehennem ateşi böylece devreden çıkmaktadır. Bir şarkıdaki gibi, “bir yangının külünü yeniden yakıp geçecek” değiller ya...

Kişinin cenaze töreni –yapılıyorsa eğer- önemli tabii. Bir ateist dini törenle toprağa verilmemelidir ve hatta mümkünse ateistler mezarlığı bile istenebilir. Kişinin nasıl toprağa verileceği konusunda genellikle yakın çevresi belirleyici oluyor ve dini tören yapılıyor. Burada artık hayatta olmayan kişiyi eleştirmek anlamsızdır.

İslamiyetin güncel olarak özellikle iki zayıf yeri vardır: kadınlar ve eşcinseller.

İslam dini kadını ikinci sınıf görür. Kuran’dan şu veya bu bölümü alıp aksini savunabilirsiniz, tersini ifade eden metinler de vardır. Dolayısıyla İstanbul Sözleşmesi’nin uygulanması sadece kadın haklarıyla ilgili değildir, ateistlerin de lehinedir.

Kadın ve/veya erkek eşcinselliğine gelince, islamiyetin tarihi oğlancılık ve lesbijenlik örnekleriyle doludur ama sanki tersi varmış gibi davranırlar. Osmanlı bu konuda açık örnektir.

Burada sorun kişinin cinsel kimliğini kendisinin belirlemesinden ibaret değildir, dinin önemli bir yaşağının yıkılma-

sıdır.

Hatırlarsanız Papa da bir dönem eşcinselliğe kesin karşıydı ama papazlar arasındaki eşcinsel ilişkiler ardi arkasına ortaya çıkmaya başlayınca tutumunu yumuşatmak zorunda kaldı.

Son olarak, Boğaziçi Üniversitesi konusunda da görüldüğü üzere LGBT oluşumunun bulunması sapıklık ise, bu insanların Osmanlı'daki düzeye ulaşabilmesi için epeyce çaba göstermesi gerekecektir.

İnsanlar sanal ortamda iktidarın ikili ahlâk anlayışını eleştiriyor; haklılar ama asıl önemli olana dikkat etmiyorlar. Toplumda da aynı durum yaygın olarak bulunuyor. Türkiye erkek çocuklarının cinsel istismarında dünyadaki ilk beş ülke arasındadır, bazen birinci de olmaktadır. İmam Hatiplerde, Kuran kurslarında erkek çocukların yaşadığı cinsel taciz ve tecavüz olayları genellikle sessizlikle geçirtiliyor, çok azı hakkında soruşturma açılıyor ve faile ceza veriliyor. Oran vermek mümkün olmasa bile toplumun önemli kesiminde aynı kafa yapısının hakim olduğu söylenebilir. Cinsel istismarın okullar ve kurslar gibi resmi kurumlardaki yaygınlığı ancak bunların dışında da yaygın olması temelinde mümkündür.

İslam'da da benzer durum yok mudur?

Her haltı yersin, sonra ramazanda bir ay oruç tutarsın, hatta hacca da gidersin; günahların affedilir ve sen boşalmış defteri yeniden doldurmaya başlarsın...

Birkaç ilahiyat profesörü ateistlerin müminlerden daha dürüst insanlar olduğunu ve buna hayret ettiklerini söylediler. Ben de bu açıklamaya hayret ettim. Haklılar ama bundan hayret edilecek ne var? İslamiyeti yüzyılların pratiğine bakarak değerlendirmek gerekir, teoride ne söylendiğine bakarak değil...

31 Ocak 2021

ATEŞKES NEREDE VAR?

Bildiğiniz gibi, Türkçe garip bir dil. Çok sayıda kavramın başka anlamlarda kullanımı söz konusu. Buna bir de genellemeci mantık eklenince, görünürde aynı kavramlarla konuşan insanların, gerçekte birbirinden oldukça ayrı konulardan söz ettikleri ortaya çıkıyor. Barış, bunun bilinen güncel örneğidir.

Hiç kimse, “savaş istiyoruz, barışa karşıyız” demez, nitekim demiyor da. Konuya sadece kullanılan kavram çerçevesinde yaklaşırsanız, herkes birbiriyle anlaşmış gibi görünüyor. Kavramın içeriğini dikkate aldığınızda ise, birbiriyle anlaşmış gibi görünenlerin, gerçekte birbirlerinin sert karşıtları olduğu ortaya çıkıyor. Barış ama nasıl bir barış!

“Teslim olun, adalete sığının!..” anlayışı da bir çeşit çözümü ve barışı savunuyor, öyle değil mi?

Demokratik özerklik kapsamında barışı savunanlarla, yukarıdaki barış anlayışını savunanların birbiriyle ilgisi yoktur. Aynı kavramı kullanmalarına karşın, birbirlerine karşıdırlar.

Benzer bir durumu, ateşkes, silahların geçici olarak susması, çatışmasızlık süreci gibi kavramlarda da görebiliriz. Ateşkes olarak da adlandırılan süreç bir süreden beri varlığını sürdürüyor. AKP, bu sürecin, seçimlere kadar sürmesini, silahlı çatışmaların yeniden başlamamasını istiyor. Bu şekilde genel geçer bir çerçevede baktığınızda mevcut durum ve gelişmeler olumluymuş gibi görünüyor. Kavramların dış görünüşteki büyümesine kapılmayıp da, içeriklerini incelemeye başladığınızda ise, durumun hiç de böyle olmadığı görülür. Kullanılan anlamıyla ateşkes

ne demektir?

Ordu birlikleriyle PKK arasındaki silahlı çatışmaların durması ve buradan kaynaklanan can kayıplarının sona ermesidir. Aylardan beri bu konuda belirgin bir gelişme bulunuyor. Askeri operasyonlar tümüyle durmuş denilemez. Hiç çatışma ve can kaybı olmuyor da denilemez, ama sayı önemli oranda azalmıştır. Bu azalmada mevsim koşullarının büyük etkisinin bulunduğu da dikkatten kaçırılmamalıdır. Yıllardan beri kış aylarında çatışmalar azalır. Bu kez daha da fazla azalmıştır.

Burada dikkat edilmesi gereken şudur: Ateşkes kavramı, dağdaki bir güçle, ordu arasında silahlı çatışma olmaması anlamında kullanılmaktadır. Ateşkesin coğrafi kapsamı dağdır.

Ateşkes farklı ülkelerde farklı coğrafi kapsamlar taşımıştır. İngiliz Hükümeti ile İrlanda Cumhuriyet Ordusu arasındaki ateşkesin coğrafi alanı dağ değil, kent olmuştur. Silahlı çatışmalar kentlerdeydi ve ateşkes de bu coğrafyada yapılmıştır.

Dikkatimizi kendi coğrafyamıza çevirdiğimizde ise şunu görürüz: Ateşkes dağlarda ya da daha genel bir deyimle kırsal alanda var. Diyarbakır'dan Şırnak'a kadar büyük yerleşim birimlerinde ise ateşkes değil, tersine gittikçe sertleşen bir çatışma ortamı söz konusudur.

AKP'nin Kürt halkının muhalefetine karşı politika değiştirmesi birkaç yıl önce görülmeye başlamıştı.

Bugün artık belirginleşen bu politika değişikliğinin birkaç ayağı vardır:

Birincisi; dağlarda ya da genel olarak kırsal alanda ateşkes. Bu ateşkes, uygun bir fırsat yakalandığında saldırmayı dışlamıyor, ama genel anlayış silahlı çatışmaların tümüyle ortadan kalkmasa bile iyice azalmasıdır.

İkincisi: Ordunun geri plana çekilmesi, yerini polisin alması. Köy ve mezralara göre görece büyük bir nüfusun yaşadığı alanlarda denetim, ordudan polise geçecektir. Bu polis, eski polis değildir. Çok sayıda yeni kadroyla sayısı artırılmış, modern silahlarla donatılmış, toplusal alanın her yanını denetleyebilme için gerekli uzmanlara sahip bir polistir. Dinleme ve internet uzmanları özellikle önemlidir.

Üçüncüsü: Bu polis, her çeşit keyfiliği ve şiddeti uygulayan ancak genellikle silah kullanmayan bir özelliğe sahiptir. Bu konuda kendisine açık talimat verildiği belli oluyor. Öğrenci gösterilerinde hamile kadınları tekmeleyip bebeklerini düşürten de bu polistir, hastanelerin acil servislerine gaz bombası atan da. İşçilerin normal bir protesto eylemine bile vahşice saldıran da bu polistir, sendikacının gözünün içine biber gazı sıkan da...

Geçmişte ordu ile birlikte çalışan yargı, bu kez ve daha yoğun olarak polisle birlikte çalışıyor. Keyfi gözaltılar, keyfi tutuklamalar arttıkça artıyor. Ülke “askeri demokrasi”den, “polis demokrasisi”ne geçmiştir ve bazıları da bu geçişi “demokrasiye geçiş” sanmıştır!

Diyarbakır’dan Şırnak’a kadar Kürtlerin yoğun olarak yaşadıkları illerde, “polis demokrasisi”nin aşırı örneklerini sık sık görüyoruz. BDP kadrolarının düzmece kanıtlarla hapishanelere doldurulmasından, çok sayıda çocuğun tutuklanmasına; şiddet unsuru içermeyen barışçı gösterilere bile polisin saldırmasından, keyfi arama ve göz altılara kadar...

AKP, görece büyük yerleşim birimlerindeki saldırısını tırmandıracaktır. “Bu türlü bir çatışmada ben kazanırım” mantığıyla hareket ediyor. Polisin saldırganlığını yargının hukuksuzluğu tamamlıyor. Yapılana, kısaca, “ateşle oynamak” adı verilebilir. Dağlarda rüştünü ispat etmiş silahlı bir güç var ve onunla silahlı çatışmaya gir-

mek istemiyorsunuz. Kentlerde ise, o silahlı güçle bazen örgütsel ama genellikle derin duygusal bağa sahip insanlara karşı ise, öldürmenin dışında her çeşit zorbalığı yapıyorsunuz.

Bu iş bir yerden çatlar, haberiniz olsun!

20 Şubat 2011

ATEŞKES VE YENİDEN TANIM GEREKLİLİĞİ

KCK, gösterilen tüm çabaların karşılıksız kalması sonucu eylemsizlik sürecinin sona erdiğini açıkladı. Buradan ateşkesin bozulduğu sonucu henüz çıkmıyor, ancak çatışmalara giden yolun önemli oranda kısaldığı da ortadadır. Geçmişten bu yana yaşanan sürecin özellikleri dikkate alındığında, ateşkes kavramının yeniden tanımlanması gerektiği ortaya çıkıyor.

Bugüne kadar ateşkes denilince ne anlaşılıyordu?

Birincisi, coğrafi alan olarak dağ ya da az çok büyük yerleşim birimlerinin dışındaki alan anlaşılıyordu. İkincisi, gerilla ile ordu birlikleri arasında geçen ve genellikle ölümlerle sonuçlanan çatışmalar anlaşılıyordu.

Böyle bir ateşkes anlayışı, 1984 sonrasındaki yılları açıklamakta kullanılabilir, ama bugün ve gelecek açısından uygun değildir. Şöyle ki: Kürt halkının mücadelesi son yıllarda dağlardan az çok büyük yerleşim birimlerine kaymıştır ve dağlarda ateşkes olduğu zaman bile, bu alanlarda hiçbir zaman ateşkes olmamıştır. Az çok büyük yerleşim birimlerinde ön planda olan polistir, asker değildir. Bu alanlardaki çatışmalarda genellikle ölüm olmamakta, ama bunun dışında her şey olmaktadır.

KCK davasındaki durum açıktır ve sürekli yeni tutuklamalar yapıyor. Çocukların gözaltına alınmasında ve tutuklanmasında büyük bir değişiklik yoktur. Kentlerde polislin Kürt halkına yönelik silahlı ve gaz bombalı saldırıları sürmekte, sadece göze çarpan ölümler olmamaktadır. Polislin bu konuda talimat aldığı bellidir. Ölüm olmasın ya da az olsun, bunun dışında ne yaparsanız yapın!

Böyle bir süreç, dağlarda önemli silahlı çatışmalar olmasa bile, ateşkes olarak adlandırılmaz. Mücadele dağlardan artan oranda büyük sayılabilecek yerleşim birimlerine inmişse, ateşkes de bu coğrafi alana inmek durumundadır. Kuzey İrlanda'yı hatırlayalım. İrlanda Cumhuriyet Ordusu'nun asıl mücadele alanı kentlerdi ve ateşkes olduğunda kentlerde uygulanırdı.

AKP Hükümetinin ateşkesin eski tanımını da kendi lehine kullandığı ortadadır. Ateşkes var, nerede, dağlarda!

Yerleşim birimlerinde ise AKP tarafından sürekli olarak güçlendirilen polisin saldırısı söz konusudur. Gözaltına al, tutukla ve uzun süre hapishanede bırak. Halk gösterilerine saldır ve dağıt. Keyfi uygulamalarda sınır tanıma. Saldırılarda halktan çok sayıda yaralanan, az sayıda hayatını kaybeden var. Bunun neresi ateşkestir?

AKP şunun hesabını yapıyor: Dağlarda rüştünü ispat etmiş silahlı bir güç var. Orada ateşkes gereklidir. Fırsatını bulduğum zaman saldırırım ama bu alanda ateşkesin özellikle de seçim öncesinde sürmesinde yarar vardır. Az çok büyük yerleşim birimlerinde ise çatışmaları ben kazanırım. Buralarda ateşkes olamaz. Aylardan beri sürdürülen uygulama budur!

Sonuç olarak, ateşkesin artık daha geniş bir içerikte tanımlanması gerekiyor. Ateşkes, dağlarda gerilla ile ordu birlikleri arasında çatışma olmamasından ibaret değildir. Kaldı ki, ateşkes sürecinde de ordunun gerillaya yönelik değişik operasyonları olmuştur. Daha önemli olan ise, ateşkesin tanımının artık değişmesi gerektiğidir. Ateşkes olacaksa, her yerde olmalıdır. Ateşkesin tanımına yapılmış coğrafi sınırlama kalkmalıdır.

1 Mart 2011

AUSCHWITZ VE DİYARBAKIR

12 Eylül askeri faşist darbesinin toplumun muhalif her kesimine yönelen baskı ve sindirme politikalarında cezaevlerinin özel yeri vardır. İki cezaevi siyasi tutsaklara yönelik baskı ve sindirmede öne çıkar: Diyarbakır ve Mamak.

Bu iki cezaevinde siyasi tutuklulara yapılan ağır maddi ve psikolojik baskılar yıllardan beri yazılmaktadır.

Bu cezaevleri toplama kampları olarak da adlandırılırlar. Bu saptama doğru değildir.

Bu yazıda Nazi Almanya'sının en büyük toplama kampı Auschwitz ile Diyarbakır Cezaevi'ndeki uygulamalar arasındaki farklılıklar incelenecektir. Gerek Diyarbakır ve gerekse Mamak'ta siyasi tutsaklara yönelik maddi ve psikolojik ezme politikasının temel hedefi, tutsakları asserileştirerek kişiliksizleştirmektir.

Gün boyunca talim yaptırılır. İstiklal Marşı, Harbiye Marşı, Atatürk'ün özdeyişler ve Türk ırkının tarihsel büyüklüğü üzerine sözler ezberletilir. Ezberleyemeyen ağır şekilde dövülür, hücreye atılır ve başka işkencelerle karşılaşır.

“Sadece Türk'ü, Türk'ün ne kadar ulu bir ırk olduğunu düşün, başka bir şey düşünme!..” anlayışı, katı askeri disiplin eşliğinde siyasi tutsaklara dayatılırdı. Bu uygulama Diyarbakır Cezaevi'nde Mamak'a göre daha sert ve ağır yöntemler eşliğinde hayata geçirilmeye çalışıldı.

Diyarbakır'dan Mamak'a nakledilen bazı tutsakların bu cezaevini “cennet gibi” bulmaları şaşırtıcı değildir.

Her iki cezaevindeki uygulamaların amacı, siyasi tutsaklarda var olan kimliği kırmak ve yerine başkasını koymaktı.Özel elbise giymek, tekmil vermek, sürekli talim yapmak, marşlar ve “özlü sözler” ezberlemek bu kimlik tahribatının başlıca uygulamalarıydı. Diyarbakır’da kırılması gereken bir de Kürt kimliği olduğu için, buradaki uygulama Mamak’a göre daha ağırdı.

Auschwitz’de ise bambaşka bir tabloyla karşılaşırız. Auschwitz ile Diyarbakır arasındaki en büyük fark, toplama kampı ile cezaevinin amaçlarına yöneliktir.

Auschwitz’de kişiyi kimliğinden vazgeçirmek, her çeşit zorbalığı ve hatta vahşeti kullanarak ona başka bir kimliği empoze etmeye çalışmak söz konusu değildir. Auschwitz, Yahudi soykırımıyla özdeşleşmiş bir toplama kampıdır. Burada öldürülen yaklaşık 1,1 Milyon kişinin bir Milyon kadarı Yahudi’dir.

Avrupa genelindeki Alman işgal bölgesinden toplanan Yahudiler genellikle bu kampa getirilirdi. Bunlardan 900 bin kadarı gaz odalarında hemen öldürüldü ve ardından cesetleri fırınlarda yakıldı.

Auschwitz “sanayi soykırımı”nın simgesi olan bir isimdir. Cesetler yakılır, çünkü bu kadar insanı nereye gömeceksiniz?

Cesetler yakılmadan önce uzun ve güzel saçları olanların saçları daha sonra kullanılmak üzere kesilir. Altın dişi olanların dişi sökülür. 27 Ocak 1945’de Kızıl Ordu tarafından ele geçirilen Auschwitz’de yedi ton saç bulunmuştur. Saçtan yapılan halılar da buna eklenmelidir.

Toplama kampına gelenler ilk olarak elenirler. Sağlığı yerinde, yapıcı az çok güçlü olanlar fabrikalarda çalıştırılmak üzere ayrılır, kalanlar ise gaz odalarına gönderilirdi. Sağ kalanlar kampın yakınındaki IG Farben, Krupp ve öteki fabrikalara gönderilerek ağır şartlarda çalıştırı-

lırdı. Artık çalışamayacak duruma gelenlerin yolu ise gaz odasıydı.

Auschwitz'de katı uygulamalar, baskı ve ağır kurallar vardı. Ama Diyarbakır'daki gibi sürekli talim, sürekli dayak söz konusu değildi. Böyle bir uygulama kampın amacına ters düşerdi. Tutsakların emek gücünün olabilirdiğince sömürülmesi kampın ana amacıydı. Sürekli talim yapan ve dövülen insandan çalışmasını beklemek mümkün değildir.

Auschwitz, “sinekten yağ çıkarmayı” amaçlayan rasyonel bir mantık üzerine kurulmuştu: İşine yaramayanı imha et; işine yarayanı ise ölesiye çalıştır. Ne saç, ne altın dişi ve ne de ayakkabısı boşa gitmesin. Kurtarıldıktan sonra kampta 45 bin çift kadar ayakkabı ve bir milyon üzerinde giysi bulunur. Tipik bir sanayi işletmesinde olduğu gibi hiçbir şeyin boşuna harcanmamasına çalışılmıştır.

Diyarbakır'da asıl amaç askeri yöntemler eşliğinde siyasi tutsakların psikolojik olarak çökertilmesi ve teslim alınması iken, Auschwitz'de böyle bir amaç yoktur. Kimseye “Alman ulusunun yüceliği!..” öğretilmez. Hitler'in sözleri ezberletilmezdi.

Nazilerin kamptaki tutsakları “kendilerinden yapmak” gibi bir amacı yoktu. Diyarbakır'da tam olarak teslim olan, başka bir deyişle pişman ve itirafçı olan kişiler ağır baskıdan görece olarak kurtulurdu.

Auschwitz'de ise Naziler hiç kimseden Alman olmasını istemiyorlardı. Burada da işbirlikçiler vardı. Örneğin Yahudileri kitle halinde gaz odalarına SS'ler eşliğinde götüren Yahudiler vardı. Bunlar Nazilerin karışmak istemediği en pis işleri yaparlardı ve bu iş yapma karşılığında hayatları bağışlanmıştı.

Diyarbakır'daki işbirlikçilik (itirafçılık) ise aktif ol-

mak zorundaydı. Onlar önce sesli olarak kendilerini inkâr eder ve bunu da herkese ilan ederlerdi. Direnişin boşuna olduğu konusunda sürekli çağrı yaparlardı.

Sonuç olarak, Auschwitz ve Diyarbakır arasında büyük amaç ve uygulama farkları bulunduğu söylenebilir. Bu nedenle iki yeri de toplama kampı olarak görmek doğru değildir.

Unutturma Politikası

Diyarbakır Cezaevi'nde uygulanan vahşeti (işkence sözcüğü hafif kalıyor) herkes kabul ediyor. Devlet ve siyasi iktidarlar bunu unutturmaya çalışırken, sosyalistler ve demokratlar Diyarbakır Cezaevi tarihini 12 Eylül'ün önemli bir simgesi olarak korumaya çalışıyor.

AKP iktidarının Diyarbakır Cezaevi'ni yıkmak istemesi unutturma politikasının sonucudur. Auschwitz ise olduğu gibi korunmuş durumda ve her yıl binlerce kişi tarafından ziyaret ediliyor. Yaşanılanları unutturmamanın ve tarihe mal etmenin yolları sadece yeri korumak ve orada yaşanılanları anlatmaktan ibaret değildir. Gerçeğin somut olarak bilinmesi açısından bunlar önemlidir, ama yetmez.

Auschwitz insanlığın hafızasına kazındı, kalıcılaştı. Çünkü, sadece yer olarak korunmadı; bu kampla ilgili çok sayıda anı, edebi yapıt ve sosyolojik araştırma yayımlandı. Bir örnek vermek gerekirse: Auschwitz'de uzun süre yöneticilik yapmış olan Rudolf Höss, yargılandığı sırada kendisine yönelik suçlamaları kesinlikle reddeder. O herhangi bir suç işlememiş, sadece üstlerinden gelen emirleri yerine getirmiştir. Auschwitz'de cesetlerin yakıldığı fırınlardan birinin önünde idam edilen Höss, son ana kadar neden suçlandığını anlamamıştır. Gözlemciler bunda samimi olduğu konusunda hemfikirdir. Bir rejim bir insanı

nasıl bu duruma getirebilir?

İnsanlık suçu işliyorsunuz ve “ben suç işlemedim” diyorsunuz. Benzer bir duyguyu Yahudi soykırımının mimarlarından Adolf Eichmann’ın İsrail’de yargılanmasına katılan Hannah Arendt de yaşar. Eichmann normal bir insandır ve insanlık suçu işlemekle itham edilmesini anlamamaktadır. Bir rejim bazı insanları nasıl bu duruma getiriyor?

Türkiye için bu konu hiç incelenmedi. Diyarbakır Cezaevi komutanı Esat Oktay Yıldırım yıllar sonra İstanbul’da öldürülecektir. Siyasi tutsakları yanından ayırmadığı kurt köpeğine tek mil vermeye zorlayacak kadar psikolojisi bozuk olan bu kişilik, özel bir örnek değildir. Ordunun yapısındaki zihniyetin aşırı bir örneğidir.

Askerlik yapmış olan herkes bu zihniyetle bir oranda karşılaşmıştır. Dönemin Diyarbakır Sıkıyönetim Komutanı Kemal Yamak’tır. Diyarbakır Cezaevi’ndeki uygulamalarla ilgili olarak şikâyette bulunan bazı tutsak ailelerine, “Çocuklarınız bazı şeyler yapmışsa, bazı uygulamalarla karşılaşmaları da normaldir!..” demiştir.

Burada da kendini haklı gören, vahşeti haklılaştıran zihniyet söz konusudur. 12 Eylül’ün bu tipleri kısa sürede ortaya çıkmadılar. Cumhuriyet’in askeri ideolojisi altında yıllarca şekillenerek oluştu. Diyarbakır Cezaevi’ndeki vahşeti haklı gören ve savunanlar vardı. Bu insanlar nasıl ortaya çıktılar ya da nasıl şekillendiler?

Sosyal psikoloji alanına giren bu konu bizde çok az incelenmiştir.

14.7.2012

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE: AÇ-KAPA, AÇ-KAPA!..

Erdoğan, Merkel ile yaptığı son görüşmede Avrupa Birliği (AB) ile yeni bir sayfa açmak istediklerini belirtmiş; Merkel de “hayır” dememiş. Elli yıllan fazla zamandır Türkiye ile AB arasındaki ilişkiler aç-kapa-aç modeline uygun olarak yürüyor ve görülen odur ki daha çook yeni sayfalar açılır, kapanır ve yenileri açılır.

Türkiye'nin görülebilir bir gelecekte AB'ye üye olma şansı bulunmuyor. Bunu yeni sayfa açacak olanlar da, açılmasını isteyenler de biliyor. AB'nin yeni üye alabilmesi için mevcut üyelerin tümünün bunu onaylaması gerekir. En az üç üyenin; Yunanistan, Güney Kıbrıs ve Avusturya bunu onaylamayacakları şimdiden bellidir.

Türkiye için önemli olan çok yönlü oynayabilmek ve bu alanda ortaya çıkan fırsatları kullanabilmektir. Türkiye'nin açık ve sürekli tavır aldığı hiçbir merkez yoktur.

ABD ile ilişkisi zayıflamış olsa da vardır. AB ile yeniden güçlendirilmesini istemektedir. Rusya Federasyonu ile ilişkisi özellikle iyidir. Çin ile ilişkisi ise görünenden daha iyidir. Çok değil on yıl önce Çin'de Uygurlara yapılanları şiddete protesto eden Türkiye'nin bugün sesi çıkmıyorsa, bunun nedeni özellikle ekonomik ilişkilerin yoğunluk kazanmasıdır. Çin'den yüksek miktarda kredi alındığı söyleniyor ve ek olarak Kanal İstanbul'un finansörlerinden birisinin Çin olması bekleniyor.

Hiçbir güç merkezi Türkiye ile ilişkisini kesmek, karşılıklı restleşerek uzaklaşmak istemiyor. Bunun açık nedeni, Türkiye'nin ekonomik ve özellikle de askeri olarak dikkate alınan bir ülke olmasındadır. Uluslararası ilişkilerde geçerli tek kural budur, gerisi karşılıklı gönül alma-

dan ibarettir.

ABD ve AB'nin son ambargo kararları epeyce hafiftir, doğal olarak protesto edilmiştir ama memnuniyetle karşılanmıştır.

Dolar ve Avro'nun gerilemeyen yükselişini ve dış borç miktarını sürekli konu yapanlar, ülkeye her yıl yüksek miktarda para girdiğini herhalde görmek istemiyorlar. Bu para girişi ihracat ve dışarıdan gelen sermayenin kapsamı dışındadır.

AB, Türkiye'ye özellikle Suriyeli mültecileri barındırması ve sınırları içinde tutması için yüksek miktarda ödeme yapıyor.

Katar'ın Türkiye'ye yaptığı yatırımlar artarak sürüyor. Bunun önde gelen nedeni bu ülkedeki Türk üssüdür. Suudi Arabistan ile geçinemeyen ve bu ülke tarafından örgütlenen bir darbe teşebbüsü Türkiye tarafından engellenen Katar'ın eli Türkiye'ye mahkumdur.

Benzer örnek Azerbaycan ile yaşanmaya başlandı. Bu ülkede zaten bulunan Türk inşaat şirketleri Dağlık Karabağ'da "yıkılanı yapma" ihalesini aldılar. Faaliyetleri daha da genişleyecek ve petrol zengini Azerbaycan Türkiye'de yatırım yapmaya, gayri menkul satın almaya başlayacaktır.

Çin dersenez bu konularda sessiz ve derinden giden bir ülkedir. Paris'te halkın günlük yaşamının ayrılmaz parçası olan kahvelerin bir bölümü Çin tarafından satın alınmıştır. Kahvenin işi eskisi gibi yürür, Çinli patronun ortalıkta görünmesi gerekmez.

Ülkenin çoklu ilişkilerinin sonuçlarından birisi de yüksek miktarda göç almasıdır. Türkiye işçi sınıfı son otuz yılda çokuluslulaşmıştır. Türk ve Kürt işçilerine en ucuz işgücü olarak Suriyeliler ve özellikle ev hizmetlerin-

de çalışan eski sosyalist ülkelerden gelen çok sayıda başka yabancı işçi katılmıştır.

Çok sayıda insan Avustralya'da bile olsa başka ülkede iş fırsatı kollarken, başka çok sayıda insan da Türkiye'de çalışmak için fırsat arıyor, çalışabilen de kayıtsız çalışıyor.

AB ile yeni sayfa açılması laf olmanın ilerisine geçer mi, bilinmez ama açılrsa bile kısa sürede tıkanacaktır. AB ile ilgili olarak Türkiye için özellikle önemli olan Almanya ile ilişkiyi fazla germemektir. Bilinmektedir ki, Almanya'nın istemediği AB'de gerçekleşemez. Fransa'nın AB'nin ortak lideri olması kağıt üzerinde kalmış durumdadır. Nitekim Doğu Akdeniz'de Fransa ile açıkça atışan Türkiye'ye karşı sert ambargo isteği Almanya tarafından engellenmiştir.

Yakın gelecekte de bu durum sürececek gibi görünmektedir...

19 Aralık 2020

AVRUPA PARLAMENTOSU SEÇİMİ

“Ve solun yenilgisi!..” diye eklemek gerekir.

Kısa süre önce yapılan Avrupa Parlamentosu (AP) seçimlerinde, Çek Cumhuriyeti, Portekiz ve Kıbrıs Rum Kesimi’ni hariç tutarsanız, sol partiler hiç de iyi sonuçlar almadılar. Avrupa Birliği’nin büyük ülkelerinden İtalya’da Komünist Partisi Yeniden Kuruluş (Rifondazione) bu ülkedeki yüzde üç barajını aşarak AP’ye milletvekili gönderemedi. İngiltere’de zaten kayda değer bir sol parti yıllardan beri bulunmuyor. İşçi Partisi’nin sol ile herhangi bir ilişkisi yok. Fransa’da Sol Birlik AP’ye birkaç milletvekili gönderebildi ama pek de iyi bir sonuç alamadı. En başarılı ülke Almanya’da Sol Parti yüzde 7,5 oranında oy alarak 8 milletvekilini parlamentoya gönderdi. Ne ki, bu sonuç Sol Parti için belirgin bir gerilemedir. Aynı ülkede seçimlere ayrı olarak katılan Almanya Komünist Partisi ise, beş yıl önce yapılan seçimde aldığı 30 bin oyun on bin kadarını kaybetti.

Krize Rağmen Liberallerin Güçlenmesi

Kapitalizm 1929’dan beri en büyük krizini yaşıyor. Her ülkede değişik işletmeler iflas ederek kapanıyor, işsizlik sürekli artıyor. Sol, bu krizden faydalanarak güçlenmek bir yana, zayıflıyor. AP seçimlerinin gösterdiği, krizin liberaller ile Yeşiller’e yaradığıdır. Avrupa Birliği’nin en kalabalık ülkesi Almanya’da her iki parti de yüzde 10’un üzerinde oy aldılar.

Seçime gösterilen ilginin az olması açıklama değildir. Sol partiler seçmenlerini daha fazla harekete geçirirler.

Dolayısıyla seçime katılımın az olması durumunda sol bir partinin daha az değil, gerçekte sahip olduğundan daha fazla oranda oy alması gerekir. Örneğin, Almanya’da Sol Parti’nin yüzde 12-13 oranında oy alması gerekirdi. Dünyanın en güçlü sosyal demokrat partinin durumu daha da kötü. SPD yüzde 20 civarında oy alarak tarihinin en kötü seçim sonuçlarından birisini elde etti. Çizgisini daha da sağa döndürüyor, olmuyor; biraz solculaşmak istiyor, yine olmuyor. Almanya’da yaklaşık üç ay sonra federal parlamento seçimleri var.

Kapitalizmde kriz ile solun güçlenmesi arasında doğrudan ilişki arıyoruz ve bulamayınca da kendimize “Neden olmadı?..” diye soruyoruz. Bu konuda değişik açıklamalar bulunmakla birlikte, sakın sorulan soru yanlış olmasın?

Yaklaşık 150 yıl boyunca kapitalizmdeki krizin bu ülkelerdeki solu şu ya da bu oranda güçlendirdiğini gördük. Bu güçlenme bazen, 1930’lu yıllar Almanyasında görüldüğü gibi, sert çatışmalara ve solun yenilgisine de yol açtı. Yine de bu durumda, “Kriz solu güçlendirdi ama sonuna kadar gidemediler!..” denilebilir. “Kapitalizmde kriz solu güçlendirir ya da en azından güçlenmesinin yolunu açar!..” dediğimiz zaman, aslında yılların alışkanlığını dile getiriyoruz. Hep böyle görmüşüz, ama hep böyle görmüş olmamız, bundan sonra da böyle olacağı anlamına gelmiyor.

Kapitalizm 1970’li yıllardan beri artan ve azalan ama hiçbir zaman refah dönemine yol vermeyen sürekli bir kriz içindedir. Buna, enflasyon ve durgunluğun birlikte görülmesi anlamında stagflasyon deniliyor. Daha sonra, bunun değişik varyantları görüldü. Bu arada “kriz yönetimi” denilen bir olgu da gelişti. Kriz, yönetilebildiği oranda tehlikeli olmaz. Bu yönetim sadece ekonomik boyutta değildir. Devlet, çeşitli toplumsal kurumlar, medya da işin

içindedir. Kapitalizm son otuz yıl içinde kriz ile birlikte yaşamayı öğrendi. Krizi yönetmeyi de öğrendi. Denilebilir ki, karşısında sosyalist bir seçenek yok, bu nedenle krizi yönetebiliyor. Haklı bir belirleme, ama kapitalizmin kendisini nasıl yeniden üretebildiğini, bir tarz kapitalizmden başka bir tarza nasıl geçebildiğini anlamadan, ona seçenek olamazsınız. Sosyalistlerin eskiden böyle bir sorunu yoktu. Kapitalizm analizi gibi bir sorunları yoktu. Artık var!

“Kapitalizm krizde!..” deniliyor ve kapitalizmin neo-liberal türünden daha devletçi başka bir türüne geçiş yaptığı seyredilmekle yetiniliyor. Sevinilerek seyrediliyor. Sosyalistler bu krizde bir şey yapamasa bile hayli sevindiler. Haksız da değiller. Neo-liberalizm psikolojik olarak onları fena ezmişti. Bu kriz, sosyalistlere eziklik duygusundan kurtuluşu gösterdi. Bir şey yapılamamasına karşın bu kadar sevinilmesinin nedeni budur.

Unutmayalım, 1989’da Berlin Duvarı yıkıldığında, “Biz kazandık, siz kaybettiniz!..” diyen, kapitalizmin neo-liberal versiyonuydu. Kapitalizmin bu çeşidinin de çalışmadığının görülmesine sosyalistler –bir şey yapamasa bile– sevinmesinler de ne yapsınlar?

Sosyalistler sistemi anlayamadıkları için seçenek olamayınca, sağın ve bu arada da liberallerin güçlenmesi anormal bir gelişme değildir.

Şunu da unutmamak gerekir: Neo-liberalizm geçtiğimiz yirmi yıl boyunca “performance” mantığını herkesin kafasına iyice yerleştirdi. İşlevin ne kadarsa, o kadar karşılık görürsün. Hata yapanlar bedelini öderler, daha az hata yapanlar devam ederler. Liberallerin bu tipik mantığı kriz gelince insanların kafasından birdenbire silinmez. Bu mantığın varlığı, liberallere olan güvenin de sürmesi anlamına gelir. Yapacakları tek değişiklik, biraz devletçi olmalarıdır, o kadar!

Sosyalistlerin asıl sorunu burada daha iyi görülebilir: kapitalizmin analizi, ekonominin analizinden ibaret değildir. Bu analiz, devleti de ciddi bir faktör olarak dikkate almak zorundadır. Kapitalizm devletsiz yapamaz, devletsiz çalışamaz, krizi yönetemez.

Siz bakmayın liberallere. Devlet, kapitalizmde, ekonomiyle sınırlı olmayan önemli işlemlere sahiptir. Kapitalizm, devlet olmadan kendisini yeniden üretmez. Bu nedenle devlet, sadece üstyapıya ait olarak görülemez. Devlet, altyapıya da aittir. Kapitalizmin analizi devletle birlikte ele alınmak zorundadır ve ancak o zaman çağdaş kapitalizmi anlamakta daha fazla imkâna sahip olabiliriz.

Hangi Avrupa?

AP seçimlerine katılım ortalama yüzde 40 civarındaydı. Avrupa Birliği ülkeleri halkı, tıpkı önceki seçimde olduğu gibi, AP seçimine ilgi göstermedi. Dahası, her ülkede ön plana çıkan konular Avrupa geneliyle ilgili olmaktan çok ulusal sınırlar içindeki konularla ilgiliydi. Avrupa'daki halklar için AB, "ortak para birimi, serbest seyahat, Strassbourg ve Brüksel'de kendileri hakkında karar veren organlar" olmanın ötesinde bir anlam taşımıyor. "Halkların Avrupası" henüz yok, ortak Avrupa kimliği oldukça zayıf.

Önceki yıllarda "Avrupa kimliği"nin giderek ulusal kimlikleri geri plana iteceği düşünülürdü. Bunun olmadığı görülünce, "Avrupa kimliğinin ulusal kimlikle birlikte olması" düşüncesine geçildi. Bu çokkimlikliliğin Avrupalı yanı henüz oldukça zayıftır.

Ek olarak, AP'nin işlevi ulusal parlamentolardan geridedir. Avrupa Birliği'nin en yetkili organı, üye ülkelerin belirlenmiş bakanlarından oluşan "Konsey"dir. Asıl işi o yürütür. AP'nin işlevi daha talidir. Bunu da herkes bilir.

Bu nedenle, “İşlevsiz parlamentonun seçilmesine neden katılayım?..” görüşü, pek de yabana atılacak bir düşünce değildir.

Gerçekte bu seçim öncekilerden daha da önemliydi. Avrupa Birliği'nin ekonomik ve askeri bir dünya gücü olmasını öngören Lizbon Antlaşması'nın sorgulanmasını hedefleyen bir seçim olmalıydı. Bunu yapmaya çalışanlar da oldu, ama sesleri cılız kaldı.

12 Haziran 2009

AVRUPA SOLU ROJAVA'YI YALNIZ MI BIRAKTI?

Zizek'in bu konuda bir yazısı yayınlandı, okumuşsunuzdur. Zizek, Avrupa solunun Rojava'yı yalnız bıraktığını savunuyor ve bu doğru değildir. Zizek, "Avrupa solu" derken hangi örgütleri kastediyor, bilmiyoruz ama genel olarak ya da kendisini solda tanımlayan örgütler olarak alırsak, bu belirlemenin doğru olmadığını görürüz.

Avrupa'daki sol örgütlerin en büyüğü sayılan Almanya'daki Sol Parti bu tutumda değildir, nitekim 1 Kasım Kobane Günü'nü desteklediğini açıkladı. Fransa'da da Komünist Partisi ve değişik sol örgütler yıllardan beri aynı yönde tutuma sahipler. Her ülkede bir bazen birden fazla olan sol örgütlerin hepsinin tutumunu bilmiyorum, aralarında mutlaka "ABD ile işbirliği nedeniyle" Rojava Kürtlerini desteklemeyenler de vardır ama destekleyenler de epeyce fazladır. Her durumda "Avrupa solu Rojava'yı yalnız bıraktı" belirlenmesi doğru değildir.

Almanya Türkiye'ye önemli oranda silah ihraç ediyor. Almanya'nın silah ihracatında Türkiye son iki yıldır birinci ülke durumundadır. Eğer Sol Parti'den bu silah ihracatını durdurması isteniyorsa, yapamayacağı bir şey isteniyor demektir. Almanya dünyanın en büyük silah ihracatçısı olmakla birlikte bu ihracat Almanya ekonomisi için önemlidir. Suudi Arabistan örneğinde olduğu gibi bazı silahlar bir süreliğine ihraç kapsamı dışında bırakılabilir ama normalde ihracat sürer. Türkiye Almanya'dan özellikle deniz savaş araçları alıyor ve "Rojava'da deniz yok" denilerek bu ihracat pekala "zararsız" gibi gösterilebilir. Almanya yıllardan beri Türkiye'ye tank da ihraç ediyor ve bunlar savaşta kullanılıyor.

Danimarka, Finlandiya vb. ülkelerin Türkiye'ye silah ihracatını askıya alması pratikte fazla anlam taşımıyor çün-

kü ihracat hem azdır ve hem de Türkiye bu silahları başka ülkelerde de alabilir. Sonuçta parasını verdiniz mi silah bulamamak mümkün değildir. Ek olarak Türkiye kendi silah sanayisini de kurmuş durumdadır.

Rojava Kürtlerinin ABD ile birlikte çalışması hoş karşılanmıyor ama bunun zorunluluk olduğu da biliniyor. Rojava otorite boşluğundan doğdu ve bunun yaratılmasında Türkiye'nin önemli katkısı vardır (Bkz. Küresel iç savaş ve Türkiye). Suriye rejimi zayıflamasa ve bölgede otorite boşluğu doğmasa Rojava ortaya çıkmazdı, aksi durumda Suriye ordusu tarafından ezilirdi. Türkiye'nin Esad rejiminin zayıflamasına katkısı bulunduğu için, Rojava'nın ortaya çıkmasında da katkısı vardır.

Rojava Kürtlerinin hangi koşullarda ortaya çıktıklarını ve varlıklarının bu koşulların sürmesine bağlı olduğunu geçen zaman içinde yeterince hatırlamadıkları söylenebilir. Suriye'nin güçlü kuzey komşusu Türkiye baştan beri Rojava'ya kesin olarak karşıdır ve bunu dengeleyecek başka güçlerle işbirliği gereklidir. Türkiye, Rojava'ya karşı önce İslam Devleti ile anlaştı ve İD Kobane'ye saldırdı. Kobane gösterilen büyük direnişe rağmen son anda yapılan ABD bombardımanı olmasaydı düşüyordu. Unutmayalım ki İD'nin bünyesinde Saddam ordusunun savaş tecrübesi olan subaylarıyla Mosul'da el koydukları Irak ordusuna ait silahlar bulunuyordu. Karşı tarafın ezici silah üstünlüğü varsa direnme bir noktaya kadar işlev görür.

Rusya Federasyonu bir dönem Rojava Kürtlerini destekledi, ardından Türkiye'nin verdiklerini (S-400 ve nükleer santral alımı) daha uygun buldu ve tutum değiştirdi. Türkiye, Rusya Federasyonu'nun verdiği izin sayesinde İdlib'i ele geçirdi.

Burada Rusya'nın Kürtlere ihanetinden söz etmek, politikadan bir şey anlamamaktır. Bu iş çıkar meselesidir ve Türkiye'nin verebilecekleri Rojava'ninkilerden fazladır.

Rojava ardından ABD ile birlikte çalışmaya başladı. ABD, İD'ye karşı savaşta yoğun silah yardımı yaptı. Bu silahlarla YPG, İD'ye karşı başarı kazandı ancak bunun savaş uçaklarına ve ağır silahlara sahip bir orduya karşı yapılamayacağını düşünmek zor olmasa gerek. Türkiye Rusya ile ABD arasında oynayarak ABD'nin Rojava Kürtlerine desteğini de belirli oranda azalttı. Daha önce Rusya ile görülen bu kez daha sınırlı olarak ABD ile de görüldü: çıkarlar belirleyicidir ve Türkiye ile karşılaştırıldığında Rojava'nın ABD'ye verebilecekleri oldukça sınırlıdır.

Avrupa Birliği ülkeleri kınama yapmakla yetindiler, Rojava konusunda Türkiye'ye karşı yaptırım uygulamaya yönelmediler. Aslında Erdoğan'ın "kapıları açar, mültecileri göndeririz" restini pekala görebilirlerdi, yapmadılar.

Bu konuda Almanya'nın tutumu belirleyicidir. Almanya'nın Türkiye'de büyük yatırımları bulunmasının yanı sıra bu ülkeye yönelik büyük silah ihracatı da vardır. Merkel geçtiğimiz yıl "Türkiye ekonomisinin iyi durumda olması Almanya'nın çıkarıdır" diyerek iki ülke arasındaki ilişkinin düzeyini açık olarak belirtmişti.

Şunu unutmamak gerekir: Rojava'yı herkesin duyması, izlemesi, değişik ülkelerde çok sayıda insanın Türkiye'nin tutumuna karşı olması, TC ordusunu oradan çıkarmaz. Rojava'nın geleceği bölgedeki dengelere bağlıdır. Özgüce güvenmek iyidir ama özgüç yeterli olmaktan uzaksa, dengeleri iyi gözetmek ve hayallere kapılmamak gerekir.

İsmet İnönü'nün şu sözünü sürekli hatırlamak gerekir: "Büyük bir devletle iş yapmak, aslanla yatağa girmeye benzer."

Avrupa solu Rojava'yı yalnız bırakmadı ama buradan hareketle büyük beklentilere girmemek gerekir.

30 Ekim 2019

AVRUPA SÜRGÜNLERİ - KÜLTÜREL TARİH

1

Avrupa sürgünlerinin kültürel tarihi olabilir mi?

Neden olmasın?

Önce böyle bir tarihin hangi bileşenleri vardır sorusuna yanıt aramak gerekir.

İlk bileşen, kültür şokudur. Bu şok, ikilidir.

Birincisi: Türkiye'nin kültür ortamından çıkılıp bambaşka bir ülkenin kültür ortamına gelinmiştir. Büyük kent kökenli olanlar bu şoku daha az yaşayabilirler ama çoğunluğun ağır bir kültür şoku yaşadığı söylenebilir.

İkincisi: Sert bir mücadele ortamından, Almanya gibi politik mücadelenin gelişmiş olduğu ülkelerde bile insana komik gelecek kadar yumuşak bambaşka bir ortama gelinmiştir. İnsanlar yürüyüşe katılırlar, ardından oturup biralarnı içerler ve Türkiyeli sürgün de bunlara garip garip bakar. Böyle bir ortamda insanın aklına, "Bu ülkede devrimcilik yapılmaz" düşüncesinin gelmesi normal sayılır. Her ülkenin kendine özgü politikliğinin bulunduğunu düşünmek için henüz çok erkendir.

Yaşanılan kültür şokuna karşı koyabilmenin en kolay yolu, onu reddetmektir, başka bir deyişle ondan etkilenmeyi kabul etmemektir. Bunun için ise kaçabileceğiniz yer olması gerekir, aksi durumda her gün o şokla karşılaşsanız ondan etkilenmemeniz mümkün değildir.

Türkiyeli Avrupa sürgünlerinin kaçacak yeri vardır. Bu yer, kendisinden önce bu ülkeye gelip yerleşmiş akrabaları ve/veya örgüt arkadaşlarıdır. Böylece o bir Türkiye'den çıkıp başka bir Türkiye'ye gelir. Bambaşka bir ül-

kede oluşmuş bu gelinen ülkeye o kadar hızlı giriş yapar ki, bir süre sonra nerede yaşadığını unutabilir. Tabelalardaki ya da sokak levhalarındaki farklı kelimeleri görmeseydi eğer, gelmiş olduğu ülkeden belki de hiç ayrılmamış olduğunu bile düşünebilirdi.

Siyasi sürgün tarihinde en büyük sorun yalnızlıktır. Dilsizlik ve yalnızlık birliktedir. Dilini bilmediğiniz, geleneklerinin yabancı olduğu bir toplumda yalnız kalırsanız, o kültür şoku bütün ağırlığıyla üzerinize çöker. Siyasi sürgünler bu nedenle genellikle çabuk dil öğrenirler. Basit işlerini kendilerinin yapabilmesi için bile hızla dil öğrenmeleri gerekmektedir.

Türkiyeli Avrupa sürgünlerinin başlangıçta avantaj gibi görünen durumu, sonraki yıllarda negatif bir etkene dönüşür. Kültür şokundan kaçılabilmiş, söz konusu Avrupa ülkesine önceden gelmiş olanların ilişkileri içinde yer alınmıştır. Dil öğrenmek gerekmemektedir çünkü bilenler vardır. Dahası, bulunduğu ülkenin dilini öğrenmeye çalışanlara da iyi gözle bakılmaz. “Bunların niyeti yerleşmek, baksana dil öğrenmeye bile başladılar” diye düşünülür.

Bu özelliğiyle Avrupa sürgünü, birinci kuşak işçilere benzer. Genellikle kırsal kökenli olan bu insanlar büyük bir kültür şoku yaşamışlar ve ona karşı direnme yolu olarak da içlerine kapanmayı ve geçicilik bilincine sahip olmayı seçmişlerdir. Para biriktirip döneceklerdir, bu ülkede geçicidirler.

Siyasi sürgün de böyledir. Terk etmek zorunda kaldığı ülkede koşullar düzelince dönecektir, geldiği ülkede geçicidir.

Siyasi sürgün geleceğe yönelik planları yönünden birinci kuşak işçiden geridedir. İşçi en azından para biriktirir, genellikle yılda bir ülkeye izne gider, beldesinde parası olmanın ve sınıf atlamış olmanın havasını atar, sonra

döner ve bu havayla gelecek izne kadar idare eder.

Siyasi sürgün ise bu imkana sahip değildir. İçine kaçarak kendini yaşadığı toplumun etkilerinden koruduğu politik getto ise ortak bir psikolojiye sahiptir: sürekli terk edilmek zorunda kalınmış ülkeyle ilişki içinde olarak ayakta kalmak... Ne ki, bu ayakta kalış sürekli yetersizlik duygusuyla birliktedir. Geride bırakılan ülkede şu veya bu oranda kalmış olan örgüt de bu yetersizliği sürekli besler. Ülkedekilerin Avrupa'da bulunanlardan sürekli ve hiç de küçük olmayan talepleri vardır, bunlar karşılanır karşılanır ve karşılanır... En büyük talep ekonomiyle ilgilidir. 12 Eylül sonrasındaki ilk yıllarda normal olan bu talep azalmadan sürer. O yıllarda Türkiye hükümetleri özellikle de Almanya'daki işçileri salt ekonomik kaynak olarak görürlerdi. 1980'li yılların başlarında ülkenin ihracatından elde edilen dövizle ağırlıklı Almanya'daki işçilerin gönderdikleri döviz neredeyse eşitti. Teoride ne denirse densin pratikte ülkede kalanlarla Avrupa'daki devrimciler arasındaki ilişki de böyle işler: yayın sat, para gönder; çok sat ve çok gönder...

Giderek bu ilişki Avrupa ülkelerinde bulunan devrimcinin başka faaliyette bulunmamasının da gerekçesi olur. Devrimciliğin ölçütü ülkeye gönderilenle ölçülmeye başlanır.

2

Avrupa sürgünlerinin kültürel tarihinin bir başka önemli bileşeni, kutsallardaki çöküştür. Devrimci hareketin 1980 öncesindeki kadroları için en kutsal varlık örgütleridir denilebilir. Çok kişi kendisi için örgütün dışında bir hayat düşünemezdi. Örgüt de belirli kişilerle özdeşleşmiş bir organizasyondur. Çok kişi için örgütün görüşlerine bağlılık, belirli kişilere bağlılıkla birliktedir.

Ülkede iken bağılı bulunulan ve fazlasıyla büyütölen kişilerle iletişim sınırlıydı. Hem yasadışılık koşulları vardı ve hem de olaylar hızlıydı. Bu nedenle insanlar arasındaki bağlantı da sınırlıydı. Bu sınırlılık insanların birbirlerini eksik hatta yanlış tanımalarını da birlikte getiriyordu. Genellikle sorumlu kişinin şu veya bu olumlu özelliği genel-leştirilir ve öyle tanınırdı.

Sürgünlük koşullarında hem yasadışılık ve hem de olayların hızlı gelişmesi ortadan kalkınca insanlar sorumlularını daha iyi tanımak imkanı buldular ve genellikle de büyük hayal kırıklığına uğradılar. Kafalarda yıllarca kutsal özellikler atfedilmiş kişiler ve onlarla özdeşleşmiş olarak görölen örgütler büyük darbe yedi.

Benzeri bir durum ikili ilişkilerde de yaşandı. Ülkenin hızlı ortamında birbirini seven ve evlenen ya da birlikte yaşayan kadın ve erkek, sürgünlük ortamında, bu çok farklı ortamda birbirlerini daha iyi tanıdılar. Farklı ortamdan etkilenmeleri ve değışmeleri de farklı oldu ve bu farklılık karşılıklı olarak yaşanan büyük hayal kırıklığıyla birlikte gerçekleşti.

Devrimci harekette sürgünlüğün ilk yıllarının ardından görölen büyük ayrılık furyası bu temelde değeriendirilebilir. Benzeri bir durum 2000'li yıllarda farklı oranda da olsa Kürt hareketinde de görölecektir.

Kutsalların çözölmelerine karşı geçmişe kayıtsız şart-sız bağılılık, sormamak ve sorgulamamak yaygın kullanılan bir savunma mekanizması olarak ortaya çıktı. Soran ve sorgulayanların büyük savrulmalar yaşaması da göröldü.

Sonuçta görünürde eski değerielerine inanan, gerçek-te ise hiçbir şeye inanmayan, kendisiyle barışık olmayan sorunlu insan tipleri sayısında büyük artış oldu.

3

Devrimci hareket sürgünlük sürecini eski değerlerin yıprandığı, yerlerini yeni değerlerin alamadığı bir çözülme süreci olarak yaşadı. Terk edilmek zorunda kalınmış ülkedeki devrimci hareket güçlü olabilseydi, bu durum iyi bir tutunma imkanı sağlayabilirdi. Sonuçta sürgünlerin büyük çoğunluğu aradan yıllar geçmiş olmasına rağmen kafa olarak orada yaşıyorlardı, ama o kafayı besleyebilecek gelişme orada gerçekleşemedi.

Siyasi göçmenlerin kültürel değişimi incelendiğinde, çözülen kültürel değerlerden söz edilebilir. Burada söz konusu olan değişme değil, çözülmüştür. Eskiden sahip olunan değerler değişebilir, ama burada yeni değerler ortaya çıkmamış, eski fazlasıyla yıpranarak çözülmüş, yerini de yenisi almamıştır. Lafta eski savunulsa bile gerçekte hakim toplumsal değerlere önemli bir uyum söz konusudur.

Bu tarih başka türlü olabilirdi. Bunun da ilk şartı, içinde yaşanan toplumla ilgilenmekti. Devrimciler ilgilendiler ama kitle neredeyse onlar da orada kaldılar. Yabancı düşmanlığı ve ırkçılık protestolarının ilerisine yıllarca geçemediler.

1980'li ve 1990'lı yıllar böyle geçtikten sonra iletişim araçlarında yaşanan büyük gelişme, Türkiye'yi çanak antenler, internet ve cep telefonlarıyla yeniden Avrupa ülkelerine taşıdı.

İnsanlar eksiden de yaşadıkları ülkede günlük gazete okumazdı, sadece Türkçe okurlardı; şimdi ise Türkçe Facebook ve internet sitelerini okumayı tercih ediyorlar.

4

Bu yazıya sonuç yazmak gerekmiyor. Şartlar yine

değişti, yine büyük fırsatlar ortaya çıkıyor ama fırsatlar eğer onlar değerlendirilebilirse anlam taşır; yoksa gelirler ve giderler.

Avrupa ülkelerinde beş milyon olarak tahmin edilen büyük bir Türkiyeli kitle yaşıyor. Ülkedeki seçimde ülke dışında yaşayanların oy kullanmasıyla birlikte, sadece bu nedenle sınırlı kalınsa bile, Avrupa'nın önemi önemli oranda arttı. Otuz yıldır Avrupa ülkelerinde yaşayan politik sürgünler ise bırakın önemli kurumlarla ilişki geliştirmiş olmayı, çoğu günlük gazete okuyabilecek kadar bile dil öğrenmedi.

Sorumluluk sadece onlara yüklenemez. Kürtlerde olduğu gibi orada önemli gelişme olsaydı, burada da bunun karşılığı olabilirdi. Bu olmadı ama sürgünler en azından kendilerini daha iyi yetiştirebilirlerdi; yapmadılar.

Avrupa sürgünlerinin kültürel tarihi, 1980 öncesinde sahip olunan kültürün çözüldüğü ama yenisinin de onun yerini alamadığı bir tarih olarak tanımlanabilir.

9.4.2015

AVRUPA'DA SOLUN KRİZİ YAYGINLAŞIRKEN

Avusturya'nın ikinci büyük kenti Graz'da komünist partisi belediye seçiminde birinci parti oldu. Bu başarı önemlidir ama sol partilerin genel seçimlerde aldığı ve alması beklenen kötü sonuçları ortadan kaldırmıyor.

Almanya'da Sol Parti oylarının yaklaşık yarısını kaybederek yüzde 5 barajını aşamadı ancak üç doğrudan adaylığı kazandığı için yüzde 5 almış sayıldı ve federal parlamentoya girebildi. Oy oranı yüzde 8-10 olan partinin bu duruma düşmesi büyük başarısızlıktır.

15 yıl kadar önce PDS (Demokratik Sosyalizm Partisi), SPD'den ayrılanlarla birleşerek Sol Parti olmuştu. Birleşmenin ardından SPD'nin oy oranı azalmış, Sol Parti de yüzde 8-10 düzeyine yerleşmişti.

Aradan 15 yıl geçtikten sonra sanki eski duruma geri dönüldü: SPD genel seçimde oylarını artırarak ve CDU'yu da geçerek birinci parti olurken, Sol Parti -PDS'in son yıllarında olduğu gibi- yüzde 5 civarına geriledi.

ÇEKYA'da (eski adıyla Çek Cumhuriyeti) komünist partisi Avrupa ülkelerinde en güçlü parti durumundaydı. Oy oranı yüzde 15'e kadar çıkmıştı. Önümüzdeki hafta yapılacak genel seçimde partinin yüzde 5 barajını geçemeyeceği tahmin ediliyor. Belki geçer ama böyle bile olsa oy oranında büyük düşme var.

Yunanistan Komünist Partisi'nden hiç söz etmemek yerinde olur. Bu parti ülkedeki faşist Altın Şafak ile aynı oy oranına sahip, bazen geride bile kalabiliyor. Yüzde 5 civarında sabit bir kitlesi var ve artmıyor. Bu ülke önemli ekonomik kriz yaşadı, genel grevler oldu ama komünist

partisinin durumu değişmedi.

Avrupa Sol Partisi dersiniz adı var kendisi yok durumdadır. Sol Parti'den biraz önce kurulan ve temelini PDS ile İtalyan Komünist Partisi Yeniden Kuruluş'un (Rifondazione) oluşturduğu bu parti ilk yıllarda faaldi, sonra bu faaliyet kaybıldı.

İKP Yeniden Kuruluş Avrupa'nın güçlü partilerinden birisiydi. 20 yıl kadar önce güçlü olan Sosyal Forum Hareketi'yle iyi bağlara sahipti. Bir süre sonra kurulan hükümetin ortaklarından birisi oldu, ardından hızlı düşüş yaşadı ve neredeyse ortadan kalktı.

Dönemin İtalyan hükümeti ABD'nin ikinci Irak savaşını destekliyordu ve komünistler de savaşa karşı bir parti olarak hükümet içindeydi.

Her parti düşüş yaşayabilir ama bunlar kötü düşümler.

Şu veya bu ülkedeki sol partilerde kıpırdanmalar olabilir ama bu yükselişler genel gerilemeyi ortadan kaldırmıyor.

Konuyla ilgili değişik açıklamalar bulunuyor. Buraya kadar anlatılanlar da durum tespittir ve tabii ki önemlidir. Var olanı hayale kapılmadan olduğu gibi görmezseniz, mevcut durumdan kurtulma şansınız yoktur.

Konuya daha iyi bildiğim Almanya ile sınırlı olarak yaklaşacak olursak...

Bu ülkede -Türkiye'dekinin aksine- SPD'ye bağlanmış "sol umutlar" bulunmuyor ya da daha azdır diyelim.

Ek olarak Sol Parti'nin dışında DKP (Almanya Komünist Partisi) ve MLPD (Almanya Marksist Leninist Partisi) de bulunuyor. Varlıkları yüzde 1'in altındadır, 1'den çok 0'a yakındır bile denilebilir.

Solun sınıf partisi anlayışıyla gelişebilmesi mümkün görünmüyor.

Sendikaların durumu ortadadır. Almanya’da sendikal hareket dünyada en iyi örgütlenenler arasındadır ve Alman Sendikalar Birliği (DGB) genelde SPD yanlısıdır. Başka ülkelerdeki kadar olmasa bile zayıfladılar.

DKP yıllardan beri işçilere çağrılar yapıyor ama duyan yoktur.

Sol Parti’nin DKP ile yakınlaşmasıyla sorun çözülemez.

Sol Parti başlangıçtan itibaren kendisini marksist parti olarak tanımlamadı ama işçilerin, emekçilerin, yoksulların partisi olacağını ilan etti.

Sol Parti, SPD ile Yeşiller’in uygulamaya soktuğu Hartz IV yasası ile doğdu denilebilir. SPD şimdi bu yasayı kaldırmak istiyor.

Sol Parti’nin Almanya için önemli konularda ya görüşleri zayıftır ya da kağıt üzerinde kalmakta, üyeler tarafından yeterince ciddiye alınmadığı için uygulanamamaktadır.

Almanya için ekoloji önemlidir ve Yeşiller’deki yükseliş de –başbakan adayı kadının vahim hatalarına rağmen- özellikle buradan kaynaklanmaktadır.

“İklim krizinin sorumlusu kapitalizmdir” söylemi inandırıcı değildir.

İnsanlar reel sosyalizmde nasıl bir çevre felaketi yaşadığını biliyorlar.

Çevre kirliliği konusunda en büyük sorun gereksiz tüketimdir. Hava kirliliğinde büyük baş hayvancılığın payı otomobil kullanımından az değildir. Bir partinin bunu ce-

saretle gündeme getirmesi –araştırmaların rakamları ortadadır- ve gerekli önlemleri savunması gerekir. Bunların başında et tüketiminin azaltılması geliyor ama “tepki toplarız” gerekçesiyle sesini çıkaran bulunmuyor.

Sol Parti'nin savunduğu, insanların asgari gelir düzeyinin yükseltilmesi önemlidir ve doğrudur ama bunun yeterli olmadığı görölmektedir. Genel bir anti kapitalizm söylemiyle bir yere gidilmiyor.

PDS'in başarısı –beş yıl Frankfurt gibi önemli bir kentte il yönetiminde bulundum- işçi sınıfı partisi olmasından kaynaklanıyordu. İşçi sınıfını dışlamıyordu ama taraftarları özellikle işçilerle orta kesim arasında yer alıyordu. Bunları da işçi sınıfından sayacak olursanız, işçilerin fabrikalarda çalışmayan kesimine daha iyi seslenebiliyordu.

Bu kesimin eğitim düzeyi yüksektir. PDS'in de entelektüel düzeyi iyiydi.

Sol Parti ise –SPD'den katılanlarla birlikte- bildiğimiz anlamda işçileşti ve tahminime göre SPD'deki değişimle birlikte bu parti gidenlerin bir bölümünü geri aldı.

Yeşiller de aldı...

Sol Parti Covid-19 aşısı konusunda daha aktif tavır alabilirdi ama “aman aşı karşıtları kızmasın” düşüncesiy-le durumu idare etmeyi seçti.

Sol Parti entelektüel düzey bakımından PDS'in gerisindedir. Durum tespitlerini iyi yapmakta ama analiz yapmamaktadır, bu konuda zayıftır.

Sol Parti içinde açık bir tartışma yaşanacak olmakla birlikte partiyi güçlendirecek sonuçlar alınacağından kuşkuluyum.

Anti kapitalizm, tamam ama farklı bir söylem geliş-

tirmek gerekmektedir.

Bu ise yıllardan beri bildiğimiz anti kapitalizmin çerçevesinin genişletilmesiyle olabilir.

Anti kapitalizm işçiler ve emekçilerle sınırlı kalınarak ve hatta esas olarak bunlara dayanılmaya çalışılarak yapılamıyor.

Yılların pratiği ortadadır, bu konuda başarılı olabilen hiçbir örgüt yoktur.

02 Ekim 2021

AVRUPA'DA TÜRKÇE KÜLTÜR DERGİLERİ

Burada bir örgütün yayın organı olan ve içinde 1980'li yıllarda moda olduğu gibi kültür-sanat bölümü de bulunan dergilerden değil, kültürel ağırlıklı dergilerden söz edeceğim. Bu türlü dergiler belirli bir örgüte bağlı ya da yakın olabilir (genellikle öyle değildi ama olabilirdi de)... Önemli olan derginin içeriğinde kültür-sanat konusunun ağır basmasıdır.

Faşizme karşı mücadelede kültürel boyutun önemli yeri vardır ve bu boyut sanıldığı gibi faşizme karşı genel tutumun uzantısı durumunda olacak kadar tali de değildir.

Faşizm, bilinen tanımıyla, tekelci burjuvazinin en gerici diye başlayan en enli kesiminin açık faşist diktatörlüğünden ibaret değildir. Faşizmin önemli bir kültürel bileşeni vardır. Bu bileşenin ne olduğunu en kitlesel, yaygın ve derin bir ideolojiye sahip olan nazizmin ülkesinde, Almanya'da görmek mümkündür. Faşizmin ve hatta kapitalizmin yıkılmasıyla faşizmin kültürel boyutunun kitle üzerinde bıraktığı derin izler ortadan kalkmıyor. Parlamenter demokrasi veya sosyalizmle eklemlenerek varlığını sürdürüyor.

Bunu öncelikle 1989 öncesindeki Federal Almanya'da gözlemlemek mümkündür. Bu ülkede nazi geçmişle hesaplaşma açık olarak ancak 1968'den sonra yapılmaya başlanabildi. Alman 68'inin büyük tarihsel kazanımı, faşizmin bu en güçlü ülkesinde faşist kültürle hesaplaşmayı başlatabilmesidir.

Almanya 1945 yılında ikiye bölündü: Batı'da ABD, İngiltere ve Fransa'nın işgal bölgesinde 1949'da F. Alman-

ya; Doğu'da ise Kızıl Ordu'nun işgal bölgesinde Demokratik Almanya Cumhuriyeti (DAC) kuruldu. Nazi döneminin önde gelen sorumluları ikiye bölünen ülkenin her iki tarafında da yargılanıp ceza aldılar. DAC'deki rejimin bu konuda daha titiz davrandığı söylenebilir ama bu titizliğin de önemli bir sınırı vardı.

Almanya Ulusal Sosyalist İşçi Partisi'nin (NSDAP) iktidarda olduğu 1933-1945 döneminde bu partiye üye olmamış ya da işbirliği yapmamış kaç tane Alman vardı? Muhalefet tasfiye edilmişti; ya toplama kamplarına atılmış ya da ülkeden kaçmak zorunda bırakılmıştı. Geriye kalan büyük çoğunluk ya parti üyesiydi ya işbirliği yapıyordu ya da en azından itirazı yoktu.

Batı'da parlamenter demokrasi, Doğu'da ise reel sosyalizm bu insanlarla kuruldu. Ülke dışından halk getiremeyeceğinize göre başka çaresi de yoktu.

Batı Almanya'da ders kitaplarında nazi döneminin ilk değerlendirmeleri 1960'lı yıllarda başlar. Okul çocuklarının büyük çoğunluğunun babası ve annesi NSDAP üyesiydi ve bu durumda siz kime neyi anlatıyordunuz.

Nazi rejimine karşı iç direniş çok azdı ve bu rejim dışarıda girdiği büyük savaşta ağır yenilgi yaşaması sonucu yıkılacaktı.

1945 sonrası Almanya'da sosyal psikolojinin önde gelen isimlerinden olan Alexander Mitscherlich "Üzülemeyen Toplum" adlı yapıtında halkın o yıllardaki durumunu anlatır: Hitler, Alman halkının babası gibiydi (Bu görüş Freud'dan alınmadır). Babaları öldü ama üzülemiyorlar çünkü yasak ve dahası ağır suçlar işlendiğini de biliyorlar.

Demokratik Almanya Cumhuriyeti'nde de çok farklı olmadı. Geçtiğimiz yıllarda Almanya'da önemli bir kitap yayınlanmıştı. Kitabın konusu, nazi döneminde öğret-

menlik, yargıçlık, subaylık vb. gibi görevlerde bulunmuş insanların 1945 sonrasında her iki Almanya'da da ne yaptıklarıydı. Oldukça kalın olan kitapta isim isim herkesin hangi görevde bulunduğu yazılmıştı. Tahmin edilebileceği gibi nazi döneminde yargıç, öğretmen vb. gibi mesleklerde bulunan çok sayıda kişi sadece FAC'de değil DAC'de de bu görevlerini sürdürmüşlerdi. Dışarıdan yetiştirilmiş eleman getiremeyeceğinize göre böyle olması da kaçınılmazdı.

Hem Doğu hem de Batı'da bulunanlar faşizm konusunda özeleştiri yapmışlardı. DAC'de bu özeleştiri daha köklüydü, faşizmin nedeni tekelci kapitalizme bağlanıyordu. Dahası, tekelci kapitalizm kalkınca faşizmin de bütün veçheleriyle ortadan kalkacağı sanılıyordu. Gerçekte ise her iki tarafta da "üstün Alman ırkı" anlayışı üstü kapalı olarak sürdü.

Üstün Alman ırkı anlayışının önemli bileşenlerinden bir tanesi, Alman olmayanların dışlanmasıdır. Bu dışlanmayı nasıl ölçebilirsiniz? Ölçme yöntemlerinden bir tanesi, yabancılar yasasıdır.

F. Almanya ve DAC başka ülkelerden yabancı işçi getirmek zorundaydı. Savaşta çok sayıda erkek hayatını kaybetmişti ve hızlı gelişen ekonomiler olarak yabancı çalışanlara ihtiyaçları vardı. F. Almanya bu işçileri İtalya, Yunanistan ve Türkiye'den getirirken; DAC ise Vietnam ve Angola'dan işçi getirdi.

1960'lı yıllarda her iki ülkenin yabancılar yasasını karşılaştırın. DAC'deki yasa F. Almanya'dakine rahmet okutacak kadar kötüdür.

F. Almanya'daki yasa kısıtlayıcı hükümlerle doluydu, Doğu'daki daha beterdı. Mesela işçi ailesini ülkeye getiremezdi. Ülke dışından gelenlerin yerlilerle karışmaması için onlara kalmaları için ayrı yerler hazırlanmıştı.

DAC, 1968'i yaşamadı, yaşaması engellendi. Bunun sonucu olarak da nazizmden kalan kültürle hiçbir zaman gerçekten hesaplaşmadı, hesaplaştığını zannetti. DAC'nin son yıllarında ve 1989'da Berlin Duvarı ortadan kalktıktan hemen sonra bu bölgedeki halkla ilgili olarak yapılan araştırmalar, DAC halkında ve özellikle gençlik arasında ırkçılığın ciddi boyutlarda olduğunu gösterir. Bunlar kitap olarak da yayınlandı.

Duvarın ortadan kalkmasının ardından aşırı sağcı partiler o bölgede verimli bir zemin buldular.

Neyse ki yaşananlardan öğrenmesini bilen sol bir parti vardı. 1990'lı yıllarda PDS (Demokratik Sosyalizm Partisi) yöneticileri, parti tabanında da yabancı düşmanlarının bulunduğunu ve bununla mücadele edeceklerini açıklamışlardı ve gerçekten de böyle yaptılar.

Bu uzun girişin ardından 12 Eylül 1980 sonrasında ülkeyi terk ederek Avrupa ülkelerine gelmek zorunda kalmış (küçük bir bölümü can güvenliği olmadığı için daha önce gelmişti) aydınların, sanatçıların, yazarların, öğretim üyelerinin bu ülkelerdeki kültürel faaliyetleri ve bunları yansıtan dergiler üzerinde durabiliriz.

Avrupa Dergileri

İlk kültür dergisi, bilebildiğim kadarıyla Berlin'de yayınlanmaya başlayan Yabanel'dir. Mustafa isminde (soyadını hatırlayamadım) öğretmen bir arkadaş tarafından yayınlanıyordu. 10-12 sayı kadar yayınlandı. Sayfalarında 12 Eylül faşizminin zulmüne olduğu kadar, bazı kültürel ürünlere de yer veriliyordu.

1982'de Duisburg'da Direniş isminde bir dergi yayınlanmaya başlandı. Benzer bir içeriğe sahip olmakla birlikte arada Almanca ekler de yayınıyor ve kültürel konu-

lara daha fazla yer veriyordu. Dergi 1984'de Frankfurt'a taşındı, editörü değişti, 1985'de adı Yazın oldu ve 2009 yılına kadar yeni 27 yıl yayını sürdürdü. 1991-2003 yılları arasında hem Almanya'da hem de Türkiye'de yayınlandı. Genç Osmanlılar'dan beri Avrupa'ya yayınlanmaya başlayıp ardından ülkede de yayınlanan ilk dergi oldu.

Türkiye'den Avrupa ülkelerine politik göçün yoğun olduğu yıllardı. Daha önce gelmiş olan Fakir Baykurt, Doğan Özgüden ve Server Tanilli'nin yanı sıra Nihat Behram, Ataol Behramoğlu, Demir Özlü, Dursun Akçam, Aysel Özakin, Gültekin Emre, Ayşe Emel Mesçi, Yusuf Ziya Bahadanlı, Oya Baydar, Gültekin Gazioğlu ve şimdi aklıma gelmeyen başka isimler Avrupa ülkelerine gelmek zorunda kaldılar. Bu isimler geldikleri ülkelerde de üretimlerini sürdürdüler. O yıllarda internet yoktu ve bu nedenle dergicilik şimdikinden çok daha önemliydi. Yazın, bu yıllarda, politik göçmenlerin aydın kesiminin ürettiklerine sayfalarında yer veren yayındı denilebilir.

Başka dergiler de vardı...

Duisburg'da Dergi – Die Zeitschrift iki dilli olarak yayınına birkaç yıl sürdürdü. Frankfurt'ta Demet isimli bir dergi yayınlandı, ama ancak iki sayı sürebildi. Tohum üç yıl kadar yayınına sürdürdü. Detmold'da Can Yoksul Yabanel adlı bir dergi çıkardı. Berlin'de Gültekin Emre şiir ağırlıklı Parantez dergisini çıkardı. Paris'te Sanat 87 ve Sanat 88 yayınlandı. Fransa'nın sanırım Strassbourg kentinde iki dilli Oluşum adlı bir dergi yayınlandı. Hollanda'da Kırmızı Gül yayınlandı. Berlin'de Al-Gül isimli bir dergi çıktı. Hannover'de Yeni Zamanlar adlı bir dergi yayınlandı. (Dergi adlarında da hatırlamadıklarım olabilir.)

Bu dergilerin bir işlevi 1990'lı yılların ilk yarısına kadar ağırlıklı olarak Almanya'da daha az olarak ise diğer Avrupa ülkelerinde bulunan Türkiyeli politik göçmen aydınların ürettiklerini yayınlamak ise, bir başka önemli iş-

lev ise özellikle 1980'li yıllarda Almanya'da gelişen ikinci kuşak Türklerin ürettiği edebiyat ürünlerine sayfalarında yer vermektir.

Bu edebiyat 1980'li yıllarda parlak dönemini yaşadı, 1990'lı yıllarda ise sönerek ortadan kayboldu. Fakir Baykurt'un gelişmesi için büyük çaba harcadığı bu edebiyatla ilgili olarak "Yeşeremeyen göçmen edebiyatı" adlı yazısı Yazın'da yayınlanmıştı.

Bu edebiyatın Fethi Savaşçı'dan başlayarak değişik isimleri vardı ama bu yazının konusu olmadığı için belirtmiyorum.

Bir başka örnek Serol Teber'dir. Göçmenlerin psikolojik sorunlarıyla ilgili olarak kitaplar yazan Teber de politik sürgün değildi, o yıllarda Almanya'da bir hastanede psikolog olarak çalışıyordu.

Türkiyeli politik göçmen aydınların büyük bölümü 1990'lı yıllarda, 141. ve 142. maddelerin kalkması ve "Özal affı" da denilen yeni infaz yasası sonucu davalarının düşmesiyle ülkeye geri döndüler.

Döndüler ama geride kalanlar 1980 öncesindeki gibi değildiler. Avrupa ülkelerinde yine de önemli ve kendisini özellikle Türkçe olarak ifade eden kültürel bir birikim vardı. Bu birikim kendini sosyalizmin genel sorunlarıyla ilgilenmeye ve ifade etmeye ve bir de göçmenlik konusunda yoğunlaştırdı. Burada kastettiğim sürekli aynı saptamaların yapıldığı yabancı düşmanlığı değil, göçmenlik kültürü gibi yeni konulardır.

2000'li yıllarda ise internetin giderek yaygınlaşmasıyla birlikte Avrupa'daki Türkçe kültür dergileri dönemi de sona erdi. Bugün bu içerikte bir dergi çıkarmak, dağıtmak ve en azından kendini kurtaracak kadar finansmanını sağlamak neredeyse yapılamayacak kadar zor bir iş durumundadır.

Bu dergiler kaç kişiyi ne oranda etkilediler, yaklaşık bir cevap verebilmek bile zordur. Etkileri oldu, bir dönem önemli bir boşluğu doldurdular, ama bu etki ne orandadır, bunu bilemiyorum.

Faşizme karşı mücadelenin önemli bir de kültürel boyutu olduğunun yeterince bilince çıkarıldığı söylenebilir. Bu dergiler arasında özellikle Yazın, Ermeni soykırımını ve genel olarak Türk kimliği konusunda yazılara sayfalarında yer verdi. Sürgünde yazar olan Doğan Akhanlı bu konuları yapıtlarında işledi. Başka örnekler de vardır, ama yeterli olmaktan uzaktır.

Yine de Avrupa dergilerinin bir dönem önemli sayıda okuyucu bulduklarını ve o dönemde burada bulunmak zorunda kalmış insanların gelişmesinde işlev gördüklerini söylemek mümkündür.

2 Ocak 2014

AVUSTURYA'DA CAMİ KAPATILMASI

Avusturya Hükümeti yedi camiyi kapatma ve sayısı belli olmamakla birlikte ilgili imamaları da sınırdışı etmek kararı aldı. Bu camilerden altı tanesi bir Arap kuruluşuna mensup ve Selefi inancına sahip olarak tanınıyorlar. Bir cami ise Türkiye ile ilgili... Bu camiyi kapatma nedeni ise, Çanakale Savaşı ile ilgili yapılan törende çocuklara savaş, kahramanlık ve şehit olma dersinin verilmesidir.

Avusturya hükümetinden bir bakan “Bunun başlangıç olduğunu” söyledi, belli ki arkası da gelecektir.

Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu ise kararın ırkçı ve İslam düşmanı olduğunu söyledi.

Farklı bir açıklama yapması da zaten beklenmiyordu...

Avusturya Hükümeti'nin kararı doğrudur ve desteklenmesi gerekir. Bu hükümetin epeyce sağcı olması yapının doğruluğunu ortadan kaldırmaz...

“İki kere iki dört eder” denildiğinde de söyleyenin politik kimliğine bakarak mı doğru ya da yanlış olduğuna karar vereceğiz?

Sağcılarla benzerlik olabilir gerekçesiyle kendi çizgini ortaya koymamak politik pasiflikten başka şey değildir. İslamcılar bu anlamda sosyalistlerden daha iyi politika yapıyor.

Türkiye'deki rejim hakkında “baskıcı, otoriter” belirlemelerinde bulunmak ama o rejimin Avrupa ülkelerinde örgütlenme ve etkinliğini yayma aracı olarak camileri de kullanmasına ses çıkarmamak asıl garipsenecek durum-

dur.

Avusturya Hükümeti'nin kararının inanç özgürlüğünün kısıtlanmasıyla ilişkisi yoktur.

Selefilerin örgütlenmesinde Selefi camilerinin özel yeri vardır. Konuyu araştıran Oliver Roy'un –bir bölümü Türkçeye çevrildi- kitaplarını okumanızı öneririm.

Selefi imamlar militan toplayıp İslam Devleti'ne gönderecek, bu militanlardan bazıları buldukları ülkede eylem yapmayı planlayacak ama “din ve inanç özgürlüğü” adına bunlara karşı bir şey yapılmayacak; öyle mi?

Camide küçük erkek çocuklarına –genellikle ilkokul çağındadırlar- “şehit olmanın propagandası” yapılacak, militarizm övülecek ve din özgürlüğü adına bunu seyretmekle yetineceksiniz; öyle mi?

Avrupa ülkeleri kız çocuklarının küçük yaşta evlendirilmesine karşı önlem aldılar. Din özgürlüğü adına aslında almamaları gerekirdi! İslam kız çocuklarının erken ve bazılarının oldukça erken yaşta evlendirilmesini savunur.

İslam kadınları her zaman hedef almıştır. Nasıl giyineceğine, erkeklerle ilişkisine, ne zaman evlenmesi gerektiğine kadar her şeye karışır; bunlara uymayanları da tecavüzle tehdit eder.

Kanıtı gerek yok sanırım; medyada din adamlarının “yırtık kot giyen kadına tecavüz mubahtır” açıklamalarını fazlasıyla izliyorsunuzdur.

Bu belirlemeyi Avusturya'da veya başka bir Avrupa ülkesinde yapamazlar, hemen hapse girerler. Böyle konuşmamaları böyle düşünmediklerinden değil, çekindiklerindenidir.

Almanya'da birkaç ay önce camilerde Diyanet İşleri

Başkanlığı'nın direktifi üzerine Afrin savaşını öven vaazlar verilmiş ve din kurumlarında savaş propagandası yapılması medyada konu olmuştu. Bu sırada açıklama yapan bir din görevlisi bunun "din özgürlüğü" çerçevesinde olduğunu savunmuştu.

Militarizm propagandasının, şehit olma kültürünün din özgürlüğüyle ilgisi yoktur ama böyle belirlemeler yapmaları normaldir. Sıkıştıkları her olayda özgürlüklerden söz ederler, güçlü oldukları her yerde de ilk yaptıkları din özgürlüğünü çiğnemektir.

Din özgürlüğü herkes için geçerlidir. Kim neye inanıyorsa o çerçevede ibadetini yapabilir. Avusturya'da değil Türkiye'de din özgürlüğü ciddi kısıtlama altındadır. Bizde büyük şehirler dışında Hıristiyan olmak zordur, saldırıya uğrarsınız. Bırakın Hıristiyanı Müslümanlıkta Sünnilik dışında mezhebe inanmak da zordur. Alevilerin durumu ortadadır.

Aleviler Avrupa ülkelerinde Türkiye'dekiyle karşılaştırılmayacak kadar geniş hak sahibidir. Kendi kaynaklarıyla cem evlerini yapar ve inançlarının gereğini yürütürler, kimse de karışmaz. Aynı durum Türkiye'de olsaydı kısıtlamadan, saldırıdan geçilmezdi.

Avusturya'da ya da başka bir Avrupa ülkesinde İslamcılar, onların camileri ve dernekleri Aleviliğin sapkın bir inanç olduğunu savunamazlar, camiye gelmeye davet edemezler. Din ve inanca saldırıdan haklarında soruşturma açılır. Bunu bildikleri için yapmazlar, inanmadıkları için değil...

Bu ve benzeri konularda açık tavır koymak din özgürlüğünün kısıtlanması anlamına gelmez, tersine bu özgürlüğün güçlü olanın çıkarları doğrultusunda kullanılmasını engellemek anlamına gelir.

Almanya'nın Bavyera eyaletinde yapılan bir araştır-

maya göre halkın yaklaşık yüzde 60'ının Müslümanlara karşı olduğu ortaya çıktı. Bu sonucu "Almanya'da ırkçılık yükseliyor" diye değerlendirmek ahmaklıktan başka bir şey değildir. İletişim çağında yaşıyoruz, herkesin her şeyden haberi oluyor. İnsanlar kadın düşmanı bir dini sevmek zorundalar mı? Türkiye'de islamcıların kadınlara yönelik açıklamalarından, başka İslam ülkelerinde kadınların durumundan kimsenin haberi yok mu sanıyorsunuz?

Çocuk yaşta evliliğin savunulmasından, kız ve erkek çocuklarına yönelik din adamlarının da katıldığı yoğun cinsel istismardan kimsenin haberi yok mu sanıyorsunuz?

İslam kız ve erkek çocuklarının hayatın her alanında birbirinden ayrılmasını ve farklı sosyalizasyon yaşamalarını savunur. Böyle bir anlayış Avrupa ülkelerindeki toplumsal yaşama, temel değer yargılarına tümüyle terstir.

İnsanlar İslamdaki bu özelliği bilmiyor mu sanıyorsunuz?

Camilerde ve medyada yapılan Hıristiyanlık aleyhindeki propaganda da cabasıdır. Kiliselerde "İslam kadın düşmanı bir dindir" propagandası yapılırsa karşı çıkarsınız ama sizin yaptığınız farklı bir şey midir?

Sosyalistlerin yıllardan beri bu konuda –ülkede ve ülke dışında- taraf olmamasının iki nedeni vardır.

Birincisi: dini kişisel inanç olarak görmektir. İnsanlar gerçeğe ancak bu kadar gözünü kapatabilir. Bizde din Atatürk dönemi de dahil gerektiğinde her zaman politik amaçla kullanılmıştır. İslam devlet dinidir, İslam politikadır. Humeyni bunu sosyalistlerden daha iyi anlamıştı.

İkincisi: halkın dini inançlarına karşı çıkmamak anlayışıdır.

Bir kere bu tür konularda tavır almanın dini inanca karşı çıkmakla ilgisi yoktur, tersine dini inançların özgürleşmesiyle ilgisi vardır. İnanç özgürlüğü Seleflerin ya da daha genel olarak Sünnilerin dini özgürlüğünden ibaret değildir. Hıristiyanların, Budistlerin, Yahudilerin, Alevilerin ve akla gelebilecek başka inançların da özgürlüğüdür.

İslamın hakim kesimi güçsüz olduğu oranda özgürlükten yanadır, güçlendiğinde ise onlara ilk saldıracak olan kendisidir.

Almanya'da "yeşil sermaye" olarak bilinen kesim onbinlerce insanı dolandıran bir uygulama yaptı. Çok sayıda insanın parasını alıp ortadan kayboldular. Yüksek miktarda parayı transfer ettikleri Türkiye'de de soruşturma bile yaşamadılar.

Bunu kimse bilmiyor mu sanıyorsunuz?

Sosyalistler akıllarınca islamı kullanabileceklerini veya uygulamalarına karşı çıkmadan yakınlaşabileceklerini sanıyorlar. Yıllardan beri bu konuda sonuç alınamadı, alınamaz da...

1980'li yılların ortalarıydı... TKP ile bağlantılı olduğu bilinen FİDEF, Müslümanları keşfetti. Almanya'da Milli Görüş Dernekleri Federasyonu vardı. FİDEF'e göre onlar da göçmendi ve bu durumda göçmen örgütlerinin birlikte çalışması neden mümkün olmasın?

Doğru bir düşünce ama uygulama berbat...

FİDEF ve Milli Görüş ortak yönetim kurulu toplantısı yapıyor. FİDEF'ten iki kişi seccadeleriyle toplantıya gidiyor, birlikte namaz kılıyorlar.

İnsanların dini inancına ve namaz kılmalarına söylenebilecek bir şey yok ama bunu karşıdakini etkilemek için yapıyorsan yaya kalırsın...

Nitekim de öyle oluyor. İki federasyon birlikte eylem yapacaktı ama Milli Görüş İslamcılarının bilinen özelliği olarak hemen çalımını atıverdi, işbirliği de sona erdi.

Yakın tarihte sosyalistleri kendi amaçları için kullanabilmek amacıyla dincilerin ne kadar demokrat göründüklerini unuttunuz mu?

Bu onların genel özelliğidir. Sahtekârlık, yalancılık yapılabilir, çünkü İslam için yapılmaktadır. Bu konuda güzel bir örnek Almanya'da yeşil sermayeyle ilgili olarak yaşandı. Dolandırılan çok sayıda kişiden birisi şöyle demişti: "Birlikte namaz kıldık, ona güvendim."

Bu güvenin karşılığı olarak da 100 bin DM veriyor, ardından adam ortadan kayboluyor.

Bu olayı Mülteciler Göçmenler kitabında anlatmıştım. İslam için yapılmıştır, helaldir!

Bakalım sosyalistler kendilerini kandırmaya daha ne kadar devam edecekler?

Örnekler var, onlardan öğrenmek gerekir. Kiliselerin etkinliği eskisine göre hayli gerilemişse eğer sosyalistler, ilericiler ve aydınlar bunu o kuruma şirin gözükerek değil, kafasına vurarak yaptılar. Yöntemler farklı olacaktır ama sonuçta yapılması gereken budur!..

8.6.2018

AYAKLANMA ÖNCESİ ESAD'A MUHALEFET

Suriye'deki halk ayaklanması iki yılı geride bıraktı. Düşünülebilecek her şeyin küreselleştiği bir dünyada ayaklanma da neden küreselleşmesin?

Suriye'deki ayaklanmada herkes var. İran askerleri, Hizbullah ve Iraklı Şii'ler Esad'ın yanında savaşıyor. Değişik ülkelerden Sünni militanlar ise, Esad'a karşı savaş için bir araya gelmişler. Bu karmakarışık ortamda taraflardan birisinin bileşimindeki bir unsuru alıp genelleme yapmak hiç zor değil...

Başka iki soru ise açıkta duruyor.

Birincisi: Hiçbir ülkede rejime karşı ayaklanma önceden farklı muhalefet eylemleri olmadan gerçekleşmez. Bunlar genellikle barışçı eylemlerdir. Suriye'de daha önce böyle girişimler oldu mu?

İkincisi: Suriye'de ekonomik durumun ciddi oranda bozulması halk ayaklanmasını tetikleyen en önemli faktör değil midir? Suriye'de ekonomik durum ayaklanma öncesinde ciddi olarak bozulmuş muydu?

Bu soruların cevapları üzerinde duralım:

Birincisi; Esad'a karşı aydın muhalefeti...

2000 yılı yaz aylarında **Momerandum 99** açıklaması yayınlandı. Bu açıklamada 1963 yılından beri sürmekte olan olağanüstü halin kaldırılması ve bütün politik tutukluların serbest bırakılması isteniyordu.

Bir ülkede 37 yıldır olağanüstü hal varsa, orada hiç de normal olmayan bir durum var demektir.

Bir yıl sonra **1000'in Açıklaması** başlığı altında seçim yasasının değiştirilmesi istendi. O güne kadar geçerli olan seçim yasası, Baas partisine seçimde otomatik olarak çoğunluğu sağlama garantisi veriyordu. Bu açıklamaların ardından geniş bir tutuklama dalgası geldi. Riyad al-Turk ve Walid al-Bunni gibi tanınmış muhalifler tutuklandı. Esad yönetimi ülkenin henüz demokratikleşme için hazır olmadığını savunarak ekonomik reformları ön plana aldı.

2005 yılında **Ulusal ve Demokratik Değişik İçin Şam Açıklaması** yapıldı.

Bu açıklamadaki başlıca talepler şunlardı:

1] İnsanların cinsi, dini ve ulusal kökenine bakılmaksızın herkese eşit hak tanıyan modern ve demokratik bir anayasa yapılması. (Ülkede böyle bir Anayasa yok ki, isteniliyor.)

2] Suriye için yeni bir Anayasa hazırlaması için komisyon seçilmesi.

3] Kürt sorununun demokratik çözümü. Kürtlere ve vatansız bırakılanlara eşit muamele yapılması.

4] Olağanüstü halin kaldırılması, 1980 yılından beri geçerli olan Müslüman Kardeşler'e üye olmayı idamla cezalandıran yasanın iptali, bütün politik tutukluların serbest bırakılması.

Açıklamayı yapanlar hemen tutuklandı, bu reform hareketi de kısa vadeli oldu.

2000 yılından Suriye'de halk ayaklanmasının başladığı 2011 yılına kadar geçen sürede Suriye'deki askerî diktatörlük rejimini reformlar yapması için zorlayan açıklamalardaki başlıca talepler bunlardı.

Bu açıklamalardaki taleplerle halk ayaklanmasının talepleri yaklaşık olarak aynıdır. Bu talepler ayaklanma-

dan 11 yıl öncesinden başlayarak savunulmuş ve savunular hemen susturulmuş. Suriye'deki rejim böyle yaparak ayaklanmayı kendi eliyle hazırlamış.

İkincisi; Suriye'deki ekonomik değişimler.

1] İlk iş, Baas rejimi altında yıllardan beri sürmekte olan sübvansiyonların kaldırılması ya da iyice azaltılması oldu. Bunun sonucu her alanda yoksulluğun artması ve sağlık ve eğitim alanında iki sınıflı bir sistemin ortaya çıkması oldu.

2] Suriye bu ekonomik reformlar çerçevesinde Batı Avrupa ile Türkiye aracılığıyla yakınlaşma ve ekonomik bütünleşmeye yöneldi. Dardaris Planı uyarınca Türkiye ile ticaret liberalleştirildi. Başbakan Erdoğan ve bakanları ile Beşir Esad ve bakanları ortak bakanlar kurulu toplantısı yapacak kadar yakınlaştılar.

(Beşir Esad yönetiminin anti emperyalizmle herhangi bir ilgisi bulunmuyor. Yoksa Türkiye ile bu kadar yakınlaşmanın gerekçesi neydi?)

3] Bu uygulamalar sonucunda özellikle köylülüğün ekonomik durumu kötüleşti. Çok sayıda köylü kentlere doluştu. Kira artışlarındaki denetimin de kalkmasının ardından kiralar fahiş rakamlara yükseldi. Ayaklanma öncesinde Suriye'de işsizlik oranı yüzde 20 idi. Bu oran genç nüfus arasında yüzde 50'yi buluyordu.

4] Suriye'nin ekonomik durumunu zorlaştıran başka gelişmeler de oldu. ABD'nin Irak işgali sonucu Iraklı 1,5 milyon kadar mülteci Suriye'ye geldi. Dubai'deki ekonomik kriz sonucu bu ülkede çalışan ve ülkeye gönderdikleri dövizler önemli miktar tutan binlerce Suriyeli ülkesine geri döndü. Suriye, Birleşmiş Milletler'in baskısı sonucu Lübnan'daki işgaline son vererek bu ülkeden geri çekilince benzer bir durum yaşandı. Bunların üzerine 2008-2010 yılları arasında yaşanan büyük kuraklık sonucu tarımsal

üretim azalması da eklendi.

Suriye bir küçük üretim ülkesidir. 2004 yılında Ekonomist Samir Seifan'ın analizine göre, ülkedeki yaklaşık 600 bin işletmeden yaklaşık 500 bininde beş kişiden az insan çalışmaktadır. Ekonomik bunalımın küçük üretim üzerinde de yıkıcı etkisi oldu.

Suriye'de 2003-2010 yılları arasındaki gelişme Yolsuzluk İndeksi açısından da incelenebilir.

Suriye'nin yolsuzluk indeksinde dünya ülkeleri arasındaki yeri şöyle bir gelişme izledi: 2003'de 69'uncu, 2006'da 93'üncü, 2010 yılında ise 127'inci...

Yolsuzluk konusunda rejim bürokratlarının, çözülen Baas rejiminin önde gelen bu kişilerinin ön planda olduklarını belirtmek gerekir.

Dış Politika Zikzakları

Esad rejimi dış politikada sürekli zik zak çizerek hareket etti. Bir dönem Türkiye ile çok iyileşen ilişkilerini biliyoruz. Daha öncesinde de benzer bir durum vardı.

Suriye, 1991 yılında ABD'nin Irak'a yönelik saldırısını destekledi. 11 Eylül 2001 sonrasında Suriye dışındaki Müslüman Kardeşler üyesi herkesin fotoğrafını ve kimlik bilgilerini ABD'ye vererek bunların izlenmesini ve yakalanmasını talep etti. 2003 sonrasında ise yeniden politika değiştirerek bu kez İran'a yakınlaştı.

Suriye'deki ayaklanma öncesi muhalefet, ekonomik durumun ciddi oranda kötüleşmesi ve dış politikada izlenen istikrarsız çizgi böyledir.

28 Nisan 2013

AYASOFYA VE ALT EMPERYALİZM

“Ne ilgisi var?” dediğimizi duyar gibiyim.

Ayasofya'nın müzeden camiye çevrilmesini Türkiye alt emperyalizminin ilk döneminde cumhurbaşkanı olan Turgut Özal –kendisi de Türkçü ve İslamcıydı- tarafından yapılmadı çünkü yararı yoktu. Hedef alanın Kafkasya ve Orta Asya'dan Ortadoğu'ya değişmesiyle birlikte Türkiye alt emperyalizminin ikinci döneminde dışarıya dini yönü ağır basan mesajların verilmesi önem kazandı.

Mesela ilk dönemde Türkiye ile İsrail'in arası iyi iken, ikinci dönemde de ekonomik ilişkiler sürmekle birlikte söylem düzeyinde bozuldu. Türkiye'nin İsrail ile dost görünmekten uzak durması da bölgeye yönelik İslamcı bir mesajdı.

Bırakalım alt emperyalizmi, emperyalizmi de sonuçta sermaye ihracına indirgiyorsanız, konudan pek bir şey anlamamışsınız demektir.

Açıklayayım...

Emperyalizm tekelci kapitalizmle birlikte ortaya çıkmadı, yıllar öncesinde de vardı. Bir ülkenin diğerlerini işgal etmesi, kaynaklarına el koyması, vergiye bağlaması eskiden de vardı. Tekelci dönemde yeni olan sermaye ihracının önem kazanmasıdır ya da tekelci kapitalist dönemin emperyalizmidir.

Burada, tarih bilgisinin eksikliğinden olsa gerek, aradaki uzun geçiş dönemi atlanıyor.

Lenin, Emperyalizm kitabını 1915 yılında yazdığında kapitalizmin tekelci kapitalizme dönüşmesinden ve ser-

maye ihracının belirleyici duruma gelmesinden söz etmişti.

Ne demektir sermaye ihracının öne çıkması?

Eskinin sömürge ülkeleri politik bağımsızlıklarını kazansalar bile sermaye ihracı yoluyla emperyalist ülkelere bağımlı olurlar. Eskinin sömürge ve yarı sömürgeleri yeni sömürgelere dönüşür.

Emperyalizm kitabı yayınlandığında dünyada Orta ve Güney Amerika ülkeleri dışında yeni sömürge yoktu. Yeni sömürge ülkelerin çoğunluk durumuna gelmesi için yaklaşık 50 yıl geçmesi gerekecektir. 1945 sonrasında sömürge kurtuluş savaşları başlar, eskinin sömürge ülkeleri peşpeşe bağımsızlıklarını kazanırlar ama bunların önemli bölümü sermaye ihracı temelinde genellikle eski sömürgeci ülkeye bağımlı olacaktır. Eskinin klasik sömürge ülkesi, yeni sömürgeye dönüşmüştür.

Lenin'in Emperyalizm kitabının yayınlandığı dönemde dünyadaki ülkelerin büyük bölümü işgal altındaydı ya da klasik sömürgeydi. İki büyük sömürge imparatorluğu olan İngiltere ve Fransa'nın sömürgeleri 18. ve 19. yüzyılda ortaya çıkmıştı. İngiltere ve Fransa çok sayıda ülkeyi işgal ederek sömürgeleştirmişti. Hollanda, Belçika ve diğer ülkelerin de sömürgeleri bulunuyordu. Mesela Endonezya Hollanda sömürgesi iken, Kongo Belçika sömürgesiydi.

Tekelci kapitalizm döneminde sermaye ihracının ön plana çıkması açık işgal ile birlikte düşünülmelidir. Mesela İngiltere'nin yıllardan beri sömürgesi olan Hindistan'a başka ülke sermaye ihracı yapamazdı çünkü İngiltere oraya sokmazdı. Ya da Kongo'yu ele alalım. Bu ülkede dünya pazarında değerli olan kauçuk üretiliyordu ama Belçika'nın dışında başka ülke orada yatırım yapamazdı.

Emperyalizm kitabı yazıldığı dönemde bir ülkeye sermaye ihraç edebilmenin ilk şartı, o ülkenin işgal edil-

miş olmasıdır. Ancak işgalci ülke sermaye ihrac edebilirdi, başkasını oraya sokmazdı.

Tekelci dönem emperyalizmini sermaye ihracına indirgeyip açık işgali görmemek doğru değildir. Emperyalizm kitabından yaklaşık 50 yıl sonrasına kadar dünyanın önemli bir bölümüne sermaye ihracı ancak açık işgal vasıtasıyla mümkün olabilmıştır.

Açık işgal olmadan sermaye ihracı yapılan ülkeler de bulunmakla birlikte büyük çoğunluk için durum böyle değildi.

Şu veya bu emperyalist merkezde istediği kadar sermaye birikmiş olsun, kolayca ihrac edemezsiniz. Öncelikle işgal etmiş olduğunuz ülkelere ihrac edebilirsiniz, başkasının işgali altındaki ülkeye ise giremezsiniz.

Bu durumda, bildiğiniz gibi, emperyalist ülkeler arasında yeniden paylaşım savaşı gündeme gelecektir.

Burada önemli olan 1960'lı ve hatta 1970'li yıllara kadar sömürge ülkelere sermaye ihracının ancak açık işgallerle mümkün olabildiğidir. 1945 sonrasında emperyalist ülkelerin birbirlerine yaptıkları yoğun sermaye ihracı ayrı konudur.

Sermaye ihracı ile açık işgal ya da askeri müdahale birbirinden ayrılamaz, bunların birlikte olduğu çok sayıda örnek vardır.

Önceki bir yazıda Irak'ı örnek vermiştim. ABD ve İngiliz şirketlerinin Irak petrollerini işletme hakkını elde etmesi ancak Birinci ve İkinci Irak savaşlarından sonra mümkün olmuştur. Burada petrol gibi önemli bir zenginlik için büyük yatırım yapılması, sermaye ihracı, ülke işgal edildikten sonra mümkün olabilmıştır.

Lenin'in tekelci kapitalist emperyalizm teorisine

devleti dahil etmemesi önemli bir eksiklik. Bu eksiklik sermaye ihracıyla işgal ya da askeri müdahale arasındaki bağın görülmemesine neden olmuş, bu dönemin emperyalizmi sadece sermaye ihracına bağlanır olmuştur. Sermaye ihracını güvenceye alacak emperyalist devlet ve onun ordusu ayrı bir konu gibi görülmüştür.

ABD ordusunun dünyanın her tarafında bulunması tekelleri kapitalist düzenin özellikle ABD –ve değişik düzeydeki müttefikleri- lehine işlemesi için vazgeçilmez önemdedir. Sermaye ihracı düzeninin çalışmasıyla askeri gücün varlığı birbirine bağlıdır. Bu bağlantı bazen açık olur bazen dolaylı olur ama kaçınılmaz olarak vardır.

Askeri gücün önemini görmeden çağdaş emperyalizmi sermaye ihracıyla özdeş tutmak, gerçekte emperyalizmden pek bir şey anlamamak anlamına gelir.

Askeri gücün emperyalizm için taşıdığı önem ve emperyalizmin sadece sermaye ihracı demek olmadığı anlaşıldığında, alt emperyalizmi anlamak da kolaylaşır.

Her emperyalist ülke gibi her alt emperyalist ülkenin de kendine ait özellikleri bulunur. Türkiye alt emperyalizmi özellikle askeri yönden güçlüdür ve bu bağlamda askeri olarak özellikle yayılmacıdır. Türkiye'nin değişik alanlarda sermaye ihracı da bulunuyor ama belirleyici olan askeri alt emperyalizmdir. Türkiye bazı ülkelere yatırım yapmanın yolunu da askeri güçle açmaktadır. Suriye bu konuda açık örnektir; özellikle konut yapımı konusunda sermaye ihracı yapılacaksa, işgal edilen alana yönelik olarak yapılacaktır.

Bir başka örnek Irak'tır. Türkiye sermaye ihracıyla değil askeri gücüyle bu ülkenin 40 km. kadar içine girip karakollar kurmuştur. Bu ülkede hemen her alanda yatırımları vardır ve askeri güç aynı zamanda bu yatırımları korumaktadır.

Türkiye 1990'lı yıllarda bazı Balkan ülkelerinde (Bosna Hersek, Kosovo, Arnavutluk gibi) ordulara askeri eğitim veriyordu (Bkz. Alt Emperyalizm ve Türkiye (2000)) Türkiye'nin bu ülkelerden polisle işbirliği yapıp başbakanın bile haberi olmadan Fettullahçıları kaçırabilmesi geçmişte kurulan ilişkilerin sonucudur. Askeri eğitim bir ülkede geniş ilişki kurmanın bilinen yoludur denilebilir. Türkiye bu eğitimi Nijerya gibi büyük Afrika ülkelerinde de vermişti.

Şimdi Ayasofya konusuna gelelim...

Emperyalizmin her çeşidinin önemli bir kültürel politikası vardır. Eskiden örnek verilecek olursa; mesela birkaç bin İngilizin o yıllarda birkaç yüz milyonluk olan Hindistan'ı yönetebilmesi ancak yerel nüfusun bölünüp bir bölümünün sömürgeci ülkeyle birlikte çalışmasıyla mümkün olabilirdi. Aynı ilişkiyi Fransa-Vietnam ve Fransa-Cezayir ilişkisinde de görmek mümkündür. Sömürge bir ülkenin nüfusunu bölüp, bir bölümünü kendi yanınıza çekmeden o ülkede tutunamazsınız. Bu ise ancak kültürel üstünlük ve önemli kültürel uygulamalarla mümkündür. İngiltere ve Fransa, bu iki büyük sömürge imparatorluğu yıllarca bunu yapmışlar ve böylece nüfusu kendilerinkinden çok fazla ülkeleri üstelik de işgal ederek yönetebilmişlerdir. Sadece kendi askeri güçleriyle bunu yapamazlardı. Birinci ve özellikle de İkinci Dünya Savaşında sömürge ülke askerleri İngiltere ve Fransa ordularında önemli yer tutmuştur.

Türkiye alt emperyalizminin ikinci dönemdeki ana alanı Ortadoğu ve ön plandaki ideolojisi de İslamcılıktır. Bu durum 1990-2000 (2005 de olabilir) döneminde de vardı ama Türkçülük daha ön plandaydı, İslamcılık geride kalıyordu.

Ayasofya'nın müzeden camiye dönüştürülmesi İslam dünyasına verilen önemli bir mesajdır. Türkiye 2000'li yılların başlarında yapar gibi olduğu, sonra beklediğini bu-

lamadığı İslam dünyasının liderliği konusunda yeni bir hamle yapmıştır. İslamın Hıristiyanlara karşı yeni bir zaferinin sembolik mesajını vermiştir.

Bu bağlamda İran'ın yaptığı açıklama önemlidir: İran, Ayasofya'nın camiye çevrilmesini "yüzyılın olayı" olarak görmüştür. Türkiye'nin Ortadoğu'daki önemli bir rakibi olan Mısır ise yapıları yanlış bulduğunu açıklamıştır.

Türkiye Libya'da Mısır ile rakip durumundadır.

Libya'daki savaşa katılmak gibi Ayasofya da stratejik bir adımdır; amaçlanan hedefe ulaşır ya da ulaşmaz ama macera için ya da rastgele atılmış adımlar değildir.

Görüldüğü gibi Türkiye'nin alt emperyalist bir ülke olduğu saptaması yapılmadan iç politikayı bile gerektiği gibi anlamak mümkün olmamaktadır.

Büyük güçler –örneğinizde ABD ve Rusya Federasyonu- arasındaki boşlukta oynayabilen, her iki büyük güç için de kaybedilmemesi gereken müttefik konumunda bulunan Türkiye için bölgeye önemli bir kültürel mesaj Ayasofya ile verildi.

Ayasofya'nın içeriye yönelik hedefleri de vardır. Yazıda özellikle dikkat çekilen ise dışarıya yönelik hedeflerdir.

Emperyalizmi ve alt emperyalizmi askeri güç ve uygun kültürel politikalar dışında düşünmemek gerekir. Türkiye'nin sermaye ihracının diyelim Almanya'ya göre zayıf olmasına bakarak buradan sonuç üretmek, ne emperyalizmden ne de alt emperyalizmden bir şey anlamamak demektir.

25 Temmuz 2020

AYASOFYA VE KEMALİZME DARBE

Ayasofya, İstanbul'un alınmasının ardından Fa-tih tarafından cami yapılmış, yıllarca böyle kullanılmış, 1934'te Atatürk'ün de onayıyla müze yapılmıştı. Ayasofya'nın yeniden cami yapılması yıllardan beri islamcı örgütlerin, partilerin ve MHP'nin gündemindedir. Dertleri yeni bir camiye kavuşmak değildir, ülkede fazlasıyla cami vardır. Sorun Osmanlı'ya dönüşte bir adım daha atmaktır.

Kemalizmin önemli özelliklerinden bir tanesi Osmanlı'dan kopmak ve yepyeni bir toplum yaratmaktır. Bu projenin başarısızlığı yeni ortaya çıkmadı, 1960'lı yıllarda da belliydi. Kemalizm "muasır medeniyet seviyesine ulaşmak" amacını gerçekleştirememişti. Türkiye 68'i kemalizmin bu gerçekleştiremeyen amacını sosyalizm bayrağı altında gerçekleştirmeye çalışacak ve dönemi "İkinci Milli Kurtuluş Savaşı" olarak adlandıracaktı. Bu bağlamda 68 hareketi bizde Birinci Milli Kurtuluş Savaşı'nın devamıydı.

Yakın tarihini mahkum eden Batı Almanya 68'i ile Türkiye 68'i benzer yönlerine karşın genelde birbirine zıttır. Almanya 68'i toplumu kültürel yönden değiştirmeyi başarırken aynısını Türkiye 68'i yapamamıştır. (Bkz. 68'den Ne Kaldı?)

Ayasofya'nın yeniden cami yapılması kemalizme yeni bir darbe ve Osmanlı'ya özellikle kültürel dönüşte yeni bir adımdır. Konunun din ve ibadet ile ilgisi yoktur.

CHP'nin de buna destek vermesi bu partinin iyice şaşırıldığını göstermektedir. "Cumhuriyet değerleri"ni savunan KP ile eski ÖDP ya da yeni Sol Parti'nin bu konuda ki tutumu nedir, bilmiyorum.

Türkiye alt emperyalizminin AKP ile başlayan ikinci döneminin ideolojisi İslamcılık ve Osmanlıcılıktır. Turgut Özal'ın cumhurbaşkanı olduğu ilk dönemde (başlangıç 1990) hakim ideoloji Türkçülüktü, İslamcılık dışlanmıyordu ama geri plandıydı. Bu dönemin temel alanı Kafkasya ve bağımsızlığını yeni kazanmış Orta Asya Cumhuriyetleri idi (Kazakistan, Türkmenistan, Özbekistan, Kırgızistan). Azerbaycan Kafkasya kapsamındadır. Türkiye bu alanda yeni kurulan Rusya Federasyonu ile etkinlik mücadelesine girdi ve kaybetti. Eskiden hiç bulunmadığı bu alana girebildi ama amaçlarının çok gerisinde kaldı.

Alt emperyalizmin ikinci döneminde İslamcılık ve Osmanlıcılık öne çıktı ve bu dönem ilkinde göre daha başarılıdır.

1960'lı yıllarda ortaokuldaki tarih dersinde İstanbul'un fethiyle Ortaçağ'ın bitip Yeni Çağ'ın başladığını öğrenmiştik. Sonraki yıllarda bunun doğru olmadığını öğrendim. Yeniçağ Rönesans ile başlar ve yeri de İtalya'dır. Osmanlı'nın herhangi bir katkısı yoktur.

Ordudaki etkinlikleri ortadan kalkınca Kemalistlerin çaresiz insanlar olduklarını bir kere daha görüyoruz. Atatürk'ün uygulamasının iptal edilmesine karşı çıksanız diyeceğim ama ne gezer!

Kemalizm Osmanlı'dan iyice uzaklaşmak istedi ama başarılı bir örnek sunamayınca eskinin yükselmesi kaçınılmaz oldu. Aynıısıyla olması mümkün değil tabii ama burada önemli olan Kemalizmin uygarlık anlayışının başarısızlığıdır.

Ayasofya'nın yeniden cami yapılması ve kemalist diye bilinen CHP'nin de bunu desteklemesi, bu başarısızlığın son göstergesidir.

10 Temmuz 2020

AYRILMAK ZOR KARARDI

33 yıl önce (Ağustos 1982)'nin bu günlerinde kurucuları içinde hayatta kalan tek insan olduğum ve kısaca Acilciler diye bilinen örgütten ayrılmıştım. Bu kararı vermem kolay olmamıştı. Sonuçta kurucuları arasında bulunduğunuz, temel belgesi Türkiye Devriminin Acil Sorunları'nı yazdığınız, hayatınızın ayrılmaz gibi görünen bir parçası olmuş örgütten ayrılacaksınız. Karar vermek hiç kolay olmadı.

1974 yılında ısrarım olmasaydı bu örgüt kurulmazdı diyebilirim. Bu da normal çünkü diğer iki kurucudan İlker'i neredeyse hiç kimse tanımıyordu, Yüksel ise sadece faşistlere karşı mücadele çerçevesinde Ankara Beşevler bölgesinde tanınıyordu. Hiç tanınmayan ya da az tanınan insanlarla örgüt kurulmaz değil, kurulur ama bilinen zorluklara ek olarak başka zorluklar da çıkar. Nitekim Ankara'da Türkiye Mimar Mühendisler Odası'nda çalışan İlker'e karşı 1972 öncesi bilinen isimlerden birisi olmaması epeyce kullanıldı ve bunun da kendisini psikolojik olarak yıpratmadığı söylenemez.

Tanınmak gibi bir sorunum yoktu, Dev Genç yönetiminin ve çevresinin neredeyse tamamı beni biliyordu. 1975 yılında "yeni bir örgüt kurulmuş" lafı da bu nedenle bana mal edilerek söyleniyordu.

Bilinen bir isme bağlanması normal denebilir.

Ardından 1976 Ocak ayında Beylerderesi'nde verilen ağır kaybın ardından örgüt yeniden kuruldu denilebilir. Bu da büyük oranda bana düşmüştü çünkü Yüksel çok kişiye tanımıyordu. 1976 yılı hayatımın en zor yılıydı.

1977 başında Yüksel'in hayatını kaybetmesi ve Rıza'nın da yakalanması sonucu karar verilmiş askeri eylemlerle politik çıkış yapılması da büyük oranda benim üzerime kalmıştı.

Hayatınızla bu kadar bütünleşmiş bir yapıdan –ciddi nedenler olsa bile- ayrılmaya karar vermek kolay değildi.

İki faktör benim için itici güç oldu diyebilirim.

Birincisi; örgüt diye adlandırılan ama devrimci politik bir örgüt olmakla ilişkisi kalmamış yapının durumu. Suriye'de kaldığım dört ay içinde örgütün Hataylı insanların bir bölümüyle Muhabarat'ın iç içeliğini gözlerimle görmüştüm. Örgüt yönetimi dersenez, tam bir komedydi.

Örgütün politik bürosundaydım. Sonra Fransa'ya geldim. 1982 yılı Haziran ayında Suriye'de yapılan 1. Leninist Konferans'a (aşağısı da kurtarmıyordu zaten, "Leninist"), pasaportum olmadığı için gidemedim ama Konferans'a Mihrac Ural'ı sorumsuzluk ve keyfilikle suçlayan beş sayfalık bir mektup gönderdim.

Sonra Almanya'ya gittim ve bu ülkenin ne hale getirildiğini gördüm. Mihrac Ural bu ülkeyi soyup soğana çevirmişti. Almanya örgütü çekirge sürüsü geçmiş tarla gibiydi.

İkinci gidişimde Hanna Maptunoğlu ile karşılaştım. İlk defa karşılaşıyordum. Paris'te iken kendisiyle yazıştık. Burada çıkardığımız Tek Yol Devrim adlı yayını gönderirdim, Almanya'da da dağıtırdı. Mektuplarda örgüt ideolojisindeki gelişmeler hakkında soru sorar, ben de uzun cevaplar yazardım.

Kendisinden ideolojik büroya seçilmiş olduğunu öğrendim ve güldüm.

Neden güldüğümü anladı ve bir şey de diyemedi.

Aday olmadığım halde Merkez Komitesine seçilmiştim.

Normal, elleri mahkumdu!

Acilciler'in yönetim kademesinde Engin'in neden bulunmadığını devrimci harekette kimseye anlatamazsın. Bu nedenle Mihrac, Ali, Salih, Zafer'in benden hiç hoşlanmadıklarını biliyordum ama elleri mahkumdu.

Bu insanlarla bir yere gidilmezdi.

Merkez Komitesi adı verilen organ tam bir ciddiyetsizlik örneği idi.

Denir ki, "yazıyı Türkler bulmuş".

Olabilir ama okumasını bulamamışlar, diye de eklenir.

Zafer kod adlı Bünyamin Konya cezaevinde bizimle tanışmış, cezaevine pavyon kavgası nedeniyle girmiş bir kişi... Bilinç düzeyi sıfır gibi bir şey... Örgütlenme sekreteri olarak adlandırılmadan önce, "bunun okuması vardır ama biraz olsun yazması da var mı" diye sorulması gereken bir kişi...

Mihrac Ural'ın kölesi denilebilecek bir tip, başka özelliği de bulunmuyor.

Benim burada işim yoktu...

Suriye'de Muhabarat ile iç içe ilişkiyi de gördükten sonra üzerine bunlar da gelince, benim burada işim yoktu.

İkincisi: 1981 Haziran -1982 Temmuz arasındaki yaklaşık bir yılda Paris'te büyük başarı kazanmıştım. Bu kente geldiğimde birkaç kişiden ibaret olan örgüt, Paris'in

o günkü koşullarında kitlesel denilebilecek bir karaktere bürünmüştü. Özellikle ev işgalleriyle sadece Fransız ba-sınında değil, Türkiye basınında da geniş yer bulmuştuk.

Paris olur ya da başka bir yer olur, önümde büyük bir alanın açıldığını hissediyordum. Bilmediğimi ğreni-rim ve yaparım. Burası benim yerim...

Paris'teki pratiğin getirdiği büyük başarı duygusu ol-masaydı ayrılma kararını daha da zor verirdim.

Paris'te geniş bir kitleyle birlikte ayrıldım ve hemen ardından ne kadar doğru karar verdiğimi gördüm.

Zafer ve Salih Paris'teydiler ve bana polisteki ifade konusunu kullanacaklarını söylediler.

Gayet tabii, dedim, kullanın.

Mahkemede siyasi ifade verip rgt stlenmişim, hapisten kamışım, 12 Eylül günlerinde bile ülke içinde kalıp şiddetle arandığım için sınırlı politik çalışmayı sr-drmşm ve sürekli olarak örgütün en üst organında yer almışım, aday olmadığım halde beni seçmek zorunda kal-mışsınız ve ardından büyük Paris pratiği...

Kullanın tabii, ne olacak ki!

stne stelik Tek Yol Devrim dergisinin Paris Ev İş-galleri zel Sayısı'nı Suriye'ye gönderip dağıtmalarını da sağlamıştım.

Bu kadar şeyin arkasından bana istediğiniz kadar saldırabilirsiniz!

Ardından Almanya'ya görevli olarak gittim.

şimdi düşünüyorum da, keşke Hanna'yı bulup ko-nuşsaydım, diyorum.

Gerçi Hataylı psikolojisi içinde anlayabilecek du-

rumda değildi ama yine de konuşsam iyi olurdu.

Almanya’da durumları kötüydü. Acilciler’in bu ülkedeki yapısının ana elemanları benimle birlikte tavır almışlardı ve bu da yeterdi.

Hanna’nın durumu zordu. Mihrac Ural bu ülkeyi soyup soğana çevirmiş, büyük bir borç takip, yüklü miktarda parayla gitmişti.

Yüklü miktarda kredi çekip veren ve ödeneceği sözü alan ve sonra da tabii ki ortada kalanlardan birisi konuyu bana açtığında, benim bu soygunculukla hiçbir ilgimin olmadığını belirtmişim. Kim bu işte aracılık yapmışsa he-sabı ona sormalydılar.

Bu bakımdan Hanna’nın durumunun hiç iyi olmadığını tahmin ediyordum.

Sanırım bu nedenle Almanya gibi önemli bir alanı bırakıp Suriye’ye gitti.

Orada da Mihrac Ural ile çelişkiye düştüğü için öldürülecekti.

Gitmesine engel olabilir miydim, bilmiyorum.

Muhtemelen olamazdım, ama böyle bile olacak olsa konuşsam iyi olurdu diye düşünüyorum.

Sonuç olarak, ayrılmak benim için hiç kolay olmamıştı ama bana büyük getirisi oldu. “TKEP’e Avrupa’yı getiren kişi” olarak esaslı bir başarı kazandım.

Bu başarı ayrılığın psikolojik yükünü hayli hafifletti.

Bir silahlı mücadele hareketinin en üst düzeyinden ayrılmak ve başka bir örgütte orta kademedeyen başlayıp yükselmek pek kolay iş olmasa gerektir.

Başka bir alanda bunu yapamayabilirdim ve Avru-

pa'nın neresi olursa olsun burası benim alanımdı. Avrupa'ya Türkiye'de büyük kentte büyümek, İngilizce bilmek, üniversite bitirecek bir kafa yapısına sahip olmak gibi büyük avantajlarla gelmiştim ve bunları iyi kullandım diyebilirim.

10.8.2015

AYRINTI YAYINLARI'NA: BİRAZ CİDDİYET LÜTFEN!..

İnsanlar anlatıyorlar ve anlattıkları da yayınlanıyor. Hepsinin usulüne uygun olduğunu ve gerçeği ifade ettiklerini söylemek mümkün olmamakla birlikte, gerçekleşen önemlidir, önceki kuşaklarda az görülen bir pratiktir.

Anlatanların her zaman gerçekliğe –değişik nedenlerle- sadık kalmayacakları söylenebilir. Bu yazıdaki örnekte de beni ilgilendiren zaten anlatanlar değil; yazar ve yayınevidir.

Ayrıntı Yayınları'nın son çıkan kitaplarından birisinde yazar ve planları aşağıdaki gibi tanıtılıyor:

“2013 yılında Türkiye'ye yerleşen Oktay Duman, üç yıldır Türkiye-Kürdistan Devrimci Hareketi ile Filistin Hareketi arasındaki tarihsel ilişkiyi irdeleyen uzun soluklu bir sözlü tarih çalışması ile yakın siyasi tarihimize ilgili biyografiler üzerine çalışmaktadır.”

Kitaba bakıyorsunuz, yapılanın sözlü tarih çalışmasıyla ilgisi bulunmuyor. Sözlü tarih moda bir belirleme olduğu için kullanılmış olsa gerektir. Bırakın sözlü tarih çalışması yaptığını düşünen yazarı, yayınevi de sözlü tarihin ne olduğunu bilmiyor.

Bu durumda geçmişe yönelik anlatıların toparlanması kaçınılmaz olarak faydadan çok zarar getirecektir. Özensiz araştırma, ne olduğu bilinmeden yapılan çalışma ağırlıklı zarar getirir.

Kitabın Acilciler'le ilgili bölümü hakkında fazla bir şey söylemeyeceğim. Belirli bir kesim konuşmuş ve baştan aşağıya yalan konuşmuş. Önemli değil, düzeltmeye kalkmak da gerekmez. Biz gerçeği beş yıl boyunca (2008-

2013) www.engerkiner.org 'da 25 yazarın kaleminden açıkladık. İsteyen “ben Muhabarat değilim“ diye çırpınabilir. Sosyalist hareketin değişik örgütlerinden insanlar 1980’li yıllarda Suriye’de kaldılar ve Acilciler’in bu alanda Muhabarat’ın kolu gibi çalıştığını örnekleriyle gördüler.

Oktay Duman alan hakkında herhangi bir bilgi sahibi olmadığı için Muhabarat ile ilişkili olmakla, Muhabarat ile birlikte çalışmanın birbirinden çok farklı olduğunu görmemiş.

Suriye’de şu veya bu süre kalan bütün Türk ve Kürt devrimci/sosyalist örgütlerin Muhabarat ile şöyle ya da böyle ilişkisi vardı. Bu ilişki kaçınılmazdı çünkü örgüt istemese bile Muhabarat kuruyordu. “Kaç kişisiniz, ne yapıyorsunuz, Türkiye’de gücünüz nedir?, toplantı ya da kongre yapınca haberimiz olsun” gibi bilgiler isteniyordu. Yabancı bir ülkede şu veya bu zaman için kalacaksanız bu bilgileri vermek zorundasınız. Verdiğiniz bilgilerin hepsi doğru olmayabilir, zaten doğru olması şart da değildir ama bu bilgiler verilmek zorundadır.

Herkesin Muhabarat ile böyle bir ilişkisi vardı. 1980’li yıllarda Suriye’deki Acilciler ise Muhabarat ile birlikte çalışıyor, ülkedeki Türk ve Kürt devrimci örgütler hakkında rapor veriyordu. O yıllarda Suriye’de yaşamış çok sayıda sosyalist bunu görmüştür.

İbrahim Yalçın sitede yayınlanan yazılarından birinde, Suriye’ye yeni geldiğinde (1986) örgütlerin kendisiyle fazla görüşmek istemediklerini çünkü haklarında Muhabarat’a bilgi verileceği kuşkusu taşıdıklarını belirtmişti.

İsteyen “yok böyle değildir“ diye inkar edebilir ama kim ciddiye alır?

Okurların büyük bölümü değişik panel ilanlarındaki garip ifadeye mutlaka dikkat etmiştir: “araştırmacı yazar”. Panelistlerden bazılarının adının önüne bu garip ifade ya-

zılır; sanki araştırmacı olmayan yazar olurmuş gibi...

Olabilirmiş!

Oktay Duman'ın hiç olmazsa 1982'de kurulan Faşizm Karşı Birleşik Direniş Cephesi'nin (FKBDC) yayınlarını arayıp bulması gerekirdi. FKBDC Bülteni'nin sanırım ikinci sayısında (1982) Acilciler'in Müntecep Kesici'nin öldürülmesi nedeniyle uyarı cezasıyla cezalandırıldıkları yazılıdır. Madem ki geçmişe yönelik araştırma yapıyorsunuz, bu önemli metni de bulup yayınlamanız gerekirdi. FKBDC, Müntecep Kesici'nin öldürülmesiyle ilgili "kaza oldu" senaryosuna inanmamış ve uyarı cezası vermiştir.

FKBDC'nin Kuruluş Bildirgesi'nde sol içi şiddet mahkum edilmişti ve kısa süre sonra da bu cinayet işlenmişti. FKBDC için zor bir durum tabii... Bildiğim kadarıyla Devrimci Yol adına toplantılara katılan kişi Acilciler'in FKBD-C'den ihraç edilmesini ister, sonra orta yol bulunur.

Gerçekten de "araştırmacı yazar" diye garip bir ifadeyi boşuna kullanmıyorlarmış çünkü araştırmadan yazmak gelenek olmuş nedereyse...

Yazar biraz araştırma yapsaydı, Müntecep Kesici yalandandıktan sonra olay yerine gelen ambulansın "İhvan-cıdır (Müslüman Kardeşler'den), bırakın ölsün" denilerek nasıl engellendiğini de öğrenebilirdi.

Burada sözlü tarihin ne olup ne olmadığına geliyoruz.

Oktay Duman ve Ayrıntı Yayınevi yetkilileri sözlü tarihi "ilgili kişilerle tarih konuşmak" olarak anlıyorlar.

Sözlü tarih bir araştırma yöntemidir ve kişilerle söyleşi yapmanın ilerisinde özelliklere sahiptir.

Sözlü tarih araştırması mesela Dersim katliamı gibi büyük bir konuda ya da bir devrimcinin öldürülmesi gibi

daha küçük bir konuda yapılabilir.

Araştırmayı yapacak olanın önce konuyu değişik yönleriyle öğrenmesi gerekir. Oktay Duman için bunu söylemek mümkün değildir.

Sözlü tarih insanlarla yalnız konuşularak yapılır, grup halinde yapılan konuşmalar doğru sonuç vermez.

Bir insanla tek başına konuşma ya da söyleşi yaparak alacağınız bilgilerle, aynı insanla bir grup içinde konuşarak alacağınız bilgiler birbirinden farklıdır.

“Olur mu öyle şey!” diyenler varsa, onların grup psikolojisi ve söyleşi tekniği hakkında bilgisi bulunmuyor demektir.

Söyleşiyi yapacak kişi önceden bunun temel eğitimi görmek zorundadır. Söyleşiyi yapan kişi konuşanı şöyle ya da böyle etkiler. Söyleşiyi yapan kişi söyleneni kaydeden makine değildir; yüz ifadesinden oturuşuna kadar çok sayıda özelliğiyle karşısındakini ve dolayısıyla da verilecek cevapları etkiler.

Vereceğim örnek yaklaşık elli yıl öncesindedir ama konuyu bilmeyenler için gereklidir:

Bir kişiyle söyleşi yapıyorsunuz ve ondan hayat hikayesini anlatmasını istiyorsunuz.

Söyleşi yapılan kişi erkektir, söyleşiyi yapan ise bir keresinde erkek, diğerinde ise güzel bir kadındır diyelim.

Temel bilgiler aynıdır; doğum tarihi, mesleği, yaşı vb. gibi. Bunun dışında hayat hikayesindeki vurguların değiştiği ve ek olarak da hikayeye röportajı yapana göre değişen eklemeler yapıldığı saptanmıştır.

Sözlü tarih çalışması yapmaya yönelenler için bunlar temel bilgilerdir denilebilir.

Sözlü tarih konuyla ilgili herkesle konuşularak yapılır. On yıl kadar önce Almanya'daki Alevi Federasyonu'nun Dersim ile ilgili sözlü tarih çalışması vardı. Genel Kurul'da çalışmayla ilgili bilgi veren kadın, sözlü tarih nedir, biliyordu. Sosyoloji eğitimi almış olduğu belliydi. O yıllardan kalmış insanları nasıl bulduklarını, konuşmak istemeyenleri nasıl ikna ettiklerini anlatmıştı.

Alanı ve tarihini araştırmaya başlamadan önce iyice öğrenmişti.

Hakkında sözlü tarih çalışması yapılan konu küçük veya büyük olabilir ama konuyla ilgili herkesle konuşmak zorundadır.

Buradaki sorun başka alanlarda da karşımıza çıkar: konuyla ilgili eğitim (sosyoloji) görmemiş olmak ve rastgele iş yapmak...

Sonuç ortaya çıkan ve emek de harcanmış olan çalışmanın ciddiye alınmaması olur.

Sözlü tarih çalışması yapıldığı sanılır ama ilgisi yoktur.

“Ben yaptım oldu!” dersiniz, orası başka tabii!..

10.10.2017

AZİZ NESİN VE AHU TUĞBA

18'inci ölüm yıldönümünde Aziz Nesin, Gezi Parkı'ndan yayılan esprilerle birlikte düşünülürken böyle de anılabilir.

“Ahu Tuğba da nereden çıktı?..” diye soracak olursanız, 1980'li yılların ikinci yarısını unutmşsunuz demektir. O yıllarda ülkenin neredeyse her gün kendisinden söz ettiği bir kadın vardı: Ahu Tuğba. Filmleri, skandalları, beyanatları ile tanınmıştı. Gırgır dergisi bile Ahu Lübbe adıyla hemen her sayısında kendisiyle ilgili bir karikatür yayınlardı.

Bir dönem sonra gazetelerde Ahu Tuğba'nın bir gecelik fiyatı söz konusu oldu. Hatırlayanlarınız olacaktır, o yıllarda piyasadan yüksek faizle para toplayan bankerler vardı. En büyükleri Kastelli idi ama en ünlüleri Banker Yalçın'dı. Banker Yalçın gazetelere yansıyan bir demecinde Ahu Tuğba ile geçirdiği geceyi anlatmıştı. Kısa süre sonra askere giden Banker Yalçın, yüksek rütbeliler tarafından sık sık çağrılarak Ahu Tuğba ile geçirdiği geceyi anlatmasının istenildiğini açıklamıştı.

Piyasadan yüksek faiz vaadiyle para toplayan bankerlerin tümü iflas etti ve topladıkları paralarla birlikte ortadan kayboldular.

Zamanın yine tanınmış bir bankerine göre; banker, “keleklerin parasını meleklerle yiyen kişi” olarak tanımlanabilirdi. Kelekler, malum, bankerlik deyimiyle, tokatlanlar; melekler ise Ahu Tuğba ve benzerleriydi.

Bu ön bilgiyi 1988 yılı başlarında Frankfurt'ta Yazın Dergisi tarafından düzenlenen Aziz Nesin ile yapılan söy-

leşi toplantısı için verdim. Ahu Tuğba oldukça kalabalık bu toplantıda konu olacaktır.

Az çok tanınan bir dergi olduğumuz için, düzenlediğimiz faaliyetler için, Frankfurt Belediyesi Kültür Dairesi'nden düzenlenen her toplantı için belirli bir miktar alabiliyorduk. Konuşmacılar için ödenen standart ücret 300 DM idi. Parayı alıyorduk ve konuşmacıya veriyorduk.

Bunu önceden de Aziz Nesin'e söyledik ama önce kabul etmedi. 400 DM istedi. Standart ücret bu, keşke fazla verseler de biz de kendisine aynı miktarı iletebilsek...

“Burada düğünlerde dansöz 400 DM almıyor mu?” dedi. Doğru, düğünlerde çıkan dansözler bu kadar alıyordu.

“Benim neyin eksik!”

Mizahçı dediğin de böyle konuşur zaten. Neyse, toplantı başladı. Toplantının üç fotoğrafına aşağıdaki bağlantılardan ulaşabilirsiniz.

<http://enginerkiner.files.wordpress.com/2013/03/foto-1.jpg>

<http://enginerkiner.files.wordpress.com/2013/03/foto-2.jpg>

<http://enginerkiner.files.wordpress.com/2013/03/foto-3.jpg>

Okurlardan bazıları benim için “Amm da gençmişsin o zaman“ filan diyecektir. Aradan 25 yıl geçtiğini hatırlatırım. O zaman 38 yaşındaydım.

Aziz Nesin konuşmasında sözü Ahu Tuğba'ya getirdi: “Bizde hayat pahalı. Enflasyon sürekli artıyor. Benim bu yıl Ahu kızımın bir gecelik fiyatını bir araya getirebilmem için dört öykü yazmam gerekiyorsa, gelecek yıl bu miktar altıya çıkıyor. Enflasyon sürekli artıyor. Ben enflasyonu Ahu kızımın fiyatıyla ölçüyorum.”

Bütün salon gülmekten yerlere yatıyordu. Bu konuşma değişik yerlerde yayınlandı, duyuldu. Bir süre sonra Ahu Tuğba'nın "Aziz Bey'den para almam" dediğini duyduk!

Sonrasını bilmiyorum açıkçası...

6 Temmuz 2013

AZİZ SANCAR İYİ Kİ NOBEL ALDI..

Başlık espri değil. Aziz Sancar iyi ki de Nobel Kimya Ödülünü alan üç kişiden birisi oldu. Kendisinin başka faaliyetleri de ortaya çıktı.

Ülkü Ocakları sempatizanı değil, 1970'li yılların başlarında henüz bu örgüt yeniyken içinde bulunan, ABD'ye gittikten sonra bile aidatını düzenli ödeyen bir üye. Ülkü Ocaklı olması gelip geçici bir heves değil. Zaten ülkeye gelince bu örgütü ziyaret etmeyi de unutmadı. Neden böyle bir insanın doğa bilimlerinin bir dalında Nobel almasından memnun oldum?

Sol, hayatında kaliteli sağ görmemiş. Kaliteli faşist hiç görmemiş. Kurbağanın gökyüzünü kuyunun ağzı kadar sandığı gibi, kalitenin de kendi tekelinde olduğunu sanıyor.

Aziz Sancar Türkiye üniversitelerinde yetişen ve araştırma yapan birisi değildir. ABD'de olmasaydı önemli bir araştırma bile yapamayabilirdi. Yine de kökenleri bu ülkede olan sağcı bir kişiden Nobel ödülü alabilen bir entelektüel çıkabiliyor.

Neden entelektüel diyorum?

Aydın olmak özelliğinin sola özgü olduğu sanılır.

İlgisi yoktur.

Aydın, bilgisi olan, bu bilgiyi aktarabilen insan demektir. Sol da olabilir, sağ da olabilir. Entelektüel ise, bilgiden bilgi üretebilen insandır. Bu üretim sosyal bilimlerde veya doğa bilimlerinde olabilir.

Aziz Sancar kanserle DNA'nın değişimi arasındaki bağlantıyı göstererek bilime önemli entelektüel bir katkı yaptı. Bilgiden bilgi üretmeden bu katkıyı yapamazsınız. Solun bir bölümü Aziz Sancar'ı aydın olarak görmüyor-muş!

Ne diyeyim! Görseniz ne olur, görmeseniz ne olur!..

Sonuçta, Ülkü Ocaklı bir kişi kimya dalında nobeli iki kişiyle paylaştı. Orhan Pamuk örneğinde olduğu gibi cart curt da edemiyorsunuz, adamın bilime katkısına laf söyleyemiyorsunuz. Ülkü Ocaklı birisi Nobel aldı, kalitenin kendi tekelinde olduğunu sananların eli de böğründe kaldı!

İyi oldu!

Zor ama belki kalitenin önemini, kaliteli sağın da bulunabileceğini anlayabilirsiniz. Türkiye'de bunu görmek zor ama dünya bizden ibaret değil...

Neo liberalizmin kuramcısı Hayek'tir. Önemli bir entelektüeldir. Gericisi olabilir ama derinlikli bir anlayışı vardır. Üstelik aklı başında Marksistler bile neo liberalizmin büyük bir kitleye kendini bu kadar hızlı kabul ettirebilmesini yılların çabasına ve iyi düşünmeye bağlarlar.

Hayek, bir görüşün hakim kılınmasının değişik aşamaları bulunduğunu ve her biri için ayrı kadro yetiştirilmesi gerektiğini belirtir. Yıllarca entelektüeller arasında çalışmıştır.

Özellikle beğendiği ve bütün yapıtlarını okuduğu, entelektüel hegemonya kurulması için görüşlerinin öğretilmesini vazgeçilmez gördüğü kişi ise Gramsci'dir.

Sağda önemli entelektüeller bulunuyor.

Aziz Sancar'a yönelik olarak verip veriştirme biraz daha sürecektir. Biraz sakinleşmek için gerekli olabilir.

Ama o gerçek ortadan kalkmayacak: bir Ülkü Ocaklı Nobel aldı!

Üstelik bu, ABD’de öğrenim görmüş Türk sağcılarının ilk başarısı da değildir. Oktay Sinanoğlu, Ülkü Ocaklı değildi ama milliyetçiydi. Fizikte kendi adıyla anılan teorisi vardır.

İskender Öksüz, yüksek lisans tezi hocamdı, MHP’ye yaptığı yüksek bağışlar nedeniyle Deniz Gezmiş’in yumrukladığı kişidir. ABD’de iki yılda doktora yapıp dönmüştü. Son sınıftayken kendisinden teknik konuda iki seçmeli ders almıştım ve bana, “Parlak bir talebesin, nasıl Dev-Genç’lisin anlamıyorum!..” derdi.

Dev-Gençliler o dönemde derslere girebildikleri zaman iyi talebeydiler.

Sinan Cemgil’in zekâsı meşhurdur. Mahir Çayan SBF’yi bitirmiş, daha sonra doktorasını bile yazıp bitirmiş ama öyle bırakmış, uğraşamamıştı.

Osman Yoldaşcan, tanımıyorum ama ODTÜ Fizik Bölümü öğrencisiymiş. Fizik dehası olarak bilinirmiş. Yıllar sonra polisle çatışmada hayatını kaybedecektir.

Ulaş Bardakçı da aynı bölümde öğrenciydi.

Başka isimler de sayılabilir.

“Bölümün en iyi öğrencileri devrimci oldular ve gittiler!”

Bu şikâyeti ODTÜ’nün değişik bölüm başkanlarından duyabilirdiniz. Başka okullarda da benzeri bir durum vardı.

Aziz Sancar da o dönemdedir ama politik yolu başka tarafa gitmiştir. Merak etmeyin, bir Ülkü Ocaklının Nobel kazanmasını uzun süre ve bıktırınca kadar hatırla-

tacaklardır.

Yıllarca ABD'de çalışmış bile olsa sağdan birisinin Nobel alması, solu kalite konusunda biraz olsun uyandırır mı; bilemiyorum.

17.12.2015

AZİZ SANCAR VE BİR GARİP NOBEL

Orhan Pamuk 2006 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazandığında yaygın olarak şöyle bir iddiada bulunuldu: Pamuk, bu ödülü almak için Türkiye'yi kötiledi. Ermeni soykırımını olduğunu ve Kürtlere baskı olduğunu iddia etti. Ödülü edebi değerinden dolayı değil, bu nedenle kazandı.

Zamanında basında ve solun bir bölümünde bu görüş hakimdi. Solun geniş bir kesimi, postmodern edebiyatı nedeniyle Pamuk'tan hoşlanmaz.

Aziz Sançar da bu yıl Nobel Kimya Ödülü'nü kazanan üç kişiden birisi oldu.

Sançar Mardin doğumlu ama kendisini Türk olarak görüyor. Kişi kendisini ne hissediyorsa, odur. Bazı Kürtler ve Araplar içlerinden "hain, ne olacak" diye homurdanabilirler. Varsın öyle yapsınlar!

Sançar aynı zamanda Atatürkçü bir Türk. Bunda da garip bir yan bulunmuyor.

Sançar'ın NATO projelerinde çalışmış olmasından hareketle şöyle bir iddiada bulunacağım: Türkiye, başta ABD olmak üzere NATO'nun Ortadoğu'yu yeniden şekillendirme planının önemli bir parçasıdır. Ek olarak, Rusya Federasyonu ile yükselen çelişkide önemli bir aktördür. Aziz Sançar'a verilen Nobel ödülünün bu çerçevede değerlendirilmesi gerekir. NATO projelerinde de çalışan Sançar'a bu nedenle Nobel verilmiştir!

Tutarlı görünen bir iddia, öyle değil mi? Tıpkı Orhan Pamuk için öne sürülen iddialar gibi. Pamuk Nobel'i Türkiye'yi kötilediği için, Sançar da NATO'ya hizmet ettiği

için almıştır!

Birinci kurgu ne kadar boş ise, ikincisi de öyledir. Sadece ilkinin büyük bir hevesle savunularına hatırlatma yapmak istedim.

Aziz Sancar'ın kimya nobelini kazanan üç kişiden birisi olmasında garip olan, kendisinin Türk değil, ABD bilim insanı olmasıdır. İstanbul Üniversitesini bitirdikten sonra çalışmalarını yıllarca ABD üniversitelerinde yürütmüştür. Bu ödül, aynı zamanda, ABD üniversitelerine verilmiş bir ödüldür.

ABD üniversitelerinde çalışan çok sayıda Alman kökenli kişi (soyadlarından bellidir) yıllardan beri değişik dallarda Nobel kazanırlar ve ABD'li olarak değerlendirilirler. Almanya basını da onları Alman bilim insanları olarak görmez. Almanya'da doğmuş olabilirler, kökenleri Alman olabilir ama bilimsel çalışmalarıyla ödülü kazandıkları yer ABD'dir.

Aziz Sancar'ın "Nobeli ikinci kez kazanan Türk" olarak değerlendirilmesi, bizdeki aşağılık kompleksinin göstergesidir. Almanya, ABD'de yürüttüğü çalışmalarla Nobel alana sahip çıkmaz, çünkü kendisinin zaten çok sayıda ödülü bulunuyor. Türkiye ise sahip çıkar, komik olmak pahasına da böyle yapmak zorundadır.

Aziz Sancar Türkiye üniversitelerinde kalsaydı, İstanbul dışında adını duyan olmazdı. Araştırma için gerekli ekonomik kaynak ve aletleri bulmak bir yana, belki YÖK kurbanı bile olup, üniversiteden uzaklaştırılırdı.

Nobel alan "hakiki Türk" Orhan Pamuk'tur. Türkçe yazmıştır, yapıtlarına İstanbul'da çalışmıştır.

Önceki yıllarda artık hayatta bulunmayan Oktay Sınanoğlu vardı. Teorik kimya alanında dünya çapında tanınmış bir kişiydi. Türk milliyetçisiydi. Yıllarca ABD üni-

versitelerinde çalışmış ve kendi adıyla kitaplara geçen “çok elektron teorisi”ni de bu ülkede bulmuştu.

Türk olabilir, Türk milliyetçisi de olabilir, ama sonuçta ABD'nin bilim insanıydı. Türkiye'de kalsaydı çalışmalarının çok azını gerçekleştirebilirdi. Hayatının son yıllarında eğitimdeki İslamcılışmayı görüp, “Allah bu millete acısın” demişti.

Bu kadar çok sayıda kompleksli insandan oluşan topluluğa Allah da acımaz!..

15.12.2015

**BANA 1000 DEV-GENÇLİ VERİN,
ANKARA'YI TESLİM ALAYIM!..**

1971'in Ocak ayından başlayarak Ankara'da sol cunta söylentileri yoğunluk kazanmıştı. O aylarda ODTÜ Kimya Öğrenci Derneği'nde yönetim kurulundaydım, bölüme hemen girişte bir kantin açmıştık, iyi çalışıyordu ve parasını Sosyalist Fikir Kulübü'ne iletliyorduk. ODTÜ Cumhuriyeti devrimciler için Ankara'nın en güvenli yeri sayılırdı. MHP cinayetleri başlamıştı ama o yıllarda Ankara dışında kalan ODTÜ'ye gelmeleri kolay değildi.

Sol cunta söylentileri almış yürümüştü. Filanca albay haber göndermişti: "bana 1000 Dev-Genç'li verin, Ankara'yı teslim alayım" diyordu. Dev-Genç içinde sol cunta taraftarları vardı, mesela Doktorcular (Hikmet Kıvılcımlı grubu) bunlardan birisiydi. Kıvılcımlı'nın peş peşe kitapları yayınlıyor, arada bir Ankara'da seminer veriyordu ama bu grup için çok geçti. Ankara'nın önemini anlamakta hayli geç kalmışlardı. Sanayi kenti İstanbul'du, 15-16 Haziran da burada olmuştu ama Ankara hem Ant dışında sol dergilerin merkezinin bulunduğu, hem de ODTÜ ve SBF gibi dönemin önde gelen iki üniversitesinin olduğu önemli bir kentti. Dahası, hükümet merkezi buradaydı, darbe olacaksa burada gerçekleşecekti.

Etimesgut'taki zırhlı tugayın alarm durumuna geçtiğini duyuyorduk. İlk hedef ODTÜ olacaktı, çünkü SBF binası ve yurdu yan yana iki binaydı, ODTÜ geniş bir alana yayılmıştı.

1970 sonbaharında Mihri Belli grubuyla yaşanan ayrılıktan sonra -bu grubun da sol cuntaya olumlu baktığını düşünüyorduk, mutlaka değişik subay gruplarıyla bağları da vardı- Dev-Genç yönetimi değişmiş, ben de merkez ya-

yın organı İleri Dergisi'nin sorumlusu olmuştum. Bu dergi son sayı olarak Ocak 1971'de yayınlanacaktı.

Polisin yurt baskınları başlamıştı. Polis kent içindeki öğrenci yurtlarını basıyor, saatlerce süren çatışmadan sonra ele geçiriyor, içerisini kırıp döküyordu. İlk uygulama 24 Ocak 1971'de SBF yurduna yönelik yapılmış, saatler süren çatışmadan sonra yurt düşmüş, tahrip edilmiş, yakalananlar da ağır şekilde dövülmüştü. Dergilerin dağıtılmamış bölümü burada bulunduğu için yurttaydım ve başımdan yaralanıp hastanelik olmuştum.

İleri'nin yayınına son verildikten sonra Ali Orhan Yücelalp ve İlhan Kalaylıoğlu ile birlikte Kurtuluş dergisinin çıkarılmasında çalışıyordum. Dergi henüz isim olarak ortaya çıkmamış olan THKP-C'nin yayın organı sayılırdı. Mahir Çayan'ın **Devrimde Sınıfların Mevzilenmesi** yazısını yayınladık. Bu arada Yusuf Küpeli'nin yazdığı ve zamanın beyaz Aydınlık (Doğu Perinçek kesimi) grubunu hedef alan **1965-1971 Devrimci Mücadele ve Dev-Genç** broşürünü yayınladık.

THKO örgüt olarak ortaya çıkmış ve bir banka soygunu gerçekleştirmişti. Tabanda bu örgüte yönelik sempati yükselmışti. Henüz isim olarak ortaya çıkmamış THKP-C de eylem yapması için zorlanıyordu.

THKO Ankara ve hatta ODTÜ merkezliydi. Deniz Gezmiş üniversitenin yurdunda kalıyordu. THKP-C'nin de kentte epeyce kadrosu bulunmakla birlikte İstanbul hem kalabalık hem de kitle ilişkileri nedeniyle tercih ediliyordu.

"Sol cunta gelirse ilk saldıracağı biziz" belirlemesi tanıdığım Dev-Genç çevresinde yaygındı. Yukarıda belirttiğim gibi aynı örgüt içinde sol cunta yandaşları da vardı.

4 Mart'ta THKO 4 ABD'li eri kaçıracak yüksek miktarda fidye istedi. Ankara acayip sıkılaştı. Çankaya-Ka-

vaklıdere gibi semtlere gitmemek gerekiyordu. Her yerde arama ve çevirme vardı. Kimlik, ODTÜ kimliği mi, tamam, doğru Birinci Şube'ye...

Sol cuntanın önünün nasıl kesildiğini (9 Mart darbesi konusu), darbeyi haber verdiği için General Atif Erçikan'ın evinin bombalanmasını (Sarp Kuray ve adını hatırlamadığım bir kişinin bu eylemde yakalanmasını), birkaç gün önce 5 Mart 1971'de jandarma bölgesi olan ODTÜ yurtlarının basılmasını ve çatışmada üç kişinin ölmesini anlatmayaacağım. Yeterince anlatıldı zaten...

12 Mart sonrasında Demirel hükümeti istifa etmiş, Nihat Erim başkanlığında reform kabinesi kurulmuştu. Ortalık çok sıkı değildi ama sıkılaştırmanın başladığı hissedilebiliyordu.

Ankara'da Dev-Genç'in düzenlediği "Özel okulların devletleştirilmesi" mitingi yapılmıştı. Özel okul furyası vardı. Peşpeşe paralı yüksek okullar açılıyor, yeterliliği oldukça şüpheli diplomalar dağıtılıyordu. Mitingde düzeni sağlama görevlilerinden birisiydim. Kortej boyunca dolaşırken sivil bir arabadaki telsizi duyacaktım: sloganlarına dikkat edin!

Dev-Genç ne düşünüyordu, önemliydi.

Sıkışma başlamıştı. Bu sırada Kesintisiz Devrim 1 matbaaya (Baylan matbaası) verilmişti ama alamayacaktık, polis el koyacaktı. Büroyu boşalttık, yakında basılırdı.

ODTÜ süresiz kapatılmıştı. Ankara'da saklanan ve şiddetle aranan kişilerin bir bölümü arasında irtibat kurulması konusunda görevlendirildim.

Peş peşe ev baskınları başlamıştı. THKO'lular kenti boşaltmak zorunda kalacaklar, Deniz Gezmiş ve Yusuf Aslan yakalanacaktı.

THKP-C ve THKO rakip iki örgüttü ve aralarında herhangi bir yardımlaşma yoktu. Herkes kendi işine bakıyordu.

Kızıldere'den sonra durum biraz değişecekti ama yine de iki kesim birbirinden hoşlanmazdı. Onlar bizi “kalem efendileri” , biz de onları “heyecanlı gençler” olarak görürdük. Hepimiz aynı üniversiteden olduğumuz için birbirimizi tanıyorduk, küçük yardımlaşmalar da oluyordu ama o kadar...

50 yıl öncesinden özellikle aklımdan kalan bir başka olay ise Cumhuriyet gazetesinde Mustafa Ekmekçi'nin yazılarıydı. Mümtaz Soysal SBF dekanıydı ve üniversite basıldığında kapıyı tutup “faşistler bu okula giremez” demesi konuşulurdu. Yazar Sevgi Soysal ile evlenmişti. Sevgi Soysal dönemin tanınmış yazarlarındandı. O'nun Yenişehir'de Bir Öğle Vakti'ni çoğumuz okumuştuk. Kitap alma yerimiz Kızılay'da Büyük Sinema'nın üzerindeki pasajda Erdal Öz'ün Sergi Kitabevi idi.

Mümtaz ve Sevgi Soysal hapisshanede evlenirler ve hemen koğuşlarına gönderilirler. Ekmekçi de yazılarında “yeni evlilere bu yapılır mı?” diye yazardı. Bir yazısını hâlâ hatırlarım: “Sevgi Soysal hamile, siz istediğiniz kadar ayırmaya uğraşın” gibi bir cümle vardı.

12 Mart cuntası fazla duramayıp gidecek, bu arada da hem THKO hem de THKP-C büyük darbe yiyecekti.

12 Mart 2021

BARIŞ BAZEN TABUTLARLA GELİR!

Vietnam savaşı ve ardından ABD askerlerinin yıllarca yaşadıkları Vietnam sendromu hakkında çok sayıda yayın yapıldı, filmler çevrildi. Mai Lai katliamı ve napalmden yanan bir kız çocuğunun fotoğraflarıyla dünyanın ilk medya savaşı olarak da bilinen Vietnam, ABD'nin askeri anlayışında da değişiklikleri zorunlu kıldı. Bu savaştan sonra ABD'de zorunlu askerlik kaldırıldı. Hatırlarsınız, askere gitmeyi kabul etmeyen ABD gençleri hapse girmek zorunda kalıyordu ve bunlardan birisi de sonradan Muhammed Ali adını alacak olan C. Clay idi.

Barış sık sık tabutlarla geliyor. ABD, Vietnam savaşında 55 bin kayıp verdi. Vietnam'ın kaybı, siviller dahil bir milyon kişiydi ama 55 bin kayıp ABD'de savaşa karşı muhalefetin gelişmesinde etkili oldu. Vietnam savaşının sona ermesi de; Vietkong'un askeri başarıları, dünya çapında bu savaşa karşı muhalefet ve ABD içindeki barış hareketinin gelişmesinin bileşkesi sonucu gerçekleşti.

Filmin adını hatırlamıyorum ama Vietnam savaşıyla ilgili çevrilen ilk filmlerden birisidir. Savaş sürüyor, Vietnam'da yaralanan ve tekerli sandalyede oturmak zorunda kalan bir eski asker, savaşa karşı barış mitingine katılıyor. Savaş yanlıları mitinge saldırıyor ve bu askeri de dövüyorlar.

Vietnam savaşı süresince de değişik kereler ateşkes ilan edilmiş, silahlar susmuş, ABD ile Kuzey Vietnam yönetimi arasında barış görüşmeleri başlamıştı. Bir süre sonra ateşkes bozulmuş, savaş sürmüştü.

Her durum farklıdır, bir ülkede farklı bir zaman ve mekanda gerçekleşen başka ülkede de gerçekleşir diye bir

kural yoktur, ama bu durum orada yaşanıldan öğrenilmesini engellemez.

Barış bazen tabutlarla geliyor. Ya da artan sayıda gelen tabutlar barışın gelmesini hızlandırabiliyor. Tabutların artarak gelmesiyle kendiliğinden barış gelmiyor ama insanlar artan oranda “bu iş böyle gitmez, böyle çözülmez”i görmeye başlıyorlar.

Bizdeki gibi süreç çok yavaş da gidebiliyor.

1984 yılındaki Eruh baskısıyla devlet ile PKK'nin açık savaşı başladı ve ilk kez “vatan sağolmasın”, “savaş isteyenler askere kendi oğullarını göndersinler” sözleri duyuluyor. Böyle düşünen ve bunu ifade eden acılı şehit yakınları bu nedenle “ahlaksız şehit yakınları” diye değerlendiriliyor.

Çok yavaş bir süreç bu ama yukardaki sözleri on yıl önce düşünmek bile zordu.

Hep aynı laflar ama etkileri çok yavaş da olsa azalıyor.

“Şehitler ölmez”e inanan hâlâ var mı? On yıl önce “şehit” olanları akrabaları dışında hatırlayan var mı?

Şehit olan Mehmet ise, deniliyor ki, “Mehmetler tükenmez!..”

Mazlum Doğanlar da tükenmez ve bunu görmek bu kadar zor mudur?

Hükümet yetkilileri asker cenazelerine katılmaya çekiniyorlar çünkü tepki var. En hafifi yuhalanmak, katılan yetkilinin çevresinde koruma ordusu olmasa başka şeyler de olacak...

Kimin oğlu bedelli askerlik yapmış, okumak mümkün. Savaş isteyenlerin tümünün oğulları aynısını yap-

mış. Bedelli ya da eskiden torpilli askerlik yapanlarda bu durum bilinmezdi.

Basının ve televizyonların hali malum, ama tabut hepsinden büyük bir gerçeklik. Ölen gerillalar ve sivil halk eskiden asker yakınlarını hiç ilgilendirmezdi; şimdi biraz olsun ilgilendirmeye başladı.

Maalesef böyle...

Tabut hepsinden daha büyük bir gerçeklik. HDP binalarını basarak, gördüğünüz Kürtleri döverek, ırkçı sloganlar atarak bir süre kendinizi ajite edebilir, çevrenizi etkileyebilir, gerçeklikten kaçabilirsiniz.

Tabutlar hepsinden daha büyük gerçekliktir.

8.9.2015

BARIŞ HAREKETİ: KARIŞIKLIK VE ÇELİŞKİ

Barış hareketinin geçmişi bakımından zayıf bir toplumuz. 1950’li yılların başlarında Kore Savaşı’na karşı çıkan küçük bir grup aydından sonra 1970’li yıllarda Barış Derneği kuruldu. Derneğin amacı bloklar arasında silahsızlanmaydı ve etkili de olmadı.

Uzun bir aradan sonra ülkede 28 yıldır süren iç savaşa yönelik olarak son yıllarda küçük de olsa barış hareketi oluştu. Bu hareketin özelliği ülke dışına değil içine yönelik olmasıdır.

1990’lı yıllardan sonra Türkiye’nin konumu da değişti. Ülke artık sadece NATO’nun güneydoğu kanadı değil, dünyanın çeşitli ülkelerinde asker bulunduran, Afganistan’da savaşa katılan, silah sanayisi olan ve silah ihraç eden bir ülke durumuna geldi.

Türkiye ile komşu ülke arasında (Suriye) savaş çıkmasını önlemek amacıyla ortaya çıkan barış eylemcileri de yine ülke tarihinde bir ilki oluşturuyorlar denebilir.

Çok renkli, fazlasıyla kozmopolit barış hareketi hakkında değişik saptamalar yapıldı. Bunların üzerinde durmaya çalışacağım. Geçerken belirteyim: 1999-2005 yılları arasında Avrupa’da güçlü barış hareketine sahip olan ülkelere birisinde, Almanya’da, Demokratik Sosyalizm Partisi (PDS)’nin Frankfurt’taki barış sözcüsüydim. Frankfurt bir finans merkezi olmasına karşın solun sesini duyurabilecek kadar güçlü olduğu bir kenttir. Almanya 68’inin bir kenti Batı Berlin ise ötekisi Frankfurt’tur. Yeşiller bu kentte kurulmuştur ve son olarak finans merkezlerinin bloke edilmesi konusunda New York ile Frankfurt en önemli iki kent olarak öne çıkmıştır. Almanya’da yıl-

lardan beri gelenekselleşen Paskalya barış yürüyüşlerinin bazı organizatörleri de bu kenttedir.

Birinci saptama:

Barış hareketi çok renklidir ve duruma göre bileşimi değişir. Bu nedenle bizde yeni oluşan barış hareketindeki çelişkili çok yönlülüğü “kirlenme” olarak görmemek gerekir. Örnekleme için Almanya’da 1990 sonrasında barış hareketinin üç evresini kısaca inceleyelim.

Almanya, İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra ilk kez Yugoslavya’ya yönelik savaşta NATO kuvvetleri içinde yer aldı. İktidarda SPD-Yeşiller hükümeti vardı. Bu savaşta protesto edenler ise bu partilerin dışında kalanlardı ve tümüyle sosyalist soldan ve bazı küçük gruplardan oluşuyordu.

İkinci evre, Afganistan savaşıdır. Yeşiller ve SPD bu savaşa katılmak gerektiğini savundu ve Alman ordusu NATO bünyesinde bu savaşta yer aldı. Hatta o dönem Savunma Bakanı olan SPD’li Stuck’un “Almanya’nın savunması Hindukuş dağlarında başlar!..” sözü neredeyse tarihe geçti denilebilir. Afganistan savaşını protesto edenlerin bileşimi de yaklaşık olarak Yugoslavya savaşındaki gibiydi.

Üçüncü evre, Irak savaşıdır. SPD ve Yeşiller bu savaşa karşı çıktılar ve Almanya tarihindeki büyük barış gösterileri peş peşe geldi. Irak’a ABD ve İngilizlerin müdahalesine karşı oluşan barış hareketinin bileşimi, önceki örneklerden farklıdır. Irak savaşına karşı çıkan SPD ve Yeşiller önceki görüşlerinden vazgeçmemişlerdi ve Yugoslavya ile Afganistan’a müdahaleyi savunuyorlardı.

Irak savaşı aleyhine yapılan büyük gösteriler –başka Avrupa ülkelerinde de yapıldı– savaşı önleyemedi, ama etkili oldu. Bugün İran’a saldırmanın zor olmasının nedenlerinden birisi de barış hareketinin aynı güçler koalis-

yonuyla bu savaşa karşı çıkmasıdır.

Buradan iki sonuç çıkarılabilir:

Birincisi, barış hareketinin bileşeni olmak için her türlü savaşa karşı çıkmak gerekli değildir. SPD ve Yeşiller Afganistan savaşını haklı, Irak savaşını haksız görüyorlardı. Irak savaşının petrol için yapıldığını söyleyenler, Afganistan savaşındaki stratejik hesapları ise es geçiyorlardı.

İkincisi, sosyalist solun bileşimi de önemli farklılıklar barındırır. Genel olarak şiddete karşı olanlar bulunduğu gibi, şiddet kullanılmasını “duruma göre” değerlendirenler de vardır. Bunların tümünün bir arada olması barış hareketinin genel özelliğidir ve buradan hareketle barış hareketinin “kirlendiğinden” söz edilemez. Sadece Almanya’da değil başka ülkelerde de benzeri bir durum vardır.

İkinci saptama:

Herkes barış hareketine katılabilir mi?

Hayır!

Almanya’da neo-Naziler de Irak’a yönelik savaşa karşıydılar. Dahası, Naziler, Filistin davasının savunucusu durumundadır. Nedeni basit: İsrail’e karşı olan bizim dostumuzdur.

Barış hareketi Nazilerle arasına açık çizgi çeker ve bunlarla birlikte eylem yapmaz. Bazı eylemlere Naziler ille de katılmak isterler ve böylesine durumlarda genel kitleyle Naziler arasında belirgin mesafe bırakılır. Bu mesafeyi de genellikle polis kavga çıkmaması için doldurur.

Almanya’da barış hareketi sola özgü değildir. SPD ve Yeşiller’i sol saysanız bile, bunlara ek olarak kiliseler, sendikalar ve bazı durumlarda Hıristiyan Demokratlar’ın bir bölümü bile barış eylemlerine katılır.

Türkiyeli göçmenlerin Irak savaşına yönelik tutumu denildiğinde öncelikle Kürtlerin tutumunun dikkate alınması gerekir. Özgürlük Yolu ya da başka bir isimle Burkaçılar olarak bilinen kesim Irak savaşına destekliyordu. ABD'nin Saddam'ı devirerek bu ülkeye demokrasi getireceğini savunuyordu ve bu nedenle eylemlere katılmadılar.

PKK'nin durumu ise ilginçti. Yayınlarında savaşa karşı çıkıyorlardı ama eylemlerde pek yoktular. Hepsinin aklında Halepçe vardı ve Saddam'ın zorla devrilmesinden yanaydılar. Irak'a Birleşmiş Milletler gücü gönderilmesi ve askeri müdahale yapılmaması gibi taleplere sıcak bakmıyorlardı. “Evet, ABD emperyalist, bunu biliyoruz. Ama herhalde biz Kürtleri de zehirli gaz kullanarak öldürmez!..” diyorlardı.

Şunun da unutulmaması gerekir: Kurtarılmış bir bölge olarak Kandil'in ortaya çıkmasında Irak'a yapılan müdahalelerin, birinci ve ikinci Körfez savaşlarının, önemli payı vardır. Bunlar müdahalenin tahmin edilemeyen yan sonuçlarıdır. Tıpkı, Beşar Esad'ın otoritesini zayıflatmak için her yolu kullanan Türkiye'nin, otoritenin zayıflamasının istenmeyen bir sonucu olarak Batı Kürdistan geçişiyle karşılaşması gibi.

Üçüncü saptama:

Başka ülkelerdeki barış hareketlerinde de çok renklilik ve çelişkili birliktelik bulunmakla birlikte, bizdeki durum feci denilebilecek kadar kötüdür. Suriye ile savaşa karşı çıkan ve 28 yıldır süren iç savaşta PKK'ye yoğun olarak saldırılmasını savunan ulusalcılar da bu barış hareketinin içindedir. Bazı sendikalar da aynı görüştedir: Suriye ile savaşacağınıza PKK'yi bitirin!

İçerde yıllardır süren ve ülkenin en önemli sorunu olan çatışmada savaş yanlısı olmak ve Suriye ile savaşa

karşı çıkmak, katlanılabileceğın ötesinde bir çelişkidir. Burada safların ayrılması gerekir. Bu ayrışma da ancak Batı Kürdistan konusuna dikkat çekilerek, Suriye ile savaşın önemli bir hedefinin de bu ülkede özerk yönetime kavuşmak isteyen Kürtler olduğu vurgulanarak yapılabilir. Böylece içerdeki savaşla dışarıdaki savaş birbirine bağlanmış olur.

Burada “savaşa karşı çıkmak yetmez, seçenek önermek gerekir” konusuna girmeyeceğim. Önceki yazılarda bu konu üzerinde biraz durmuştum ve üstelik normalin daha ötesinde kozmopolit olan bir barış hareketinde bu konuyu daha fazla açıklayabilmek mümkün değildir. Asıl ayrışmayı Kürtlere karşı tutum sağlayacaktır.

11 Ekim 2012

BARIŞ HAREKETİ'NİN GELİŞEBİLMESİ İÇİN

Almanya'da herhangi bir kütüphaneye gittiğinizde mutlaka barışla ilgili birkaç kitap bulursunuz. Üniversite kütüphanelerinde ise barışla ilgili kitaplar en az bir rafı doldurur. Barış denilince “silahların susması” ve “vicdani red”den başka şey aklınıza gelmiyorsa, barışın kapsamlı bir konu olmasını düşünebilmeniz de zordur.

Geçtiğimiz yıl yayınlanan ve büyük boy 640 sayfa kalınlığındaki “Barış El Kitabı” içindeki konulardan bazılarını sıralamak bu konuda fikir verebilir: Barış araştırmaları savaş ve barış, uluslar arası ilişkiler teorilerinde barış, sivilleşme projesi olarak barış, barış hareketi, barış ve cinsler, iç barış, barış ve gazetecilik, barış ve kilise, barış ve insan hakları, barış ve militarizm, barış ve milliyetçilik, barış ve din, sosyal barış ve başka maddeler... Maddeler farklı kişiler tarafından yazılmış.

Sadece bu kitabın içeriği bile barış konusunun kapsamı ve düşünülebilecek tüm diğer konularla ilişkisi hakkında fikir veriyor. Bu genişlikte bir kadronun bulunması ülkedeki barış hareketinin gücünün göstergelerinden bir tanesidir. Almanya barış hareketinin sol kesimi her yıl Kassel kentinde yıllık toplantısını yapar. Barış hareketinin sol kesimi ifadesi, başka kesimlerin de olduğunu gösterir. Barış hareketi komünistler ve genel olarak soldan ibaret değildir. Sosyal Demokratlar (SPD), Yeşiller, sendikalar ve kiliseler de vardır bu hareket içinde. Her kesimin kendisine özgü barış anlayışı vardır ve bu durum savunulan sosyal düzenle barış anlayışı arasındaki bağlantıyı da gösterir.

Bu bağlantıyı bize ve sadece Kürt sorunuyla ilgili olarak tercüme edersek: 1) Teslim ol, devlete sığın, biz de

bir şeyler düşünürüz. Sonuçta burada savunulan da barıştır; devlet ve AKP'nin barışıdır. 2) Bu savaş ekonomiye pahalıya geliyor; sorunun bazı önlemlerle çözülmesi ülkeyi ve ekonomiyi rahatlatacaktır (TUSİAD barışı). 3) Türkiye Kürt sorununu çözerse Ortadoğu'da önü açılır, bölgenin lider ülkesi durumuna gelir. Kürt-Türk ittifakının önünde kimse duramaz. (Aralarında Kürtlerin de bulunduğu bazı sermayedarların barışı). 4) Kürt halkına özerklik, Kürtçenin eğitim dili olması. Kürtlerin yarıya yakını Batı, Güney ve Marmara bölgesinde yaşadığı için, bu talep ülke genelinde yerel yönetimlerin özerkliği ve ülkenin çift resmi dile sahip olması anlamına gelir. Bu talepler teorik olarak kapitalizm şartlarında gerçekleşebilir, somut durumda ise bu gerçekleşme mümkün değildir. Ülkede önemli bir değişim zorunludur (sosyalistlerin bir bölümünün görüşü). Görüşler çoğaltılabilir, ancak bu kadarı yeterlidir. Burada açık olan; farklı barış anlayışlarının varlığı ve her anlayışın kendisine ait bir sosyal düzen savunusuyla ilişkili olmasıdır.

Dikkatimizi sadece sol üzerinde toplarsak. Kassel'da yapılan yıllık toplantıda birkaç büyük konferansın yanı sıra çok sayıda çalışma grubu da vardır. Almanya emperyalist bir ülkedir ve dünyanın her tarafında şu veya bu oranda vardır. Sol barış hareketi de bu durumu barışla ilgili değişik bilişenler açısından inceler: Almanya'nın yeni savunma anlayışı, Afganistan savaşı, Somali'de Alman savaş gemileri, Irak savaşı, Kürdistan'da savaş ve Almanya'nın rolü, silah ihracatı, Almanya-ABD arasındaki güç dengesi, yeni emperyalizm teorisi, Alman ordusunun yeniden yapılanması, Birleşmiş Milletler'in (BM) işlevi, Arap baharı ve son gelişmeler. Konular çoğaltılabilir. İki gün süren toplantının ne kadar yoğun geçtiği konulardan da anlaşılabilir.

Geçen yılki toplantıda en fazla tartışılan konu şuydu: Suriye'de taraflar arasındaki savaşın sona ermesi ve

sorunların görüşmeler yoluyla çözümlenebilmesi için ne yapılması gerekir? “Kahrolsun emperyalizm!..” demekle bir şey olmuyor. Suriye’de barışın zorlanması ve bunun için de bir çeşit müdahale gerek. Bu müdahale BM Barış Gücü ile mi yoksa BM’den silahsız gözlemcilerle mi yapılmalıdır? Afrika ülkeleri arasındaki çatışmalarda BM Barış Gücü’nün bileşimi Afrika Birliği tarafından belirlenir. Bu uygulamanın zararlı yanları neler olmuştur ve benzeri bir durum Arap Birliği’nin bileşimini belirlediği Barış Gücü’nde de ortaya çıkar mı? Barış Gücü’nün olumlu işlev gördüğü örnekler hangileridir?

Görüldüğü gibi tartışma geniş bir bilgi birikimi temelinde yürüdü. Kassel üniversitesi barış araştırmaları konusunda tanınmıştır ve başka üniversitelerde de “Barış ve Çatışma İncelemeleri” bölümleri vardır. Bu bölümlerden gelen konuşmacılar dinleyicilere ayrıntılı bilgi verebiliyordu. BM Barış Gücü kendini korumak için silah taşır, çatışmalara girmez. Çatışan taraflar arasında yer alarak savaşın yoğunluğunun azalmasına hatta durmasına çalışır.

Engelli Sosyalistler

Suriye’de çatışmalar başladıktan sonra bu ülkeye Barış Gücü gönderilmesi gerektiğini savundum ve düşünmediğim bir durumla karşılaştım. Barış Gücü’nün ne olduğunu bilen azdı ve hatta bunu NATO ile karıştıranlar bile vardı. Bir başka bölüm sosyalist ise BM’in emperyalist ülkelerin kuklası olduğunu düşünüyordu.

Tartışılabilir, ama asıl soruya cevap yoktu: Suriye’de çatışmaların durmasını ve sorunun görüşmeler yoluyla çözülmesini istiyoruz; ama iki taraf da buna yanaşmıyor ve iç savaş büyüyerek sürüyor. Bu durumda ne yapılacaktır? Etkisi olmadığı belli olan “çatışmalar durmalıdır” de-

nilmeye devam mı edilecektir, yoksa eksikleri ne olursa olsun BM'in müdahalesi mi istenecektir?

Konuşmanın ötesinde yapmak konusunda başka bir fikri olan varsa öğrenmek isterdim, ama yoktu. Benzeri bir durum yıllardan beri Afrika ülkeleri arasındaki ya da ülke içindeki çatışmalar da söz konusudur. Dışarıdan, konuşmanın ötesinde müdahale yapılamadığı durumlarda, Fransa çatışmayı durdurmak gerekçesiyle ülkeye asker gönderiyor. Acizlik ve hareketsizliğin sonucu emperyalist ülkelere yol açmak oluyor. Sözüm ona enternasyonalist olmakla birlikte bizi doğrudan ilgilendirmeyen savaşları duymak bile istemediğimiz için, kendi dünyamıza kapanıp yaşıyoruz. Bir deyişle, gökyüzünü kuyunun ağzı kadar sanıyoruz.

Suriye'deki gelişmeler bizdeki barış hareketinin ne kadar kötü durumda olduğunu yeniden gösterdi. Bilgi olmadan politika üretilemez ve bunun bile yapılamadığı bir yerde ise az da olsa etkili olmaktan söz edilemez. Barışı savunanların uluslararası kuruluşların etkin olmasını savunması, bunun için mücadele etmesi gerekir. Aksi durumda, Suriye örneğinde olduğu gibi, oldukça geç kalınarak ülkeye birkaç yüz gözlemci gönderilir ve onlar da bir şey yapamadan geri dönerler. Bu durum sosyalistlerin yapmak konusunda engelli durumda olduklarının yeni bir örneğidir. Konuşmak yeterli sayılmaktadır. Konuşulan nasıl yapılacaktır, belli değildir. Bu konuda kafa yormak ise gerekli değildir.

Yeni İç Savaş

Suriye, 21. yüzyıldaki ilk “küçük dünya savaşı”nın yanı sıra, ilk uygulaması Libya’da görülen “yeni iç savaş”ın da örneğidir. Kapitalist ve sosyalist blokların var olduğu geçtiğimiz yüzyılın ikinci yarısında, bloklar ara-

sındaki çatışmalar temsilciler aracılığıyla yapılırdı. Gerçekte olan iki blok arasındaki savaştı, ama çatışmanın büyümesi ve nükleer silahların kullanılması tehlikesinin artması nedeniyle çatışma bölgesel olarak yürütülürdü. Angola'da MPLA ve UNITA örgütleri arasındaki savaş örneklerden bir tanesidir. İlki SSCB ikincisi ABD yanlısıydı ve her iki ülkeden yardım alarak yıllarca savaştılar. Sosyalist istem Küba vasıtasıyla bu ülkeye asker ve askeri danışman gönderirken, o yıllarda ırkçı yönetimin işbaşında bulunduğu Güney Afrika da aynısını UNITA için yaptı ve sonuçta savaşı MPLA kazandı.

Suriye daha küçük bir ülke olmakla birlikte çatışan güçler yelpazesi daha geniştir: Bir tarafta ABD Fransa İngiltere Türkiye ve Suudi Arabistan bulunuyor; karşı tarafta ise Rusya Federasyonu, Çin ve İran. Bölgenin güçlü örgütlerinden Müslüman Kardeşler ilk tarafta iken, Lübnan'daki Hizbullah ikinci taraftadır. İsrail ilk tarafa yakın olmakla birlikte ikirciklidir. Esad rejimiyle arası iyi değildir ama yönetimin Müslüman Kardeşler'e geçmesini de istemiyor. Suriye'deki iç savaşta küçük bir dünya savaşı söz konusudur ve son olarak bir başka bölgesel güç olarak Kürtler de devreye girmiştir.

Suriye'deki iç savaş aynı zamanda iki bölgesel gücün, İran ve Türkiye'nin arasındaki savaştır. Türkiye, yıllardan beri NATO'nun güneydoğu kanadı olmaktan ibaret bir güç değil, bölgesel bir güç konumundadır. "Türkiye'nin hangi ülkelerde askeri var?.." diye sorarsanız, sosyalistlerin çoğu cevap veremez. Afganistan'daki işgal güçlerinden birisi olan Türkiye'nin bu konumu ya bilinmiyor ya da unutulmuştur. Hepsi bu kadar değil.

Yanı başımızdaki bir ülkede süren iç savaş hakkında garip değerlendirmeler duyuluyor. Örneğin, "Suriye halklarının yanındayız" gibi. Yeni iç savaş stratejisi bir ülkede halkın rejime muhalefet eden kesimini, mevcut

iktidarı savunan kesimine karşı destekleyip güçlendirmeyi ve açık işgale başvurmamayı içerir. Bu strateji ilk olarak Libya'da denendi ve ülkeye asker çıkarmak yerine Kaddafi karşıtı güçlere hava desteği sağlamakla yetinildi. Suriye'de ise İran, Esad rejimine askeri yardım yaparken, Türkiye'nin de içinde bulunduğu diğer güçler ise muhaliflere destek oluyorlar.

Suriye muhalefeti çok parçalı ama dış destekle ya-pay olarak oluşturulmuş bir muhalefet değil. 1981'de Hafız Esad'ın ordusu Hama'da Müslüman Kardeşler'den yaklaşık 40 bin kişiyi öldürmüştü ve aradan 30 yıl geçtikten sonra Hama yine muhalefetin merkezlerinden birisi durumundadır. Birbirine zıt kamplara ayrılmış halkın iki kesimini birden nasıl destekleyebilirsiniz, bilinmez.

Bu konuda daha çok yazılabilir, ancak bu kadarı bile bizdeki barış hareketinin feci durumunu göstermek için yeterlidir. Avrupa'da ve Türkiye'de barış konusunda ciddi ic eğitime ihtiyacımız var. Barış hareketinin büyük bir teorik arka planı vardır. bu arka plan ülkenin içeride ve dışarıda genel analizini içerir. İçerde ve dışarıda ne yapılıyor ve bu temelde biz barışı etkin biçimde savunmak için neler yapmalıyız?

Sonuç

2000-2005 yılları arasında Demokratik Sosyalizm Partisi'nin (PDS) Frankfurt'ta barış politikası sözcüsüy-düm. Bu kent Almanya barış hareketinde önemli yere sahiptir. Dört yıl önce Avrupa Barış Meclisi'ni (ABM) kurduk ve bugüne kadar getirdik. Önümüzdeki dönemde en büyük eksliğimizin iç eğitim olduğu konusunda görüş birliği içindeyiz.

Bizdeki barış hareketi (içerde ve Avrupa'da) Almanya ya da başka bir ülkedekinin benzeri olamaz. Türkiye

bir Şiddet toplumdur. Şiddetin önemli bölümü günlük Őiddettir ya da politik iktidarı hedeflemeyen Şiddet. Günde ortalama bir kadın öldürölmekte, çocuklara yönelik Şiddet ve istismar büyük boyutlara ulaşmış bulunmaktadır. Militarizm, Őovenizm ve geçmişle hesaplaşmaktan ısrarla kaçınmak kültürel olarak derin köklere sahiptir. Barış hareketi bu ülkedeki ayıncı özellikleri dikkate alarak geliştireceği açılımlarla etkinliğini artırabilir. Ciddi bir barış kültürüne ihtiyaç var...

6 Kasım 2012

BARIŞ HAREKETSİZ BİR ÜLKEDE BARIŞ GÜNÜ

2000 yılında yayınlanan **Alt Emperyalizm ve Türkiye** kitabının son sayfasında şu cümle vardı:

“Türkiye ‘büyük bölgesel güç’e hatta ‘dünya devleti’ne denk düşen bir dünya görüşünü ülke içinde geniş bir kesime benimsetebilmiştir. Türkiye’nin yayılcılığının her biçimi halktan büyük destek bulmuştur. Bugünün koşulları sürdüğü sürece bundan sonra da bulacaktır.” (s. 173)

Aradan 20 yıl geçmesine rağmen bu saptama değişmedi. Türkiye eskisinden daha yayılcıdır ve destekte de azalma yoktur.

Böyle bir ülkede anılmaya değer bir barış hareketi bulunmuyor. Geçen 20 yıl içinde silah sanayisi kuran ve yoğun ithalatın yanı sıra silah ihraç etmeye de başlayan bu ülkede anılmaya değer bir barış hareketi bulunmuyor.

“Barış süreci” döneminde böyle bir hareket ortaya çıktı ama kalıcılaşmadı, isim olarak halen bulunabilir ama fiili olarak bulunmamaktadır.

1 Eylül’de barış zinciri oluşturmak, toplantılar yapıp barış istemek iyidir ama pratikte önemli bir anlamı olmadığını görmek zor değildir.

Bu yazıda barış hareketinin sorunları ve bunların nasıl aşılabileceği üzerinde durulacaktır. Mevcut durumda dünyanın en yayılcı ülkesi sayılan Türkiye’de barış hareketi bulunmuyor saptamasını ya da bilineni ilan ederek burada durmak olmaz; neden yoktur ve nasıl var olabilir sorularının cevaplandırılması gerekir.

Öncelikle belirtilmesi gerekir: halklar barış istiyor, belirlemesi doğru değildir.

Türkiye'nin yayılcılığı her dönem halktan önemli destek bulmuştur ve mevcut gelişme bundan sonra da böyle olacağı yönündedir. Bunu bilerek hareket etmek gerekir.

İtiraz olarak, Kürtlerin önemli bir bölümünün barış istediği söylenebilir. Doğrudur ama bu görüş kolayca yön değiştirebilir. Barış süreci döneminde Abdullah Öcalan'ın "Misakı Milli'yi birlikte genişletelim" açıklamasının unutulmaması gerekir. Misakı Milli'nin genişletilmesi savaş olmadan mümkün değildir. Sonraki yıllarda Misakı Milli Irak ve Suriye'de özellikle Kürtler hedef alınarak ama PKK olmadan hatta ona karşı genişletilmiştir.

Bizde barış hareketinin birinci sorunu, barışın Kürt sorunuyla sınırlı olarak görülmesidir. Barış sorunu eşittir Kürtlerle barış demektir.

2010'lu yılların başlarında, barış süreci yıllarında bunu anlatmak kolay değildi ama farklı gelişmelerin açık olarak görülebildiği son yıllarda bile aynı anlayışın sürmesi ancak gelişmeyi anlayamamak olarak nitelendirilebilir.

Türkiye alt emperyalizminin en önemli hedefi Kürtlerdir ama bunun dışındaki gelişmeler de açıktır. Libya'daki savaşta taraf olunması, Doğu Akdeniz'de doğal gaz aranırken Yunanistan ve Fransa ile sürtüşme Kürtlerin dışındaki yayılcılığın ve askeri güç kullanmanın belirgin örnekleridir. Bunun arkası değişik şekillerde gelecektir.

Karşımızdaki birinci sorun, barış mücadelesini Kürtlerle barış ile sınırlı tutmamaktır. Kürtlerle barış, barış mücadelesinin halen önemli bileşeni olmakla birlikte bununla sınırlı değildir.

İkincisi, Türkiye'nin etkinliği gittikçe artan alt emperyalist bir ülke olduğunun anlaşılmasıyla ilgilidir. Bu anlaşılmadan, barış mücadelesinin kapsamı doğru belirlenemez.

Türkiye'nin yayılmacılığı macera hevesi ya da mevcut iktidarın devam edebilmesi için girişilen temelsiz bir atılım değil, sistemin gereğidir. Türkiye –tabii ki ABD ve Almanya gibi ülkelerle karşılaştırlamayacak kadar az da olsa- sermaye ihraç ediyor ve bunun önemli bir yolu olarak da askeri gücünü kullanıyor. Libya bu konuda açık örnektir. İnşaat konusunda geçmişten kalan büyük alacağın tahsil edilebilmesi ve yıkılan ülkenin yapımında söz sahibi olunabilmesi için sahada bulunmak gerekmektedir ve bu ülkedeki savaşta da bu nedenle taraf olunmuştur.

Irak'taki inşaat faaliyetlerinde ve diğer yatırımlarda belirleyici olan bu ülkede Türkiye'nin askeri varlığıdır. Gelecekte benzer durum Suriye için ortaya çıkacaksa, burada da belirleyici olan askeri gücün varlığı olacaktır.

Türkiye'nin Katar'da askeri ss bulunmasa ve bu s aracılığıyla ülke özellikle Suudi Arabistan'a karşı korunmasa, ülkeye her yıl kaynağı belirsiz olarak nitelendirilen yüksek miktarda nakit de girmezdi.

Askeri güç kullanmak –buna çok sayıda ülke ordusuna verilen askeri eğitim ve silah ihracatı da dahildir- artık sistem sorunu durumuna gelmiştir. Askeri saldırganlığı ve yayılmacılığı “AKP'nin ömrünü uzatmak için girdiği manevra” olarak görmemek gerekir. Bu da olabilir ama esas olan bu değildir. İlerde –olur ya- CHP iktidar olursa, çok farklı bir çizgi izleneceğini düşünmemek gerekir.

Karşımızdaki ilk büyük sorun, barış mücadelesinin kapsamının doğru belirlenmesidir. Özetlersek: barış sorunu, Kürtlerle barışla sınırlı değildir ve Türkiye'nin yayılmacılığı sistemin özelliği durumundadır.

Öncelikle bunun bilinçe çıkarılması gerekiyor.

Bunun ardından gelen sorun, barış mücadelesinin sürekliliğidir. Kitlesele olarak az olabilirsiniz. Barış mücadelesi hiçbir ülkede sürekli kitleselelik kazanmamıştır. Almanya barış hareketini tanıyan ve içinde yer alan bir kişi olarak bunu özellikle belirtebilirim. Bazen yüzler bazen yüzbinler sokağa dökülmüştür ama barış hareketi her zaman olmuştur.

Almanya barış hareketi her yıl ülkenin dünyada ne yaptığının dökümünü çıkarır: kaç ülkede askeri vardır, silah ihracatı ne durumdadır, silahlanma yatırımları nasıldır, barış hareketinin faaliyetleri ve genel durumu nasıldır ve benzeri konularda kitap yayınlar.

İster güçlü isterseniz zayıf olun, süreklilik ve bunu sağlayacak araçlar önemlidir.

2010'lu yılların başlarında Avrupa'da **Barış / Aşti** gazetesini beş sayı yayınladık. Gazetenin ömrü barış sürecinin ömrüyle çakıştı denilebilir. Gazetenin ilgi gören bir de sitesi vardı ama sürekliliğini sağlayamadık. Yapılabilse iyi olurdu ama her şeyden önce gerekli kadro yoktu denilebilir. Türkiye'nin alt emperyalizmini gören ve barış konusunun Kürtlerle barışla sınırlı olmaması gerektiğini savunan yeterli kadro yoktu. Geçen yıl yayınlanan **Küresel İç Savaş ve Türkiye** kitabının dışında -bildiğim kadarıyla- Türkiye alt emperyalizminin ve yayımcılığının ulaştığı aşamayı inceleyen başka yayın olmadı.

Durum eskisi kadar kötü değildir. Alt emperyalizm artık yükselen bir kavramdır, kabul edilmektedir. Barış mücadelesinin daha kapsamlı olarak kavranmasının ve sürekliliğini sağlayacak araçların geliştirilmesinin olanakları eskisine göre fazladır.

Yeniden belirtiyorum: hiçbir ülkede sürekli kitlesele barış mücadelesi olmamıştır, bunu bilerek hareket etmek

gerekir. Kürt arkadaşlar da alt emperyalizmin sadece kendilerini ilgilendiren yönlerini görmekten uzaklaşmak zorunda kalacaklardır diye düşünüyorum.

Son olarak Türkiye'deki barış mücadelesinin özgün yanına geliyoruz.

Barış mücadelesinde ne yapılabilir konusunda başka ülkelerin daha gelişmiş barış hareketlerinin deneylerinden öğrenebiliriz. Öğrenemeyeceğimiz konu ise şudur:

Türkiye bir şiddet toplumdur. Erkeğin erkeğe, erkeğin kadına, kadın ve erkeğin çocuğa, hayvanlara ve doğaya karşı şiddet... Şiddet toplumun bütün alanlarından fıskırmaktadır. Ülkede yoğun devlet şiddeti de bulunmakla birlikte şiddet toplumu tanımlaması devlet şiddetine indirgenemez.

Almanya gibi barış hareketinin gelişmiş sayılabileceği bir ülkede de şiddet bulunmakla birlikte, bu ülke için şiddet toplumu denilemez.

Barış mücadelesiyle toplumun hemen her alanında bulunan saldırganlık doğrudan ilgilidir ve bunun kavranması önemlidir. Biz, başka ülkelerin barış hareketlerinden farklı olarak, bir şiddet toplumunda barış hareketi örgütlemek sorunuyla karşı karşıyayız. Şiddet toplumunu görmeden, bu şiddetin değişik alanlardaki görünüşleriyle mücadele çıkışsız kalır. Mesela sol içi şiddet ya da kadına yönelik şiddet gibi... Bu şiddet genel şiddetin parçasıdır ve arkadaki büyük geneli görmeden sadece özelle uğraştığınızda fazla ileri gidemezsiniz.

Bir insanın, grubun ya da halkın gerçekte bulunduğu düzeyle, bulunması gerektiğine inandığı düzey arasındaki fark büyüdükçe, şiddet eğilimi artar. Bu durumda şiddet, değişik görünüşleriyle, geçici bir rahatlama aracı olur. Toplumda şiddetin bu kadar yaygın olması ancak onun belirli bir işlevinin bulunmasıyla mümkündür.

Böyle bir toplumdaki barış hareketi, bu şiddetin değişik biçimlerini bilince çıkarmadan ve bunlarla mücadele etmeden gelişemez.

Doğru cevapların bulunması için öncelikle soruların doğru sorulması gerekir. Bu nedenle karşımızdaki ilk önemli adım, barış mücadelesinin kapsamının doğru belirlenmesidir. Bu yapılamadığında gösterilen hareketlilik –yıllardan beri görüldüğü gibi- sonuçsuz aktivizmin ilerisine gitmeyecektir.

Barış mücadelesi süreklilik içinde görünür kılınmalıdır. Bu görünürlük zayıf kalabilir ama asıl önemli olan daima var olmasıdır. Bu konuda tek yol yoktur; yerel derneklerden kitaplara, sitelere, varlığını 1 Eylülde değil de sürekli hissettiren daha merkezi yapılara kadar çok sayıda çözüm sayılabilir.

Daha ciddi ve daha kapsamlı olarak başlanabilirse, barış mücadelesinin geniş çerçevesi doğru belirlenirse, pratik de özellikle öğretici olacaktır.

Sadece teorik formasyonla olmaz ve zaten hiçbir teori pratikten apayrı olamaz ama şunu da unutmamak gerekir: gerekli teorik formasyon almadan yoğun pratik insanı yoran aktivizmden ileriye gitmez.

1 Eylül 2020

BARIŞ MÜCADELESİNİN SORUNLARI (1)

Barış istemek ve barış için mücadeleden yana olmak gibi güzel saptamalar yapmış olmakla birlikte bunların içeriği hakkında kayda değer fikir sahibi olduğumuz söyleyemeyiz.

Ülkedeki iyi bir üniversite kütüphanesinde barış ile ilgili kaç tane kitap bulabilirsiniz? Bazılarında hiç bulamazsınız, bazılarında ise en fazla birkaç tane. Buna karşın, diyelim Almanya'daki her üniversitenin kütüphanesinde raflar dolusu barışla ilgili kitap bulunabilir.

Yıllardan beri süren geniş kapsamlı bir mücadele vardır ve barış hareketiyle ilgili kapsamlı bilgi de bu mücadelenin ihtiyaçları sonucu üretilmiştir. Değişik üniversitelerde barış hareketiyle ilgili bölümler, yüksek lisans programları vardır.

Teorik bilgi ve pratik karşılıklı olarak birbirlerini beslerler. Gelişmiş barış hareketlerinin en önemli özelliği, yıllardan beri sürekli olarak var olmalarıdır. Ülke içinde savaş olsun ya da olmasın, ülke ordusu başka bir ülkedeki savaşa katılsın ya da katılmasın, gelişmiş barış hareketleri sürekli olarak vardır. Bizdeki barış hareketi ise böyle bir özelliğe sahip değildir.

Şöyle bir soru sorulabilir: Ülke içinde savaş yoksa, ülke ordusunun katıldığı bir savaş da mevcut değilse, o zaman barış hareketi ne yapacaktır?

Bu sorunun cevabı, gerçekte bizde neden gelişmiş bir barış hareketinin bulunmadığını da açıklar. Gelişmiş bir barış hareketi, politikasını ve eylemlerini bulunduğu ülkenin dış politikası ve silahlanması üzerine kurar.

Yıllardır bizim böyle bir sorunumuz olmadı. Türkiye, NATO'nun güneydoğu kanadının bekçisiydi ve dış politika dışında işlevi de yoktu. Silahlanması, özellikle ABD'den alınan silahlarla sağlanıyordu ve silahlanma programları da gizliydi.

1960'lı yıllarda, barış hareketinin değil ama anti-emperyalist mücadelenin önemli hedeflerinden bir tanesi, ülke topraklarındaki ABD üslerinin kapatılmasıydı. Sosyalist sistemin dağılmasıyla birlikte konu da eski önemini kaybetti ve arada bir İncirlik üssünden bahsedilmekle yetinilir oldu.

Ülkenin bilinen ilk barış hareketi az sayıda kişinin Kore savaşına katılmaya karşı çıkmasıyla oluştu ve uzun sürmedi. Ardından 1970'li yıllarda Barış Derneği kuruldu. Bu derneğin faaliyeti tümüyle ülke dışıyla ilgiliydi. Uluslararası yumuşamayı ve bloklar arasında nükleer silahların azaltılması anlaşmalarını destekliyordu. Ülke içiyle ilgili olarak önemli bir işlevi yoktu.

Barış hareketindeki asıl gelişim, 1990'lı yıllarda, PKK ile yürütülen savaşın dolaylı ve dolaysız etkilerinin ülkenin her yanına yayılmasıyla ortaya çıktı denilebilir. Toplumun her alanında yaşanan askerileşme, savaşta çok sayıda insanın ölmesi ve kaybolması, beraberinde barış isteklerinin daha sesli olarak ifade edilmesini de getirdi.

Burada genel bir bakış açısından daha çok, olayların gerekleriyle sınırlı dar bir kavrayış söz konusudur. Sanılıyor ki, ülke içi barış konusunda önemli adımlar atılırsa, Kürt özgürlük hareketiyle en azından silahların susması yönünde bir anlaşma sağlanabilirse, barış sorunu da büyük oranda çözülecektir. Gerçekte ise durum hiç de böyle değildir.

Türkiye yoğun olarak silahlanıyor. Bu silahlanma esas olarak PKK ile ilgili değildir. Patriot füzeleri ısmarlan-

masının, büyük bir savaş helikopterleri filosu kurulmasının, deniz kuvvetlerinin özellikle hücumbotlar düzeyinde güçlendirilmesinin, son olarak da füze kalkanının PKK ile savaşla ilgisi oldukça dolaylıdır.

Ek olarak, bu ülkede giderek büyük silahlar üretmeye başlayan bir savaş sanayisi vardır. Bu sanayinin gelişmesi için büyük miktarda kaynak ayrılmıştır. Türkiye sadece silah alan değil, aynı zamanda silah ihraç eden bir ülke durumuna gelmektedir. Hafif silahlar kapsamında yıllardan beri yapılan silah ihracatı, giderek daha büyük silahlara yönelmektedir. Bu ordunun subayları yıllardan beri değişik ülkelerin ordularında eğitimci olarak bulunuyor.

Rakamları açıklanmadıkları için bilmiyoruz, ama yapılan faaliyetler dikkate alınırrsa, ülke ekonomisinin gittikçe askerileştiğini söylemek abartma olmaz.

Bu faaliyetler barış mücadelesinin kapsamı içinde değil midir?

Barış mücadelesi, güncel hedeflerini belirlerken, ülkenin dış politikasını ve bölgesel konumundaki değişimi önemle dikkate almak zorundadır.

Barış mücadelesinin en büyük sorunu yeterli barış aktivistinin olmaması değil, olanların teorik donanımının oldukça yetersiz olmasıdır. Açık olarak görüne tepki göstermekle yetinen bir barış hareketinin gelişme şansı zayıftır.

Gelecek yazıda ülkenin bölgesel konumunun ve dış politikasının değişimini ve bunun barış hareketi için taşıdığı önemi açıklamaya çalışacağım.

4 Aralık 2010

BARIŞ MÜCADELESİNİN SORUNLARI (2)

Yıllar önce bir ABD generali “Türkiye’nin en iyi ihraç ürünü ordusudur!..” demişti.

AKP, Genelkurmay’ın bağımsız hareket olanaklarını kısıtlıyor, ama Türkiye eskisinden daha da hızlı silahlanıyor. Böylesine bir silahlanma akla ister istemez “kime karşı” ve “ne için” sorularını getiriyor.

“Türkiye ordusu, 1990’lı yılların sonlarından beri, iki komşu ülkeye karşı aynı anda savaşılabilecek durumdadır. Bu durumda daha fazla silahlanmanın ne gereği var?..” diye sorulabilir.

Türkiye ne kadar silahlanırsa silahlansın, Rusya Federasyonu ile herhangi bir silahlı çatışmaya giremez. Ne yaparsa yapsın rakibinin askeri gücüne erişemez. Geriye tehlikeli sayılabilecek askeri güç olarak sadece İran kalmaktadır.

Türkiye, füze kalkanının yanı sıra, bağımsız olarak kullanılabilir hava savunma silahları edinmeye çalışıyor. Bunların başında füzesavar füzeler geliyor. Patriot füzelerinin alımından şimdilik vazgeçildi ama bunun yerine daha ucuz başka füzeler üzerinde duruluyor.

Türkiye’nin ikinci büyük silah yatırımı oldukça ilginçtir: Saldırı helikopterleriyle ilgili olarak bir İtalyan firmasıyla üç milyar Dolarlık anlaşma yapılmıştır.

Bu helikopterler operasyon amaçlı olarak alınmaktadır. Güney Kürdistan’a ve Kandil’e yönelik olarak potansiyel operasyon silahı olmalarının yanı sıra, ülkeyi boydan boşa geçecek Nabucco doğal gaz boru hattının korunması için de kullanılacaklardır.

Hükümet ve Genelkurmay eğer istediği anlaşmaları yapabilirse, Türkiye önümüzdeki on yılda bölge ülkelerine kısa menzilli füzeler ihraç etmeye başlayacaktır.

Sadece bölge ülkelerinden söz etmek kısıtlayıcı olabilir. Unutulmamalıdır ki, sadece Azerbaycan ordusunun değil, Nijerya ordusunun eğitiminde de Türk subayları yer aldılar. Ordu eğitimi basit bir askeri eğitim değildir. Bu eğitim ilgili ülkede önemli ilişkilerin kurulmasını veya var olanların sağlamlaştırılmasını da sağlar.

Türk silah sanayisinin ihracat hedefleri arasında mutlaka bazı Afrika ülkeleri de vardır. Silah satmak, silah alacak müşterilerin varlığını gerekli kılar. Gerçek ya da yapay savaş tehdidi ya da savaş olunca, silah satmak kolaylaşır. Suudi Arabistan, İran'a karşı silahlanmak amacıyla ABD'den milyarlarca Dolara mal olacak savaş uçakları alıyor.

Silah satışında Türkiye'nin ABD, Rusya Federasyonu, Fransa, İngiltere ve Almanya gibi büyüklerle rekabet etmesi mümkün olmasa bile, kendisine uygun pazarlar bulması zor olmayacaktır.

AKP'nin dış politikada her alana girmeye yönelik atak politikası genellikle beklenen sonuçları vermemekle birlikte, bu politikanın sürekli olarak ticari ilişkilerin geliştirilmesi çabasıyla birlikte yürütüldüğünü gözden kaçırmamak gerekir. Bu ilişkilerin bir bölümünün de silah satışı amacıyla kurulduğu açıktır.

Orduda profesyonelliğin artırılması planlarının yapılması ve bir oranda uygulanması da ülkenin artan oranda silahlanmasıyla yakından ilgilidir. Teknolojik olarak sürekli gelişen modern silahları kullanmak, en fazla iki yıl askerlik yapan kişilerin işi değildir. Bunun için profesyonel askerler gerekir.

Gözlerimizin önünde savaş sanayisi ve artan oranda

modern silahlarla donatılan bir ordu kuruluyor. Bu amaçla milyarlarca Dolar harcanıyor ve daha da harcanacak.

Türkiye ekonomisi artan oranda askerileşiyor. Silah üretiminin ve ihracatının önemi önümüzdeki yıllarda belirgin olarak artacaktır.

Bu ülkenin en önemli ihraç ürününün ordu olduğunu AKP de kabul ediyor. Genelkurmay ile hükümet arasında bu konuda herhangi bir çelişki bulunmuyor.

Barış hareketinin konuları son on yılda önemli oranda büyüdü, ancak bu büyüklüğe uygun bir bakış açısı ve politika üretimi olduğu söylenemez. Barış hareketi gözlerini ülke yönetiminin dış faaliyetlerine, artan oranda silahlanmaya, silah sanayisi kurulmasına ve silah ihracatına çevirmelidir.

Ek olarak, Türk ordusunun ülke sınırları dışındaki faaliyetleri de barış hareketinin gündeminde yer almalıdır. Bunun da ilk adımı, bulunulan yerde ne yapıldığını sürekli izlemek ve analiz etmektir.

Afganistan'da bir ordu birliği var. Ülke ordusu ve polisine yönelik eğitim hizmeti veriyor, ancak barış hareketinin ilgi alanına girmiyor. Güney Kürdistan'da yıllardan beri bulunan büyük bir askeri birlik var. Türk savaş gemileri Somali açıklarında "korsan kovalamak" gerekçesiyle uluslar arası ticaret yollarının güvenliği için görev alıyor. Türk ordusu, ek olarak, "barış gücü" kapsamında birkaç ülkede askeri birlik bulunduruyor. Bunların hiç birisi barış hareketinin ilgi alanına girmiyor.

Savaşla ilgili geniş bir faaliyetin küçük bir bölümüyle ilgilenen barış hareketi durumundayız ve ilgi alanımızı vakit geçirmeden genişletmek zorundayız.

8 Aralık 2010

BARIŞ UNUTABİLMEYİ GEREKTİRİR

Geçen yazıda Alt Emperyalizm ve Türkiye kitabından alıntı yaparak, “bu ülkede yayılcılık halktan sürekli destek görmüştür” demiş ve aradan 20 yıl geçtikten sonra da bu desteğin azalmadığını belirtmişim.

Bu aynı zamanda şu anlama gelir: halkın büyük kesimi barış değil savaş istiyor. Tersini iddia edebilirsiniz ama bu iddia boşlukta kalır.

Sürekli savaş kışkırtıcılığı yapılarak barış istenmez.

Her yıl 30 Ağustos'ta “kahpe Yunan'ı denize dökmekle” övüneceksiniz, ardından da “Yunanistan ile savaş istemiyoruz, barıştan yanayız” diyeceksiniz!

Yapılanla söylenen birbirine çok uygun, öyle değil mi?

Tarihte hemen her halk başkasıyla savaşmıştır. Bu savaşları sürekli hatırlayarak, her yıl yapılan törenlerle anılarını canlı tutarak barış istenmez.

Barışın ilk şartı unutabilmektir.

Fransa-Almanya örneğine bakın...

Bu iki halk birkaç yüzyıldan beri sürekli savaşmışlar. İki ülke arasındaki sınır bölgesi sürekli el değiştirdi. Napolyon ordularıyla zamanın Almanya'sını işgal etti. Birinci ve İkinci Dünya savaşlarında da iki ülke rakipti. Hatta ikinci savaşta Alman orduları Paris dahil Fransa'yı işgal edecekti.

1945 sonrasında iki tarafın da karşılıklı çabasıyla iki halk birbirine yakınladı.

Birinci Dünya Savaşı'nın en kanlı muharebesi Çanakkale değil Verdün'dür. Bu savaşın belirli yıldönümlerinde Almanya ve Fransa devlet başkanları birlikte anma düzenlerler. Orada iki ordu arasında çok sayıda kayıp verilen ve uzun süren savaş gerçekleşmiştir ama yıllar sonra birlikte anma yapılır.

Türkiye-Yunanistan savaşı da yaklaşık bunun kadar eskidir ama ölenleri birlikte anmak kimsenin aklına gelmemiştir. Sadece Türkiye'de değil Yunanistan'da da düşmanlığın sürmesini isteyenler vardır ve sayıları da az değildir.

Bu ülkede güçlü bir barış hareketinin gelişebilmesi için yapılacak önemli işlerden bir tanesi 30 Ağustos gibi anmaları kaldırmaktır. Bu birdenbire olmayabilir, biraz zaman alabilir ama yapılması gerekir.

Ayasofya'nın camiye çevrilmesinin önemli destek bulduğunu biliyorsunuz. Bunu yapmak Ortodoksların dini değerlerine hakaret değil midir?

Fatih böyle yapmış olabilir ama o 550 yıl önceydi, bugün de aynısının yapılması gerekmez.

Bunları yapıp sonra da “biz barıştan yanayız” diyebilirsiniz ama ciddi olmazsınız.

Yunanistan ile Türkiye arasında bitmeyen bir toprak sorunu vardır. Aynı sorun Almanya ile Fransa arasında da vardı, çözüldü. İki halkın yakınlaşmasıyla çözüldü. “Alsa-se bölgesi gerçekte Almanya toprağıdır” diyene iyi gözle bakmazlar.

İki halk birbirinin dilini öğrendi. Bu konuda Almanlar daha ileridedir. Fransa'da iyi bir kitap yayınlanırsa kısa süre sonra Almancası da çıkar. Almanya'da çok sayıda iyi Fransızca bilen bulunuyor. Fransa'da da iyi Almanca bilenler var ama bu kadar değildir. Yıllardan beri süren çok

sayıda öğrenci değişimi, karşılıklı burslar vb. var. Bunlar da kademeli olarak yakınlaşmayı getirdi.

Almanya’da “zamanında Paris’i nasıl işgal etmiştik” diyeni duymadım, varsa da doğrudan Nazidir derler.

Yıllarca ne kadar savaş ve düşmanlık yaşamış da olsalar iki halk birbirinin kültürünü daima takdir etmiştir.

İkinci Dünya Savaşı sırasında Alman orduları Paris’i kuşatır. Şehrin teslim olmasını isterler ama şehir önce teslim olmaz. Süreyi uzatıp, “teslim olun, kuşatıldınız, bu şehri yıkmak istemiyoruz” derler. Sonunda Alman ordusu kente girer.

Savaşın sonlarına doğru Almanya geri çekiliyor. Hitler önce Paris’in yıkılmasını emreder. Sorumlu Alman general ise, “Tarihe Paris’i yıkan general olarak geçmek istemem” deyip emre uymayı reddeder.

Savaştan yıllar sonra bu general öldüğünde Fransa cenaze törenine özel kıta gönderecektir.

Bunlar güzel örneklerdir ve önemli olan bunların öne çıkarılmasıdır.

İlginçtir, Türkler yıllarca birlikte yaşadıkları halkların tarihini bilmez. Ne Yunanlıların ne Bulgarların ve hatta sürekli savaşta oldukları Rusların tarihlerini bilmezler. Oysa ki Osmanlı tarihi bu ülkelerin tarihleriyle iç içedir.

Yıllarca birbirine yabancı olarak yan yana yaşayıp “nasıl denize döktük ama” anmaları yap, ardından da başarı istediğini iddia et...

“Hadi canım sen de!..” derler.

1 Eylül 2020

BARIŞ, SAVAŞIN FARKLI ARAÇLARLA SÜRMESİDİR

Clausewitz'in bilinen belirlemesi olan, "Savaş politikanın başka araçlarla sürdürülmesidir" sözünü bugünkü duruma uyarlamak istediğimizde, yazının başlığı ortaya çıkar: Barış, savaşın farklı araçlarla sürdürülmesidir. Konuşulana ve propagandası yapılanaya değil de yapılanaya bakarak karar verilecekse eğer, ülkede barış sözü çoktur, ama barışın kendisi yoktur.

İki örnek yeterlidir: Heyet İmralı'ya, savaş uçakları da Kandil'e gitmektedir.

Samsun'da HDK'lılara ve Antakya'da ise BDP kongresine yapılan saldırı hükûmet kaynaklıdır. Polis saldırıganları korkutma sınırına kadar serbest bırakmakta ama yaralama ve ölümlerle sonuçlanacak düzeyde saldırıya izin vermemektedir. Başka bir deyişle, polis göstericilere hakimdir ve başından beri değil de korkutma sınırı aşılımaya yöneldiğinde müdahale etmek için hazır beklemektedir. Polis kendisi istediği için böyle davranamayacağına göre, bu bir hükûmet politikasıdır, ya da barış savaşının farklı araçlarla sürmesidir.

Verilen mesaj açıktır: Ya istediğimiz çizgiye gelirsiniz ya da siz bilirsiniz!

AKP hükûmeti kendisine güvenilmediğini biliyor olsa gerektir. Güvenmek için neden yok, neden güveneceksiniz?

Bir kişiye, bir hükûmete, bir organa güven belirli nedenler üzerinde yükselir. Kürtlere yönelik politikasında hükûmete güvenilmesi için herhangi bir neden yoktur. Bu kaçınıcı çözüm söylemi, bu kaçınıcı ateşkes istemi?

Geçmişte hepsi yapıldı ve sonuç ortadadır.

PKK'nin silahlı güçlerin ülke dışına çıkarılması dersiniz, geçmişte bu da yapılmıştı. Hepsinin sonu daha kanlı çatışmaların gündeme gelmesi oldu. İki tarafın da birbirine hiç güvenmediği bir ortamda, güven ancak küçükten büyüğe doğru giden karşılıklı adımlarla sağlanabilir.

Yeni yargı paketiyle keyfi olarak tutuklanmış bir bölüm KCK'linin serbest bırakılması ve geleceğe ilişkin umutlu sözlerin karşılığında, "silahlı güçlerinizi sınır dışına çekin" talebi ortaya sürülemez. Yapılanla istenilen arasında denge yoktur.

Güven ise ancak karşılıklı ve birbirini dengeleyen adımlarla sağlanır. Bir taraf attığı adımın önemine uygun olarak karşı tarafın da adım atmasını bekler. Bunu beklemek hakkıdır, daha fazlasını hele çok daha fazlasını beklemek ise hakkı değildir. AKP'nin yaptığı ise bundan başka bir şey değildir. Bazı adımlar atıyor ve karşı taraftan da kendilerinininkilere hiç uygun olmayan büyük adımlar bekliyor.

Başbakan Erdoğan bunu açıkça ifade de etti: Önce silahlı güçlerini sınır dışına çekerler, sonra gerekli adımları atarız.

Bunun adı barış değil, dayatmadır. Savaşın, başka yöntemlerle, barış adı altında sürdürülmesidir.

Bunu söyleyen kişinin, "Bana ve hükûmetime neden güvensinler?" diye sorması gerekir. Güven, somut olaylar üzerinde yükselir ve geçtiğimiz on yılda hükûmet tarafında çözüm konusunda ciddi bir iyiniyet de görülmemiştir.

Medyada her zaman olduğu gibi hükûmetin kalemşorları çok hayran oldukları kendi barış teorilerini anlatıyorlar. Sık sık solu ve demokratları da etkileyen şöyle bir yöntem kullanıyorlar: Her adımdan, başbakanın ya da bir

bakanın her sözünden teori üretiyorlar.

Bu teori büyük gürültü yaparak zihinlere sokmaya çalışıyorlar. Bu konuda insanların unutkanlığına güveniyorlar olsa gerektir, çünkü geçmişte bu şekilde ürettikleri teorilerin sonuçsuz kaldığını hatırlamak bile istemiyorlar.

Burada yöntem yanlışdır ve çıkarılan büyük gürültünün etkisinde kalarak bu yönetime itibar etmemek gerekir. Her olaydan teori çıkarılmaz.

Hükûmetin barış konusunda eskiden beri sürekliliğini koruyan bir çizgisi vardır. Yeni olaylar ve açıklamalar bu çizgi temelinde değerlendirilirse gerçek anlamlarını kazanırlar.

Hükümetin sürekli çizgisi şudur: Kürt sorununu çözmek değil, onu birlikte yaşanılabilir düzeye getirmek.

Bugün de bu çizgiden önemli oranda uzaklaşıldığını gösteren göstergeler bulunmuyor. Dolayısıyla başbakanın ya da bir bakanın barış ile ilgili sözlerini, bu sözlerle sınırlı kalarak değil, bu sürekli çizgi temelinde değerlendirmek gerekir.

Bir yandan barıştan söz edeceksiniz, diğer yandan bombardımanlar sürecek. Barış denilecek ama, HDK ve BDP'lilere polis gözetiminde saldırılacak. Barış denilecek ama, Kürt halkının değişik düzeylerdeki temsilcileri sürekli azarlanacak. Burada söz konusu olan, barış adına savaşın farklı yöntemlerle sürdürülmesidir. Hükümetin çözüm doğrultusunda açık, somut bir planı bile bulunmuyor.

Burada yine yıllardan beri sürmekte olan çizgiyi görüyoruz: Bir adım atarsın, karşı taraf ne yapacak ona bakarsın, duruma göre sonraki adımı atmazsın ya da değiştirerek atarsın.

Hükümetin kendi görüşünü hakim kılmak istemesi

normaldir, ama bu yöntemlerle sonuç alınmaz. Silahların susması ve barışçı çözüm, çelişkilerin son bulacağı anlamına gelmez.

Politik alan herkese açılır, herkes örgütüyle orada yerini alır ve halkın vereceği karara da saygılı olur. Çelişkiler vardır, çekişme vardır, sadece silah yoktur. Mücadele silahın dışındaki araçlarla yürütülür.

“Hükûmet silahsız politik mücadelede ağır basacağına inanıyorsa, şimdiye kadar beklemiş olması hatadır” saptaması yapılmalıdır. Bu konuda kendisinden emin değilse ve yine geçmişte olduğu gibi dayatmalar yoluyla sonuç almaya çalışıyorsa, bu yolun yol olmadığını anlaması uzun sürmeyecek, bugünkü diyalog düzeyini bile bulamamak tehlikesiyle karşılaşacaktır.

İnsanlar barış istiyor. Gözü dönmüş milliyetçilerin önemli bir bölümü bile daha fazla insanın ölmesini istemiyor.

Barışın yolu ise bellidir: Adım atılır ve karşı taraftan da atılan adımın büyüklüğüne uygun adım atması beklenir. Bu süreç biraz ilerledikten sonra bugünkünden daha iyi bir güven ortamı oluşur. O zaman daha büyük adımların atılması gündeme gelir. Süreç böyle ilerler. Neredeyse otuz yıldır süren bir savaşın kalıcı olarak başka nasıl sona ereceğini düşünebilirsiniz?

1984’te doğanlar bugün 29 yaşında, başka bir deyişle bir nesil savaş içinde büyüdü. Dayatmalarla, azarlamalarla, atıp tutmayla, yeni operasyonlarla bir yere varılmaz. Varılsaydı, bugüne kadar varılmış olması gerekirdi.

AKP, gerçekten barış istiyorsa, bugüne kadar sürdürdüğü çizgisini değiştirmelidir. Barış, savaşın farklı araçlarla sürdürülmesi olmamalıdır.

27 Şubat 2013

BARIŞIN DİKENLİ YOLU

Üç önemli gelişme oldu.

Birincisi: Başbakan birkaç günlüğüne değişik ülkelere ziyarete gitti. Ülke içindeki durumu gerekçe göstererek ziyareti erteleyebilirdi, ama gitti. Hemen ardından Başbakanın yerine vekâlet eden Bülent Arınç ve Cumhurbaşkanı Abdullah Gül gerginliği yumuşatmaya yöneldiler.

Herkes gerginliği tırmandırmanın Başbakan olduğu konusunda birleşiyor.

Hükûmet Başbakan'ın daha iyi denetlenmesine mi karar verdi, bakalım göreceğiz. Başka ülkelere gitmenin ertelenmemesi ve hemen ardından AKP'nin önemli isimlerinin durumu yumuşatmaya yönelmeleri böyle bir ihtimali akla getiriyor.

Bir süre sonra hükûmetteki bazı bakanlar değiştirilirse şaşdırmamak gerekir. Başbakan hırçın tutumuyla, tepeden bakan tavırlarıyla, insanları azarlamasıyla olayların tırmanmasına ve AKP'nin önemli zarar görmesine neden oldu.

İkincisi: Cumhuriyet tarihinin en büyük kitle eylemi gerçekleşti. Büyük ölçüde kendiliğinden gelişen bu eylemin öncüsü ya da belirgin bir örgütü yok. Olayların merkezi olan Taksim'deki kitle büyük oranda gençlerden, 1990'lı yıllarda doğarlardan oluşuyordu.

15-16 Haziran 1970'deki işçi direnişinde bile olaylar ve çatışmalar İstanbul ve İzmit'in dışına çıkmazken, bu kez çok sayıda kente yayıldı.

Bu ülkede artık yeni bir politik özne var. Büyük oran-

da örgütsüz ve kendiliğindenci yönü ağır basan bir hareket olması, yeni bir politik öznenin varlığını ortadan kaldırmıyor.

Batı ülkelerindeki 1968 hareketi de büyük oranda kendiliğinden gelişmiş, toplumun önemli bölümünü etkilemiş ve somut örgütlenmeler daha sonra şekillenmişti.

Üçüncüsü: TGB ve İşçi Partisi'nin bu eylemde öncülüğü ele geçirmesi söz konusu değildir. Küçük ve aşırı provokatif bir yapıya sahip olan bu örgütlerin eskisine göre güçlenmesi söz konusu olmakla birlikte, bunların gürültüsüne gerekenden fazla önem vermemek gerekir.

Bu örgütler 1990 kuşağını örgütlemek için ellerinden geleni yapacaktır ve burada büyük bir tehlike bizi beklemektedir. Ulusalçılarla, TGB ve İP'lileri aynı görmek ve hepsini ırkçı olarak nitelendirmek yanlıştır ve son derece tehlikelidir.

Mustafa Kemal resmi taşımak, İstiklal Marşı ve Türk bayrağı meraklısı olmak, kendi başına insanları ırkçı yapmaz. Kürt düşmanı yapmaz. TGB ve İP'in de aynı sembollerini kullanmasından hareketle, "bunların hepsi aynıdır" sonucuna varmak yanlış olur.

Unutmayalım ki, bu örgütler Deniz Gezmiş'i de kullanıyorlar. Kendilerini çok gibi göstermek için her şeyi kullanıyorlar. Bu çabalarında onlara yardımcı olacak tutumlar geliştirmek herhalde bize düşmez. Bu ekipte kadro olsaydı Adalet Partisi'nden geri kalanlara kadar düşmezlerdi.

Ulusalçılık genel bir tanımlamadır ve kendi içinde farklı anlayışları barındırır. Bu anlayışları birbirinden ayırmasını öğrenmemiz gerekiyor. Ulusalçılar arasında Kürtlerin taleplerine olumlu yaklaşanlar az değildir.

"Kendi bayrağımı taşıyorum, kendi dilimi konuş-

yorum ve aynısı Kürtlerin de hakkıdır.”

Saldırgan, provokatör bir kesime bakarak bütün ulusalcıları bunlar gibi görmek doğru değildir. Türk bayrağının olduğu, İstiklal Marşı'nın okunduğu, Mustafa Kemal fotoğrafının taşındığı her yerde TGB ve İP egemenliği aramak, tam da bu örgütlerin yaratmaya çalıştığı imajdır.

Çok sayıda gencin nasıl bir eğitimden geçerek yirmili yaşlara geldiğini biliyoruz. Yıllardan beri sürdürülen şovenist propagandayı da biliyoruz. Bu gençlerin değişeceklerini, Kürtleri daha iyi anlayacaklarını düşünmek gerekir.

En azından İstanbul'daki o büyük hareketlilik içinde ortaya çıkan etkilenmelerin öykülerini okuyoruz.

“İstanbul'da bize bunu yapan polis, Diyarbakır'da kim bilir neler yapmıştır.”

“Eskiden Kürtlerin anlattıklarına inanmazdım. Şimdi ise az bile anlatmışlar diyorum.”

“Kürtleri yanlış tanıdım!”

Birkaç örnekten hareket ederek büyük genellemelere gitmek doğru değildir, ama şu da açıktır: BDP ve genel olarak Kürt halkı eylemleri desteklediği ve içinde yer aldığı oranda insanların görüşleri değişmiştir.

Bayrağı, İstiklal Marşı'nı ve Mustafa Kemal'i sevebilirler. Kürtlere düşman olmadıktan ve hatta takdir etmeye başladıktan sonra sevsinler, kime ne zararı var!

Yeni bir politik özne, Cumhuriyet tarihindeki en büyük halk hareketine yol açarak ortaya çıktı. Örgütsüz ve tepki temelinde şekillenmiş olabilir, ama vardır. Politik güçler dengesinde bu öznenin dikkate alınması gerekir. Bu özne bilinen bazı kalıplara sığmıyor. Örgütlü değil ama büyük bir halk hareketine neden oldu. Hareket söndüğün-

de bile etkileri ortadan kalkmayacaktır.

Burada ortaya çıkan büyük soru şudur: Politik çözüm ve barış artık daha mı zor?

Politik çözüm konusunda önemli adımlar atmaya istekli olmayan hükümet zayıfladı. Bunun anlamı şudur: Bundan sonra adım atması daha zor olacaktır. Politik çözüme yönelik itirazlar ve engellemeler daha fazla olacaktır.

Buna karşı ne yapılabilir?

Taksim'den çok sayıda kente yayılan olaylar politikadaki önemli bir ilkeyi yeniden gösterdi: Ne yapıldığı kadar ne zaman yapıldığı da önemlidir. Bugün bir şey yaparsınız, anlamı vardır; bir hafta sonra ise eski anlamını kaybeder.

Cumhuriyet tarihinin en büyük kitle eylemiyle ilgili olarak önderlik konusunu konuşmak için artık çok geç. Bu konuda bir hafta önce karar verip harekete geçmek gerekiyordu.

Sırnı Süreyya Önder ve Ertuğrul Kürkçü'nün çabası BDP'nin bu halk hareketindeki varlığını görünür kılabilmesi için yeterli olmadı. HDK da vardı, ama oldukça yetersiz kaldı. Yeni bir döneme doğru gidiliyor ve bu dönemde eski yetersizliklerden kurtulmak gerekir. İnsanlar daha fazla demokrasi istiyor.

Başbakan tarafından sürekli azarlanmayı, hayat tarzlarına sürekli karışılmasını istemiyorlar. Dikkate alınmak istiyorlar, isteklerinin dinlenmesini istiyorlar. Barışçı eylemlerine karşı şiddet kullanılmasını reddediyorlar.

Başbakan Erdoğan bu ülkede merkeziyetçiliğin azaltılması, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi konusunda kendi şahsında harika bir örnek sundu. Kim bu kişi diye

sorarsanız, cevabı uzundur: Nüfus planlamacısı (en az üç çocuk sahibi olun), mimar (Taksim Meydanı'na ne yapılacağına karar veriyor), herkesi azarlayan iyi bir hatip, uzman polis (eylemlerde dış tahrik var) ve daha sayılabilir...

Şunu sormak bile yeterlidir: Recep Tayyip Erdoğan başbakan mıdır, İstanbul Belediye Başkanı mıdır, yoksa ikisi birden midir? Neden her şeye karışıyor?

Önemli olan kendisinin niyeti değil, aşırı merkezizetçi sistemin buna uygun olmasıdır. İnsanlar yaşadıkları çevreyle ve kendi hayatlarıyla ilgili kararları kendileri almak istiyor. Bunun çaresi merkezizetçiliğin azaltılması, yereldeki özerkliğin artırılmasıdır. Bu aynı zamanda insanların alınan kararlara her kademedede daha fazla katılması demektir.

İstenilen budur ve bunu en iyi savunan da BDP'dir.

Hükûmet içine girdiği krizi ancak demokratikleşme hamlesiyle aşabilir. Bunu kendisinin yapmayacağı ve bu yönde zorlanması gerektiği görülüyor. İstemek bir şeydir, yapabilmek ise başka bir şeydir. İsteklerimiz üzerinde değil de bu isteklerin nasıl yapılabilecekleri üzerinde yoğunlaşmakta yarar bulunuyor.

Yapabildiğimiz oranda, demokratikleşme gerçekleştirilebildiği oranda, politik çözümün ve kalıcı bir barışın yolu kolaylaşacaktır.

5 Haziran 2013

BAŞARILIYDI, KENDİNİ YENİLEMEDİ VE KAYBETTİ

Almanya Milli Takımı Antrenörü Joachim Löw görevini bırakacağını daha önce ilan etmişti. Avrupa kupasında Almanya, İngiltere'ye yenilerek elendikten sonra yapılan bir yorumda şöyle deniyordu: “perde indi ama alkışlar yok. Löw beş yıl önce çekilmeliydi. Başarılıydı, Almanya'ya kupalar kazandırdı ama kendini yenilemeyi reddetti.”

Türkiye, Fransa ve İngiltere gibi dünya çapında iki takıma yenilip, Portekiz gibi bir takımı da yenseydi, elenmesine rağmen başarılı sayılabilirdi ama aynısı Almanya için geçerli değildir.

Başarı sürekli yenilenmek zorundadır. Bir zamanlar kazanmış olduğunuz büyük başarılarla övünmekle yetinirseniz, değişime ayak uydurarak kendinizi yenileyemezseniz, başarısızlık kaçınılmazdır.

Bu sadece futbolda değil her alanda böyledir.

Futbolda yeni taktikler, yeni öğrenme sistemleri, oyun analizleri bulunuyor. Eskiden bunları iyi biliyor olabilirsiniz ama değişiyorlar ve bu değişeni de öğrenmek zorundasınız. Öğrenmezseniz, düşersiniz.

Öğrenememek bir şeydir, öğrenmeyi gerekli görmemek başka bir şeydir.

Yeni döneme uyamıyorsanız, bırakırsınız. Bunda ayıplanacak bir şey yoktur. Herkes geçmiş başarılarınızı takdir eder ve “benden bu kadar” dediğinizde de kimse sizi eleştirmez. Ya bırakırsınız ya da milli takımı değil de önemli olmayan başka bir takımı çalıştırmaya başlarsınız.

Öğrenmeyi gerekli görmemek ve değişimi görmeyip de “zamanında yaptım, yine yaparım” anlayışında olmak ise sonu başarısızlıkla bitecek bir yoldur.

Aynı anlayış hayatın her alanında olduğu gibi Türkiye devrimci hareketinde de geçerlidir.

Çok sayıda kişi 40-45 yıl öncesinin başarılarıyla yaşıyor. Onları anlatıyor, bir daha anlatıyor ve yeniden anlatıyor. O dönemin başarılarının bir bölümünün abartma ve hatta uydurma olduğu söylenebilir. Geriye gidildikçe uydurmalar artıyor ve böylece geçmiş yapay olarak büyütülerek olmayan ya da çok zayıf olan sonrasının doldurulabileceği sanılıyor.

Tabii ki olmuyor.

2000 sonrasında önemli denilebilecek performansınız yoksa, öncekileri büyüterek sonrasını dolduramazsınız.

Ya “benden bu kadar” deyip bu belirlemeye uygun bir konumda yer alın. Mesela bazı eski devrimciler gibi sapıtmayın, ilerici kuruluşlara üye olun, gücünüz yettiği kadar faaliyet gösterin; bu da bir şeydir.

Böyle insanlara ancak saygı duyulur.

Ya da kendinizi yenileyin ama bunu gerçekten yapın, yapıyormuş gibi yapmayın.

Geçmişini tekrarlayarak ve onunla avunarak bugün ve gelecekte bir şey yapamayacağınızı anlayın.

İsteddiğiniz kadar keskin konuşabilirsiniz. Bu tür tavırlar ne kadar boş olduğunuzu eskiden belki bir oranda gizlerdi, şimdi iyice sırtıtmaktadır.

Bugün –kastettiğim son beş yıldır- hakkında çalışmamış, yeniyi kavramak için çaba göstermemiş olanlar

kolayca abartılı değerlendirmelere kapılabiliyorlar. Mesele eskinin insanları yapay zekayı, digitalleşmeyi, bunların nasıl kullanılabileceğini anlamıyor ve treni kaçırdıklarını düşünüyorlar.

Konuyla biraz ilgilenirseniz anlaması zor değildir.

Bütün mesele “benden geçti artık” diye düşünmemektir. Çaba gösterirsiniz, yine anlamazsanız, tamamdır, sizden geçmiştir ve konunuza uygun bir yer bulursunuz.

İnsan her zaman eskisi kadar yukarda bulunamaz, daha geride tutunmasını da bilmelidir. Hayatta ve devrimci harekette herkese uygun bir yer vardır, bütün mesele gerçekçi bir yaklaşımla yerini bulabilmektir.

Başka bir deyişle sürekli yapamayacağı ve hatta anlamadığı işlere heves edip insanların maskarası olmaktır.

Başarı sürekli güncellenmek zorundadır. Bir zamanlar –abartma yapılmadan değerlendirildiğinde- başarılı olabilirsiniz. Bununla yetinemezsiniz; her şey değişiyor, her alanda değişiyor, bunları öğrenmek ve kendinizi güncellemek zorundasınız. Aksi durumda başarısızlık kaçınılmazdır ve vakit varken konunuza uygun yere çekilmenizde yarar vardır. Başka türlü davrandığınızda yoldan kaldırılması gereken engel durumuna dönüşürsünüz.

Futbol bunun son örneği oldu denilebilir.

Dikkate alınmayan İsviçre, Fransa’yı eleyebildi. Bunu yeniyi daha iyi öğrenebildikleri ve uygulayabildikleri için yaptılar.

Bazı kişilerin yaptıkları değerlendirmeler ise tek kelimeyle boştur. Neymiş, İsviçre ülkesindeki başka kültürlerden insanlara şans tanıdığı için başarılı olmuş!

Fransa milli takımına baksana, kaç tane siyah var.
Fransa aynısını yıllardır yapıyor.

Bunlar kolay açıklamalardır ve esası görmemek ama
gördüğünü sanmaktır.

Ne yapalım, isteyen varsın öyle sansın!

Başarı yenilenmeyi, yenilenmek ise sürekli olarak
yeni öğrenmeyi gerektirir.

30 Haziran 2021

BAŞARISIZ TEŞEBBÜSLER

Başarısız devrim teşebbüsleri başarılı olanlardan çok daha fazladır ve bunları da öğrenmek gerekir. Döneme ve ülkeye göre bu teşebbüsler değişebilir. Bazılarından öğrenilecek bir şey yoktur çünkü isyanın başlamasıyla bitmesi neredeyse aynı olmuştur. Bazıları ise uzun sürmüştür.

Almanya'da 1918-1919 devrimi bunlardan bir tanesidir. Paris Komünü'nden daha önemli bir deneydir.

1959'da Küba devrimiyle 1979'da Nikaragua devrimi arasında geçen 20 yılda Güney Amerika'nın 15 ülkesinde 17 başarısız teşebbüs yapılmıştır. Che'nin Bolivya deneyi de buna dahildir. Bazı başarısız teşebbüsler çok pahalıya mal olmuştur ama sonradan gelenler yaşanan her deneyden bir şeyler öğrenmiştir. Bu onların başarılı olacağı anlamına gelmedi ama en azından eski hataları yapmadan harekete geçtiler ve onları aşarak yeni hatalar yaptılar.

Hatasız devrim zaten olmuyor...

Beni özellikle ilgilendiren reel sosyalizmin tarihe karıştığı 1989-1991'den sonra değişik ülkelerdeki isyan hareketleri ve uzun sürmüş kitlesel gösterilerdir. Yazılarımı okuyanlar bilirler, bunların hiç birisini eleştirmedim, tersine özelliklerini ve nereden nereye gittiklerini belirtmeye çalıştım. Bazılarının bunları eleştirmesini de anlamsız buldum. Bu insanlar denediler ve başarılı olamadılar, eleştiren bazı kişiler ise başarısız deneme bile yapamadılar.

İlk hareket Zapatistalardı. Uzun sürdüler ve önemli işler yaptılar. Sosyal Forum hareketinin kurulması bunların eseri sayılır. Bugün eski iddialarını kaybetmiş durumdalar ve Meksika'da bölgesel bir hareket olma durumuna geldiler.

Ardından değişik ölkelere yayılan Sosyal Forum hareketi geldi. Bu hareketin bir parçası olan ATTAC değişik ölkelerde örgütlendi. Başlangıçta sermaye hareketlerinin vergilendirilmesi amacıyla başlamıştı, giderek kapitalizme karşı yönde evrimleşti. 1995-2005 arasında İtalya ve Fransa'da yapılan büyük gösterileri hatırlarsınız. Bu gösterilerle suyun özelleşmesini ciddi oranda engellediler.

Sonraki yıllarda Sosyal Forum hareketi büyük oranda dağıldı, ATTAC ise sürüyor. Sadece Almanya örneğini biliyorum ama bu örgüt dünyanın birçok ülkesinde bulunuyor. Yerelde örgütlenmesi nedeniyle hareketsiz gibi görünüyor ama en azından Almanya'da hiç de böyle değildir.

Bir başka örnek, Almanya'da Sol Parti'dir. PDS (Demokratik Sosyalizm Partisi) ile SPD'den ayrılanların birleşmesiyle kurulan Sol Parti Avrupa Birliği ülkelerinde adı duyulan bir parti oldu. Almanya'da seçimlerde yüzde 10 civarında oy almak kolay değildir. Bu parti içindeki Komünist Platform'un ilticacılara karşı tavır alması dikkat çekicidir ve marksist sosyalizmin 20. yüzyıl tarihi incelendiğinde yeni bir olgu da değildir. Olumsuz bir örnektir ama tarihsel nedenleriyle birlikte incelenmesi gerekir.

İtalya'da Komünist Parti – Yeniden Kuruluş kuruldu, büyük çıkış yaptı ve dağıldı. Hükümet ortağı olduktan sonra Irak savaşını destekleyince bittiler.

Almanya'da Sol Parti ısrarla ve inatla savaş karşıtı tutumunu her zaman sürdürdü ve bu önemlidir.

Yunanistan'da Syriza, İspanya'da Podemos kısa sürede kapitalizmin duvarlarına çarptılar. Syriza'ya "şöyle yapmalıydı" diye akıl vermek bence tamamen anlamsızdır. Devrim yapamadılar. Avrupa Birliği'nden çıkmayı başta Yunanistan halkı istemiyordu. Göçmenler lehine ve ırkçılık karşıtı yasalar çıkardılar. Bunlar genellikle görülmez ama önemlidirler.

Almanya’da kısa süre önce Berlin’de yapılan “Bölünemez” başlıklı 150 bin kişilik bir gösteri vardı. Gösterinin temel motifi ilticacıların hakları, göçmen hakları, emekçilerin hakları ve özgürlüklerin savunulmasının bölünemez, birbirinden ayrılamaz olduklarıydı. Gösteri bir yerde de Sol Parti içindeki Komünist Platform’a cevap özelliği taşıyordu.

Podemos örneği dışındaki örneklerin tamamını biliyorum diyebilirim. Sosyal Forum, PDS ve ATTAC ile ilgili bilgi aynı zamanda pratik bilgidir. Sosyal Forum’un düzenlediği büyük konferansların tümüne katıldım ve şansa bakın ki Avrupa’nın ortası sayıldığı için bunlar genellikle Frankfurt’ta oluyordu.

Dünyada her taraf kaynıyor, sessiz gibi görünen ülkelerde haberler uluslararası basına yansımadağı için sessizlik varmış gibi görünüyor. Herkes bir şeyler yapmaya çalışıyor, kendince çıkış yolu arıyor.

Kapitalizmin yıllardan beri dikkat çekmeyen önemli iki özelliğı her ülkede değışik şekillerde kendini gösteriyor.

Birincisi: Kapitalizmde kriz kaçınılmazdır ama önemli olan krizi yönetebilmektir. Kriz yönetilebiliyorsa mesele yoktur. Bu nedenle “kapitalizmde krizler kaçınılmazdır” demek, aslında bir şey söylememektir.

İkincisi: Kapitalizmin muhalif hareketleri içerebilmek ya da yutabilmek özelliğidir. Kapitalizm belirli oranda kendisini değıştirerek muhalif hareketi bünyesine alır. Almanya’da Yeşiller örneğinde bunun nasıl gerçekleştiğini **68’den Ne Kaldı?** kitabında incelemiştim. Yeşiller 68’in sonuçlarından bir tanesidir. Özellikle bu ikinci özeliğın mekanizmalarının iyi öğrenilmesi gerektiğı düşüncesindeyim.

Almanya örneğinde olduğı gibi kapitalizm “yeşil kapitalizm” oluyor ama kapitalizm olarak kalıyor. Bu ülkede nükleer enerjiden çıkış kararını yıllarca bunu reddeden Hıristiyan Demokrat Parti’nin vereceğini 30 yıl önce kim dü-

şünebilirdi?

68'in önde gelen militanlarından Joschka Fischer'in bir dönem Dışişleri Bakanı olacağı da kimsenin aklına gelmezdi. Bakan olarak değişen Alman kapitalizminin çıkarlarını savunacaktı.

Bizde böyle şeyler olmaz ama dünya çapındaki kapitalist ülkelerde kapitalizm fazlasıyla esnektir.

Bunu sağdaki kafa yapısını anlatan birkaç örnekle somut olarak belirteyim.

Almanya Başbakanı Angela Merkel, Demokratik Almanya Cumhuriyeti (DAC) kökenlidir ve buradaki partinin (SED) gençlik örgütündendir. DAC tarihe karıştığı zaman Almanya sosyalistlerinin Rosa Luxemburg ve Karl Liebknecht'ten beri gördüğü iki yetenekli politikacı ön plana çıktı. Birisi DAC'nin son başbakanı Hans Modrov diğeri ise Gregor Gysi idi. Zamanın Hıristiyan Demokrat Parti yetkililerinden bir tanesi, "Bu iki kişi bize gelirlerse severek alırız" diyecekti.

Gelmediler!

Bir başka örnek Dışişleri Bakanı olan Fischer ile ilgilidir. Kızıl Ordu Fraksiyonu'nun önde gelen kişilerinden Ulrike Meinhof'un kızı Fischer'in bir gösteri sırasında bir polisi dövmesinin fotoğrafını bulup yayınladı. Fischer özür diledi. Asıl ilginç olan polisin açıklamasıydı: "Bu olayın üzerine gidilmesi gerekmez. Bir dışişleri bakanından dayak yemek her polise nasip olmaz!"

Kapitalizmle uğraşmak zor iş ama olmayacak iş de değil...

24 Ekim 2018

BAŞKA BİR 12 EYLÜL

12 Eylül terörünü, ağır etkilerinin halen sürdüğünü, 12 Eylül’de devletin yeniden örgütlendiğini ve bununla ilgili konuları yeniden anlatmayacağım. Keşke 39 yıl sonra 12 Eylül’ü geride bırakabilseydik diyeceğim ama yapamadık ve anlaşılan bu durum daha da sürecektir.

Bunun yerine 12 Eylül ile ilgili olarak sosyalistlerin önemli bölümünü kapsayan Almanya’daki protesto mitingleri öncesi yayınlanan bildirilerin hazırlanmasından söz edeceğim. Toplantılara katılan örgütlerin hepsinin adını sayamam ama yaklaşık 25 örgüt vardı, büyük örgütlerden Kurtuluş ve PKK bulunmuyordu.

Bu toplantılara ilk kez 1983’te katıldım ama asıl festivali kaçırmışım. Daha önce bu toplantılar iki gün sürermiş, ben geldiğimde kısalmıştı, 8-10 saatte bitiyordu.

Diyebilirsiniz ki sonuçta bir sayfalık bildiri için bu kadar tartışmanın ne gereği vardı?

Bunu bugün söylüyorsunuz ama o zaman öyle değildi.

İlk birkaç saat “Burada devrimci görmediğimiz örgütler var” muhabbetiyle geçerdi. Partizan, Halkın kurtuluşu ve benzeri birkaç grubun derdi TKP’yi bu toplantılardan dışlamaktı. FİDEF katılıyordu ama herkes biliyordu ki temsil ettiği TKP idi. TİP, TSİP, TKEP, TKSP gibi başka Sovyetçi örgütlerle sorunları yoktu ama ille de TKP sorundu.

Bu arkadaşlar dışında herkeste şu görüş hakimdi: 12 Eylül’e karşı olan herkes katılmalıdır. Uzlaşma yolu buluruz, yeter ki bu anlayışı kabul edelim.

Bildiri konusunda iki büyük sorun vardı. İlki Cunta'nın karakteriydi; faşist midir, değil midir?

TKP o sırada faşist belirlenmesi yapmıyordu ama ödün vermeye hazırды. Bildiride bir paragrafta "askeri cunta" deniyorsa, diğesinde "faşist cunta" deniliyordu. Devrimci İşçi bu uzlaşma için büyük çaba harcadı, belirtmek gerekir.

İkinci sorun, Türkiye Kürdistanı belirlenmesiydi. FİDEF ya da TKP diyelim bu belirlenmeye kesinlikle itiraz ediyordu.

Kürt halkının varlığını, Kürtçeyi kabul ediyorlardı ama bu belirlenmeyi etmiyorlardı.

Gerekçe sorunca da, "Birleşmiş Milletler'de bu isimde üye yok" deniliyordu.

Gerekçenin böylesine de pes yani...

Saatler sonra galiba herkes de yorulmuştu, bir şekilde az kullanılması şartıyla bu belirlenme üzerinde anlaşma sağlanır gibi oldu. Sonuçta FİDEF de bu eylem birliğinde bulunmak istiyordu.

Toplantı biterken o ana kadar hiç konuşmayan Kawa örgütünden arkadaş itiraz etti.

"Bu isim eşitliğe aykırıdır, olmaz..."

"Nasıl yani?"

"Burada iki Türkiye bir Kürdistan geçiyor..."

Neyse ki bu itirazın üzerinde duran olmadı, bildiriri de öylece çıkacaktı.

Bugün aynı türde bir toplantı olsa hiç bu kadar tartışma olmaz, çabucak sonuca ulaşılır.

Demek ki, sosyalistler de gelişebiliyormuş...

“39 yılda daha iyisinin olması gerekmez miydi?” dersiniz, haklısınız derim ama bu kadar olabildi. Gelişilen başka konular da var ama 39 yıla göre az tabii...

Ekleyeyim, bir sonraki yılda, 1984’te aynı sıkıntı sürmedi nkn birkaç protesto mitingi vardı ve hepsinin de ayrı bildirisi söz konusuydu.

Madem anlaşılamıyor, saatlerce tartışmak yerine böyle yapmak daha iyi oluyordu.

1984’te mitinglerden birisi Duisburg’da idi. FKBD-C’nin (Faşizme Karşı Birleşik Direniş Cephesi) Avrupa kolu olan BIRKOM’un (Birlik Komitesi) mitinginde Türkçe bildiri-yi ben Kürtçeyi KOMKAR’dan Sertaç Bucak okumuştu. Kısa sürede ikimiz de vatandaşlıktan atıldık.

Kalabalığı on bin kişi gibi hatırlıyorum. Başka mitingler hakkında pek bilgim yok ama onlarda da bu civarda katılım olduğunu sanıyorum.

11 Eylül 2019

BAŞKA BİR GEÇMİŞİN GELECEĞİ

Başlıkta anlatılmak istenen şudur: hayatımda iki büyük dönemeç vardır ve eğer bunlarda farklı karar verseydim, o farklı geçmişin geleceği de farklı olurdu, hem de çok farklı... Bu farklı geçmişin geleceğini ya da bugününü yaşayabilir miydim?

İnsan sonuçta her koşulda yaşayabilir ama yaşamak vardır ve bir de eksiklik duygusuyla yaşamak ya da başka türlü yapmalıydım duygusuyla yaşamak...

Küçük olaylarda insan her zaman gelecekte de doğru bulacağı şekilde davranamaz ve bu herkesin karşılaştığı bir durumdur. Burada sorun yoktur ama gelecekteki hayat çizginizi büyük oranda etkileyecek dönemeçlerde farklı tercihler yapmış olmak başkadır. 19 yaşından beri en korktuğum şey geçmişe baktığımda “şunu da yapsaydım” duygusuna sahip olmaktı. Büyük olaylardan söz ediyorum, küçükler değişebilir ve geçmişte şu veya bu küçük olayda doğru olanın daha farklı davranışta bulunuyor olması gelecekte o olayı hatırladığınızda sizi fazla rahatsız etmez.

İnsanın hayatta amacı olmalıdır. 19 yaşındayken bunu yazdığımı hatırlıyorum. Bir defterim vardı arada bir düşüncelerimi yazardım, daha sonra karar verince yazmayı bırakacaktım. Hayatta amacı olmak soyut bir belirlemedir, nasıl bir amaç? Hayatın amacı kendini gerçekleştirmektir. Bu ne demektir? Değişik anlamlar verilebilir; benim için insanın sahip olduğu yeteneklerin sonuna kadar geliştirilmesidir. İnsanın yeni bir insan olmasıdır. Yeni bir insanın ortaya çıkmasını isteyen insan –bu büyük bir toplumsal projedir- bunu kendinde de yaratabilmelidir. Aynı yaşta okuduğum *Nietzsche*'nin **Zerdüşt Böyle**

Dedi kitabından bu nedenle çok etkilenmişim, neredeyse yeni şekillenen görüşlerimi ifade ediyordu: insan bir geçiştir; hayvanla üstinsan arasında bir geçiş... Buradan hemen çıkan sonuç mevcut insanın reddedilmesidir, ondan kurtulmaya çalışmaktır...

Bu hayat tarzına, bu insana, bu aileye, bu çevreye büyük tepkim vardı ve bu tepki bende büyük bir itici güç oluşturdu. Yıllar sonra okuduğum Berna Moran'ın anılarını yazdığı kitaptaki belirleme gibi: "İçimde büyük bir tepki vardı ve bu tepki beni marksizme götürdü."

Bu çevreden gitmek istiyordum ve bunun kendi başına farklı bir hayat sürerek yapılamayacağını da farkındaydım. Bireysel anarşistler gibi; sözde geçerli değerleri reddederler ama gerçekte onun parçasıdırlar, rahatlık uğruna kendilerini sürekli kandırmak zorundadırlar.

Bir çevreden çıkmak ya da ondan kurtulmak ancak başka bir büyük çevreye girmekle mümkündür. O çevreye bire bir uymayacak da olsanız eskisinde kalarak yeniyi inşa edemezsiniz.

Burada devrimci olmak süreci tersinden işler. Kişi işçilerden, çalışan halktan, yoksulluktan hareket etmez; önce devrimci ya da sosyalist olmaya karar verir, ardından bunları öğrenir. Beni bu yola sokan iki kitap ne Marx ne de Lenin'e aittir. Birisi Nietzsche'nin andığım kitabı ise, diğeri de *Herbert Marcuse*'un **Tek Boyutlu İnsan**'ıdır. Bu kitapta gelişmiş sanayi toplumunda insanın nasıl sahip olduğu kredi kartlarına indirgendiği ve kimliğini kaybettiği anlatılıyordu. Ankara'da Sergi Kitabevi'nden bu kitabı alıp, çevirisi öztürkçe kullanılarak yapıldığı için epeyce zorlanarak yine 19 yaşında okumuştum. Çok sonra öğrenecektim ki, bu kitap 1968 hareketinin dünya çapında önde gelen kitabıymış. Bizde bu kadar önemsendiği söylenemez ama ABD, İngiltere, Almanya ve Fransa'da (belki başka ülkelerde de) 1968'in kitabı sayılır. Kitap refah top-

lumunda insanın nasıl yok olduğunu anlatır. Bu yokoluşa karşı çıkmak, kendini bundan kurtarmak, toplumsal mücadeleyle başka bir insan yaratırken kendisi de başka bir insan olmak; 68'in ruhu budur. Bu ruhla tam bir çakışma sağladığımı söyleyebilirim.

22 yaşında ODTÜ'yü bitirdim, yıl 1972, iyi İngilizce biliyorum ve özellikle ABD'ye gitmek için burs bulmanın sorun olmadığı bir dönemdi. ODTÜ'ye bilim adamı olmak için girmiştım ve biliyordum ki en geç 35 yaşında profesör olurum. Üniversitede öğretim üyelerini tanıdıkça bu isteğimden vazgeçtim. Bunlar uzaklaşmak istediğim hayatın bir çeşidini yaşayan insanlardı.

Silahlı mücadele hareketi bana uygun geldi, neden bu kadar uygun geldiğini merak da etmedim. Nedenini yaklaşık 30 yıl sonra Almanya'nın Kızıl Ordu Fraksiyonu'nun yazılarını okuduğumda anlayacaktım. Adamlar ve kadınlar o kadar bilinçli yazmışlardı ki...

"Bu hareket bizim için de kurtuluştu" diyorlardı. Bu refah içinde görünen ama aslında ikiyüzlü ve çürümüş toplumdan kurtuluş... Refah insanları satın almıştı ve sadece unutmak istiyorlardı.

Onların durumu benimkinden daha zordu çünkü karşı çıktıkları toplum yakın yıllara kadar Nazileri desteklemiş, yenilince de o geçmişi unuttur görünmeyi tercih etmişti. Bu toplumdan kısa sürede kurtulmanın, bütün ilişkini kesmenin, günün birinde istesen bile geri dönmeyecek olmanın en iyi yolu da silahlı mücadeleydi.

Bu örgütün eylem kadrosunda yer alanlar arasında kadınlar çoğunluktadır. Örgütün kurucularından Ulrike Meinhof ülkenin önde gelen gazetecilerinden bir tanesidir. Fotoğraflarından görebilirsiniz, güzel bir kadındır ve silahlı mücadele yoluyla insanların önce kendilerini bu toplumdan kurtarmasının kadınlar için daha da önemli

olduğu düşüncesindedir. 1934 doğumludur ve öldüğünde 42 yaşındaydı ya da gençlik hevesiyle bu yolu seçmiş olmaktan uzaktaydı.

İçinde yaşadığı boğucu ilişkilerden kurtulmanın THKP-C ve THKO'nun önde gelen kadroları için de geçerli olduğunu düşünüyorum. Büyük çoğunluğu parlak taleberlerdi, özellikle Mahir Çayan... SBF'yi bitirmiş, doktorasını yazmış, sonra üzerinde durmamıştı... Hayat başka yerde onu çağırıyordu denilemez çünkü yıllardan beri zaten bu hayatın içindeydi ama artık açık karar vermesi gereken bir dönemece ulaşmıştı. İki birden yürümezdi.

Aynı ikilemele 1974'te Teorik Kimya'da yüksek lisansı bitirdiğimde ben de karşılaştım. Doktora yapmak istiyordum ama kafam ve enerjim başka yerdedi; üniversitede okurken de devrimci mücadele içindeydim, ikisini birden yürütmüştüm ama artık mümkün değildi, birisi seçilecekti.

Hayatımdaki ikinci büyük dönemeçle 1982'de Paris'te karşılaştım. ODTÜ'nün kimya lisans ve yüksek lisans diplomaları hemen tanınıyor, İngilizcem de iyi, Fransızca'yı bir ayda derdimi anlatacak kadar da öğrenmiştim; çevremde doktora yapmamı isteyenler vardı. İki en fazla üç yılda bitirirdim ama istemedim. Paris'te ev işgallerini yapmış, Hürriyet ve Milliyet gibi Türkçe gazetelerden daha çok Fransız basın ve televizyonunda günlerce yer almıştık. Birkaç kişiyle başlayıp bir yıldan biraz uzun zamanda Paris'in o dönemin şartlarına göre kitlesel örgütlerinden birisi haline gelmiştik. Açık kitle mücadelesinde hiç de fena değilmişim ama çıkmaza girdiğimizi de görüyordum. Her gün evden eve dolaşıyordum, sürekli yeni insanlar geliyordu ve bir bölümü de gidiyordu. Engellemek mümkün değildi çünkü sonuçta göçmen işçi olan bu insanlar -ilticacı yok denilecek kadar azdı- buraya para kazanmaya gelmişlerdi. Yine devrimciydiler ama gittikçe

uzaklaşıyor, başka bir hayata gömülüyorlardı.

Önümde büyük bir alan açılıyordu ama burada değil de birkaç kere gidip gördüğüm Almanya’da... Yaşadığım çelişkiler sonucu kurduğum örgütten ayrılmak kolay olmadı ama o büyük alanın çekiciliği hepsinin üzerindeydi. Tahmin ettiğim gibi de oldu. Sadece Avrupa ülkelerindeki mücadelenin değil Türkçe kültür dergiciliğinde de önemli yeri olan Yazın Dergisi Almanya’dan başka yerde yayınlanamazdı, hele de bunun 27 yıl sürmesi başka yerde mümkün değildi.

Bu ülkede iki üniversite daha bitirdim. Bunun para olarak karşılığı bulunmuyordu ama beni ilgilendiren de bu değil, insan bilgisinin temel alanlarında olabildiğince üniversite eğitimi görmektir.

Geçmişteki iki büyük dönemecin ilkinde ya da daha az ihtimalle ikincisinde başka bir hayatı seçmiş olsaydım kesinlikle daha rahat yaşardım ama huzursuz olacağımdan da eminim. İnsanın 70 yaşında “hayatta istediğim her şeyi yaptım” duygusuna sahip olması müthiş bir şeydir. Yapılması sadece bana bağlı olanları yapabildim tabii ki yoksa devrim yapamadım ama bunu ne ben ne de tek örgüt yapabiliirdi.

Önümde küçük olmayan bir gelecek bulunduğunu görüyorum, hissediyorum. Tabii bu duygu yanlış da olabilir ama istenen gelecek yapılabiliyorsa gelecektir, sadece istemekle olmaz.

Geçmişte herkes gibi ben de çok sayıda küçük şey yaptım ama bunlar değil büyükler geleceğe kalır.

1974-1975 adı bugün bile bilinen bir örgütün kurulması ve yıllar sonra da olsa o dönemin en önemli kitabı sayılan **Türkiye Devriminin Acil Sorunları**’nın (TDAS) yazılması...

Yazın Dergisi (1982'de başka arkadaşlar başladı, 1984'te yönetimini ben almıştım.)

2008-2013 arasında bütün sosyalist hareketin ilgisini çeken örgüt tarihiyle hesaplaşma ve bu sitenin kuruluşu...

2014-2020 arasında yazdığım sekiz kitap: **Belma'ya Mektuplar, 40 Yıl Sonra TDAS, Mülteciler Göçmenler, Geleceğe Dönüş, Che Guevara – Kısa Uzun Bir Hayat, 68'den Ne Kaldı?, Küresel İç Savaş ve Türkiye, TDAS'ın Tarihi.** Önceki yıllarda yazdıklarım da var tabii ve bunlardan özellikle üçü tanınır: **Avrupa Birliği ve Türkiye – Soldan Bir Bakış, Alt Emperyalizm ve Türkiye, 1989 Berlin Duvarı.**

Her zaman kolektif çalışmaya inanan birisi olarak bunların hiç birisini tek başıma yapmadım. Mesela **Yazın**'ı düşünürsek... 12 Eylül'den sonra Avrupa ülkelerine gelmiş çok sayıda yazardan yazılar toplanacak ve dergi hazırlanacak, bir başkası mizampajı yapacak, dergi basılacak (dergi 11 yıl Türkiye'de da yayınlanacaktı ve bu da ayrı bir işti), dergi satılacak ve parası toplanacak ki yenisi basılabilsin...

Bunları bir kişinin üstlenmesi mümkün değildir, ekip işidir; bu ekipte önemli yerinizin olması bir şeydir, her şeyi yapmaya kalkmak başka bir şey...

Hayatlarını kaybeden çok sayıda arkadaşımız bir kitabın adını bir örgütün adı haline getirdiler. Onlar ve hayatta kalanların mücadelesi olmasaydı **TDAS** iyi bir kitap olmakla kalırdı.

Fena performans değil doğrusu ama gelecek daha bitmedi. Başka bir geçmişin geleceği de olmadı...

29 Nisan 2020

BAŞKA TÜRLÜ OLMAZSA COĞRAFİ HAKLILIK

İsmi gerekli değil, sosyalist hareketin tanınmış ve yıllardan beri başlıca işi ortalıkta dolaşmak olan bir kişisi, bir arkadaşla konuşurken, “Engin yıllardır yurtdışında yaşıyor” demiş. O arkadaş da, “Sen yıllardır burada yaşadın da bir şey mi yaptın?” demiş. Doğrusu bu kadar kestirme cevap aklıma gelmezdi.

Yıllardan beri “coğrafi haklılık” adını verdiğim yaklaşım tarzına alıştım. Kişinin Türkiye’de yaşıyor olmaktan başka özelliği bulunmayınca ve herhangi bir konuda yetersiz de kalınca bu “coğrafi haklılığa” sığınır: ben burada yaşıyorum!

Orada yaşamak orasını bilmek anlamına gelmiyor. Mesela İstanbul Bakırköy’de veya başka bir kentin bir bölümünde yaşayan insan başka kentteki sosyal ortamı nereden bilecek? Türkiye’de yaşayınca ülkeyi bildiğini sanmak büyük bir yanılgıdır. Bir yerde yaşamakla o yer bilinmez. İyi bir bakış açısı kazanmış olmanız gerekir. Önemli olan ile önemsizi birbirinden ayırabilmeniz de ek olarak gereklidir.

Belirli bir yerde yaşayınca –diyelim İstanbul- en fazla o yerdeki insanları tanırırsınız. Büyük bir kentte hepsini tanıyabilir misiniz, orası da ayrı konudur. Ve iddia ediyorum, sosyalist hareketi temel özellikleriyle Türkiye’de yaşayanların büyük bölümünden daha iyi tanıyorum. Sosyalist hareketi tanımak, çok sayıda insan tanımak değildir, bunu Avrupa’da da yapabilirsiniz; belirleyici kişileri tanımak ve yaklaşımlarını bilmektir. Ortalıkta dolaşmaktan başka işi olmayan çok sayıda sosyalist bulunuyor ve bunları tanımasanız da olur.

Eskiden Türkiye’de yaşıyor olmayı yeterli sayan insanları ikna etmeye çalışırdım ama bir süredir vazgeçtim. Boşa zaman harcamanın gereği bulunmuyor, istediklerine inansınlar, biz işimize bakalım.

Dünya eskisi gibi değil; kim, nerede ve ne yapıyor; kısa sürede öğrenebilirsiniz. Gidip gelen çok sayıda kişiden biliyorum ki, coğrafi haklılık temelinde konuya yaklaşanların önemli bölümü hiçbir şey yapmıyor. Ne gerek var uğraşmaya? Bir şey yaparsın, ortaya bir şeyler koyarsın, insanlar da benimser ya da eleştirir; bunun dışında konuşmanın gereği bulunmuyor.

Sosyalist hareket yıllardan beri Avrupa ülkelerindeki –özellikle Almanya- örgütlenmesi sayesinde Türkiye’de yayın çıkarabiliyor, biliyor musunuz?

Bilmeniz gerekir, bilmiyorsanız sizin orada yaşasanız bile sosyalist hareketten pek haberiniz yok demektir. Bu durum yeni değil, yıllardan beri sürmektedir.

Eski satış sayılarına ulaşmak mümkün değil ama burada bir dergi veya gazete oradakinin birkaç katı fiyata satılabildiği için yayın işi Avrupa ülkelerinden gelen parayla dönüyor.

Yayın çıkarılır, sonra satılıp parasının gelmesi gerekir ki yeni sayı çıkarılabilsin... Bunu anlamak zor olmasa gerektir ve yıllardan beri Türkiye’deki satış, masrafı karşılamaktan oldukça uzaktır. Her yayının durumunu biliyorum ama büyük çoğunluk için durum böyledir.

1990’lı yılların ortalarında SÖZ adlı haftalık bir dergi yayınlanıyordu. İyi bir dergiydi ve Avrupa sorumlusuydum. Avrupa ülkelerindeki satış derginin basım parasının yanı sıra büro masrafını da karşılıyordu. Bu satış olmasaydı derginin çıkması mümkün değildi.

Çok sayıda başka örnek verebilirim.

Belirttiğim gibi o zamanın satış sayılarına bugün ulaşmak mümkün değildir. Mesela Emek Dünyası adlı işçi gazetesi -1986 yılında- Avrupa'da 1000 tane satıyordu. 700'ünün parasını toplayabildiniz diyelim -yüzde yüz satış bedeli toplayabilmek mümkün değildir- bu miktar baskı ve büro masrafını fazlasıyla çıkarıyordu.

TKP bir dönem günlük gazete çıkardı ama fazla sürdüremedi, iflas etti. Normal; haftalık derginin ve hele de günlük gazetenin masrafı çok yüksektir. Türkiye satışıyla bunu asla karşılayamazsınız, mutlaka Avrupa'da iyi bir dağıtım ağınızın bulunması gerekir. Arkadaşlar komünist olunca böyle konuları otomatik olarak bildiklerini sanırlar ve kaçınılmaz olarak gazeteyi çıkaramaz duruma gelirler. Avrupa'da dağıtım ağları günlük gazete için çok dardı ve varılan sonuç da kaçınılmazdı.

Yıllardan beri Avrupa ülkelerindeki değişik Türk ve Kürt örgütlerinin gönderdikleri bağış paralarını saymıyorum, çok yüksek miktarlardır.

Hal böyle iken, Avrupa ülkelerindeki çalışmayı küçümseyeni en azından ben ciddiye almam. Ne istiyorsa onu düşünebilir. Ciddiye alınmak isteyen, yaptığı iş kadar konuşmalıdır.

Çok sayıda okur HDP'li olmasa bile bu partiye sempatiyle bakıyor, biliyorum. HDP son seçimde TBMM'ne Almanya'dan aldığı yüksek oy ile girebildi. AKP'den sonra Almanya'da ikinci parti durumundadır. Bazı Avrupa ülkelerinde birinci partidir ama orada toplam oy kullanan sayısı az olduğu için toplam oy içindeki ağırlığı da az olmaktadır. Bunun çok kişinin çabasıyla gerçekleştiğini anlamak zor olmasa gerektir.

Son olarak maalesef Türkiye'den buraya gelmek zorunda kalanlar ile ilgili olarak çok kişi gibi ben de iyi düşüncelere sahip değilim. Bir bölümünü geldikten birkaç

ay sonra meyhanelerde aramaya başlıyoruz (Almanya'da rakı Türkiye'den ucuzdur); bazı kadın ve erkekler kendilerini öyle dağıtıyorlar ki, bırakın devrimciliği, insanlıkla ilgileri kalmıyor.

Bu insanlar buraya gelince birdenbire mi değişiyor? Bu mümkün değildir. Türkiye'de iken bastırılmış bir sürü duygu burada patlayarak ortaya çıkıyor.

Gayet iyi arkadaşlar da oluyor gelenler arasında ama yukarda özelliklerini saydıklarım da hiç az değildir. Aralarında merkez komitesi üyeleri de bulunuyor...

Türkiye'de şu veya bu oranda bir şey yapmaya çalışanlarla –kendi adıma konuşayım- aram her zaman iyi oldu. Karşılıklı olarak birbirimizi takdir ederiz.

İnsan sergilediği performans kadar konuşmalıdır, gerisini boş verin!

12 Haziran 2020

(ÜNİVERSİTEYE) BAŞLADIM

Bu hafta üniversite açıldı. Felsefe Bölümü'nden iki ders alıyorum ve ikisi haftada 12 saat tutuyor. Benim durumumdaki bir insan için biraz fazla aslında. Bir derse (Felsefeye Giriş) dönemde de girmiştım, ama yan bölüm olduğu için çalışma grubuna katılmam gerekmiyordu. Sonra bölüm değiştirmeye karar verdiğim için bu dersin sınavına girmedim. Sonuçta, yan bölüm dersi ana bölüme sayılmayacağı için girmemin gereği yoktu. Bu dersi şimdi ana bölüm dersi olarak alıyorum ve her şeye katılmak zorundayım. Toplam olarak 1,5 ders alıyorum denilebilir bu nedenle.

Öteki dersi ilk kez alıyorum ve genellikle hoşlanılmayan bir ders : Mantık!..

Bugün ilk derse girdim ve dinlerken oturduğum yerde eridim diyebilirim, o kadar hoşuma gitti. Benzer bir durumu 1968 yılında İngilizce öğrenilen Hazırlık Okulu'ndan ODTÜ birinci sınıfa geçtikten sonra girdiğim Klasik Mekanik dersinde de yaşamıştım. Zaten çok değil iki yıl sonra "ne halt etmeye kimyayı seçtim" diye kendi kendime söylenmişim. Bu nedenle yüksek lisansı deneyin olmadığı Teorik Kimya'da yaptım. Teorik Kimya, fizik kimya ve matematik karışımı bir alandı ve tam bana göre idi.

Bu arada felsefeyi yan bölüm olarak okurken almış olduğum ve sınavlarından geçtiğim bir dersi de saydım. Zira bu ders için ana bölüm-yan bölüm ayrımı yoktu.

Bu yarı yılda iki dersten de geçersen felsefede temel dersler bölümü bitmiş olacak. Bunun ardından hayli ağır seçmeli derslerle dolu olan Vertiefung (derinleşme) bölümü geliyor. Tabii yan bölüm tarihten de daha sonra

gerekli dersleri almam gerek. Neyse, bakalım işte...

Bu arada sizlere iyi olmayan bir haberim var: Hem üniversite ve hem de hazırlayacağım kitap nedeniyle haftalık yazı sayımı azaltmak zorundayım. Haftada iki kez yazacağım. Belki arada bir üç de olabilir. İki tane de İbrahim yazacak ve en az bir başka yazı yazan da herhalde bulunur. Bu nedenle sitede önümüzdeki aylarda normalde haftada beş yazı yer alacak, bazen fazla olabilir tabii. Şimdiye kadar genellikle altı yazı yer alıyordu ve bazen da yedi oluyordu. Normal olarak ve bu haftadan başlayarak cumartesi ve pazar günleri yeni yazı olmayacak. Yeniden belirteyim, normal olarak böyle olacak. Fazla yazı gelirse tabii ki yayınlayacağım.

Bu arada başıma galiba bir iş daha çıkacak. Önceden belirtmiştim sanıyorum. Bu bölüm için birisi İngilizce olmak üzere iki modern yabancı dil bilmek şartı var. İngilizce biliyorum ve elimde zaten Almanya'da alınmış bir de üniversite diploması bulunduğu için ODTÜ diplomasına gerek bile kalmaz.

Ama ikinci yabancı dil olarak Türkçeyi saymayabilirler. Eskiden beri Fransızca öğrenmek isterdim, zaten ve az buçuk biliyorum da. Önümüzdeki üç yılda Fransızca ya da Latince öğrenmem gerekebilir anlayacağınız.

Fransızcaya karar verirsem hızlı öğrenirim, çünkü bu dili seviyorum. Almancayı sevmem hayli uzun sürdü ve bu dili öğrendikçe kullanılan dil ile o dili kullanan halkın kafa yapısı arasındaki bağlantıyı açık olarak görebildim. Ve garibim Türkçenin kötü durumunu eskiden de biliyordum ama iyice gördüm.

İnanır mısınız Türkçe felsefe kitabı okuyamıyorum. Çeviri yapılırken türlü çeşitli terimler kullanılmış. Çok sayıda felsefe teriminin Türkçede üzerinde anlaşılması karşılıkları yok. Bu nedenle okuyunca ne demek isteniyor an-

lamıyorum. Bir sürü terimi Almancada veya İngilizcede anlamak daha kolay.

Türkçe gelişmiş bir dil imiş deniyor ama keşke öyle olsa. Gelişmiş dil, dünya kültür hazinesini olabildiğince fazla barındıran dil demektir. Sadece gramer yapısıyla gelişmiş dil olmaz. Gelişmiş dil, anlatım gücü yüksek ve çok sayıda kavramı barındıran dil demektir. Bu kavramları ya bu dili konuşanlar bulur, ki Türkçede böyle bir şans hayli zayıf, ya da çeviri yapılır. Ama değişik alanlarda çok sayıda bilinen kitap çevrilmemiş durumda. Bu durumda o kitapların çevirisinde kullanılması gereken yeni kavram karşılıkları konusunda da ciddi sıkıntıya düşülüyor tabii.

Dün kızıma yeni çıkan bir kitabı aldım: Biz Kimiz?

Kitap, Nazilere karşı Almanya'da gösterilen direnişin bilinen tüm kişilerini içeren bir roman. Bilimsel bir çalışma değil, roman ama kişiler ve olaylar gerçek. Yayınevi romanı yakın Almanya tarihi üzerinde çalışanlara inceletmiş ve onaylarını aldıktan sonra yayınlamış. Kitap dışarıdan bakılınca bin sayfa gibi görünüyor ama pelür kağıdı olmayan ince ve özel bir kağıda basılmış ve tam 2037 sayfa. Ömür okur sonra da bir ara ben okurum.

Nazilerin tarihte eşine az rastlanan bir terör estirdikleri 1933-1945 yılları arasında bile ülkede kim ne oranda muhalefet yapmış, belli. Bizde olsa polis el koydu, kayboldu filan denir. Bunun da rolü var tabii ama yapılan her şeyi kaydetmek ve saklamak ulusal kültürün önemli bir parçası aslında. Hiçbir şey kaybolmuyor. Böyle olmasaydı bu kadar ayrıntılı bir roman yazılamazdı. Yazar kaynaklarının bir bölümünü kitapta belirtmiş, geri kalan asıl bölüm için ise bir site adresi vermiş. Kaynaklar o kadar çok yani. Anlatılan herkes için kaynak var ve tarih dediğin işte böyle olur.

Bir örnek vereyim: Demokratik Almanya Cumhuri-

yeti Federal Almanya'ya katıldıktan sonra, 1960'lı yıllarda Berlin Duvarı'nda nöbetçilik yapan ve Batıya kaçanları vuran birkaç asker yargılandı ve ceza aldı. Konu epeyce tartışmaya yol açtı. Çünkü, DAC ayrı yasaları olan bağımsız bir ülkeydi. Ben konunun başka bir tarafını belirteceğim. Otuz yıl kadar önce Berlin Duvarı'nın hangi noktasında, hangi gün, saat kaçta ve kimin nöbet tuttuğu nereden biliniyordu?

Öyle ya, bunu bilmeden somut olarak kişileri yargılayamazsınız. O zaman bilgisayar da yoktu. Bunun tek açıklaması nöbet çizelgelerinin duruyor olmasıdır. Başka türlü kimin, nerede ve ne zaman nöbet tuttuğu bilinemez. Sosyalist ya da kapitalist, ikisi de Alman ve yazılı olanı saklama alışkanlığı var. Bu alışkanlık sadece Almanlar'da bulunmuyor. Birkaç yıl önce İsviçre'de yazılmış ilk günlükler yayınlandı. 1647 yılından el yazması olarak kalmışlar.

Pes yani, başka ne denir ki!..

17 Ekim 2012

BECERİKSİZ BİR YÖNETİCİ OLARAK ESAT

Rus basınında Esat'ı eleştiren yazıların yayınlanmasını işaret olarak yorumlamak gerekir. Yıllardan beri ABD basınında da benzer durum vardır ve bunlar ilgili konuda politika değişikliğinin ilk işaretleridir. Rusya Federasyonu'nu Suriye'de ilgilendiren öncelikle Akdeniz kıyısındaki üsleri ve bu ülkedeki kalıcı varlığıdır. Esat sadece bir isimdir; o gider, başkası gelebilir. Devrim öncesindeki imparatorluk tecrübesi, SSCB zamanında dünya çapında bir devlet olmanın getirdiği büyük tecrübeyle Rusya, Suriye'de çözümsüzlük durumunun giderek aleyhine gelişebileceğini görmekte ve hiçbir çözüme yaşamayan Esat yönetimine kızmaktadır.

Esat'ın devlet yönetme tecrübesi bulunmuyor. Londra'da göz doktorluğu yaparken babası Hafız Esat'ın isteği üzerine hanedanın sürdürücüsü olarak Suriye'ye gelmiştir. İktidarın babadan oğula geçtiği ülkelerde iktidarın sonraki adayı küçük yaşlardan itibaren devlet yönetiminde eğitilir, kendisine çeşitli görevler verilir; Esat bunları yaşamamıştır.

İnat ve çözümsüzlük temelinde politika yürütülemeyeceğini anlaması bu nedenle zordur. ABD, Suriye'ye kuzey ve güneydeki üsleriyle yerleşmiş durumdadır. Türkiye bu ülkedeki varlığını sürekli olarak büyütmekte ve kalıcılaştırmaktadır. Suriye, İran ordusunun işgali altındadır ve İran ile Lübnan Hizbullah'ının desteği olmasaydı Suriye ordusu çoktan tükenmişti.

Esat rejimi arada bir açıklamalar yaparak yabancıların (Rusya hariç!) ülkeyi terk etmesini istemekte ve kimse tarafından ciddiye alınmamaktadır. ABD ve Türkiye Esat rejimini haklı olarak muhatap almamakta ve ülkeyle ilgili

sorunlarda doğrudan Rusya ile görüşmektedirler.

Suriye’de yönetime bir şekilde dahil edilmesi gereken iki ayrı güç vardır.

Bunlardan ilki Kürtlerdir. Kürtlere özerklik verilmesine kesinlikle karşı çıkan Esat yönetimi böylece Kürtler üzerinden ABD’nin ülkedeki varlığını iyice meşrulaştırmaktadır.

Hoşuna gider veya gitmez ama Kürtler ülkede bir güçtür ve bunlarla bir şekilde anlaşmak gerekmektedir. Anlaşma yapıldıktan sonra da mücadele sürecektir ama dayatma gücü bulunmadığı halde hiçbir anlaşmaya yanaşmamak politika yapmak değildir. Rusya Kürtlerin varlığının ve haklarının yeni anayasaya geçirilmesini istemekte ama rejim reddetmektedir.

İkinci güç ise Nusayri rejiminin yıllardan beri başındaki en büyük derttir: İslamcılar ve somut olarak Müslüman Kardeşler. Bunların ülkede kitle desteği vardır. Suriye’nin nüfusu büyük oranda Sünnilerden oluşmaktadır (ABD işgaline kadar Baas Partisi’nin iktidarda olduğu Irak’taki durum tersinedir, bu ülkede Şiiler çoğunlukta-
dır.). Müslüman Kardeşler’e yönelik ağır baskı ve 1982’de Hama’da yaşandığı gibi büyük katliamlar (en az 40 bin kişi öldürülmüştü) kitle tabanını ortadan kaldıramamıştır. Esad rejiminin Sünni burjuvaziyle anlaşması Müslüman Kardeşler’in kitle tabanı üzerinde önemli etki yaratmamış görünüyor.

Bu kesimle bir şekilde anlaşmak zorundasınız. Sürekli terör ve büyük katliama rağmen kitle destekleri duruyorsa, bu gerçekliği “ABD emperyalizmi destekliyor” bahanesiyle saklamak mümkün değildir. Yıllardan beri kangren olan bu sorunu tam olarak çözmek zordur ve hatta mümkün değildir çünkü işin içine cihatçı gruplar da karışmış, kimin ne olduğu belirsizleşmiştir.

Terör ve katliamla sorun çözülmüyorsa ve bu kesim Türkiye gibi başka ülkelerin müdahalesine de ek zemin hazırlıyorsa, bir şekilde çözülmesi gerekir. En azından bu grupları ayrıştıracak, aralarındaki çelişkileri artıracak düzenlemelere gidilmesi gerekir. Yılların birikmiş sorunununda çözüme yönelmek hiç kolay değildir, burası açıktır ama sadece terör temelinde de kitle desteği olan bir güce karşı politika yapılmaz, yapılsa bile uzun vadede zararlı sonuçlar verir ve vermektedir de.

Anadolu Alevileri içinde şu sıralarda sorulan bir soru bulunuyor: neden biz Suriye'deki Nusayriler gibi devlette etkin olamadık?

Cevap hiç zor değildir ve bu kadar açık cevabın görülmemesi hayret vericidir.

Suriye'de Esat yönetimleri öncelikle orduya dayanır. Hafız Esat darbeyle iktidara gelmiş yüksek rütbeli bir subaydı. Ordu Müslüman Kardeşler, Kürtler ve her çeşit muhalefete karşı kullanılmış büyük bir baskı gücüdür. Irak'taki Saddam yönetimi gibi ordu üzerinde kontrol yoksa Baas rejimi de yoktur.

Ek olarak, en büyüğü Hama olan büyük katliam ve sürekli ağır baskı ve infazları eklemek gerekir. Suriye de tıpkı Saddam öncesi Irak gibi istihbarat örgütleri ülkesidir. Sadece muhalifleri değil birbirini de denetleyen istihbarat örgütleri vardır.

Nüfusun çoğunluğunu oluşturan Sünnilerin bir kesimiyle ittifak vardır ama bunun Sünni muhalefetin kitle tabanı üzerindeki etkisi sınırlıdır. Benzer durum Saddam zamanında Şii tabanın yapılan bütün baskı ve katliamlara rağmen varlığını korumasında da görülebilir.

Saddam rejiminin devrilmesinin ardından ABD 19. yüzyıldan kalma etnolojik bir belirleme olan “Onlar yabancı bir ülkede ancak kendilerine benzeyeni anlar” uya-

rınca hareket ederek Baas Partisi'ni ve orduyu feshetmiş, aralarında savaş tecrübesi bulunan subaylar dahil çok sayıda insan ortada kalmıştır. Buna yönetimi ele geçiren Şiilerin Sünnileri dışlayıcı politikası da eklenince, Irak'ta Sünni ayaklanmasından doğan İslam Devleti hızla güçlenecektir. Verdiği büyük kayıplara rağmen İslam Devleti'nin ne Irak ve ne de Suriye'de bitmediği genel olarak kabul ediliyor. Bir yerde kitle tabanınız varsa gerileyebilirsiniz ama ortadan kalkmazsınız, bir süre sonra yeniden güçlü olarak ortaya çıkarsınız.

Bu kitle tabanının değişik önlemlerle geriletilmesi gerek, sadece baskı ve katliamla bu iş yürümüyor ve Rusya gibi imparatorluk tecrübesine sahip ülkeler de açmazı kolayca görüyorlar ve çözümsüzlükte ısrar eden Esat rejimiyle ilgili hoşnutsuzlukları artıyor. Bakalım ne olur?

24 Nisan 2020

BELMA'YA MEKTUPLAR

Bu kitap piyasaya çikalı yaklaşık 1,5 yıl oldu. **40 Yıl Sonra TDAS ve Mülteciler-Göçmenler** gibi internet dağıtıcılarında bulunmuyor. Tümüyle elden dağıtıldı, böyle yapmak zorunda kalındı. Öyle ise, 1,5 yıl sonra değerlendirme yapmak neden gerekti, diye sorulacak olursa, görmeye başladığı ilgi üzerine diyebilirim.

Almanya'da değişik kentlerde sahnelenen bir tiyatro grubuyla birkaç yerde kitap sergisi açtım. Okur az ve bu bilinmeyen bir şey değil ve bu az okurun en fazla ilgi gösterdiği kitap da **Belma'ya Mektuplar...** Kitap alan ya da almayan herkes şöyle bir karıştırıyor. Neden böyledir, bilmiyorum, her şeyin nedenini bilmek de gerekmiyor.

Belma'ya Mektuplar aynı zamanda 1977-80 döneminde devrimci hareketin en tanınmış ismine yazılan mektuplardır. Belma Gürdil'i isim olarak fazla bilen yoktur ama Hürriyet'in taktığı isimle **Bombacı Leyla** olarak bilinir.

200 kadar kitabı cezaevlerinde bulunan ve büyük bölümü 15-25 yıldır içeride olan insanlara gönderdim. Okuyup beğendiğini iletenler oldu. Bazılarını kulaktan kulağa geçerek duydum. Kitabı en iyi hapisyanede olan anlar, şimdiki hapisyaneler o zamankiyle karşılaştırılmayacak kadar kötü olsa bile...

Kitapla ilgili birkaç noktayı belirtmek istiyorum:

Birincisi: Kitapta da belirtildiği gibi, bu mektuplar Belma tarafından saklanmış, aramada ele geçer diye içeride örgütlenen ve sonra tahliye olan adli suçtan bir kadının vasıtasıyla hapisyane dışına çıkarılmış, bir yıl dört ay

hapislikten sonra tahliye olan Belma tarafından sürekli takip altında olmasına rağmen alınmış, ülke dışına kaçak çıkmasına rağmen birlikte götürülmüş ve 1979 yılından 1995'e kadar da saklanmış... (Büyük ihtimal hâlâ da duruyorlardır)

Kitapta da belirttiğim gibi, Belma 1995 sonlarında telefonla beni buldu. Mektupların varlığını bilmiyordum, fotokopilerini bana gönderdi ve basılmalarını da o istedi. Bu isteği başa giriş yazısı yazarak 19 yıl sonra yerine getirdim. Nedeni kitapta yazılıdır.

İkincisi: Bu kitap anı değildir, bir çeşit günlüktür. Anı yaşandıktan kısa veya uzun zaman sonra yazılır. Yaşandığı sırada insana önemli gelen bazı olaylar aradan zaman geçince önemini kaybedebilir ve anıda yer almaz. Sadece olayları değil değişik yorumları, açıklamaları da içeren günlük türü bir kitapta ise bu durum ortaya çıkmaz. O sırada ne düşünülmüşse ne hissedilmişse o yazılmıştır. İki yıl sonra yazılıysa başka türlü hissedilebilirdi...

Üçüncüsü: Kitapta da belirttiğim gibi, Belma'nın hayatımda önemli yeri vardır ama sadece Belma için değil, ayrıldığım hiçbir kadın için arkasından kötü konuşmadım. Buna çok kızdıklarım da dahildir. Türklerde genellikle tersi söz konusudur. Olabilir, ben öyle yapmam...

Dördüncüsü: Belma ile aramdaki duygusal ilişkinin temeli politik ilişkiyle sınırlı değildir. Aynı örgütte olmak insanları birbirine yakınlaştırır ama sadece bu temelde doğacak bir sevgi sağlıklı bir sevgi olur. Karşılıklı sevgi için başka şeyler de gereklidir ve hatta bu başka şeyler daha da önemlidir. Bunun böyle olduğunu 12 Eylül 1980 sonrasında devrimci harekette yaşanan aylık furyasında da gördük.

İsmi lazım değil, başka bir partide merkez düzeyde tanıdığım bir kişi vardı. Arandığı için ülkeye gidemiyordu.

Eşi ve üç çocuğu orada kalmıştı ve birbirlerine çok bağılıydılar. Dediğine göre, eşi yaptıklarına karşı değildi ama politik birisi de değildi. “Bizimki tam bir aşk evliliğidir” diyordu.

Belma ile birbirimizden kopmamızın bir nedeni onun aktif sosyalist politikayı bırakmasıdır. Bir başka neden, sürekli karşıma çıkan nedendir; başlangıçta aramızda farklılık vardır ve bu normaldir, zamanla bu farklılık artar ve bazen çok hızlı artar. Ben tempolu bir insanım ve bunun yarattığı değişim de bir süre sonra yabancılaşmayı getiriyor.

Beşincisi: Biten bitmiştir, giden gitmiştir. Belma ile karşılıklı olarak en son 1979 Şubat ayında Konya Cezaevi’nde konuşmuştuk. Son telefon görüşmemiz de 1983 sonbaharıdır. 1995 sonlarında telefonla yeniden görüştüğümüzde ne ben 27 yaşındaki Engin ne de o 22 yaşındaki Belma idi. Belma’nın resmi doğumu 1953 olarak görünmesine rağmen gerçekte 1955 doğumludur.

Sezgileri son derece güçlüdür. Çeşitli konularda birkaç telefon konuşmasından sonra “sen çok değişmişsin” demesini bu sezgi gücüne bağlıyorum. Eh yani, vazgeçtim 1981-1982 Paris’inde yaptıklarından, 1983-1995 arasında Almanya’da –moda deyimle- “tarih yazdım” diyebilirim. Bu daha sonra da sürdü ama 1995’e kadar epeyce iş yapmıştım.

Olaylar gelip geçer, unutulur. Mesela Belma’ya Mektuplar’da İbrahim Yalçın’ın benim kaldığım koğuşa gelince yatağın kirli olmasından rahatsız olup “bunu yıkayacağım” demesi vardır. Vazgeçiremedim, yıkadı. Bu olayı hatırlamıyorum, İbrahim’e sordum, o da hatırlamıyor ama mektuplardan birisinde yazdığımı –kitapta da yer alıyor-göre demek ki olmuş. Sonra unutulup gitmiş...

İnsan bir sürü şey yapar ve bunlardan bazıları –o da

olursa- iz bırakır.

Benim için birincisi **Türkiye Devriminin Acil Sorunları** 'dır. "1975-1980 döneminin en önemli yazılarından bir tanesidir" değerlendirmesini duymak için 35 yıl beklemek gerekti.

İkincisi, **Yazın Dergisi** 'dir. 26 yıl sonra 2008'de yayınına son verdi ama nereye gitsem bu dergiden söz eden birileri mutlaka çıkıyor. Bunun için 35 yıl beklemek gerekmedi.

Başka bazı şeyler de var ki, bunların değerinin aradan biraz zaman geçince daha iyi anlaşılacağını sanıyorum. Bakalım, göreceğiz. Maruzatım bundan ibarettir!

29.02.2016

BEN YALAN SÖYLERİM, SEN İNANMA!..

Çok sayıda İranlı tanıdınız mı, bilmiyorum. Ben tanıdım ve tamamına yakınındaki ortak özellik rahatlıkla yalan söylemeleri idi. Sizi ilgilendiren bir konuda kandırmak için yalan söylemiyorlardı, rahatlıkla ve günlük yaşamlarının bir parçası gibi yalan söylüyorlardı. Merak edip neden böyle yaptıklarını sordum. “Yalan bizim kültürümüzün parçasıdır. Ben söylerim, sen inanma!..” dediler. Bu kadar basit işte...

Bu basit gerçeklik Ortadoğu’da politikanın özüdür. Sürekli yalan söylenir. Herkes de karşısındakinin yalan söylediğini bilir ve kendisi de öyle yapar. Bu yalan politikaya özgü değildir ve zaten toplumsal hayata özgü olmayan bir özelliğin politikada yoğun kullanılması da mümkün değildir.

Suriye’de bulunduğum aylarda Arapların birbiriyle karşılaştıktan sonraki konuşmalarını gülerek dinledim. Az buçuk Arapça anlamak neden söz edildiğini anlamak için yeterdi. Yaklaşık yirmi dakika hal hatır sormakla ve birbirini yağlayıp ballamakla geçirdi. Bizdeki, nasılsın, çocuklar nasıl, filan soruları vardır ve beş dakikada biter ya; orada ortalama yirmi dakika sürerdi. Söylenenin yüzde doksanına söyleyenin de inanmadığını belirtmeye gerek yok.

Bir gün televizyonda o sırada devlet başkanı olan Hafız Esat’ın konuşmasını dinledim. Konuşmada arada bir duruyor, salondan birisi kalkıp şiir okuyordu. Konuşuyor, sonra yine duruyor, salondan (salon dediğim Meclis) birisi kalkıp bu kez Esat’ı yağlayıp ballayan bir nutuk atıyordu. Kepazeliğin bu kadarı olur mu diyeceksiniz, ama böyleydi işte. Kendini sürekli olarak başkalarına övdürmek burada

devlet adamlığının olmazsa olmazı gibiydi.

Bunları söylememin iki nedeni bulunuyor:

Birincisi: Suriye devletinin veya başka bir bölge devletinin açıklamasına büyük ihtiyatla yaklaşmak gerekir. Ya tümünden yalandır ya da içinde mutlaka yalan vardır. Örneğin, Kürtlerle ilgili açıklamaları. Aslında Suriye'deki Kürtlerin öyle abartıldığı kadar sorunu da yokmuş!

Gesellschaft der bedrohten Völker (Tehdit Altındaki Halklar Örgütü) gibi tanınmış örgütler yıllardan beri tersi yönde açıklamalar yapıyorlar ve ben onlara inanırım. Suriye hükümetinin herhangi bir konudaki açıklaması güvenilir başka bir kaynak tarafından doğrulanırsa inanırım. O yalan söyler, yalan onun kültürünün parçasıdır; sen inanmayacaksın.

İkincisi: Bu politika kısa erimde bazı başarılar sağlayabilir, ama uyanıklık ve yalan temelinde bir yere varamazsınız. Bunun açık örneklerinden bir tanesi, minicik İsrail devletiyle bilmem kaç milyon nüfuslu Arap ülkelerinin yıllardan beri baş edememesidir. Denilecektir ki, ABD bu devleti destekliyor. Haklısınız, destekliyor, ama bundan ne çıkar?

Kendi beceriksizliğinizin, çaresizliğin sorumlusu olarak ABD'yi görmek doğru değildir. 1967 ve sonrasındaki savaşlarda SSCB Arap ülkelerini destekledi. Onlara büyük miktarda silah yardımı yaptı, ama İsrail'e karşı başarılı olamadılar. ABD'nin desteği İsrail'in başarısı için yeterli olsaydı, Vietnam'ın da ABD'ye karşı savaşı kazanması değil, kaybetmesi gerekirdi.

Taliban 11 yıldır ABD başta olmak üzere NATO ülkelerine karşı savaşıyor. Bütün ülkeler bu savaşı kazanamayacaklarını ifade ediyorlar. Afganistan'daki savaş, ABD ve NATO için kaybedilmiş bir savaştır. Teker teker askerlerini geri çekiyorlar. Herkes çekildikten sonra geride kalan

Afganistan hükümetinin ne kadar dayanabileceği de şüpheli. Demek ki, savaşı başarıyor, savaşmasını beceremeyen, sürekli yalan ve abartmayla bir şeyler yapabileceğini sanan ise kaybediyor.

Filistin’de Hamas’ın (Suriye yönetimini terk edip Mısır’daki Müslüman Kardeşler’e yakınlaştılar, esasen geçmişte de bu örgütün Filistin’deki kardeş örgütü durumundaydılar), Lübnan’da Hizbullah’ın direngen mücadelesi söz konusuydu; ama bu kadar, ötesi yoktur. İsrail, Arap denizinin ortasında yıllardan beri duruyor. Bu ülkeyi haritadan sileceğiz diye yeminler ediyorlar, açıklamalar yapıyorlar, falan filan derken aradan 40 yıldan fazla zaman geçti. Bu başarısızlığın nedenini kendilerinde aramak akıllarına gelmiyor.

Filistin halkının mücadelesi, aynı zamanda Arap ülkeleri tarafından kırıdınlan ve birbirine düşürülen, bazı durumlarda Arap ülkelerinin ezdiği (Ürdün ve Suriye gibi) bir halkın mücadelesidir. Politika yapma tarzının baştan aşağıya değişmesi gerek ama bu yönetimlerle bu değişim sağlanamaz. Yalanla, abartmayla, çarpıtmalarla politika da fazla ileri gidemezsiniz.

Yazının sonunda Suriye’deki Kürtlerin durumuna değinmek istiyorum. 22 milyonluk Suriye’de Kürtler 1.5-2 milyon kadar. Sayısal bakımdan az olmaları, bu ülkedeki değişimde, propagandası yapıldığı gibi, kilit rol oynamalarının mümkün olmadığını gösteriyor. Ama abartmacılık bölgenin özelliğidir, Kürtler de abartıyorlar.

Bunun dışında gerçekçi bir tutumları var. Taraf almıyorlar, bekliyorlar. Esat’a karşı olduklarını belli ediyorlar, ama bunu eylemlerle göstermiyorlar. Nedenini konuştuğum bazı bölge Kürtleri gerçekçi olarak açıkladı: “Esat gidecek, ama hızlı değil yavaş gitmeli. Suriye’de yıllardır bizi ezen baskıcı, despot bir devlet yapısı var. Çatışma uzun sürmeli ve bu devlet yapısı olabildiğince zayıf-

lamalı. Zira Esat'ın yerine gelen (Müslüman Kardeşler) de bizi ezecek. Bu nedenle devlet ne kadar zayıflarsa, bizim için o kadar iyidir.”

Gerçekçi bir değerlendirme. Her halk gibi onlar da çıkarlarını düşünüyorlar. Muhabarat devleti de denilen Suriye devleti olabildiğince zayıflamalıdır. Nitekim sürekli çatışma içinde kaçınılmaz olarak zayıflıyor da. Kürtlerin şimdiki tarafsızlığının amacı budur.

21 Mayıs 2012

BENİ RAHAT BIRAKMAYAN KİTAP

Bugüne kadar çok sayıda kitap okudum, bazılarını başlayıp bıraktım; sonuna kadar okumaya değmezdi. Bunun geçerli bir uygulama olduğunu yıllar sonra Almanya'nın tanınmış edebiyat eleştirmeni Marcel Reich Ranicki'den öğrenecektim. Gazeteci edebiyat alanında bu kadar çok kitaba nasıl göz atabildiğini soruyor. O da “Çoğunu biraz okur, bırakırım” diyor. Gazeteci nedenini soruyor. “Çorbanın berbat olduğunu anlamak için hepsini içmek gerekmez, öyle değil mi?”

19 yaşında okuduğum ve bir hafta kendime gelemediğim bir kitap hayatım boyunca beni bırakmadı. O kadar ki Türkçesi yetmezmiş gibi Almancasının birkaç kopyasını da aldım. Sürekli yeni baskısı yapılır ve almak için elimi uzatırken kendime “saçmalama, fazlasıyla var zaten” der vazgeçerim.

Türkçede de daha sonra değişik baskıları yapıldı, ilk okuduğum Varlık Yayınları'nda idi, hatırlıyorum. Yazar **Nietzsche** ve kitabın adı da **Zerdüşt Böyle Dedi**. Bazı basımlarında başlık biraz değişiktir: Böyle Buyurdu Zerdüşt gibi... Sonradan öğrendiğime göre yazarın en tanınmış kitabı imiş, üzerine çok sayıda inceleme de yazılmış...

Bu kitabı ilk okuduğumda sanki benim için yazıldığını düşünmüştüm ve çok etkilenmemin nedeni de buydu. Kitap üstinsanı (üstün insan yanlış çeviridir) tarif ediyordu. “İnsan aşılması gereken bir şeydir.” Başka bir yerde “insan, hayvanla üstinsan arasında geçiştir” der.

İnsan ancak kendini devamlı aşarak üstinsan olur ve bunun sonu yoktur.

Bütün hayatımı bu cümleye sığdırmak mümkündür; kendinden hiçbir zaman memnun olmamak, sürekli kendini aşmak çabası... Arada hatalar, eksikler, yanlış yapılmış işler mutlaka vardır ama bu çaba da süreklidir.

Cogito'nun Nietzsche özel sayısını buldum; ne zaman, nereden edinmişim hatırlamıyorum, bir köşede kalmış. Kitabın hemen başında Nietzsche'nin yapıtlarının kızkardeşi ve Hitler hayranı Elisabeth tarafından bazı değiştirmelerle nasıl "uygun" duruma getirildiğini anlatan bir yazı vardı. Naziler üstinsan'ı üstün insan olarak algıladılar ve buradan üstün Alman ırkı anlayışına geçmek zor değildir. Yine de Nietzsche'de Nazilerin anlayışına uygun hiçbir yer yoktur denilemez ama bunun tersine epeyce pasaj da vardır. Her durumda Nietzsche'nin asıl sorunu insanın bulunduğu durumdan çıkması, yücelmesidir. O bunu 19. yüzyılın ikinci yarısında düşünüyordu ama sonrasında da durum değişmedi.

Bu kitabı okuduğum zaman liberal düşünceye sahiptim, ardından anarşist oldum. Her iki düşüncenin de ortak yanı bireye büyük önem vermesidir. Anarşizm deyince bunu oraya buraya saldırmak olarak anlamayın, anarşizm politik-felsefi teorisi olan büyük bir akımdır; bazılarını İngilizceden o yıllarda okumuştum. Sosyalist olmamın nedeni, insanların örgütsüz bir şey yapamayacaklarını ve bunun da anarşistlerin savunduğu gibi büyük oranda kendiliğinden olmayacağını anlamamla oldu. Tanınmış anarşistler büyük insanlardır ama bu akımın uzun mücadele geçmişinde pek başarılı olabildiği de söylenebilir. Bu kesim Marx'tan başlayarak sonrasını eleştirirken "Başarılı olamayacakları belliydi" saptaması yapar ama bu boş bir saptamadır. Diyelim ki onlar çok şeyi yanlış yaptılar, ama siz yanlış bile yapamadınız.

Kendini aşabilmek öncelikle geçmişe bağlanmaktır. Geçmişte iyi şeyler yapmış olabilirsiniz ama bun-

lar geçmiştir; orada kalmamak, aşmak gerekir. Hele de reel sosyalizmin çözülmesinden sonra bunu yapmak fazlasıyla gereklidir.

Anarşizm tıpkı Marksizm gibi bugün de birbirinden farklı değişik bileşenler halinde bulunuyor. Aralarında anlaşabildikleri konular bulunmakla birlikte farklılıkları da az değildir. Fırsat buldukça anarşist teorideki son gelişmeleri okurum. Hoşuma giden gelişmelerden bir tanesi “bireysel anarşizm”e karşı çıkmalarıdır. Aklınca yerleşik kurallara karşı çıkan, kendisini anarşist olarak tanımlayan ama düzenin de parçası olan rahatı yerinde tiplere anarşist değil maskara denir.

Yeniden Nietzsche’ye dönersek... Nietzsche’nin parçalı bir anlatımı vardır ve bu nedenle de kavranması kolay değildir. Ancak bütünü okuduğunuzda parçaları daha kolay birleştirebilirsiniz.

Modern beyin felsefesiyle ilgili yazıyı neredeyse bitirdim ve burada bedenın özel yeri bulunur. Düşünce bedenden ayrı değildir, beden düşünceyi doğrudan etkiler. Başka bir deyişle beden, beynin dış dünyaya müdahale aracı olmaktan öteye, düşünceyi şekillendirir. Burada ayrımına girmeyeceğim.

Bu düşünceyle ilgili örnekler verilirken Nietzsche’ye kaçınılmaz olarak başvurulur. “Tamamıyla bedenim ben, bundan başka bir şey değil, ruh ise beden içindeki şeyin adı ancak.” (Zerdüşt Böyle Dedi)

“Bedeninde senin, seçkin biliğinden daha çok akıl vardır.”

Konuyla ilgili olarak “düşünen beden” başlığı altında bir yazı yazmışım. Site içinde aranarak bulunabilir. Site nin sağ üst tarafındaki arama yerine düşünen beden yazarsanız bulursunuz.

“Büyük bir akıldır beden” belirlemesi de yine bu kitapta geçer. Dine bundan daha büyük bir karşı çıkış olabilir mi? Beden yoksa insan hiçbir şeydir. Beden çökmüş ise, aklınız çok iyi olsa ne olur?

15 Nisan 2020

BENİM FİLMLERİM

24 yaşına kadar neredeyse her hafta en az bir kere sinemaya giderdim. Sonra örgüt işleri yoğunlaşınca bu gidişim aksadı. Yıllardan beri sinemaya çok az gidiyorum. Yeni filmler hoşuma gitmiyor, bu nedenle...

Benim filmlerim dediğim zaman defalarca izlediğim filmlerden söz ediyorum demektir. Bir filmi defalarca izlemek ihtiyacını hissetmişsem, yeniden oynadığında, ister televizyonda isterse sinemada yeniden seyretmişsem, işte bunlar benim filmlerim demektir.

Benim birinci filmim, 1974 yılında Ankara'da Kavaklıdere Sineması'nda izlediğim *The Chase* adlı filmidir. İngilizcede *takip* anlamına gelir, Türkçe'de *Kaçaklar* adıyla oynadı. Başlıca oyuncular *Marlon Brando* ve *Jane Fonda* idi. Bu ikili zaten benim en sevdiğim oyunculardır.

Film bir ABD kasabasında hafta sonunu anlatır. O kasabadan birisi hapisten kaçır, kaçarken birisini öldürür ve yolu rastlantı sonucu bu kasabaya düşer. Kasaba halkı adamı infaz eder. Marlon Brando infazı engellemeye çalışan şerif, Jane Fonda adamın eski sevgilisidir.

ABD'de bir taşra kasabasını bundan daha iyi anlatan bir film olamaz. Normal hayatlarında hepsi de saygıdeğer olan insanların aranan bir kişiye karşı nasıl vahşileştiklerini, kasabanın zengini olan kişinin diğerlerini nasıl yönlendirdiğini (zenginin oğlu Jane Fonda'ya aşiktir) büyük bir gerçekçilikle anlatılır. Bu filmi tam 8 kere gördüm. Alman televizyon kanallarından birisinde bir kere daha oynarsa 9. kez görürüm.

İkinci filmim, 1973 yılında yine Ankara'da izledi-

ğim *Quemada* adlı filmidir. Türkçesi *Kanlı Ada* olarak gösterilmişti. Antillerde bir adada İngilizlerin halkı İspanyol sömürgecilere karşı kıskırtması, devrimden sonra *yeni sömürge* olan adanın İngiliz egemenliğine girmesi ve halkın yeniden isyan etmesi ve kaybetmesi anlatılır. İsyan önderinin adı bile aklımdadır: *Jose Dolores...* Marlon Brando da ilk isyanı örgütleyen İngiliz ajanı rolündeydi. Bu filmi de 5 kere gördüm. Yeniden oynarsa bir kere daha görürüm.

En erken gördüğüm beni çok etkileyen filmi ise 19 yaşında iken Ankara Sinematek'te izledim: *Sıradan Faşizm*. Yıl 1969'du ve birkaç hafta bu filmin etkisinden kurtulamadım. Film, nazilerin iktidara gelişini dökümanter olarak anlatıyordu. O zamanın en modern tekniklerini kullanmışlar. Bu filmi bir daha göremedim.

Ama yıllar sonra bu film üzerine yapılmış uzun bir araştırmayı okudum. *Sıradan Faşizm* filminin dökümanter bölümü ünlü nazi propaganda filmi *Triumpf des Willen -Arzunun Zaferi-* filminden alınmıştı. Araştırma filmde hangi sahnenin hangi amaçla çekildiğini ve hangi tekniklerin nasıl kullanıldığını anlatıyordu.

İki yıl önce beni koştura koştura sinemaya götüren film ise *Der Untergang* 'dır. Türkçede *Çöküş* adıyla oynadı. Hitler'in sığınağındaki son günlerini anlatır. Filmin en etkileyici karakteri *Göbbels* 'in eşi *Magda* 'dır.

Yenildik, bizim için gelecek bitti, artık yaşamamızın gereği yok. Ama bizi ele geçiremeyeceksiniz. İntihar ederler ve cesetleri de yakılır.

Magda bir dönem tereddüt geçirdikten sonra 6 çocuğunu zehirleyerek öldürür. Kendisine, "Bizim için gelecek bitti ama çocuklar için gelecek var, onları neden öldürüyorsun?.." diyen subaya, "Nasyonal sosyalizmden sonra gelecek yoktur!.." cevabını verir. Son mektubunu yazar:

Nasyonal sosyalizmin bulunmadığı bir dünya, yaşanmaya değer bir dünya değildir. Kaybetmiştir ve bu kaybın fiyatını da amasız fakatsız ödemektedir. Josef önce onu sonra kendini vurur, arkada benzin bidonlarıyla bekleyen askerler tarafından cesetleri hemen yakılır...

Josef Göbbels ile birlikte sığınaktan çıkarlar. Berlin artık düşmek üzeredir. Müthiş bir sahnedir. Josef silahını çeker, bir süre birbirlerine bakarlar. Kadının son derece mağrur bir duruşu vardır. Hiçbir şeyden pişman değildir. Bu filmi iki yılda tam 4 kere gördüm, daha da göreceğimden başka...

Bunlar nazi ama bu insanlara bakınca tanımak talihsizliğine uğradığım insan müsveddesi bazı devrimcileri hatırlıyorum. Nazi bile olsa kişilikli insan benim için ayrı bir öneme sahiptir.

Aklıma *Andre Malraux* 'nun *İnsanlık Durumu* romanındaki bir belirleme gelir. Sorumlu mevkideki bir adam rakiplerini takdir etmektedir: Onları yakalamayı, uzun uzun konuşmayı, onları tanımayı, sonra da hepsini kurşuna dizdirmeyi çok isterdi...

Düşman bile olsa kişilik sahibi olanı takdir etmemek mümkün değildir.

3.9.2009

BENİM YAŞIM HIÇ KEMALE ERMEYECEK GALİBA

Hepimiz yaşlandık. Bunu söylemekle yeni bir şey söylemediğimi biliyorum. Gençleşecek değildik herhalde, yaşlandık. Her insan gibi bizler de yaşlanacağız ve öleceğiz.

Mesele şudur: İleri yaşlara vardığınızda hayatınızı istediğiniz gibi yaşadığınızı hissedebiliyor musunuz? İçinizde derin pişmanlıklar ve şunu yapsaydım gibi arzular var mı?

Hatalardan söz etmiyorum, hatayı herkes yapar ve hatasız hayat olmaz. Önemli olan içinizde gerçekleştirilememiş, sizin için önem taşıyan isteklerin halâ bulunup bulunmadığıdır. Hayatta insanın başına gelebilecek en acı şey, ileri yaşlarda “ben yaşadım mı” ya da “şunları da yapabilseydim” diye düşünmesidir.

Birkaç yıldan beri ben bu türlü düşüncelere sahip değilim. İçimde doyunluk var, psikolojim son derece rahat, 19 yaşındayken karar vermiş olduğum gibi yaşamış olduğumu hissediyorum. Bu, büyük bir mutluluktur. İstediklerimi yaptım, yapabildim duygusu büyük mutluluktur. Burada söz konusu olan insanın içinde bulunduğu ortamın imkânları dahilinde istediklerini yapabilmesidir.

Bu ülkede devrim yapmayı isterdim ama bu sadece bana bağlı bir şey değildi. Sadece şu veya bu örgüte de bağlı değildi ve hatta devrimci hareketin geneline bile bağlı değildi. Uluslar arası çapta çok çeşitli faktörlerin bir araya gelmesi ve bizim de buradan doğan uygun ortamı kullanabilmemiz gerekiyordu.

Elimde olsaydı daha geç değil 5-10 yıl kadar daha

erken doğmayı isterdim. 20. yüzyıl için, insanlığın büyük rüyasını gerçekleştirmeye yaklaşıldığının sanıldığı ve bu çabanın başarısızlıkla sonuçlandığı yüzyıl denilir. Bu büyük çıkış ve düşüş özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısında yaşandı. 1950 değil de 1945 doğumlu olsaydım, bu büyük yüzyılı daha fazla yaşamış olurudum. Dahası, 1960-1972 dönemi, bizler için bu ülkenin en güzel dönemidir. Özellikle 1965-1971 dönemi...

Daha erken doğmuş olsaydım, bu dönemi daha büyük yaşta ve daha iyi yaşamış olurudum. Yine de uygun koşulları, bilinçli olmaktan ziyade içgüdülerimle kaçırmadım diyebilirim. Hayat beni cangılın ortasına attı ve ben de hiçbir şekilde köşeme çekilmedim.

1967-1974 arasında dönemin en önemli üniversitelerinden birisi sayılan ODTÜ’de idim. ODTÜ’de olabilmemiz için önce oraya girebilmeniz gerekiyor. Ya da o yıllarda ayrı olan ODTÜ seçme sınavında yeterli puan alabilmemiz gerekiyor.

Sosyalist Fikir Kulübü üyeliğinden sonra hayat bana “yürü aslanım” dedi diyebilirim. 20 yaşında bir gençken İleri dergisinin yazı işleri sorumlusu olarak dönemin önde gelen kadrosunun büyük bölümünü tanıma fırsatım oldu. Ardından THKP-C’nin gayri resmi yayın organı sayılan Kurtuluş’u çıkardık.

1974 sonrasında kurulan çok sayıda örgüt bugün hatırlanmıyor. Acilciler ise hatırlanıyor. Bu örgütün önde gelen kurucularından birisi oldum. 1974-1980 döneminden yıllar sonrasına kadar kalan TDAS’ı yazabildim, hapisten kaçtım, Avrupa’da ülkenin en uzun ömürlü dergilerinden birisini (Yazın) 27 yıl çıkardım. Almanya’da sol hareketin yükselişinde aktif yer aldım ve yedi yıl Demokratik Sosyalizm Partisi (PDS)’in Frankfurt il yönetiminde bulundum. Bir üniversite daha bitirdim, 11 kitap yazdım. Daha devam edeceğim kuşkusuz, ama bu kadarı bile insana önemli bir

doygunluk veriyor.

Geçen yıl ilkçağ felsefesi okurken Aristoteles'in de içinde bulunduğu çok sayıda filozofun hayatın anlamı ve amacı üzerinde düşündüklerini öğrendim. "İnsan nasıl yaşamalı?.." sorusu ilkçağ felsefesinin temel sorusudur ve birbirine benzer cevaplar verilir. İnsan yaşamının amacı kendini gerçekleştirmektir. Kendini gerçekleştirmek, insanın sahip olduğu yetenekleri sonuna kadar geliştirmesi demektir. Teoride ve pratikte bunu yapabildiğimi sanıyorum. İnsan bunu yaptığını hissedince oldukça rahatlıyor.

Bakın devrimci harekette ilk örgütsel hesaplaşmanın yapılması ve Muhabarat ajanı Mihrac Ural'ın çehresinin ortaya çıkarılmasını saymadım. Bu konuda oynayacağım rolü önceden düşünmemiş, planlamamıştım. Hayat önümüze görev olarak serdi ve hep birlikte bu işi gerçekleştirdik. Devrimci harekette bu da unutulmayacak bir olaydır.

Hayatımın en zor yılı 1976 idi, özellikle bu yılın ilk altı ayı. Beylerderesi'nde büyük darbe yemiştik, ek olarak üzerimizde polis operasyonu vardı. Devrimci Gençlik de başka bir yandan yükleniyordu. Kısacası, her taraftan kuşatma altındaydık. Kararlı olabilirsiniz ama bu durumda kararlılık tek başına çözüm olmuyor. Yanlış bir hareket neredeyse her şeyin bitmesine neden olabilirdi. Toparlandık, ilişkilerimizi genişlettik, para bulduk ve bunlar hiç kolay olmadı.

Hayatımın en güzel yılı ise 1982'dir. Bu yılın büyük bölümü Paris'te geçti. Başarıdan başarıya koştüğüm bir yıldı. Keşke örgütün kurucu kadrosundan hayatını kaybeden yoldaşlar da bu günleri görebilseydi. 1971'in psikolojisini yaşamış insanlar olarak fazla yaşayacağımızı düşünmüyorduk, ama bazılarımızın savaşa girer girmez düşeceği de kimsenin aklına gelmemişti. Ancak hapse girdikten sonra 50 yaşından uzun yaşayacağıma inandım.

Şöyle de diyebilirsiniz: 1970'li yılların ikinci yarısında silahlı çatışmada ölseydin, şimdi ikinci Mahir Çayan benzeri birisi olurdun. Pratik var, teori ve bunun somutlaştığı eser de var, daha ne olsun!

Olabilir ama böyle olsun istemezdim. Benim için asıl önemli olan kafamdakileri yapabilmek, bunlar için en azından ciddi olarak teşebbüs etmektir. Bunları yaparken ölebilirdim, bunu zaten göze almıştım, hepimiz almıştık. Tehlikeyi göze almadan hiçbir şey yapamazsınız. Savaşmak istiyorsanız, savaşa girer girmez düşmek kötü bir şeydir. Elde olan bir şey değildir ama iyi bir şey değildir. Böyle bir şey başıma gelmediği için memnunum açıkçası...

13 Haziran 2012

BIRAKIN ÖLÜLER ÖLÜLERİNİ GÖMSÜNLER...

Hegel'in Felsefe Tarihine Giriş'te alıntılacağı bu söz İsa'ya ait. "Ve siz benimle gelin!.." diye sürüyor. Ölü ticaretinin hayli yaygınlaştığı ülkemiz için anlamlı bir belirleme. Bırak ölüler ölülerini gömsünler ve biz yürüyelim...

Ölülerle uğraşmayı var olmanın başlıca biçimi haline getirmiş olanlar zaten ölmüştür. Ölenleri anarlar, onları nasıl tanıdıklarını anlatırlar, onları tanımış olmayı ranta çevirirler ve bu böyle gider.

Acilciler, başlangıçtan itibaren kendilerini Kızıldere üzerinden tanımlamaya girişmediler. Kızıldere, evet bir kahramanlık örneğidir ama THKP-C için ağır yenilgidir. Silahlı propagandaya dayanan öncü savaşı, politik bir saldırı savaşıdır. Bu nedenle, kahramanca olsa bile yenilgi temelinde kendisini tanımlamaz, tanımlayamaz. Tabii o dönem bunu kime anlatıyorsun. İnsanların ajitasyona ihtiyaçları var ve Kızıldere aracılığıyla iyi ajitasyon yapılabilir.

Benzer bir durum Beylerderesi için geçerlidir. Kahramanca da olsa bu olay bizim için yenilgidir. Sadece üç yoldaşımızı kaybetmedik, bölge örgütlenmesi çöktü ve bir daha kurulamadı.

O dönemin modası uyarınca, Devrimci Gençlik -sonrasında, Devrimci Yol- ve bizim dışımızdaki silahlı mücadele grupları Kızıldere'ye büyük önem verirdilerdi. Beylerderesi de ikinci Kızıldere sayıldığı için, hemen, "İlker Akman, Hasan Basri Temizalp, Yusuf Ziya Güneş bunlardan değildi, ayrıldılar!.." kampanyası başladı. Devrimci Gençlik kendi söylediğine inanmadığı için, "İlker aslında şizofrendi" gibi çirkin bir kampanyayı da sürdürdü.

Biz kendimizi Kızıldere temelinde olduğu gibi, Beylerderesi temelinde de tanımlamadık. Bunlar kahramanca da olsa birer yenilgidir ve iddialı bir örgüt kendisini bunlarla tanımlayamazdı. Yapılan propagandanın etkisiz olduğu da söylenemez. DY bıraktı ama MLSPB sürdürdü. Ancak 1977 yılında yaptığımız politik çıkışın ardından kimin neye inandığı bizi için önemini kaybetti. İsteyen sürdürsün, ne olacak yani. Acilciler kendilerini ağır kayıp verdikleri olaylara göre tanımlamadılar. Bizim güçlü bir teorik yanımız vardı ve o sayede her darbeden sonra kendimizi yeniden üretebiliyorduk.

Eski Acilciler'den bugüne kalanlar içinde İlker'i en iyi tanıyan benim. <http://thkp-c-acilciler-tarih.blogspot.com> 'da İlker'i tanıtan birkaç yazı yazdım. İsteyen yeniden buraya bakabilir.

Birkaç nokta daha eklenebilir ama çok da önemli değil. İlker, Ankara Karşıyaka mezarlığındadır. Ömür de oradadır. Şu sıra Ankara'da acayip kar varmış. İlker'in çok sayıda polis eşliğinde toprağa verildiği gün de yerde diz boyu kar vardı. Annesi, ablası ve ben vardık. Daha sonra mezarlığa gitmek fırsatım olmadı. Şimdi gitsem acaba ne yapardım, bilemiyorum.

Anma törenlerine değer veren birisi değilim. İnsanlar yaptıklarıyla yaşarlar. Ölüm günlerinde ne oranda anıldıkları pek de önemli değildir. Dünya çapında birçok insan bile sadece yuvarlak sayılara ulaşan doğum ve ölüm yıldönümlerinde anılırlar. Aradan neredeyse 40 yıl geçmesine rağmen devrimci harekette unutulmayan az sayıda örgütten birisi olan ve daha sonra Acilciler adını alan örgütün üç kurucusundan bir tanesidir. Bu şeref bile kendi başına yeter...

Yusuf Ziya Güneş'in Karadeniz'in bir beldesinde büyük bir mitingin ardından toprağa verildiğini biliyorum. Bu mitingde konuşma yapan Karadeniz Dev-Genç başka-

nı o dönem Kurtuluşçu olan arkadaşın bu etkinliğini yıllar sonra öğrendim. Aynı okuldanız, okuldan tanışıyoruz ama bunu bilmiyordum.

Hasan Basri Temizalp ile ilgili olarak ise hiçbir şey duymadım. Duyan var mıydı, onu da duymadım. Onunla ilgili olarak da yukarıda anılan blogda bir yazı yazdım. III. THKO davasında yargılanan bu yoldaş hakkında bildiğim kadarıyla başka yazı bulunmuyor.

36 yıl önce, 26 Ocak 1976'da, ağır darbe yedik, ama yeni o dönem için geniş sayılabilecek ilişkilere sahip olmamız sayesinde kısa sürede toparlandık. Hemen ardından Yurtdışı Grubu ile ayrılık geldi. Arkadaşlar açıkçası korkmuşlardı. Çarpışmak, ölmek ya da yıllarca hapis başkalarının başına gelince iyi de, yanı başına kadar gelince korku da kendisini gösteriyor. İnsani bir duygudur, anlamak gerek. Zaten biz de ayrılığımızı "korktular" gibi bir temele oturtmadık. Ayrılığımız teorik de değildi, çünkü bize karşı teorik gerekçe getirebilecek çapları yoktu. Politiklikten uzak arkadaşlardı. Çok illegaldiler, çok düşünlülerdi; bunların hepsi iyiydi güzeldi ama asla harekete geçemezlerdi.

Beylerderesi, ağır bir darbe olmasına karşın, morali-mizi bozmadı, çünkü ne yapacağımızı biliyorduk. Beylerderesi olmasaydı belki de kendilerine Kürdistan'ın Acilcileri diyen PKK'nin önceli örgüt UKO ile daha o zamandan bağlantımız olacaktı.

Şunu da belirtmek gerek: Beylerderesi, Kızılder'e den sonra polisle yapılan ilk silahlı çatışma değildir. Yanlış hatırlamıyorsam, Antep bölgesindeki kırsal alanda 1976'dan iki ya da üç yıl önce birkaç THKO'lu ile ordu arasında uzun süren bir çatışma olmuştu. Beylerderesi'nin bu denli dikkat çekmesinin önemli bir nedeni, orada hayatını kaybeden iki kişinin mühendis olmasıydı. ODTÜ mezunu iki mühendis. İlker metalurji, Hasan Basri maden mühen-

disiydi. Zaten, İlker için sürdürülen “şizofrendir” kampanyasının gerekçelerinden birisi de buydu: İnsan ODTÜ bitirip mühendis olur da, silahlı eyleme mi girermiş!..

Ne olmuş yani. Mahir de SBF mezunuydu. Ben de ODTÜ’yü bitirmiş ve bir de yüksek lisans yapmışım. Önemli olan hiç düşmemek değil, düştükten sonra ayağa kalkabilmektir. 36 yıl önce kötü düştük, hiç beklemiyorduk, ama ayağa kalkmasını bildik. Ve yürüdük...

25 Ocak 2012

BIRAKMASINI BİLMEK

Almanya Başbakanı Angela Merkel önümüzdeki yıl yapılacak federal parlamento seçiminde partisinden başbakanlık için aday olmayacağına açıklamıştı. Merkel dört yıl kadar önce sınır kapılarını açarak kısa sürede 900.000 kadar mülteciyi ülkeye almakla eleştirilmişti ve eleştirin dozu giderek artmıştı. Bir süre sonra Merkel yeniden başbakan adayı olmayacağını açıklamış ve partisi CDU'nun genel başkanlığından da çekilmişti. Parti genel başkanı Kremp-Karrenbauer adlı başka bir kadın olmuştu, doğal olarak da partinin başbakan adayı olacaktı. İlk parti için sorunda yeterli performansı gösteremediği için yoğun olarak eleştirildi ve bu nedenle de başkanlıktan çekildi.

Bu arada Merkel'in Avrupa Birliği organlarından birinde görev alacağı öne sürüldü ama yalanlandı.

Derken Korona krizi geldi. Merkel yönetimindeki CDU-SPD hükümeti iyi bir performans gösterdi ve dört dönem başbakanlık yapmış olan Merkel'in beşinci kez aday olması istenmeye başladı.

Politik mücadele böyledir, başarı gösterdiniz mi eleştiriler kesilir ama Merkel yeniden aday olmayacağını bir kere daha kesin olarak açıkladı. Aday olsaydı büyük ihtimalle yeniden başbakan olurdu ama kendisi kararını değiştirmede. Bundan sonra da “yoğun ısrar sonucu kararımı değiştirdim” gibisinden açıklama yapması bekleniyor.

Bizde böyle bir şey görülmez. Hele de başarılı bir parti başkanının politikadan çekilmeye karar vermesi görülmüş şey değildir. Bunun bir nedeni kişilikle ilgilidir ama önemli başka bir nedeni daha vardır: politika dışında da

varlık olabilme becerisine sahip olmak...

İnsanlardan parti başkanlığını ya da örgüt sorumluluğunu alın, geriye bir şey kalmıyorsa –sık rastlanan bir durumdur- bu kişi yerini bırakmamak için elinden geleni yapacak, rakiplerini tasfiye edecektir.

Merkel doktora yapmış bir fizikçidir, ikinci eşi ise teorik kimya profesörüdür ve alanında tanınmaktadır. Medyatik olmaktan hoşlanmadığı için çok gerekli olmadıkça ortalıkta görünmez. Bu insanların politikanın dışında önemli bir hayatları vardır ve Merkel'in aktif politikadan çekilmesiyle bu hayatlarına daha fazla zaman ayıracaklardır.

İnsanların örgütlerde üst düzey sorumluluklar için ısrarcı olmaması öncelikle başka hayatlarının da bulunmasıyla mümkündür. Kişi daha alt kademedede de görev alabilir ve asıl önemli olan örgütün çıkarı ise bunu da gurur sorunu yapmaz. Yerini daha iyi birisine bırakmıştır ve yapacağı en iyi iş de yeniye yardımcı olmaktır.

Kişinin örgütte ya en yukarda olması ya da hiçbir şey olmaması bizde çok rastlanan bir durumdur ve burada sorun sadece o kişide değildir. Bir dönem iyi bir performans sergileyen ve bulunduğu yere hakkıyla gelen kişi daha sonra aynı performansı sürdürmeyebilir ya da değişen koşullara uygun olarak gelişemeyebilir. Bu durumda yerini o konum için daha yeterli olan başkasına bırakması gerekir. Parti ya da örgüt içindeki insanlar bu değişimi normal karşılamalıdır; sorun yükselmek ya da düşmek değil, görev değişimidir. Kişinin daha önceki görevinde yaptığı katkılar anılmalı ve aynıısını yeni görev kademesinde de sergilemesi beklenmeli, bunun için teşvik edilmelidir.

İnsanların olabildiğince çok yönlü gelişmesi, farklı hayat alanlarında faaliyet gösterebilmeleri önemlidir. Hayattaki tek beceriniz bir örgütün üst kademesinde olmak-

sa ya orada kalırsınız ya da ortadan kaybolursunuz. Farklı bir kademede ya da hayatın başka bir yerinde kendinizi üretmeniz mümkün değildir.

İnsanların kendilerini yeniden üretebilmesine yardımcı olmak gerekir. Bu durumda insanlar yerlerini daha az sürtüşmeyle daha yeterli olan başkalarına bırakabilirler. Bugün yeterli olmak, diyelim iki yıl sonrası için garanti değildir; burada önemli olan değişmeyi normal karşılamaktır.

Burada politikayı bırakmaktan değil, politikada yer değiştirmekten söz ediyorum.

Sosyalistlerde yazılı olmayan bir kural “ölünceye kadar başkanlık sistemi” vardır. Bir kez başkan olan, yeniden seçilmesi için gerekli düzenlemeleri de yapar ve ölünceye kadar o yerde kalabilir.

Komünist partilerinin genel sekreterlerini hatırlayın. SBKP’de Hruşçov ve Gorbaçov dışında ölmeden parti genel sekreterliğini bırakan olmamıştır. Demokratik Almanya Cumhuriyeti’nde Walter Ulbricht ise sosyalizmi komünizmin ilk aşaması olarak görmediğini açıkladıktan sonra SBKP’nin müdahalesiyle pasif bir göreve atanmıştır. Macaristan’da Imre Nagy, Çekoslovakya’da Alexander Dubçek Kızıl Ordu müdahalesiyle parti içindeki yerlerini kaybetmişler hatta ilki idam edilmiştir.

1989’da kitle gösterileri sonucu görevlerinden çekilmek zorunda kalan komünist partisi genel sekreterleri bu listede dahil değildir.

Aynı özellik sosyalist hareketteki örgütlerde sürmektedir. Kişi kendini yeniden üretebiliyorsa söylenecek şey yoktur ama maalesef çoğunluk bu durumda değildir. Ya açıkça ya da arkadan örgütü yönlendirmek sürmektedir.

Burada sorun kişinin çekilmesi değildir. Bu kişiyle birlikte yıllardan beri birlikte tutum alan kadrolar da çekilecektir ve asıl direniş de bunlardan kaynaklanmaktadır. Sorun tek kişide olsaydı, çözmek zor olmazdı

Örneklersem; CHP Genel Başkanı Kılıçdaroğlu'nun bu konum için gerekli yeteneklere sahip olmadığı hem defalarca söylendi ve hem de pratikte görüldü. Buna rağmen yerinde kalabiliyorsa, onu tutan bir kadro vardır ve değişmesi demek, bu kadronun da büyük oranda değişmesi anlamına gelir.

Burada mesele kişi sorunu değildir.

Merkel giderken rahat olacaktır. Yerine bulunan ilk aday yeterli çıkmadı, yeni başkan da halen seçilmedi ama adaylar var. Sonuçta ne kadar yeterli ve becerikli olursa olsun bir partinin kaderi tek kişiye bağlı olmaz, 16 yıl başbakanlık da az değildir, parti parti ise eğer, yerine başkasını üretebilmiş olmalıdır.

Aynı durum bütün partiler için geçerlidir. Kadro değişimi mücadelesiz olmaz ama bütün mesele bu değişimi normal karşılayabilmek ve kaybedenin kazanana yardımcı olmasıdır. Örgüt çıkarı da bunu gerektirir.

9 Haziran 2020

BİLGİDE YOĞUNLAŞMAK

İnsan biliyorum dediği konuyu iyi bilmelidir. Her konuda yüzeysel bir şeyler bilmek yerine birkaç konuyu iyi bilmek tercih edilir. Gerçi her konuyu yüzeysel bilenlerin de pek bir şey bildiği söylenemez. Konuşurken sürekli olarak konudan konuya atlarlar, tek konularda bile bilgileri hayli sınırlıdır.

İyi bir genel kültür düzeyine ulaşmadan hiçbir konuyu iyi bilemezsiniz. O düzeye ulaştığınız zaman da aslında her konuda –derinlemesine olmasa da- konuşabilirsiniz. Bu düzey size her konuda söz söyleme imkanı verir, ek olarak bazı konuları da iyi bilirsiniz.

İyi bir kültür düzeyine ulaşmadan hiçbir konuyu iyi öğrenemezsiniz çünkü hangi konuda olursa olsun belirli bir bilgi düzeyine ulaştığınız zaman konular birbirine bağlanmaya başlar; ilgilendiğiniz konuda derinleşebilmeniz için başka konuları da öğrenmeniz gerekir. Bu nedenle tek konuda uzman yoktur; tek konuda uzman olanlar gerçekte birçok konuyu konuşabilirler ve hatta bu konularda onları bildiklerini sananlardan daha iyidirler.

Belirli konuları iyi bilenler bu iyi bilmenin ne demek olduğunu bildiklerinden yerli yersiz her konuda konuşup yazmaya kalkmazlar.

Yaklaşık 25 yıl önce kendime iki temel konu belirlemiştim ve bazen başka konulara kayacak da olsam sonuçta bu iki konu benim için önemini korudu: reel sosyalizmin tarihi ile küreselleşme.

İlki konusunda yıllardan beri çalıştım, çıkan her önemli yayını okudum ve hala da okumam gerekenler

bulunuyor. Sürekli yeni araştırmalar, yeni açılımlar bulunuyor.

Almanca okuyabilmek bu konuda büyük bir şans, daha önce böyle olacağını düşünmemiştim. İngilterede de çok sayıda kaynak bulunmakla birlikte Almanca reel sosyalizm ve bu bağlamda Doğu Avrupa'daki sosyalist ülkeler konusunda daha zengin kaynaklara sahip. Böyle olmasının nedeni, bu alanın Almanya'nın eskiden beri Hinterland'ı olmasından kaynaklanıyor. Rusya'ya Çariçe Katherina zamanında göç etmiş çok sayıda Alman bulunuyor. Almanya ile Rusya arasında düşmanlık düzeyinde de olsa sürekli yakın ilişki olmuş. Bu konuda her şeyi okumak gerekli değil, mesela St. Petesburg'daki büyük Alman kolonisi tarihini... Rusya'da yıllarca Almanca birinci yabancı dilmiş.

Doğu Avrupa ülkeleri ise sadece Avrupa Birliği'ne girdikten sonra değil Hitler zamanında da Almanya'nın ilgi alanı içindeydi. Naziler Yugoslavya, Romanya ve Bulgaristan'dan çok sayıda askeri ordularına alarak ve yaklaşık bir milyon kişiyle SSCB'ye saldırdılar. Bu ülkelerde, özellikle de Romanya'da Almanca bilenler az değildir.

Aynı ilgi bu kez Avrupa Birliği bağlamında sürüyor. Bu ülkelerin tarihiyle ilgili yazılan her önemli kitap kısa sürede Almancaya çevriliyor. Bulgar sosyologların ülke-
rindeki reel sosyalizm tarihine yönelik değerlendirmeleri önemli ve özellikle ufuk açıcıdır.

Önceki bir yazımda Bulgaristan'da 1960'lı yıllarda kurulması planlanan Kremikovci adlı büyük çelik kombinâsından söz etmiştim. Binlerce işçinin çalışacağı bu kombina sadece ekonomik gelişme bakımından değil, toplumsal yapıda da büyük önem taşıyordu çünkü ülkede yaklaşık 15 yıldır proletarya diktatörlüğü vardı ama proletarya sayıca az ve dağınıktı. (Benzer durum Ekim devrimi sonrasında SSCB için de geçerlidir: Petograd, Moskova

ve Bakü dışında sanayi işçisi yok gibiydi.) Bu fabrika sayesinde Bulgaristan'da proletarya görünür bir güç haline gelecekti. Başka bir deyişle sanayileşmenin amaçlarından bir tanesi de proletarya diktatörlüğü için gerekli kitleyi oluşturmaktı. Bunun anlamı şudur; demek ki daha önce işçilerin ve küçük üreticilerin diktatörlüğü vardı ve ikinci bileşen birincisinden çok daha ağır basıyordu. Proletarya diktatörlüğü olabilmesi için önce bunu yapabilecek sayıda proletaryanın bulunması gerekir.

Arada parantez açayım: aralıklı olarak Winkler'in **Weimar 1918-1933** kitabını da okuyorum. Zamanın sosyal demokrat partisinin Bolşeviklere yönelik eleştirisi dikkat çekicidir: proletarya diktatörlüğü çoğunluğun azınlık üzerindeki diktatörlüğüdür ama sizde böyle bir durum bulunmuyor.

Sadece eski sosyalist ülkelerin şimdiki sosyal bilimcileri değil Alman bilim insanları da bu ülkeler hakkında geniş araştırmalar yapıyorlar. Bunu yapabilmek için tabii ki o ülkenin dilini öğrenmiş olmanız gerekiyor. Bir kitap buldum, Alman bir öğretim üyesinin doçentlik tezi: 1944-1989 arasında Bulgaristan'da ideoloji, toplum, aile ve politika alt başlıklı bir kitap... Üst başlık ise, Sosyalist Hayat Tarzı. 750 sayfalık kitapta ne ararsanız var ve tabii ki daha okumadım, içindekilere bakmakla yetindim.

Böyle kaynakları İngilizcede bulamazsınız.

Demokratik Almanya Cumhuriyeti tarihini çalışmış olmak bana büyük yarar sağladı ve bu çalışmanın ürünü **1989 Berlin Duvarı** kitabı oldu. Bu konuda ek okuma yapmam gerekiyor çünkü her yıl onlarca kitap yayınlanıyor. Bir bölümünün ne anlattığını biliyorum, bazıları önemli değil ama bazıları okunmalı. Mesela Walter Ulbricht'in biyografisi. Bir komünist partisi genel sekreterinin (partinin adı farklıydı ama sonuçta ülkenin KP'siydi) göreceği büyük tepkiyi mutlaka bilerek "Sosyalizm komü-

nizmi hedeflemekle birlikte kendi yasallıkları olan ayrı bir ekonomik-toplumsal sistemdir” diyebilmesi, başka bir deyişle “sosyalizm komünizmin ilk aşaması değildir” tespitini yapması müthiş bir şeydir. Nitekim SBKP’nin de müdahalesiyle görevden alınır.

Ulbricht uzun bir dönemi kapsayacağı belli olan sosyalizmin ayrı yasallıkları bulunması gerektiğini anlamıştı ve bunu da açık olarak ifade etti.

1960’lı yıllarda reel sosyalizmde önemli reformlar yapılması gerektiğini savunan iki komünist partisi sekreteri vardır: Ulbricht ve Dubçek ve bu ikisi dost değildir. Kapsam olarak bakıldığında ikisinin yapmak istedikleri birbirinden farklı olmakla birlikte önemli benzerlikler de vardır. Ulbricht bunların iktidardaki komünist partisi tarafından hayata geçirilmesini savunmaktadır, Dubçek için ise KP iktidarının mutlaka korunması gerekmektedir.

Bu arada Brejnev’in tek biyografisinin de okunması gerekiyor. Yazan Alman bir kadın profesör ve bu alandaki tek kitapmış. Brejnev’in genel sekreterliği dönemi reel sosyalizm tarihinde çok önemlidir. Sosyalizmde önemli değişimler gerçekleştirilecekse bunların 1960’lı yıllarda yapılması gerekiyordu, yapılamayınca yaklaşık 25 yıl sonra ne olacağını –DAC’deki Fritz Behrens gibi- o dönemde görenler vardı.

Sosyalizmden kapitalizme geçişte Bulgaristan örneği kitabı zor bir kitap olacak...

Bu kitap sadece Bulgaristan’ı ilgilendirmez. **1989 Berlin Duvarı** kitabında da SSCB’deki uygulamaya sürekli referans vermiştim ve böyle de olması gerekiyordu.

Reel sosyalist ülkeler tarihi bütündür, bir tanesini ayrıntılı anlattığınız zaman bu anlatım zorunlu olarak başkalarının önemli özelliklerini de kapsar.

DAC tarihi biraz özel bir tarih, bunu da belirtmek gerekir. Ülkeyi faşizmden ABD'nin önemli rol oynadığı mütetekler ile Kızıl Ordu kurtarır. Almanya'da faşizme karşı iç muhalefet vardır ama başarılı olamaz. Başka ülkeden halk getiremeyeceğinize göre, DAC bölgesinde bu halkla sosyalizm kurmaya yönelirsiniz. Alman faşizminin güçlü bir kültürel yanı da vardır ve sadece özeleştiriy yaparak bundan kurtulamazsınız. Bu nedenle iktidar partisi SED (Almanya Sosyalist Birlik Partisi) –haklı olarak- halka güvenmez. Kısa süre öncesine kadar bu halkın önemli bölümü NSDAP (Almanya Ulusal Sosyalist İşçi Partisi) üyesidir.

1953'te yiyecek zammına karşı ayaklanma gerçekleşir ama Kızıl Ordu bastırır.

SED Politik Bürosu yayınladığı açıklamada halkın güvenilir olduğunu göstermesi için daha çok çalışması gerektiğini belirtir. ABD'de sürgünden döndükten sonra bu ülkede yaşamayı seçen Brecht'in buna karşı müthiş bir şiiiri vardır.

Orada der ki: Bu halk hoşunuza gitmiyorsa, başkasını bulun!..

Konuyu burada bitireyim, ikinci ilgi alanım küreselleşmeyi sonraki yazıda anlatırım.

3 Aralık 2019

BİLİME KARŞI OLMAK

Bilime yüzde yüz karşı olan yoktur. Her şey Allah'tan diyenlerin en fanatik olanları bile bilimin kendilerine uygun düşen bölümünü kabul ederler ve bunu kendi inançlarıyla bağdaştırmaya çalışırlar.

Bilime karşı olmanın en bilinen yolu, onun belirli bir bölümünü kabul etmek, bu bölümden sonrasını benimsememektir.

Bunu sonraki gelişmeyi doğrudan reddederek yapamayabilirsiniz, böyle yapmak da doğrusu zordur. Bu konuda en geçerli yol, sonrası için susmaktır ya da sonrasındaki gelişmeyi dikkate almamaktır.

Somut bir örnek vereyim. Ailenin Devletin ve Özel Mülkiyetin Kökeni kitabını biliyorsunuz. Bu kitap o dönemde ABD'li Morgan isimli etnologun yaptığı araştırmalardan hareketle Engels tarafından yazılmıştı. Alanında yıllarca klasik olarak kaldı, halen de yazılmış olduğu döneme göre öyledir. Okunması gerekir, ama sınırlı geçerliliği olan bir klasik olarak okunmak şartıyla!..

Etnolog Morgan'ın görüşleri fazlasıyla aşıldı. Hem değişik alanlarda yapılan araştırmalarla elde edilen bulgular yönünden aşıldı hem de 19. yüzyılda toplumbilime yönelik anlayış yönünden aşıldı.

Her ülkenin sosyalist hareketini bilmiyorum ama Almanya gibi tarihsel olarak bu hareketin oldukça gelişmiş olduğu bir ülkede bu kitaba önem verildiğini görmedim. En azından özel mülkiyetin ve devletin ortaya çıkması hiç de Engels'in savunduğu gibi değil, farklı yollar bulunuyor.

Bizde ise bu kitap halen geçerli bir klasik olarak de-

ğerlendirilir.

İnsanlığın gelişmesi gibi çok önemli bir konudaki bilimsel düşünce burada durmuş kabul ediliyor. Bu anlayış bilimin başka bir çeşit inkârıdır.

Engels'in insanlığın küçük avcı topluluklarından başlayarak gelişmesiyle ilgili görüşleri, yaşadığı dönemin bilim anlayışını yansıtır.

O dönem doğa bilimleri hızla geliyordu, toplumsal bilim yeni şekilleniyordu denilebilir. Hızlı gelişen bilim dalı her zaman diğerlerini etkisi altına almış ve kendi düşünce tarzını onlara empoze etmiştir.

- yüzyılın toplumbiliminde de benzeri görülür.

Doğa biliminde tekrarlanabilirlik esastır. Aynı anlayış toplumbilimde de yerini bulur.

Morgan ilk insan topluluklarıyla ilgili değerlendirmesinde yaptığı araştırmaya dayanıyor ve buradan hareketle de aynı araştırmanın dünyanın her tarafında aynı sonucu vereceğini düşünüyor.

Aynı düşünce Engels'te de bulunuyor.

Saf su deniz seviyesindeki atmosfer basında dünyanın neresinde olursa olsun 100 derecede kaynar. Ama toplumbiliminde böyle değil, tekrarlanabilirlik söz konusu değil ve dahası sonraki araştırmalar ilk yapılabildiği gibi farklı sonuçlar verebiliyor.

Ailenin Devletin ve Özel Mülkiyetin Kökeni kitabı Engels'in etnografi tarihinde yer almasını sağlamış. Bu yer alış bir dönemle ilgilidir. Önemlidir, okunması gerekir, ama bu teorinin bitmiş olduğunu unutmamak şartıyla...

Bilim tarihinde doğru olanı söylemekle o güne kadar geçerli olan görüş kolayca değişmiyor. Ciddi direniş

ortaya çıkıyor. Türlü çeşitli görüşler ifade ediliyor ve doğa biliminde bile yeni gerçek yolunu zorlanarak açabiliyor.

Toplumbiliminde fazlasıyla böyledir.

Yıllar öncesinin kuramlarını incelerken bunların sınırlarını görebilmek gerekir. Ama bunun için de o günün dünyasını biraz olsun bilmek gerekiyor.

Engels'in yaşadığı dönemde ayrıntılı olmasa bile konu olmaya başlayan devletsiz büyük toplulukların varlığını görmemiş olması gariptir. Afrika'daki bu topluluklarla özellikle İngiliz sömürgeciliği ilgileniyordu.

İngiliz ve Fransız sömürgecilikleri farklıdır. Dışarıdan bakıldığında ikisi de sömürgeciliktir ama İngilizlerinki daha esnektir. Tipik yöntemleri "kralı bul, satın al, topluluğu yönet" şeklinde ifade edilebilir. Kralın adı farklı olabilir, önemli olan toplumda önde gelen kişiyi bulup onunla anlaşmaktır.

Afrika içlerindeki sömürgecilikte bu yöntem tutmuyor. Yüzbinlerce insanı barındıran topluluklarda kral ya da şef bulunmuyor. Devlet yapısı da yok... Ama bu insanlar kısa sürede bir araya gelip ayaklanabiliyor. Bu nasıl oluyor?

Etnografinin ilk gelişmesi sömürge toplumları anlama çabasından kaynaklanır. Bu toplumları bilinen kavramlarla anlamak mümkün değil. Devlet yok, şef yok ama örgütlenme var! O zaman bu örgütlenmeyi sağlayan nedir?

Geniş akrabalık bağları ve dini inanç temelinde birkaç yüz bin kişiyi bulabilen büyük insan toplulukları bir araya gelebiliyor ve sömürgecilikle mücadele ediyor.

Afrika'daki sömürgelerin bağımsızlıklarını kazandıkları 1960'lı yıllarda mücadelenin tanınmış isimlerin-

den birisi olan Amilcar Cabral (diğerleri arasında Nkrumah, Fanon, Lumumba sayılabilir), devletsiz toplulukların sömürgeciliğe karşı büyük direniş gösterdiklerinden söz edecektir.

O dönemin devletsiz toplulukları Engels'in görüşlerine hiç uymuyor. Belirgin olarak ortaya çıkmaları sonraki bir gelişmedir, burası tamam ve zaten sorun Engels'te değil görüşlerini mutlaklaştıranlardadır.

Bilime karşı olmak, bilimsel gelişmeyi bir noktada durdurmakla özellikle ortaya çıkıyor.

6.1.2016

BİLİNÇALTI

Sürekli olarak belirtilir ama ne kadar belirtilse azdır. İnsanlık tarihinde üç büyük devrim vardır. Bu devrimler insanlığın kendisiyle ilgili değerlendirmelerini değiştirdiği için özel bir büyüklük taşırlar.

İlki Kopernik devrimidir. Dünyanın merkez olmadığı ve başka gök cisimlerinin de onun çevresinde dönmediğini göstermiştir. İnsanın yaşadığı dünya evrenin merkezi değildir.

İkincisi Darwin devrimidir. İnsanın evrim sonucu basit canlılardan gelişerek oluştuğunu ortaya koymuştur. Darwin insanın doğanın bir parçası olduğunu, onun dışında değil onun evriminin içinde yer aldığını da göstermiştir böylece...

Üçüncüsü Freud devrimidir. İnsanın nedenini bilmediği, açıklayamadığı kararlar alırken ya da davranışlarda bulunurken bunları yöneten mekanizmaya dikkat çekmiştir. İnsan kendi evinde bile egemen değildir bir başka deyişle...

Bu üç devrim arasında en az gelişmiş olanı sonuncusudur.

Freud bile son yıllarında psikoanalizin sadece bireyle ilgili olmadığını, toplum bilim alanında değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir ama bunun nasıl yapılabileceğini söylememiştir.

Sonraki adım, toplumu bireyin genellemesi olarak ele almaktır. Bu konuda en fazla incelenen konu Hitler faşizmidir. Önceleri esas olarak Nazilerin muhteşem kadrosuna bakmakla yetinen araştırmacılar, Adorno'nun

önemli uyarısıyla tutum değiştirirler: Nazilerden daha fazla Alman halkına bakılması gerekir. Nazilerin iyi bir kadrosu vardı ama halk da kendisine verileni almaya hazırды. Hazır olmasaydı o kadro anlam taşımazdı, bir şey yapamazdı.

Burada yönelim doğru olmakla birlikte psikanalizin topluma uygulanmasında bireyde bulunan özelliklerin genelleştirilmesi yoluna gidilir. Adorno ve Alexander Mitschlerlich bu dönemin önemli psikoanalizcileridir. Adorno'nun mesleği bu değildir ama psikanalizin önemini ilk fark eden Frankfurt Okulu olmuştur denilebilir.

Ne ki, toplum, bireyin özelliklerinin genelleştirilmesiyle açıklanamaz. Ya da fizikte eskiden beri bilindiği gibi; bütün, parçalarının toplamından fazla bir şeydir. Ama nasıl fazla bir şey, burası bilinemiyordu.

1960'lı yıllarda sadece bireylerin değil toplumun da bilinçaltı olduğu görüşü öne çıkmaya başladı. C. G. Jung tarafından ortaya atılan bu görüşün ilk savunucularından bir tanesinin sömürge halklarının psikolojisi üzerine çalışmalarıyla tanınan Frantz Fanon olması rastlantı olmasa gerektir.

O zamandan bu yana bilinçaltı konusunda önemli gelişmeler oldu ama bazı sorulara pratikten uzakta teori geliştirmenin ötesinde cevap verilemedi. Mesela bilinç ile bilinçaltının ilişkisi nedir? Bilinçaltı kendini nasıl üretir? gibi... Soru önemli çünkü bilinçaltı sabit kalmıyor, değişiyor, başka bileşenlere kavuşuyor...

1970'li yıllarda nihayet ve nihayet büyük bir adım atıldı ve bilinçaltı ile bilincin ilişkisi deneyle ölçülebildi. 1970'li yıllarda Benjamin Libet yaptığı bir dizi deneyle bilinçaltında alınan bir kararın bilinçli eylemden önce geldiğini gösterdi. Bu aynı zamanda bilinçaltının varlığının fiziksel bir deneyle de kanıtlanmasıydı. Bu deney çok tar-

tışıldı ve halen de tartışılıyor. Tartışılan deneyden ziyade deneyin yorumu... Herkes deneyin büyük önemini kabul ediyor ama farklı yorumluyor.

Bu deney, beyinde cereyan eden fiziksel ve kimyasal reaksiyonlarla beynin bilinçli ya da bilinçsiz karar alması arasındaki ilişkiyi gösterdiği için özellikle önemlidir. Bu temelde yıllarca felsefenin konusu olagelmifş bilinç felsefesi alanı da böylece doğa bilimlerine açılıyordu.

Bu alanda aydınlatılmamış birçok soru bulunuyor ve beyin son derece karmaşık bir mekanizmaya sahip olduğu için gelecekte ne oranda aydınlatılabilir, bilinmiyor.

Beyin araştırmalarında iki konuyu birbirinden ayırmak gerekiyor: beyinle ilgili hastalıkların tedavisi ve karar alma mekanizmasının açıklığa kavuşturulması...

Bu iki alan birbiriyle hem ilgilidir hem de ayrıdır. İlk alanda büyük gelişme var. Mesela Őizofreni gibi hastalıklarda (hem fiziksel hem de psikolojik bir hastalıktır) beynin hangi kesiminde ne olur ve buradaki bozukluk nasıl düzeltilebilir konusunda önemli gelişme bulunuyor. Belirli ilaçların yanı sıra belirli sosyal ortamlarda bulundularak hasta büyük oranda tedavi edilebiliyor.

Bu alanda bile ilerleme kolay olmadı. 20. yüzyılın başında Freud bedenle ilgili sanılan bazı hastalıkların (Őizofreni gibi) gerçekte psikolojiyle ilgili olduğunu, bu alanda "makine bozuldu" olarak adlandırılan modelin geçerli olmayacağını açıklamıştı. Sonraki yıllarda iki özelliğin birlikte bulunduğu, psikolojik hastalıklarda bedende de bazı değişikliklerin ortaya çıktığı anlaşıldı. Mesela Őizofrenide beyindeki sıvıların bileşiminde değişiklik olabiliyordu.

İkinci alanda ise yani beyindeki fiziksel ve kimyasal mekanizmalar bilinçli ya da bilinçsiz karar alımında hangi rolü üstleniyor, karar fiziksel ve kimyasal mekanizmaların hangi bileşimiyle orta çıkıyor konusunda ise iler-

leme pek fazla değil... Libet'in beyindeki elektrik akımı ile bilinçli karar arasındaki bağlantıyı göstermesi büyük bir adım ama daha yolun başı sayılır.

Bu konuda üç alan birleşiyor: beyin üzerine araştırma yapanlar (beynin işleme, beyin hastalıkları gibi konular) ile psikoanalistler ve felsefeciler... Üçünün birlikte bu konuda konuşabileceği çok şey bulunuyor.

Kabaca söylersek, ilk iki kesimin beyinle ilgili olarak, bilinç ve bilinçaltı olarak hayli birikimi var. Felsefe ise bu ayrı birikimleri yorumlama ve birleştirme konusunda işlev görebiliyor.

Bu üç kesimin bir araya gelerek konuyu tartışması, tebliğler sunması büyük bir olay olsa gerektir.

Şubat sonu ve Mart başında İngiltere ve Almanya'dan değişik isimlerden oluşan bu üç kesim bir araya geliyor. Felsefeci yok gibi ve esas olarak beyin bilimcileriyle psikoanalistler bir araya geliyor. Frankfurt'ta üç günlük bir konferans var ve herkese açık... Yaklaşık 25 konuşmacı var, üniversite düzenliyor ve belediye de destekliyor.

Konferans iki dilde, İngilizce ve Almanca... Bu tür toplantılarda İngilizce konuşulduğu zaman çeviri yapılmaz, İngilizce bilim dilini bilmek zorundasınız.

Konunun önemine başka bir yönden daha bakmakta yarar var:

Max Planck Enstitüsü'nde yıllardan beri bu alanda uğraşan kişiler (örneğin Wolf Singer gibi) insanda irade özgürlüğünün, serbest karar alabilmenin ciddi sınırları olduğuna dikkat çekiyorlar, bu sınırlarla bilinçaltı ve beyindeki işleyiş arasındaki bağlantıya işaret ediyorlar ve giderek de ceza yasasının bu husus dikkate alınarak değiştirilmesi gerektiğini savunuyorlar.

Kişi özgür iradesinin sınırlı olduğu bir durumda suç işlemişse, cezada bu durumun dikkate alınması gerekir.

Bu arada kitlenin kolektif bilinçaltı meselesi de ayrı bir dikkat gerektiriyor.

Bunun son derece politik bir konu olduğunu belirtmek herhalde gerekmiyor.

9.2.2014

BİLİNÇDİŐINI KULLANMAK

BaŐlıđa dikkat, bilinçaltından değil bilinçdışından söz edilmektedir.

Genellikle çocuklukta ama sonraki yaşlarda da olabilir yaşanılan kötü olayların etkilerinin unutulmak amacıyla bastırılması ya da bilinçaltına itilmesinden söz edilir.

Bilinçdışı ise başkadır.

Bedendeki çok sayıda faaliyet bilincimizin dışında olur. Kan dolaŐımı, sindirim ve beynin değişik faaliyetleri gibi... Elinizi uzatmaya karar verdiğinizde bunun için beyinden gerekli emrin sinir hücreleri yoluyla giden elektrik akımıyla ilgili kaslara iletilmesi gerekir. Karar verdiğinizi bilirsiniz ama bu kararın nasıl pratiğe geçtiğini hissetmezsiniz ve hatta konuyu teorik olarak bilmiyorsanız açıklayamazsınız da...

Keza beyindeki çok sayıda kimyasal reaksiyon da haberimiz olmadan gerçekleşir.

Beyin için evrenin en karmaŐık makinesi denilir ki, evren ve beyin hakkındaki Şimdiye kadar kazanılan bilgiler ışığında yapılmış doğru bir değerlendirmedir.

Bilinçdışı öğrenme, bulma ve hatırlamada önemli bir faktördür ve nasıl kullanılabileceği hakkında düşünülmesi henüz yenidir denilebilir.

Mesela bir ismi bir türlü hatırlayamadınız diyelim. Hatırlamadığınız için konuyu unutursunuz ya da öyle olduğunu sanırsınız. Bir süre sonra, bu süre birkaç gün de olabilir, isim aklınıza geliverir. Siz konuyu unuttuğunuzu

sanırken beyin hafızayı taramış ve ismi bulmuştur.

Arama çalışmalarında da bu durum ortaya çıkabilir.

Che Guevara'nın 50. ölüm yıldönümüyle ilgili bir kitap hazırlıyorum. Bulduğum ad hoşuma gitmemişti ama daha iyisi de aklıma gelmiyordu.

Diyeceksiniz Che hakkında anlatılmayan bir şey mi kaldı? Evet, kaldı. Kalmamış olsaydı zaten yazılmış olanları tekrarlamak gerekmezdi. Che 1960'lı yıllarda sosyalist ülkelerdeki sosyalizmin geleceği konusundaki tartışmalarda önemli bir isimdir. Bu konudaki görüşlerini doğru veya eksik bulabilirsiniz. Kendisi Küba'da Sanayi bakanlığı yaptığı dönemde görüşlerini hayata uygulamak fırsatı da buldu.

Doğru cevabı bulamadı ama soruyu doğru sordu.

Kitapta Che'nin hayatı çerçevesinde bu konuda geniş bir bölüm yer alacak.

Ve birdenbire uygun bir isim aklıma geliverdi. Konuyu sonra düşünmek amacıyla bıraktım ama beynin bir bölümü bırakmamış, değişik isim alternatiflerini gözden geçirip birisini öne çıkarmış.

Beynin daha iyi nasıl kullanılabilceği konusunda genel kuralların yanı sıra -güçlü hafıza gibi- kişiye göre değişen özellikler de bulunuyor. Bir noktadan sonra kendinizin bulması gerekiyor. Epeyce uğraştıran ve yorucu bir iştir ve hiçbir zaman sona geldiğinizi hissedemezsiniz. İnsan beyninin küçük bir bölümünü kullanabiliyormuş. Oranı tam olarak hatırlamıyorum ama yüzde 10 civarındaydı. Tabii beynin kullanılması sadece kişisel değil aynı zamanda yaşadığınız çevreyle, yaptığınız işle doğrudan ilgilidir. Mesela Londra'daki taksi şoförlerine adres verildiği zaman kafalarında otomatik olarak kent haritasının belirlediği ve bulunulan yerden gidilecek yere rotanın çizil-

diği belirlenmiştir. M¼zikle yoğun olarak uğraşan bir insanın beyni ise daha farklı çalışır. Başka uğraşlar için de aynısını s¼ylenbilir.

Önceki bir yazıda da belirtmiştim: hatırlama sadece beyne ait bir fonksiyon değildir, çevreyle de ilgilidir. Mesela not almak beynin işlevine destektir. Konuları birbirine bağlayarak hafızada depolamak hatırlamayı geliştirir. Konuları belirli cisimlerle birlikte hatırlayabilirsiniz. Mesela bir sokağı veya evi görd¼đ¼n¼zde aklınıza başka olaylar da gelebilir. Bir şey başka şeyleri çadıştırır, tek tek hatırlamazsınız.

Afrika'da kölecilik üzerine yaklaşık 20 sayfalık bir ev ödevi yazmam ve bunun için de konuyla ilgili en az 30 kataba referans vermem gerekiyordu. Sıkıntılı başladı ama neredeyse bitti, 15 gün ancak sürdü. Birkaç yıl önce aynı işi bir ayda yapamazdım. Bu arada 30 kitabın en az 20 tanesinin aradığım böl¼mlerini de okudum.

Tamam son birkaç yılda yoğun bir Almanca pratiği yaşadım ve bu da yazı dilinin gelişmesini sağladı ama bu kadar değil. Dil öğrenmenin sinir hücreleri nöronların dizilişiyle ilişkili olduğunu, çocuklukta hen¼z diziliş yeni-yen birkaç dilin birlikte öğrenilebileceğini, sonraki yaşlarda ise eski diziliş direndiği için yeni dil öğrenmenin zor olduğunu okumuştum.

İlk yabancı dili öğrenmek zordur. İngilizce öğrenirken hayli zorlanmıştım. Kafa dili başka türlü kullanmayı reddediyordu.

Her yeni dilin dili başka türlü kullanmak demek olduğunu bilince çıkardığınızda iş biraz kolaylaşıyor. Eski format ya da formatlardan çıkmanız gerekiyor. İnsanı insan yapan dildir. Dil size sınırsız bir öğrenme imkanı sağlar.

şempanze ile insanın kromozomları arasındaki uy-

gunluk konusunda en azından bir makale mutlaka okumuşsunuzdur. Akılsızca bir benzetme çünkü kültürü dışarda bırakıyor. İki canlı varlık arasında biyolojik olarak büyük benzerlik olması bu ikisinin benzediği anlamına gelmiyor. Kültürel gelişme çok farklı ve büyük ayrımı da bu sağlıyor.

Bu nasıl oldu diye sorarsanız konu daha yenidir ama yoğun olarak araştırılıyor.

Birkaç yıl önce Aklın Arkeolojisi başlıklı bir yazı yazmıştım, Düşünbil Dergisi'nde de yayınlanmıştı. Konuya özet bir giriş sayılabilir, internette bulabilirsiniz.

İnsan zihninin tarihsel gelişimi nasıl saptanabilir?

İnsan zihni geliştiği oranda bunu çevresini ve maddeyi şekillendirerek gösterir. Arkeoloji bu nedenle önemlidir ama değişik bir arkeoloji...

Aynı sorun Afrika'da kölecilik konusunda da ortaya çıkıyor. Yazılı kültürün zayıf olduğu 800-1200 yıl öncesinde köleciliğin varlığını ve değişik özelliklerini o zamandan bugüne kalan maddi varlıkların yorumlanmasından nasıl çıkarabilirsiniz?

Arkeolojide geçmişten kalan maddi varlığı bulmak kadar yorumu da önemlidir.

Bunun için çok disiplinli arkeolojiye geçilmiş ya da arkeoloji, sosyoloji ve etnoloji birlikte uygulanmak zorundadır.

Arkeoloji geçmişten bugüne gelirken, etnoloji bugünden geçmişe gider ve ikisinin bileşimi daha aydınlatıcı sonuçlar ortaya çıkarıyor.

Burada mutlak gerçek yok tabii... Arkeolojik bulguların yorumu zaman içinde değişebiliyor. Yeni bilgi yeni yorum getirebiliyor.

Öğreneceksiniz ve yeniye uygun yorumlayacaksınız. Bu yorum da daha sonra değişebilir tabii. Hepsinin beynin esnekliğiyle ilgisi bulunuyor.

Mahir ayan'ın "kafasından tek akım geçen geri zekâlı" diye bir belirlemesi vardır. Bu belirleme bir süredir geçerli değildir, çünkü bazılarının kafasından hiç akım geçmiyor!..

28.7.2017

BİNYILDAN YÜZYILA ANADOLU TÜRKLERİ

Bu yazı, 14 yıl önce, Alt Emperyalizm ve Türkiye başlığını taşıyan kitabım bittikten sonra yazılmıştır. Anlatılan, Türkiye'nin alt emperyalizminin ilk evresidir. Parti ANAP, ideoloji Türkçülük, hedef alan da Kafkasya ve Orta Asya'dır. İlk evre tümüyle olmasa bile büyük oranda başarısızlıkla sonuçlanacak ve yerini AKP ile İslamcılığın ön planda olduğu, hedef alan olarak Ortadoğu'nun öne çıktığı ikinci evre alacaktır. Ekonomik gücün de ilk evreye göre önemli oranda arttığını eklemek gerekir.

Binyıldan Yüzyıla Anadolu Türkleri

2000 yılı, sadece yüzyıllık bir dönemin, 1900-1996'un değil, bin yılın, 1000-1999'un da bitişi, üçüncü binyıla girişi simgeler. Bu nedenle, son aylarda, geride kalan yüzyılın yanısıra, binyılı değerlendiren kitaplar da yayınlanıyor. Yüzyıl oldukça ayrıntılı değerlendirilebilirken, binyılın başlıca olaylarını belirtmekle yetiniliyor.

Bizde ise farklı bir durum var. Heryerde öne çıkmak, lider olamasak bile olmuşuz gibi davranmak, en azından bir süre kendimizi buna inandırmak ulusal özelliklerimizden birisi olduğu için, sadece gelecek değerlendiriliyor ve önümüzdeki yüzyılın bir "Türk yüzyılı" olacağından sözediliyor. Yerleşmemiş değerlere sahip gününbirlik yaşayan bütün toplumlar gibi, bugün inandığımız yarın, yarın unutacağımız bir yarın olsa da, şimdilik, en azından bazıları böyle inanıyorlar ve düşüncelerini başkalarıyla paylaştıkları oranda daha "inandırıcı" buluyorlar.

Bu yazıda, kısa ve yüzeysel olarak geçtiğimiz binyıl-

lın Türkler –daha doğrusu Anadolu Türkleri- için bir değerlendirilmesi yapılmaya ve binyıldan hareketle önümüzdeki yüzyıla üstünkörü bir bakış atılmaya çalışılacak.

Göç Ve Yerleşme

Binyılın Anadolu Türkleri için en önemli yanı yerleşme olsa gerek. 1071'in ardından Anadolu'ya kesin olarak yerleşen Türklerin bu kesimi, o dönemde, bu göç nedeniyle uzun süreli olarak tarih sahnesine çıktığının farkında değildi. Tarih, Birinci Dünya Savaşı'nın sonrasına, 1920'li yıllara kadar esas olarak Avrupa'da ve yakın çevresinde yoğunlaştı. Türkler, Orta Asya'da kalsalardı eğer, hiçbir zaman tarihin bu kadar içinde olmayacaklar, ya da en fazla Moğollar gibi, büyük bir coğrafyada bir dönem egemen olup, esip gürleyip geçeceklerdi.

Son binyılın tarihi büyük oranda bir Avrupa tarihidir ve Anadolu Türklerinden önemle söz edilmeden bu tarihin yazılması mümkün değildir. Türk kimliği, yüzyıllarca Batı ile özdeş ilan Avrupa'yla çatışma içinde oluştu; aynı belirleme, gittikçe azalan oranda da olsa, 19. yüzyılın sonuna kadar Batı için de doğrudur. (Birçok tarihçinin saptamasına göre, 19. yüzyıl, gerçekte Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla, 1914'te biter.)

Anadolu, bir yandan insanlığın peygamberler merkezi olan, Musa, İsa ve Muhammed'in çıktığı Ortadoğu'nun, diğer yandan binyılın büyük döneminde tarihin merkezi olmuş Batı'nın, binyılın son yüzyıllarında Batı ile sürekli kapışmış Rusya'nın yanındadır. Haçlı seferleri ve Osmanlı İmparatorluğu, binyılın yaklaşık 700 yılında Anadolu Türklerini tarihin merkezinde duran güçlerden birisi olduklarını gösterir. Bunu, Türklerden çok yerleşilen bölgenin özelliğine bağlamak gerekir. Anadolu, Türklerin şansı olduğu kadar başının derdi de olmuş bir alandır.

Tarihin merkezine yakınlık, bu bölgede yaşayan bir halkı ister istemez tarihin içine çeker. Anadolu Türkleri, bu nedenle, hiçbir zaman kendi dünyalarına kapanıp yaşayamadılar. Tarih onlara bu olanağı tanımadı. Göçlerinin sonunda başka bir yere yerleşselerdi, olayların bu kadar içinde olmazlar, tarihteki her önemli gelişmeden bu kadar yoğun etkilenmezler, “dış güçler” de onların iç gelişmelerini yakından izlemezlerdi.

Türklerin, insanlığın genel kültürüne, son binyıllık tarihte oynadıkları önemli role hiç de uygun olmayan düşük katkı yaptıkları söylenebilir. Türkler yeni değerler yaratmaktan çok, yaratılmış olana sahip çıkmak, onu belirli oranda kullanmak konusunda beceriklidirler. Bu beceriye askeri yeteneği de eklemek gerekir.

Örgütlenmeyle askeri yetenek birbiriyle ilgili özelliklerdir. Türkler farklı güçleri birbirine karşı kullanmakta da oldukça ustadırlar; zaten başka türlü bu kadar karışık ve çatışmalı bir coğrafyada neredeyse bin yıldan beri barınmaları mümkün olmazdı.

Türk milliyetçiliğinin “kapsayıcı” özelliği, Anadolu’dan ve bu alanın çokçeşitliliğine Türklerin ayak uydurma çabasından kaynaklanır. Türk milliyetçiliği “kapsayıcıdır”, kendini Türk olarak tanımlamak koşuluyla kökenle –bazı özel çatışma dönemleri dışında- ilgilenmez. Türk kafatasçılığı, en güçlü olduğu dönemde bile etkili olamamıştır. Bunu, olumlu bir özellik olarak değerlendirmemek gerekir. “Kapsayıcı milliyetçilik”; Anadolu’da kimin ne olduğu belli değildir, herkes birbirine karışmıştır, bu nedenle saf ırk bulmak mümkün değildir anlayışından çok, Türklerin zayıflıkları temeline oturur.

Alman milliyetçiliği, Türk milliyetçiliğinin tersi özelliklerine sahiptir, dışlayıcıdır. Köken olarak Alman olmayanı, en azından birkaç kuşaktan beri Alman kanından gelmeyen benimsemez. Almanlar da, diğer bütün halklar

gibi çok karışmışlardır; ama değer üretme ve üretileni bütün dünyaya dayatma konusunda –sık sık oldukça aşırı noktalara kadar giden- güven, Alman ırkçılığının dışlayıcı olmasını getirmiştir.

Türk milliyetçiliğinin “kapsayıcılığı” Türklerin gücünden değil, zayıflığından kaynaklanır. Türkler, başkalarını, genel gelişme düzeylerinin üstünlüğüne dayanarak değil, onlara kimliklerini unutturarak, bu amaçla sık sık yasaklamaya ve şiddete başvurarak kendilerinden yaparlar. Osmanlı’nın yetenekli Hıristiyan çocuklarını ailelerinden, doğup büyüdüğü çevreden koparıp Müslüman ailelerin yanına yerleştirmesi, sıkı bir eğitimden geçirecek geçmişi olabildiğince unutturması, ardından onları önemli devlet görevlerine getirmesi, kısaca devşirme sistemi de bu esasa dayanır. Türk milliyetçiliğinin “kapsayıcılığı” bu nedenle İngiliz ve Fransız milliyetçiliklerinin kapsayıcılıklarından farklıdır. Yasaklama ve zorlama da bulunmakla birlikte, İngiliz ve Fransız milliyetçiliğinin temelinde, genel gelişme düzeyinin görece ileri olmasına dayanılması önemli yer tutar. İngiliz ve Fransız sömürgeciliği, bu nedenle, yıllarca kültürel egemenliği altında tuttuğu ülkelerde derin izler bırakmıştır. Çeşitli halklardan bir çok insanın, zorlama ve yasaklamaların yanısıra, bu kültürel üstünlük nedeniyle de kendilerini gönüllü olarak İngiliz ya da Fransız olarak tanımlaması bu nedenledir.

Anadolu Türkleri ise ancak şiddet temelinde ve yapabildikleri oranda yasaklayarak ve unutturarak kendilerini başkalarına kabul ettirebildiler. Bir bölgede yıllarca egemen olsalar bile, kültürlerini orada yaşayan halka empoze etmekte başarılı olamadılar. Bu başarısızlık, yerleşilen alanın, Anadolu’nun özellikleriyle yakından ilgilidir. Bir ülkenin yıllarca egemenlik altında tuttuğu başka bir ülkede güçlü bir kültürel etki yaratması, bu etkinin sömürgecilik sona erdikten sonra bile yıllarca sürmesi, ancak genel gelişme düzeyi daha geri olan halklarla ilişki

içinde mümkündür. İngiliz ve Fransız sömürgeciliğinin durumu böyledir. Sömürgecilerin dilleri ve kültürleri sömürge ülke halkına göre daha gelişmiş olduğu için, etkileri, o ülkeden çekildikten sonra bile yıllarca sürmüştür.

Anadolu, böyle bir olanağın bulunmadığı bir alandır. Türkler, geçtiğimiz bin yılın büyük döneminde tarihin merkezi olmuş Akdeniz ve Avrupa'nın hemen yanında bir alan olan Anadolu'da, genel gelişme düzeyleri kendilerinden daha geride olan halklarla karşılaşmadılar. Bu nedenle, genel gelişme düzeyleri kendileriyle aşağı yukarı aynı hattâ daha ileride olan halkları egemenlik altına alabilmek, bu alanda yaşayabilmek için büyük oranda zorbalığın açık biçimlerini kullanmanın ilerisine geçemediler.

Türkler ve Ruslar

Anadolu'nun stratejik önemi ve bunun getirdiği sonuçlar Türklerin yaşamında önemli yer tutar. Stratejik önem, 19. yüzyıldan kalmaz ve Rusya ile ilgilidir. Rusya ile komşuluk birkaç yüzyıldan beri Anadolu Türklerinin yaşamında önemli bir yere sahip olmuş, son iki yüzyılda bu önem artmıştır.

Türkler, Ruslarla yaptıkları bütün savaşları kaybettiler. (Sadece 1711'deki Prut Savaşı'nda kazanacak gibi oldular, ama zaferlerini Baltacı-Katerina ilişkisi engelledi.) o çok övünülen Plevne Savaşı, ne kadar direnilmiş olsa da başarısızlıkla sonuçlanan bir savunma savaşıdır. Ruslar, tarihleri boyunca askeri yeteneklerine önem dayanmış, bu özellikleriyle sürekli övünmüş Anadolu Türkleri için yetersizlik ve başarısızlıklarını gösteren bir aynadır. Türklerin Rusları hiç sevmemesi, dahası onlardan çekinmesi bu bakımdan anlaşılabilir.

Rusya, Batı ile dost bir ülke olsaydı eğer, Boğazlar'ın

fazla bir önemi kalmayacak, Anadolu'da stratejik önemini büyük oranda yitirecekti. Ne var ki, kısa dönemler dışında hiçbir zaman böyle bir durum ortaya çıkmadı. 1917'deki sosyalist devrimden sonra Türkiye, Sovyet Rusya'nın yanibaşındaki bir ülke olarak Batı için her zaman stratejik önem taşıdı. Türkiye'nin gelecek yüzyıla taşınan yeni stratejik önemi de Rusya'dan kaynaklanıyor. Önem, sadece Batı'nın Türkiye'ye verdiği "değerden" ibaret değil; Türkiye'nin binyıldan gelen geçmişinin bugünün koşullarında yeniden ortaya çıkması, eski hesapların görülmesi, gelecek yüzyıldaki tarihsel çizgisi de Rusya'da odaklanmış durumda.

Buna, Anadolu Türklerinin 20. yüzyılda –yani 1914 sonrasında- tarihlerinin en önemli dönemlerinden birini yaşadıklarını da eklemek gerek. Türkiye Cumhuriyeti devletinin Osmanlı İmparatorluğu'ndan ayrı özellikleri bulunmakla birlikte, aynı zamanda onun devamcısı da olduğu bugüne kadar çeşitli kereler yazıldı. Birçok örneğini gördüğümüz "despot devlet", "herşeye karışan ve düzenlemeye kalkan devlet", "askeri devlet", gerçekte, Osmanlı'nın Cumhuriyet koşullarındaki uzantısıdır. Buna bir ekleme daha yapmak gerek: imparatorluk bilinci. Osmanlı, "hasta adam" olarak nitelendirilse de, geniş bir alana yayılan bir imparatorluktu. Kendi gücünden çok özellikle İngiltere ile Rusya arasındaki denge nedeniyle ayakta durabiliyordu. İki ülkeye ek olarak Almanya ve Fransa da, İmparatorluk'u nasıl paylaşabilecekleri konusunda anlaşabilseler, Osmanlı tarihten silinecekti. Osmanlı'yı öldürmek değil de mirasını paylaşmak sorundu. Bu nedenle herkes birbirini kolluyor ve "hasta adam"ın durumunu dikkate almadan önemli bir adım atmıyordu. 19. yüzyıl böyle geçti denilebilir. Bünyesindeki Türk unsurunun önemi iyice öne çıkan Osmanlı, olumsuz anlamda da olsa, dünya çapında önem taşıyordu. İttihatçılar, İmparatorluğu sürdürerek –hattâ genişleterek- bu önemi korumaya çalıştılar; başaramadılar, başarmaları mümkün de

değildi.

Atatürk de imparatorluk bilincine sahip bir insandır. Bulgaristan'daki bir baloya yeniçeri kıyafetiyle katılması yeterli bir göstergedir. Ne var ki, gerçekleri görmesini ve onlara uygun davranmasını biliyordu. İmparatorluğu sürdürmeye ya da Enver Paşa gibi Orta Asya içlerinde yeni bir imparatorluk kurmaya kalkarsa, Anadolu'nun tümünden kaybedileceğini gördü. Bu nedenle Türk kökenli halkların SSCB sınırları içinde bulunmasına karşı çıkmadı, bu halklarla da –o zamanki güçler dengesi öyle gerektirdiği için– hiç ilgilenmedi.

Cumhuriyet dönemi Anadolu'ya Türklerin ikinci kez yerleşme dönemidir de denilebilir. Bu gelişme İttihat ve Terakki'nin yönetiminde olduğu İmparatorluğu son dönemlerinde başlamıştı, Cumhuriyet döneminde gelişerek sürdü. Hızlı gelişmelerin akıntısında giderken yüzmeye de çalışan İttihatçılar, İmparatorluğu ne kadar sürdürmek niyetine sahip olsalar da, yüz yıl öncesine göre küçülmüş olsa bile yine de üç kıtaya yayılan topraklardan da çıkarılacakları, kala kala Anadolu'ya kalacaklarının korkusunu da yaşıyorlardı. Bu nedenle Anadolu'nun “temizlenmesi”, demografik olarak homojenleştirilmesi onlarla başladı, kemalistlerle sürdü.

Gerçekte “olabildiğince geniş bir alanda tutunabilme savaşı” ya da “Sevr ile Türklere biçilen sınırları genişletme savaşı” içeriğine sahip olan “Ulusal Kurtuluş Savaşı”, Anadolu Türkleri sömürge bir ulus olmasalar da, bir dönem, dünyanın her yanındaki sömürge uluslar tarafından dikkate alınması gereken bir örnek olarak değerlendirildi.

“Kurtuluş Savaşı” büyük bir başarısızlığın başarılı son halkasıydı. Yüz yıldan az bir sürede kocaman bir imparatorluktan küçük bir alana inilmişti. Genç Türkiye Cumhuriyeti artık geçmişle karşılaştırılmayacak kadar önemsiz bir ülkeydi. Dünyanın büyük güçlerinin Türki-

ye'yi sürekli dikkate alarak davranması artık sözkonusu değildi. Türkiye'nin önemi kendisinden değil, Sovyetler Birliği'nin komşusu olmasından kaynaklanıyordu.

Böyle bir durum, açıkçası, kolay hazmedilir değildi. Anadolu'nun imparatorlukta en fazla ihmal edilen bölge olması –Osmanlı'nın gözbebeği Balkanlardı- üstelik halkın da savaştan bıkmış olması, imparatorluk özlemini üst kadroya özgü kılıyordu. İttihatçıların büyük oranda tasfiyesiyle bu sorun da çözülmüş oldu.

Cumhuriyet kurulduktan sonra yaklaşık 70 yıl boyunca imparatorluk özlemleri sınırlı kaldı. Ta ki 1990'lı yılların başında SSCB dağılıncaya kadar... SSCB'nin dağılması, 20. yüzyıl boyunca taşıdığı önemi bu ülke sayesinde elde etmiş Türkiye için bir dönüm noktası, bir çeşit milat gibiydi.

Yeni İmparatorluk

Yeni imparatorluğun adı “Adriyatik'ten Çin Seddi'ne kadar uzanan büyük Türk dünyası”dır. Önce bütün Türklerin –Türkiye'nin önderliğinde- tek devlette bütünleşecekleri düşünülüyordu, bunun olamayacağı kısa sürede anlaşıldı. En başta -ne kadar zayıflamış olursa olsun- yine de güçlü bir devlet olan Rusya Federasyonu buna izin vermezdi. Ardından kısa bir süre “ekonomik bütünlük” savunuldu, ama Türkiye'nin buna yetecek ekonomik gücü yoktu. Sonunda –olabildiği kadarıyla- kültürel bütünleşmeye kadar gerilendi. Bu sırada birbiriyle ilgili iki önemli gelişme oldu:

İlk olarak; ABD, Avrupa Birliği ve NATO'nun Orta Avrupa'daki “iş” bitmişti. Çek Cumhuriyeti, Macaristan ve Polonya NATO'ya alınmışlar, AB'ne de aday üye olmuşlardı. Rusya ile sıkı bağları olan Sırbistan da NATO saldırısıyla büyük oranda zayıflatılınca, Batı emperyaliz-

minin dünyada kendisi dışındaki güçleri –en başta Rusya Federasyonu sonra Çin Halk Cumhuriyeti- zayıflatma ve parçalama planlarının Orta Avrupa bölümü büyük oranda bitmiş oluyordu. Şimdiki hedef Rusya Federasyonu’nun Kafkaslar ve Orta Asya’daki etkinliğinin kırılması, hattâ belli bölgelerin ayrılmasıydı. Burada Türkiye’nin büyük rolü olabilirdi. Kafkasya ve Orta Asya halkları büyük oranda Türk kökenliydi. (ÇHC’nin batısında da Uygurlar yaşıyordu).

İkinci olarak, Türkiye, içerde 15 yıl süren savaş sonucu oldukça deneyimli bir orduya sahipti. Bu iki faktör birleştiğinde, Türkiye, Ortadoğu, Kafkaslar ve Balkanlar’da –etkisi Orta Asya’ya kadar uzanan- büyük bir askeri güç olarak ortaya çıkabilir; emperyalizm adına jandarmalığın yanısıra bölgesel çatışmalara doğrudan veya dolaylı karışabilirdi.

Mevcut konumuyla Türkiye, artık askeri bir alt emperyalist ülke olarak tanımlanabilir.

Türkiye askeri gücüyle “güven veren bir ülke” olarak, Kafkasya ve Orta Asya’daki büyük petrol ve doğal gaz üretiminin, Rusya devre dışı bırakılarak Batı’ya ulaştırılması için de iyi bir geçiş ülkesi olarak ortaya çıktı.

Türkiye’nin ancak korkunç olarak tanımlanabilecek boyuttaki silahlanmasını bu çerçevede görmek gerekir. Dahası, askeri alt emperyalizm Türkiye’ye yüklenen bir işlev de değildir. Batı emperyalizminin Rusya’yı geriletme ve parçalama yönelimi, Türkiye’nin “büyük Türk dünyası”yla tam bir uyum içindedir. Türkiye, bu kez sadece Türklere kurulan ve günümüz koşullarına göre değişmiş yeni bir imparatorluk anlayışını, en başta ABD’nin teşvik ve onayıyla hayata geçirmeye çalışmak durumundadır. Dahası, 1920’li yıllardan farklı olarak, Türkiye halkı da “önder devlet-büyük devlet” anlayışıyla çok daha yakından ilgilidir.

1900'e imparatorlukla giren Anadolu Türkleri, 1900'ün sonunda, silahlanma ve savaş gibi en büyük becerilerine dayanarak, 21. yüzyıla yeni bir imparatorluk özlemiyle giriyorlar. Tarih, büyük olmak ve öyle kalabilmek için askeri büyüklüğün yeterli olmadığını kaç kez gösterdi. Türkiye, önümüzdeki yüzyılda, en azından geniş etki düzeyinde imparatorluklaşmak ve Rusya ile son 200 yılın hesabını görmek arzusuyla giriyor. Bunun son derece tehlikeli bir macera olduğunu belirtmekle yetinelim.

() Avrupa'da ve Türkiye'de Yazın, Sayı: 89, 2000*

BİR DİLİN GÜCÜNÜ NE BELİRLER?

O dili kaç kişinin konuştuğu belirlemez. Dünyada en çok konuşulan dil 1,6 milyar nüfusa sahip Çin'in dilidir, en fazla devletin resmi dili ise İspanyolcadır. Güney ve Orta Amerika ülkeleriyle (Brezilya hariç) Karayipler'de bu dil konuşulur. Yine de dünyanın en güçlü dili açık farkla İngilizcedir. O kadar ki hangisi olursa olsun belirli bir meslekte biraz yükselmek için mutlaka İngilizce bilgisi gereklidir.

Dilin yapısıyla dilin gücü arasında bağlantı vardır. Çok sayıda zamana ve yan cümlelere sahip olan İngilizcenin ifade gücü iyidir ama bu bakımdan Almanca da hiç fena değildir; yine de dünya dili olarak İngilizcenin oldukça gerisindedir.

Hangi dalı olursa olsun bilim dili İngilizcedir, o kadar ki anadili İngilizce olmayanlar bile tebliğlerini genellikle bu dilde yazarlar.

20. yüzyılın ilk yarısında Almanca bu şansa sahipti çünkü bilim merkezi denildi mi akla Berlin gelirdi. 20. yüzyıl fiziğinde iki büyük devrimi gerçekleştirenler ya Alman ya da Avusturyalıydı (Planck, Einstein, Heisenberg, Schrödinger). Keza psikanaliz teorisinin gelişmesinin öncüleri Freud, Adler ve Jung'ın tamamı Alman olmasa bile Almanca konuşulan ülkelere geliyorlardı.

Bir bilim dalının gelişmesinde öncü olmak, o bilim dalının kavramlarının ilk olarak o dilde ifade edilmesi demektir. Nazilerin Almanlara yaptıkları büyük kötülüklerden birisi Almancanın geriye itilmesi ve yerini İngilizceye bırakmasıdır. Dünya çapında tanınan Frankfurt Okulu da sosyoloji ve felsefede bir Alman okuluydu ama bu insan-

lar Nazilerden kaçarak ABD'ye gitmek zorunda kaldılar. Epik tiyatronun kurucusu Brecht de aynı ülkeye gidecekti.

Almanca 1930'lu yıllara gelinceye kadar oldukça yaygındı. Mesela Rusya ile Almanya arasında tarihsel olarak güçlü bağlar vardı. Çariçe Katherina Alman asıllıydı ve onun zamanında çok sayıda Alman Rusya'ya göç etmişti. İkinci Dünya Savaşı sonrasına kadar SSCB'de birinci yabancı dil Almanca idi. 1985'de ilk kez Moskova'ya gittiğimde eğitim görmüş orta yaşlıların Almanca bildiklerini görüp şaşırmıştım. Eğitimde yabancı dil olarak Almanca öğrenmişler, İngilizcenin yükselmesi daha sonra olmuş.

Etnografideki derslerden bir tanesinde büyük bir hayretle 1905'te Çin'deki demokratik devrim ya da Sun Yat Sen zamanında okumuş insanlar arasında Almanca'nın yaygın ve Goethe'nin Werther'inin çevirisi en fazla okunan kitap olduğunu öğrenmiştim. Almanya'da olduğu gibi Çin'de de bu kitabı okuyup intihar edenler olmuş.

Çok sayıda Alman bilim insanının ABD'ye göç etmek zorunda kalması İngilizcenin öne geçmesini hızlandırır ve Almanca'nın artık dünya dili olması mümkün değildir. Sürekli gerileyen Fransızcaya göre etkinliği ilerleyen bir dildir ama dünya dili olması artık mümkün değildir.

Bir dilin gücünü o dilden dünyanın önemli dillerine yapılan çevirileri dikkate alarak da ölçebilirsiniz. Önemli diller denildiğinde öncelikle İngilizce, Fransızca, Almanca ve ardından İspanyolca ve Rusça sayılabilir. Bu konuda özellikle edebiyat çevirileri önemlidir. Yazar edebiyatı ana dilinde yazar. İki dilde yazabilen az sayıda yazar da vardır ve kişinin milliyeti ne olursa olsun hangi dilde yazıyorsa o dilin edebiyatı içindedir.

Putin Rusçanın değişik milliyetlerden oluşan Rusya Federasyonu için birleştirici bir dil olduğunu sürekli vurgular. Eğitim dili Rusçadır, diğer diller serbesttir ama

fazla gelişmemelerine de dikkat edilir. Putin sürekli olarak Cengiz Aytmatov örneğini verir. Aytmatov bir Kırgız Türküdür ama yapıtlarını Rusça yazmış ve dünya çapında tanınmıştır. Kırgız Türkçesiyle yazsaydı kim okuyacaktı? Aytmatov köken olarak Kırgız olabilir ama Rus edebiyatı içindedir.

Yaşar Kemal'in köken olarak Kürtlükle ilgisi olabilir ama edebiyat olarak nerede olduğu bellidir. Belirleyici olan yapıtlarını hangi dilde yazdığıdır.

Kürtçenin yıllarca yasak olması hatta bazı profesörlerin böyle bir dil olmadığı konusunda fetva vermesi kuşkusuz bu dilin gelişmesini etkilemiştir ama sorunu tümüyle yasakta görmek yanlış olur. Yasak, yayın sayısını azaltır ama kaliteyi düşürmez.

Polonya dili, Lehçe, yıllarca yasaktı. Bırakın dilin yasak olmasını, bir dönem Polonya adlı ülke de yoktu, Rusya ile Almanya arasında paylaşılmıştı. Ülke bir dönem imparatorluk gibi büyüktü, ardından küçüldü, sonra kayboldu, sonra yeniden var oldu. Polonya tarihini anlatan kitapların bazısı bu nedenle "Polonya neresi, bilmiyorum" cümlesiyle başlar. Değişik dönemlerde sınırları çok farklı bir ülke olmuş, bir dönem hepten kaybolmuştur.

Polonya dilinin yasak olduğu dönemde kitap kaçakçılığını biliyor musunuz? Bu dilde yazılmış kitaplar ülkeye gizlice sokulur, bunun kaçakçıları vardır. Talep vardır ki kaçakçılığı da yapılmaktadır. Halkta okuma alışkanlığı ve yasaklanan diline sahip çıkma var. Kürtlerde böyle bir özelliği hiç duymadım. Ne kadar yasak olursa olsun, o yasak delinebilir; sadece konuşarak değil, yazılı olanı okuyarak da... Okuma merakı varsa tabii...

Gelelim Türkçeye...

Türkçenin ne kadar mantıklı bir dil olduğu sıkça yazılır ama bu bir dilin dünya çapında etkin olmasına yet-

mez. Türkçenin değişik lehçelerini konuşan kabaca 200 milyon kişidir. Bu sayı Özal'ın 1990'lı yılların başlarında sıkça tekrarladığı "Adriyatik'ten Çin Seddi'ne kadar 200 milyonluk Türk dünyası" cümlesinde de yer alır. Azerilerle anlaşmak kolaydır, Kazaklar ve Özbeklerle ise birkaç ay birlikte yaşarsanız dili çıkarırsınız. Türkçenin değişik lehçelerini birleştirmek amacıyla Türk Dil Kurumu kalın **Türk Lehçeleri Sözlüğü** çıkarmış, ortak dil kurultayları düzenlenmiştir ama Anadolu Türkçesi Kafkasya ve Orta Asya ülkelerinde etkinlik kuramamıştır.

Türkçenin etkinlik kurduğu en önemli halk Kürtlerdir denilebilir. Güney Kürdistan'da Türkçe önemli bir dildir. Türkiye'nin bu alandaki askeri ve ekonomik faaliyetleri Türkçeyi bu alana sokmuştur. Ek olarak, PKK'nin özellikle medya alanında çalışan kişileri Türkçeyi çok sayıda Türkten iyi bilmektedir.

Bir dilin güç ve yaygınlığının önemli göstergelerinden bir tanesi o dilden dünyanın önemli dillerine yapılan çevirilerdir, dedik. Bilimler alanında İngilizce rakipsiz olduğuna göre bu çeviriler özellikle edebiyatta olacaktır. Akıllı bir Türk milliyetçisi –böylesini bulmak zordur- Nazım Hikmet, Yaşar Kemal, Aziz Nesin ve Orhan Pamuk'u özellikle takdir etmelidir. Politik görüş olarak farklı olsalar bile sonuçta bu kişiler 40-50 yabancı dilden insanlara Türkçeden çevrilmiş yapıtlar okutmuşlardır. Tipik bir Türk milliyetçisinin kafası bunu ne kadar alır, bilemem.

Almanlarda tersi vardır. Komünist olmayanlar hatta açıkça sağcı olanlar bile Brecht'in büyüklüğünü kabul ederler. Anna Seghers –Demokratik Almanya Cumhuriyeti'nde yaşamıştır- Alman edebiyatının önemli isimleri arasında sayılır.

Che'yi öldüren Bolivyalı polis şefini Hamburg'da konsoloslukta infaz eden Monica Ertl ile ilgili bir kitap var, duyduğuma göre yakında hakkında başka programlar da

yapılacakmış. Tıpkı Kızıl Ordu Fraksiyonu (RAF) ile ilgili olarak yapılan programlar ve yayınlar gibi...

“Hiçbir başka ülkede bu kadar küçük bir örgüt hakkında bu kadar çok şey yazılmamıştır” belirlemesi RAF ile ilgilidir.

RAF’i lanetleyenler neden böyle yapıyorlar, çünkü bunlar Alman kültürünün parçasıdır. Kafana uymayanı atarsan, gerçekte kendini tahrip edersin. Eskisine göre gelişme olmakla birlikte bunu bizim anlamamız halen zordur.

Yunus Emre Enstitüleri’nin açılması kültüre yeterince sahip çıkılmadığında işlevinden çok şey kaybeder. Bunun sonuçlarından bir tanesi de dilin tahrip edilmesidir.

Birkaç yüzyıl önceki yapıtlarla övünerek Türkçeyi geliştiremezsiniz. Orhan Pamuk’un kitapları son olarak bildiğim kadarıyla 43 dile çevrilmişti. Kitabın başında “Türkçeden çeviren filanca” diye yazar. Sağcısı sol eğilimli bulduğu için kızar, solcusu post modernisttir deyip kızar, Cevdet Bey ve Oğulları kitabını ben de sevmem ama bu durum yazarın Türkçeyi dünyanın her yanında duyurmak işlevini ortadan kaldırmaz. Belirteyim, Benim Adım Kırmızı kitabı bence tek başına Nobel için yeterlidir.

Bir dilin “ben de varım” diyerek kendini duyurması böyle oluyor ve etkinliği böyle artıyor.

13 Mayıs 2020